ASKERÎ
TARİH BELGELERİ
Dergisi

Ocak 2011 YIL: 60 SAYI: 126

Genelkurmay Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Başkanlığı Yayınları

ANKARA
GENELKURMAY BASIMEVİ
2011

ISSN: 1300-0241

NSN: 7610270523692

YAYIN KURULU BAŞKANI

Korg. Abdullah ATAY

YAYIN KURULU

Dr.Kur.Alb.Sertif DEMİR

Arş.Uzm.Akgül ÖZÇINAR

Arş.Uzm.Hatice KARAKAYA

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Dr.Öğ.Alb.Suat AKGÜL

Arş.Uzm.Ayşe SEVEN

Arş.Uzm.Çiğdem AKSU

Arş.Uzm.Arzu YOĞURTÇUOĞLU

Arş.Uzm.Gökçen TOKEŞER

BELGE ARAŞTIRMA

Arş.Uzm.Nuri BAYRAK

DÜZELTİ/SAYFA DÜZENİ

Red.Uzm.Yasemin YILMAZ

KAPAK TASARIMI

Ceyhan KURHAN

SUNUŞ

XIX. yüzyılın sonlarına doğru sömürgecilik mücadelesine girişen İtalya, bu konuda birçok Avrupa devletine göre geç kalmıştı. Mısır'ın İngiltere, Cezayir ve Tunus'un Fransa tarafından ele geçirilmesinden sonra İtalyanlar, Kuzey Afrika'daki son Osmanlı toprağı olan Trablusgarp'a gözlerini diktiler. 1911-1912 Osmanlı-İtalyan Harbi (Trablusgarp Savaşı) olarak adlandırdığımız bu savaş, 29 Eylül 1911 tarihinde başlamıştır.

Birçok subay yerel halkla birlikle mücadele etmek için çeşitli yollardan Trablusgarp'a gitmiş, Mısır'da Müdafaa-i Vataniye Cemiyetleri kurulmuş ve Cemiyet vasıtasıyla Trablus'a gönüllü ve erzak gönderilmiş, Mısır Olağanüstü Komiseri bunlarla birlikte çalışmıştır. Tunus'tan da Askerî Ataşe Fethi Bey vasıtasıyla erzak tedarik edilmiştir.

Trablusgarp'ı işgal etmeye çalışan İtalyanlar, asker çıkarmaya çalıştıkları yerlerde büyük direnişlerle karşılaştılar. Bu direnişte kazanılan başarıya karşılık Trablusgarp Komutanlığına bir şifre gönderilir: "Başarınız, yalnız Müslümanlık ve Osmanlılık âleminde değil bütün dünya medeniyetinde büyük bir takdir ve şükran hissi uyandırdığı gibi İtalya'da da büyük bir ümitsizlik ve hayal kırıklığı yaratmıştır. Bir avuç Osmanlının kendisinin gerek kuvvet ve gerek vasıta bakımından kat kat üzerinde bulunan düşmana karşı gösterdiği şu yiğitlik, Osmanlı ordusunun cidden iftihar sebebidir. Şimdiye kadar lekelenmeyen namlı sancağımızı ve şanımızı bir defa daha yücelten silah arkadaşlarımızla onların yardımcısı soylu askerlerini Osmanlı milleti ve ordusu adına tebrik ederim..."

Harbin başladığı günden itibaren asker ve mücahitler tarafından İtalyanlara karşı gösterilen direniş başarılı olsa da İtalyanları Trablus'tan tamamen çıkarmak için yeterli değildir. İtalyanlar, Osmanlı kuvvetlerinden silah, cephane ve sayıca üstündür. Harbiye Nezaretine gönderilen Zanzur Muharebesi'ni anlatan bir rapor bu üstünlüğe iyi bir örnektir. "Zanzur Komutanının bu tahkimatta gösterdiği gayret sayesinde muharebede düşmanın sayıca üstünlüğüne eklenen deniz ve karadaki büyük ve küçük çaplı topları ve mitralyözlerine rağmen bir avuç insan dumanlı barutla ateş ettikleri hâlde yedi saatten fazla direnmiş ve son fişekleri bitinceye kadar sebat edebilmişlerdir."

Osmanlı kuvvetleri İtalya'nın üstünlüğüne rağmen Ayn Zara, Zanzur, Kırkkarış ve diğer muharebelerde büyük başarılar kazanmışlardır. Hatta yerden açılan ateşle düşman tayyaresi düşürülmüştür. "Derne'de 10 Haziran sabahı çıkan tayyare ordugâh civarına bomba atmışsa da hiçbir zarar vermemişti. Karşılık olarak piyade ve mitralyöz ateş açmış, 3000 metreye göre ayarlanıp atılan şarapneller üzerine tayyare hemen geri dönmüş ve şarapnelimizden biri tayyarenin beş metre kadar yakınında patlamıştı. Gönderilen haberde hasar gören tayyarenin Derne Vadisi'ne düştüğü ve bugün kasabadan çıkan diğer bir tayyarenin de vadiye düştüğünün duyulduğu…"

Kazanılan başarılara rağmen Balkan Harbi'nin çıkması üzerine Trablusgarp'ta bir barış yapılmasına karar verilmiş ve 18 Ekim 1912 tarihinde Uşi Antlaşması imzalanmıştır.

Bundan önceki "Trablusgarp ve Mustafa Kemal" isimli 125'inci sayıda yayımlanan 68 belge ile 126'ncı Askerî Tarih Belgeleri Dergisi'ndeki 50 belgenin 1911-1912 Osmanlı-İtalyan Harbi konusunda çalışma yapacaklar için temel bir kaynak oluşturacağı ümidindeyiz. Osmanlı-İtalyan Harbi'nin yüzüncü yılı vesilesiyle de muharebelerde kahramanca mücadele eden şehitlerimizi ve gazilerimizi minnet ve şükranla anıyoruz.

Abdullah ATAY
Korgeneral
ATASE Başkanı

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

İÇİNDEKİLER III

BELGELER

1. Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın, İtalyan donanmasının Trablusgarp önüne gelmesi hâlinde ne şekilde hareket edileceği hususunda 26 Eylül 1911 tarihinde verdiği talimat ……..... 3

2. Trablusgarp ve Bingazi bölgesinin işgali hakkında İtalyan donanması tarafından yapılacak teklife karşı alınacak vaziyet ……..... 7

3. İtalya'nın Osmanlı Devleti'ne harp ilan ederek gemilerimize saldırdığı, Preveze'de bir torpidomuzu tahrip ettiği, silah, cephane ve erzağın hızlı bir şekilde içerilere nakline dair Harbiye Nezaretinin 30 Eylül 1911 tarihli şifresi 10

4. Derne Vapuru'nun düşmana teslim olmamak için batırıldığı ve İtalyan amirali tarafından Valiliğe gönderilen İtalyan parlamenterin teklifine dair 1 Ekim 1911 tarihli yazı 13

5. İtalyanların karaya ayak basmasına kesinlikle meydan verilmemesine dair Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın emri ……..... 16

6. Terhune Gönüllü Taburu Binbaşısı Tahir'in, gönüllülerden oluşan taburun verilen emirlere itaat etmediklerinden kendilerinin Maslata ve Orfele Müfrezeleri ile 127'nci Alay 3'üncü Taburdan toplanan nizamiye müfrezesine verilmeleri hususundaki arzı ……..... 19

7. Mısır'da Trablusgarp için Müdafaa-i Vataniye Cemiyetlerinin kurulduğu, Cemiyetlerin, Trablus'a gönüllü ve erzak göndereceği, Tunus'tan da Askerî Ateşe Fethi Bey vasıtasıyla erzak tedariğine çalışılacağına dair Trablusgarp Komutanlığına gönderilen telgraf 22

8. Trablus'un siyasi durumu ve askerî harekât hakkında Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşeliğinin Genelkurmay Başkanlığına gönderdiği rapor ……..... 25

9. Roma'da Tan gazetesinde İtalya'nın seferî kuvveti hakkında çıkan haber 28

10. Cebel'de oluşturulacak gönüllü taburuna dağıtılmak üzere 1500 martinle 330 sandık martin cephanesinin gönderildiği……..... 34

11. Mısır'a gelen telgraflara göre Masuvva'nın devletimiz tarafından işgal edilerek Osmanlı sancağının dikildiği, limanındaki birkaç İtalyan vapurunun da esir alındığı …..... 36
12. Trablusgarp Valisi Porparisto imzasıyla 28 Eylül 1911 tarihinde Trablus halkına hitaben Arapça olarak yayımlanan ilanın tercümesi ……..... 38
13. Mustafa Kemal'in Senusilere mensup şeyhlerle Cağbub'a hareketi ve Cağbub ve Cebeli Ahfar arasında lojistik destek tesisiyle ilgili raporu ……..... 41
14. Derne Kaymakamı Mukbil Bey'in Derne'nin İtalyanlar tarafından işgaline dair 22 Ekim 1911 tarihli telgrafı …..... 44
15. Derne Kaymakamı Mukbil Bey'in Bingazi ve Tobruk'un İtalyanlar tarafından işgali hakkında yazdığı 24 Ekim 1911 tarihli telgraflar ……..... 50
16. Sellüm Müfreze Komutanının İtalyanların bölgedeki faaliyetleri ile kendi durumlarını bildiren 29 Ekim 1911 tarihli raporu ……..... 56
17. Bütün dünyada takdir edilen Trablusgarp'taki başarının İtalya'da ümitsizlik ve hayal kırıklığı yarattığı …….. 59
18. Trablusgarp'ın İtalyan Hükûmeti tarafından ilhak edildiğinin ilanı hakkında Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşeliğinin Harbiye Nezaretine gönderdiği rapor 62
19. Trablus meselesi, İtalya'nın Adalar Denizi'ne yapması muhtemel olan taarruzu ve büyük devletlerin bu durum karşısındaki tutumu hakkında Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşeliğinin Harbiye Nezaretine gönderdiği rapor …….. 68
20. Viyana Elçiliği Maslahatgüzarının, İtalyan Hükûmetinin Trablusgarp'ın ilhakını ilan ettiğini belirtip askerî kuvvetlerimize katılan yerel halka asi gözüyle bakmasının devletler arası antlaşmalara aykırı olduğuyla ilgili tebligatına Avusturya-Macaristan Dışişleri Bakanı Kont Dejtali'nin verdiği cevap 73
21. Cihat fetvasının şeyhlere bildirildiği, çok sayıda silah ve cephaneye ihtiyaç olduğuna dair Ömer Naci imzasıyla İçişleri Bakanlığına hitaben çekilen 18 Kasım 1911 tarihli şifreli telgraf ……..... 76
22. Birinci Ayn Zara Muharebesi'ne ait 26 Kasım 1911 tarihli harekât raporu ……..... 79
23. Napoli'de bulunan Osmanlı tebaası ve İtalya'daki harp esirleri hakkında Dışişleri Bakanlığının Harbiye Nezaretine gönderdiği rapor ……..... 86
24. 18 Ocak 1912 tarihinde yapılan Kırkkarış Muharebesi'ne ait rapor ……..... 94
25. 19 Ocak 1912'de Zuvara'ya saldıran düşmanın çıkarma yapması ihtimaline karşı alınan tertibata dair Zuvara Mevki Komutanlığının raporu ……..... 101

26. 5 Ocak 1912 tarihinde Marsilya yoluyla Hums'a gönderilen tabip ve hastabakıcılardan oluşan bir heyetin, Sardunya'da Kabliyari Limanı'nda tutuklandığı ve bu olayın protesto edilmesi ……..... 103
27. Enver Bey'in Genel Bingazi Bölgesi Komutanlığına, Yarbay Şakir'in de Muhile'de Lojistik Destek Müfettişliği ve İdare Başkanlığına tayin edildikleri ……..... 106
28. 28 Aralık 1911 tarihinde Derne'de meydana gelen muharebeye dair Mısır Olağanüstü Komiseri Rauf Paşa'nın telgrafı ……..... 108
29. İtalya Meclisinin ilhak kararnamesini kabul ettiği, iki İtalyan zırhlısının Beyrut önlerine gelerek limanda bulunan Avnullah korveti ile Ankara torpidosunu bombaladığı ve İtalyan kabinesinin İtalyan milleti nezdinde bu şekilde başarı kazanmasına imkân verilmemesine dair şifre ……..... 114
30. Osmanlı Devleti tarafından Trablus ve Bingazi'deki padişah hâkimiyetinin muhafazası şartıyla barış antlaşması yapılmasının kabul edildiği ancak İtalya'nın taarruz edebileceğine dair şifre ……..... 117
31. Enver Bey'in Derne'de şehit edildiği, Akdeniz'deki bütün adalarımızın topa tutulduğu ve sair konuları içeren İtalyanların attıkları ilan ……..... 120
32. Derne Posta Telgraf Müdürünün, saraydan bütün vilayet ve sancaklara gönderilen 29 Eylül 1911 tarihli harp ilanı telgrafından sonra yaşanan olayları anlatan 1 Mayıs 1912 tarihli raporu ……..... 123
33. Karaya asker çıkaran düşmana karşı alınacak tertibata dair Rodos Komutanlığına gönderilen şifreli telgraf 131
34. Fruva, Zuvara ve Seyit Sait bölgelerinde 31 Mayıs 1912-13 Haziran 1912 tarihleri arasında yapılan muharebeye ait ayrıntılı harp raporu ……..... 134
35. Mutasarrıf ve Genel Komutan Enver Bey'in, piyade ve mitralyöz ateşiyle Derne Vadisi'ne düşürülen düşman tayyaresi hakkındaki 15 Haziran 1912 tarihli yazısı …..... 149
36. Harbin başladığı günden itibaren İtalyanlara karşı gösterilen direniş ile bölgeye gönderilecek erzak, levazım maddeleri, cephane ve silahlar hakkında şifre 152
37. Roma'dan gazetelere gelen telgrafta İtalyanların Akdeniz sahillerinde bir yere çıkarma yapacaklarının bildirildiği …..... 155
38. 8 Haziran 1912 tarihinde meydana gelen Zanzur Muharebesi'ne dair Trablusgarp Komutanı Neşet Bey'in Harbiye Nezaretine gönderdiği rapor ……..... 158
39. İtalyanların kuyuları zehirleme teşebbüsünde bulunduklarına dair Trablusgarp Komutanı Neşet Bey'in 11 Temmuz 1912 tarihli telgrafı ……..... 170

40. Trablusgarp Askerî İdare Başkanı Nazmi'nin Trablusgarp Harbi sırasında yürüttüğü idari işler hakkında layihası …….. 173
41. Trablusgarp bölgesindeki şehitlerin ailelerine maaş tahsisi hakkında Sadrazamlıktan Harbiye Nezaretine gönderilen yazı 194
42. 20 Eylül 1912 tarihine yapılan İkinci Zanzur Muharebesi hakkında Haşşan Komutanı Binbaşı Sami'nin raporu …..... 197
43. Kabilelerden topçu ve mitralyöz bölüklerine tercihen gönüllü olanların kaydedilmesine dair Derne Komutanı Mustafa Kemal'in arzı ……..... 209
44. Trablusgarp ve Bingazi'deki komutanlarımıza harbe son verilmesi hususunda tebligat icrasına dair padişah emri 212
45. Bingazi'de her zaman olduğu gibi devriyeye çıkarılan 600 Garbavili ve Mısratalı ile 1000 kadar siyahi İtalyan askerinin pusumuzdan üzerlerine açılan ateşle çok sayıda zayiat vererek firar ettiği ve bir düşman tayyaresinin düşürüldüğü 218
46. İtalyan Hükûmetiyle yapılan barış antlaşmasının birinci ikinci maddeleri gereği yapılacak tahliye ve nakiller hakkında karar vermek üzere komiser tayini .....……..... 221
47. Trablusgarp ve Bingazi'deki birliklerin tahliyesi hakkında Dışişleri Bakanlığından Harbiye Nezaretine yazılan yazı 224
48. Trablusgarp ve Bingazi'de asayişin sağlanması için alınacak tedbirlere dair İtalyan Elçiliğinden gönderilen 8 Aralık 1912 tarihli nota ……..... 233
49. Trablusgarp ve Bingazi Harplerinde hizmetleri görülen sivil şahısların taltifleri hakkında emir ……..... 236
50. İtalyan Muharebesi sırasında Trablus ve Bingazi için teşebbüslerde bulunan, önemli sevkiyat ve fedakârca hizmetlerde görev alan kişilerin taltifleri hakkında ……..... 242
EKLER……..... 263
FOTOĞRAFLAR……..... 269

"…Biz vatana borçlu olduğumuz fedakârlık derecelerini düşündükçe bugüne kadar yapılan hizmeti pek değersiz buluyoruz. Vicdanımızdan gelen bir ses, bize vatanın bu sıcak ve samimi ufuklarını tamamen temizlemedikçe, gemilerimizin Tobruk, Derne, Bingazi ve Trablusgarp limanlarında tekrar demir atmış olduğunu görmedikçe vazifemizi bitirmiş sayılamayacağımızı ihtar ediyor!.. Vatan mutlaka selamet bulacak, millet mutlaka mesut olacaktır. Çünkü kendi selametini, kendi saadetini memleketin ve milletin selamet ve saadeti için feda edebilen vatan evlatları çoktur."

Mustafa Kemal

(Prof.Dr. Utkan Kocatürk; Doğumundan Ölümüne Kadar Kaynakçalı ATATÜRK Günlüğü, AKDTYK ATATÜRK Araştırma Merkezi, Ankara, 1999, s.19)

BELGE NU. 1

26 Eylül 1911

Çok Acele

Harbiye Nezaretinden Şifre

Her ihtimali dikkate alarak size aşağıdaki talimatı veriyorum. Askeriyece gizli tutulması gerekir.

1. İtalyan donanması Trablusgarp önünde görülecek olursa âdet olduğu üzere sancak ile selamlanacaktır. Selam için top atacak olursa topla da selamlanacaktır. En yüksek rütbeli subayları tarafından yapılacak ziyarete de âdet olduğu üzere nezaketle karşılık verilecektir.

2. İtalyan amirali karaya asker çıkaracağını bildirirse İstanbul'dan talimat alınacağı söylenerek durum hemen bize bildirilecektir. Kabul etmeyip de karaya asker çıkarma konusunda ısrar ederse mümkün mertebe silahsız engel olunacak, silah kullanırlarsa elbette silahla karşılık verilecek ve asker çıkarılmasına engel olunacaktır.

3. İtalyan donanması tarafından asker çıkarılmasını kolaylaştırmak için surlar üzerine ateş edilecek olursa istihkâmlarımız tarafından karşılık verilecektir. Askerlerimiz kalelerimizi askerlik şerefimizi sonuna kadar muhafaza ederek yiğitçe ve kahramanca müdafaa edecek, Osmanlılık namusunu yükseltmek için canlarını feda etmekten kesinlikle çekinmeyeceklerdir.

4. İstihkâmlar tahrip edilerek müdafaa ve muhafazaları mümkün olmadığı takdirde, topların kamaları ortadan kaldırılacak ve bu hâlde şehrin müdafaasına çalışılacaktır.

5. Düşmanın karaya asker çıkarmasına şiddetle karşı konacak, başarısızlık durumunda mevkinin karadan da müdafaası imkânsız olacağından içerilere gidilerek düşman orada taciz edilecek, çete muharebeleri yapılacak ve içerideki kasabalarda hükûmet tesisiyle Osmanlı idaresinin devamına çalışılacaktır. Bu durumda Tunus yoluyla İstanbul'la yapılacak muhabere sonucu erzak tedarik edilecektir. Askeriyeye gönderilen üç aylık paradan başka 50.000 lira daha gönderilmiş olup bu paralar başlangıçta bankada muhafaza edilerek azar azar harcanacak, içerilere doğru çekilmek zorunda kalındığında ise paraların tamamı bankadan alınarak ihtiyaçlara harcanacaktır.

6. İtalyanların yukarıda bahsedildiği gibi saldırmaları hâlinde, mevcut silah ve mühimmat vatansever halka dağıtılıp oradaki taburların mevcutları askerlik yaşı gelenlerin de katılımıyla binlere(?) çıkarılarak müdafaa kuvvetinin artırılması için çalışılacaktır.

7. Denizden yollar kesilse bile birçok subay arkadaşımız, oralarda çete muharebesine devam etmek üzere gönüllü yazılmış olduklarından Tunus ve Mısır yollarıyla yardımınıza koşacaklardır.

8. Askerimiz Trablus'a bağlı olan yerlerde istisnasız İtalyan tebaası da dâhil bütün yabancı tebaanın mal ve canının muhafazasına fazlasıyla dikkat edeceklerdir.

9. Gereken mahallere bu maddelerin gerekli fıkraları şimdiden gizli olarak tebliğ edilmelidir.

Mahmut Şevket[1]

[1] Mahmut Şevket Paşa (1856-1913), Bağdat'ta doğmuştur. İlk tahsilini Bağdat'ta yapmış daha sonra İstanbul'a gelerek askerî liseyi bitirmiştir. Harp Okulundan sonra 1883'te Harp Akademisinden kurmay yüzbaşı olarak mezun olmuş, 1905'te korgeneralliğe kadar yükselmiştir. Kosova valiliği yapmış, 1908'de Meşrutiyet'in ilanından sonra 3'üncü Ordu Komutanlığına atanmış ve 31 Mart Vakası üzerine Hareket Ordusu Komutanı olarak İstanbul'a girmiştir. 1909'da 1'inci, 2'nci ve 3'üncü Ordular Müfettişliğine atanmıştır. Aynı yıl Hakkı Paşa Hükûmetinde Harbiye Nazırlığı görevine getirilmiştir. 1912'de mareşal olmuştur. 9 Temmuz 1912'de İttihat ve Terakki Partisi ileri gelenlerinin baskısı sonucu Harbiye Nazırlığı görevinden istifa etmiştir. 23 Ocak 1913'te sadrazam olmuş, 11 Haziran 1913'te İstanbul'da bir suikast sonucu öldürülmüştür. Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar; Harp Akademileri Komutanlığı Yayınları, İstanbul, 1983, s.486.

BELGE NU. 1

13 Eylül 327

Harbiyye Nezâretinden "Şifre"

Gayet müsta'celdir. Her bir ihtimâl nazar-ı dikkate alınmış bulunmak üzre size ta'lîmât-ı âtiyeyi i'tâ ediyorum. Cihet-i askeriyyece mahrem tutulması lâzımdır. Evvelâ: İtalya donanması Trablusgarb önünde görünecek olursa ber-mu'tâd sancâk ile selâmlanacakdır. Selâm için top atacak olursa topla da selâmlanacakdır. En büyük zâbitleri tarafından vâki' olacak ziyâret de ber-mû'tâd nezâketle iâde edilecekdir. Sâniyen: İtalya amirali karaya asker çıkaracağını beyân ederse Der-saâdet'den ta'lîmât alınacağını beyân ile keyfiyyet sür'atle tarafımıza bildirilecekdir. Isga' etmeyib de çıkarmakda ısrâr ederse evvelâ mümkin olduğu hâlde silâhsız mümânaat edilecek ve silâh isti'mâl ederlerse bi-t-tab' silâhla mukabele olunarak asker ihrâcına mümânaat edilecekdir. Sâlisen: Donanma tarafından asker ihrâcını teshîlen ve-yâhûd muhâsamâten kılâ' üzerine âteş edilecek olursa istihkâmlarımız tarafından mukabele olunacakdır. Kal'alarımızın müdâfaaları şeref-i askeriyyemizi muhâfaza-i nihâyete kadar müdâfaada merd-âne ve kahramân-âne devâm eyleyecekler ve Osmânlılık nâmûsunu a'lâ için fedâ'-yı cândan kat'iyyen çekinmeyeceklerdir. Râbian: İstihkâmât tahrîb olunarak müdâfaa ve muhâfazaları gayr-i mümkin olduğu takdîrde topların kamaları ber-taraf edilecekdir ve bu hâlde şehrin müdâfaasına hasr-ı himmet olunacakdır. Hâmisen: Düşman tarafından hârice asker ihrâcına muhâlefet-i şedîde ibrâzıyla berâber adem-i muvaffakıyyet hâlinde ve mevkiin berren dahi müdâfaası imkânsız kaldığı takdîrde içerilere gidilerek düşmanın oralardan ta'cîzine ve en ziyâde çete muhârebeleri icrâsına ve dâhildeki kasabâtda te'sîs-i hükûmetle idâre-i Osmâniye'nin dâhil vilâyetde idâmesine çalışılacakdır. Bu hâlde Tunus tarîkiyle Der-saâdet'le muhâbereye çalışılıb o cihetden erzâk tedârikine himmet olunacakdır. Cihet-i askeriyyeye üç aylık havâleden mâ-adâ ilâveten elli bin lira gönderilmiş olduğundan bu paralar bidâyetde bankada muhâfaza olunarak tedrîcen alınıb sarf olunmak muktezî ise de içerilere doğru çekilmek mecbûriyyeti görüldüğü takdîrde mebâliğ-i mevcûdenin kâffesi de berâber alınarak ihtiyâcâta sarf olunacakdır. Sâdisen: İtalyanların ber-vech-i bâlâ tecâvüzleri hâlinde mevcûd esliha ve mühimmât ahâlî-i hamiyyet-mendâna tevzî' ve ora taburlarının mevcûdları dâhil-i esnân olanlar vâsıtasıyla binlere(?) iblâğ edilerek bu sûretle kuvve-i müdâfaanın tezyîdine bezl-i mesâî edilecekdir. Sâbian: Bahren yollar kesilse dahi bir hayli zâbit arkadaşlarımızın oralarda çete muhârebesini idâme etmek üzre gönüllü yazılmış olduklarından Tunus ve Mısır tarîkleriyle imdâdınıza şitâbân olacaklardır. Sâminen: Askerimiz Trablus mülhakatında bi-l-istisnâ İtalyan tebaası dahi dâhil olduğu hâlde umûm tebaa-i ecnebiyyenin muhâfaza-i mâl ve hayâtına ziyâdesiyle sarf-ı i'tinâ' olunacakdır. Tâsian: Îcâb eden mahallere dahi bu mevâddın fıkrat-ı muktezîyyesi şimdiden sûret-i mahrem-ânede teblîğ edilmelidir.

Mahmûd Şevket

BELGE NU. 1

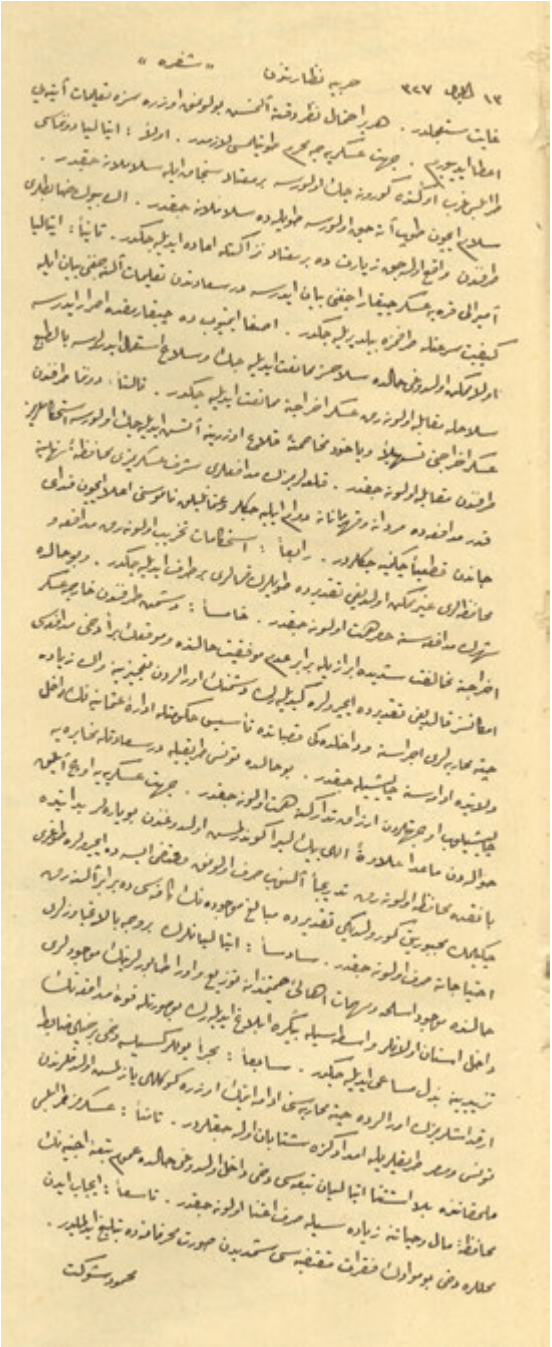

BELGE NU. 2

Trablusgarp ve Bingazi bölgesinin işgali hakkında İtalyan donanması tarafından yapılacak teklife karşı alınacak vaziyet.

Harbiye Nezaretine verilen cevap.

29 Eylül 1911

Harbiye Nezaretinden Şifre

Trablusgarp ve Bingazi bölgelerinin müdafaa tarzına ait ayrıntılı şifrenizi şimdi aldım. Askerlik çağındakilerin art arda merkezlerine celplerine ısrar etmenizden ve diğer tertibatın da alınmasına başlamanızdan dolayı memnuniyetimi bildiririm. İtalyan Hükûmeti tarafından 24 saat mühlet ile bugün verilen bir ültimatomda, Osmanlı Hükûmeti tarafından İtalya'ya sağlanan bazı ekonomik çıkarların teminatı olarak Trablus ve Bingazi'nin İtalyanlar tarafından işgal edilmesine askerlerimizin karşı koymamasının memurlara tebliği, aksi takdirde Trablusgarp ve Bingazi'nin işgali için gerekli askerî tedbirlere başvurulacağı bildirilmiştir. İtalyan Hükûmetini müzakerelere zorlayarak vakit kazanabilmek ve böylece Avrupa devletlerinin ara buluculuğunu sağlamakla hükûmetimize faydalı bir çözüm bulmak üzere ültimatoma İtalyan Hükûmetinin taleplerini tamamen reddetmeyecek şekilde cevap verilmiştir. Bu cevaba göre İtalyan Hükûmetinin işgal teşebbüsü ve bundan dolayı Trablus ve Bingazi'ye saldırıları muhtemeldir. Böyle bir durumda Trablus ve Bingazi'de şiddetli mukavemet gösterilip gösterilemeyeceği, oradaki müdafaa vasıtalarınızın sayı ve kıymetiyle anlaşılacağından şimdiden Trablus ve Bingazi yakınındaki istihkâmlarda veya uygun yerlere konuşlanılması; İtalyanların karaya çıkmaya teşebbüs etmeleri durumunda yukarıda belirtilen müzakereler ve siyasi teşebbüsler sonuç verinceye kadar karşılık verilmemesi; İtalyan harp gemileri tarafından kabul edilemeyecek teklifler ileri sürüldüğü takdirde İstanbul'a müracaat edilerek oradan alınacak talimata göre hareket edileceği şeklinde cevap verilmesi; bununla beraber acilen ve şimdiden taburların mevcudunun ikmali; iç bölgelerdeki gönüllülerin süratle birliklerine teslim edilmesi bu sayede ileride gerekirse iç bölgelerden şiddetli direniş gösterilmesinin temini ve bir taraftan da Şeyh Senusi'ye müracaat edilerek dâhildeki muharebeler için kendisinden yardım istenmesi uygundur. İtalyan donanması kılavuzu tarafından müracaat edildiğinde, açıklandığı şekilde muhabere ve müzakereler yapılarak mümkün olduğu kadar az yerin işgali konusunda uzlaşmaya varılacaktır. Menfaatimizin muhafazası ve müdafaanın temini için çok çalışmanızı rica ederim.

Mahmut Şevket

BELGE NU. 2

Trablusgarb ve Bingazi mıntıkasının işgal-i askerî altına alınmak için İtalya donanması tarafından vukua gelecek teklîfe karşı alınacak vaz'iyyet.

Harbiyye Nezâretine verilen cevâb.

16 Eylül 327 Harbiyye Nezâretinden "Şifre"

Trablusgarb ve Bingazi mıntıkalarının sûret-i müdâfaasına dâir (hutût) mufassal şifrenizi şimdi aldım. Esnân-ı erbâbının mütevâliyen merkezlerine celblerine sebât etmenizden ve tertîbât-ı sâirenin de ittihâzına mübâşeret eylemenizden dolayı beyân-ı memnûniyyet ve takdîrât eylerim. İtalya hükûmeti tarafından yirmi dört sâat mühlet ile bugün verilen bir ültimatom hükûmet-i seniyyece İtalya'ya i'tâsını tasvîb eder ba'zı menâfi'-i iktisâdiyye için te'mînât-ı maddiyye kabilinden olarak Trablus ve Bingazi'nin işgal-i askerî tahtına alınmasına kuvâ-yi askerimiz tarafından muhâlefet olunmaması lüzûmunun me'mûrîn-i âidesine teblîgi ve aksi takdîrde mezkûr kıt'aların işgali için tedâbîr-i lâzıme-i askeriyyeye tevessül olunacağı bildirilmişdir. Hükûmet-i mezkûreyi müzâkerât icrâsına icbâr etmekle vakt kazanabilmek ve bu sûretle Avrupa devletlerinin tavassutunu te'mîn ile hükûmetimize nâfi' bir sûret-i hall aramak üzre ültimatomun da hükûmet-i mezbûre-i mutâlebenin tamâmen reddini tazammun etmeyecek sûretle cevâb verilmişdir. Ancak bu cevâba göre hükûmet-i merkûmenin işgal-i askerîye teşebbüsü ve binâen aleyh oralara tecâvüzü muhtemeldir. Böyle bir hâl vukuunda Trablus ve Bingazi'de mukavemet-i şedîde ibrâzı kabil olamayacağı oradaki vesâit-i müdâfaanızın kıymet ve kemiyyetine nazaran der-kâr olacağından şimdiden Trablus ve Bingazi kurb ve ittisâlindeki istihkâmât yerine veyâ mevaki'-i münâsibede ahz-i mevki' eyleyerek İtalyanların karaya çıkmağa teşebbüsleri vukuunda bâlâda beyân olunan müzâkerât ve teşebbüsât-ı siyâsiyyenin netîce alıncaya kadar şimdilik mukabelede bulunulmayıb şu kadar ki kat'iyyen sefâin-i harbiyyece olmayacak tekâlîf serd edildiği takdîrde Der-saâdet'e mürâcaatla alınacak ta'lîmâta göre hareket olunacağı yolunda cevâb i'tâsı ve maa-hazâ acilen ve şimdiden taburların ikmâl-i mevcûdu ve dâhildeki gönüllülerin de tez elden teslîmi ve bu sâyede ileride îcâb ederse dâhilen mukavemet-i şedîde ibrâzının te'mîni ve bir tarafdan da Şeyh Senûsi'ye mürâcaatla dâhilde muhârebât için müşârün-ileyh tarafından muâvenet-i lâzıme îfâsı esbâbının istikmâli buraca münâsib görülmekde olduğundan İtalya donanması kılavuzu tarafından mürâcaat vukuunda beyân olunan zemînde olarak mûmâ-ileyh ile muhâberât ve müzâkerât icrâsıyla mümkin olduğu kadar cüz'î mevâkiin işgaline muvâfakat istihsâliyle menfaatimizin muhâfazasına ve teşyîd-i müdâfaa vesâilinin istihzârına bezl-i himmet olunması hasâfet ve sadâkatinizden me'mûl ve muntazırdır.

Mahmûd Şevket

BELGE NU. 2

BELGE NU. 3

30 Eylül 1911

Çok Acele

Harbiye Nezaretinden Şifre

İtalyan Hükûmeti Osmanlı Devleti'ne harp ilan etti. Bununla birlikte barışın sağlanması için siyasi teşebbüslere devam edildiğinden son verilen talimata göre hareket edilmesi gereklidir. İtalyan harp gemileri, gemilerimize saldırarak Preveze'de bir torpidomuzu tahrip etmiştir. İtalyan komutanla bazı noktaların işgali hakkında görüşüldüğünden bu müdafaa hattına gerekirse şimdiden kuvvet sevk edilmesi, geriye çekilen askerlere ikişer tüfek verilmesi ve yapılacak müzakereler neticesinde bir ateşkes yapılması uygun olacaktır. Bunun için silah, cephane ve erzağın mümkün olduğu kadar hızlı bir şekilde içerilere nakli ve subayların görevlerinin başından ayrılmamaları yolunda şiddetle uyarılmaları gerekmektedir. Emre aykırı hareket edenlerin ağır şekilde cezalandırılması, halktan içerilere giderek oralarda müdafaada bulunacaklara hareketleri esnasında tüfek verilmesi ve geride bir müdafaa hattı oluşturulmasıyla silahların tamamen nakline çalışılması tavsiye edilir.

Mahmut Şevket

Milletvekili Ferhat Bey'den

Birinci kafile olarak bugün 340 kadar gönüllü gönderildi. 30 Eylül 1911

Ferhat

BELGE NU. 3

17 Eylül 327 Harbiyye Nezâretinden “Şifre”

Gayet müsta’celdir.

İtalya hükûmeti Devlet-i Aliyye’ye ilân-ı harb eyledi. Maa-mâ-fîh te’sîs-i sulh için teşebbüsât-ı siyâsiyyeye devâm olunmakda olduğundan son verilen ta’lîmât vechle hareket olunması muktezîdir. İtalya sefâin-i harbiyyesi gemilerimize tasallut ederek Preveze’de bir torpidomuzu tahrîb eylediğinden İtalya kumandanıyla ba’zı nikatın işgali hakkında te’sîsi gayet mültezem olduğundan işbu hatt-ı müdâfaaya îcâbında kuvvetin şimdiden sevkine mübâderet olunması ve geriye çekilen efrâda ikişer tüfenk verilmesi icrâ’ kılınacak müzâkerât netîcesi bir mütâreke te’sîsi pek münâsib olmağla buna da sarf-ı himmet olunması ve esliha ve ceb-hâne ve erzâkın mümkin olduğu kadar sür’atle içerilere nakli ve zâbitânın vazîfeleri başından ayrılmamalarının şedîden kendilerine tenbîhi ve hilâf-ı tenbîh hareket edenlerin şiddetle tecziyesi ve ahâlîden içerilere azîmetle oralarda ibrâz-ı müdâfaa ve mukavemet edeceklere hîn-i hareketlerinde tüfenk i’tâsı ve geride bir hatt-ı müdâfaa sûretiyle eslihanın kâmilen nakline çalışılması tavsiye olunur.

Mahmûd Şevket

Meb’ûs Ferhât Bey’den

Birinci kafile olmak üzre bugün üç yüz kırk kadar gönüllü i’zâm edildi efendim. 17 Eylül 327

Ferhât

BELGE NU. 3

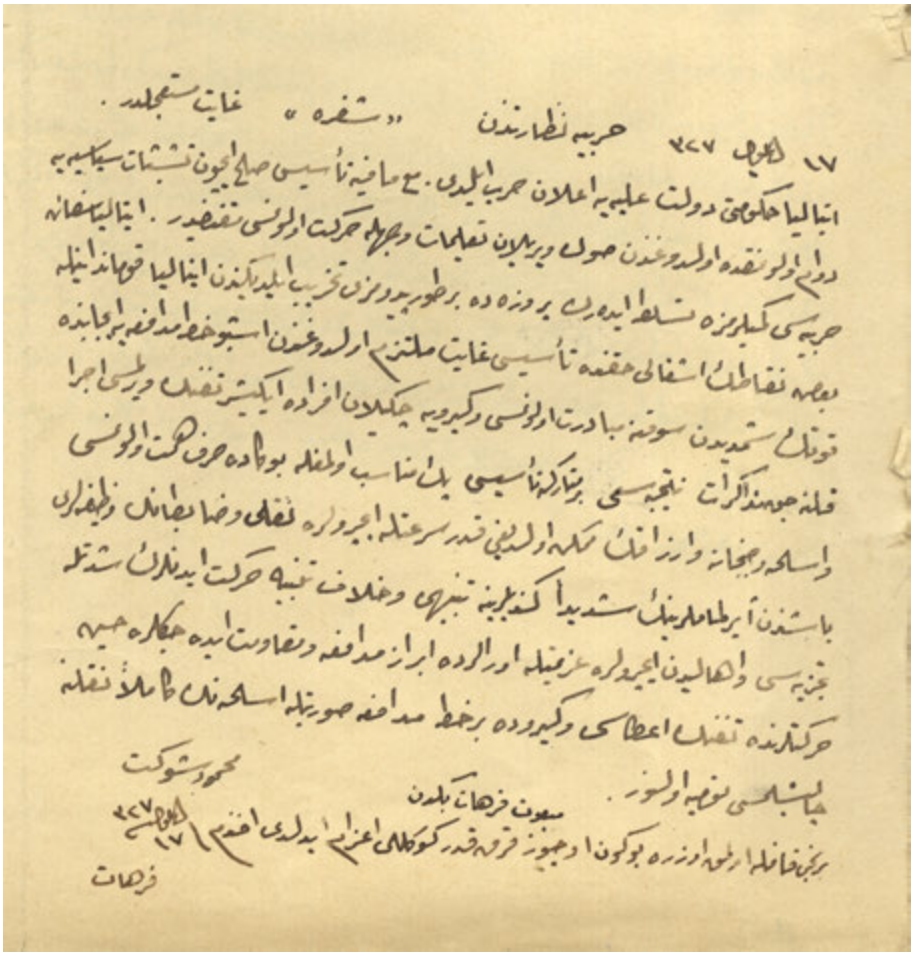

BELGE NU. 4

1 Ekim 1911
Pazar

Sabahleyin beyaz bayraklı bir düşman torpidosu, limanda bulunan Sayyadı Derya gambotuyla[2] Derne vapuruna[3] dışarı çıkarak teslim olmalarını teklif etmişti. Komodor gelip komutanlığa haber verdi. Düşmana teslim olmamak için aldıkları emir üzerine Sayyadı Derya fayrap ederek[4] Osmanlı kalesi tarafındaki taşlığa gidip oturmuş ve Derne vapuru da musluklarını açarak batmıştır.

Nişancı Taburu sabahleyin, seyyar topçu akşamleyin şehirden istihkâmlar civarına çıkarıldı. Nişancı Taburu tedarik edebildiği develerle erzağını, topçu da cephanesini nakle çalıştı. 9'uncu Tabur olmak üzere Terhune halkına silah ve cephane verildi. Akşama doğru İtalyan amirali tarafından gönderilen parlamenter, komutan vekili sıfatıyla Vali Vekili Defterdar Besim Bey tarafından Valiliğe davet edildi. Bunlar yanlarında bulunan bir sivil, genç bir İtalyan subayı ve İtalyan Konsolosu Tercümanı Saman(?) ile birlikte Valiliğin büyük salonunda toplandılar. İtalyan parlamenter, İtalya'nın devletimize harp ilan ettiğini, bundan dolayı Trablus ve Bingazi'yi işgal edeceklerini söyleyerek silah bırakmamızı teklif etti. Bu konuda kendileriyle antlaşma yapmaya yetkili olmadığımızı ve tekliflerini mensup olduğumuz bakanlıklar ile hükûmetimize yazıp cevap almamız gerektiğini bildirdik. Cevabımızı amirale söyleyeceklerini belirterek döndüler.

126'ncı Alay 3'üncü Tabur bugün sabah, süvari birlikleri akşam kara istihkâmları civarına çıkarıldı. Mitralyöz bölüğü de çıkarılmıştır. Terhune Gönüllü Taburuna silah ve cephane verilmiştir.

---

[2] Tonajı 198, sürati 12 mil olup bir adet 76 ve iki adet 47 mm'lik topa sahiptir. Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi Osmanlı Devri, 1911-1912 Osmanlı-İtalyan Harbi 3'üncü Cilt Deniz Harekâtı; Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 1980, Ek-1.

[3] 22 Eylül 1911 tarihinde İstanbul'dan yola çıkan 25.000 mavzer tüfeği, 6812 sandık cephane, 500 çuval elbise, 951 çuval un ve 500 çuval peksimet yüklü olan Derne vapuru, 26 Eylülde Trablusgarp Limanı'na varmıştır. Yükünü boşaltan ve İtalyanlarca teslimi istenen Derne vapuru teslim edilmeyerek batırılmıştır. Trablusgarp'ın İtalyanlar tarafından işgalinden sonra 19 Ekimde tekrar yüzdürülerek Bingazi adıyla yardımcı bir harp gemisi hâline getirilmiştir. age; s.60, 71.

[4] Fayrap, vapurun ateşçisine ateşi ziyadeleştirmek ve yakmak için verilen kumandadır. Şemseddin Sami; Kâmûs-ı Türkî, İstanbul, 1989, s.980.

BELGE NU. 4

18 Eylül 327 Pazar

Sabâhleyin beyaz bayraklı bir torpido ve limanda bulunan “Sayyâd-ı Deryâ” Ganbotuyla “Derne” Vapuru’na dışarı çıkarak teslîm olmalarını teklîf etmişdi. Komodor gelib kumandanlığa haber verdi. Aldığı emr üzerine “Sayyâd-ı Deryâ” fayrab ederek Osmâniyye kal’ası tarafındaki taşlığa gidib oturmuş ve Derne Vapuru da musluklarını açarak gark olmuşdur. Düşmana teslîm olmamışlardır. Nişâncı Taburu sabâhleyin, seyyâr topcu akşamleyin şehirden istihkâmât civârına çıkarıldı. Nişâncı Taburu tedârik edebildiği develerle erzâkını ve topcu da ceb-hânesini nakle çalışdı. Dokuzuncu Tabur olmak üzre Terhune ahâlîsine esliha ve ceb-hâne verildi. Akşama doğru İtalya amirali tarafından vilâyete gönderilen parlamenter ile birlikde görüşmek üzre Vâlî Vekîli Defter-dâr Besîm Bey tarafından kumandan vekîli sıfâtıyla vilâyete da’vet olundu. Bir sivil ile berâber genç bir İtalyan zâbiti refâkatinde İtalya Konsolosu Tercemânı Saman(?) olduğu hâlde vilâyetin büyük salonunda idiler. İtalya’nın Devletimize i’lân-ı harb etdiğini binâen aleyh Trablus ve Bingazi’yi işgal eyleyeceklerinden bahsle terk-i silâh etmekliğimizi teklîf etdiler. Bu bâbda kendileriyle mükâlemeye salâhiyyet-dâr olmadığımızı ve teklîflerini mensûb olduğumuz nezâretlere “hükûmetimize” yazıb cevâb almaklığımız lâzım geldiğini bildirdik. Cevâbımızı amirale söyleyeceklerini beyân ile avdet etdiler. Bugün 126. Âlây 3. Tabur sabâhleyin süvâri akşamleyin kezâlik istihkâmât-ı berriyye civârına çıkarıldı. Mitralyöz bölüğü de çıkarılmışdır. Terhune Gönüllü Taburuna esliha ve ceb-hâne verilmişdir.

BELGE NU. 4

١٨ [illegible] ٩٢٧ بازار

صاحبلیه بیاصه بابراتای برطوبیدو ولیمانده بولونان صیاد دریاسفا نوجیلیه «درنه» وایوریه طبتاری جیفه رده تسلیم اولمادین تکلیف ایتمشدی. فرهودور کاوب قوماندانلغه خبر ویردی.
آلدیغی اوامر وزیریه «صیاد دریا» نابراب ایده رک عثمانیه قلعه سی طرفنده کی طماشلغه کوروب اولموسنه دورنه وایوری ده سوبلقلری آجیه رده غرقه اولمشدر. دشمن تسلیم اولمشدور.
تتابع طابوری صاحبلیه. سیارجوبجی اقسامیله شهردن استحکامات جواریه جیقارلدی. تتابع طابوری تداری ایده بیلدیکی دوه لرلر ارقنی وطوبی ده جیخانه سی نقله
چالیشدی. طقوز نجی طابور اولموزره زهونه اهالیسنه اسلحه وجیخانه ویرلدی. اقسام طوغری ایتالیا آبرالی طرفندن ولایته گوندیلدن یارلومانز ایله برلکده کوروشمک اوزره
والی وکیلی وفندوایسی بک طرفندن قوماندان وکیلی صفتیله ولایته دعوت اولوندی. برسوبل ایله برابر کنج ایتالیان ضابطلری رفاقتنده ایتالیا قونسولوسی ترجمانی صامان افندینی
حالده ولایتک بوش صالونده ایدیلر. ایتالیانلر دولتره اعلان حرب ایتدیکی بناءعلیه طرابلس وبنغازی یی اشغال ایلیه جکلرندن بحثله ترک سلاح اتمکلکری تکلیف ایتدیلر.
بوبابده کندیلرینه سالمیه صلاحیتدار اولدیغری وتکلیفلری نسوبا ولیغز نظارتره «حکومتره» یازوب جواب آلمقلغه لازم مکلف بلدیردک. جوابنی آبرال سویله جکلری بیان
ایله عودت ایتدیلر. بوگونه الدی ١٨٦ [illegible] صاحبلیه. سوای اقسامیله کندلک استحکامات بریه جواریه جیقارلدی. تداریوز بلوکی ده جیقارلمشدر. زهونه کوکلی
طابوریه اسلحه وجیخانه ویرلمشدر.

BELGE NU. 5

Suret

İtalyanların karaya asker çıkarmaları hâlinde gerek oradaki kuvvetler gerekse vatansever halk ile Urban[5] tarafından şiddetle karşı konularak karaya ayak basmasına kesinlikle meydan verilmemesi, peygamberin yardımıyla yiğitçe karşı koyarak askerî şan ve şöhretimizin muhafazası, bununla birlikte ecnebi tebaanın mal ve canlarının himayesine kanunen görevli olduğumuzdan bu hususa fazlasıyla dikkat edilmesi ve durumun Bingazi ile diğer yerlere de ilan edilerek içerilere bilgi verilmesi önemle tavsiye olunur. 5 Ekim 1911

Mahmut Şevket

7 Ekim 1911

Trablusgarp Komutanlığına

Harbiye Nezaretinden gelen ve sureti yukarıya çıkarılan telgraf emrinin içeriği bilgi edinmek üzere arz olunur.

Derne Komutanı Binbaşı
Nazif

[5] Çöl Arapları, aşiretler, bedeviler. Ferit Develliogğlu; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 2003, s.1122.

BELGE NU. 5

Sûret

İtalyanların karaya asker çıkarmaları hâlinde gerek oradaki kuvve-i askeriyye tarafından ve gerek ahâlî-i hamiyyet-mendân ile Urbân cânibinden kemâl-i şiddetle mukabele olunarak karaya ayak basmamasına kat'iyyen meydân verilmemesi ve imdâd-ı rûhâniyyet-i peygam-berîye müsteniden mukavemet-i dilîr-âne icrâsıyla şân ve şöhret-i askeriyyemizin muhâfazası ve maa-mâ-fîh tebaa-i ecnebiyenin mâl ve cânlarının muhâfazasına şer'an ve kanûnen me'mûr olduğumuzdan bu husûsa ziyâdesiyle dikkat ve i'tinâ' olunması ve keyfiyyetin Bingazi ile sâir mahallere de i'lânı ile içerilere ma'lûmât i'tâ kılınması ehemmiyyetle tavsiye olunur. 22 Eylül 327

Mahmûd Şevket

24 Eylül 327

Trablusgarb Kumandanlığına

Harbiyye Nezâretinden makam-ı âcizîye mevrûd sûreti bâlâya çıkarılan emr-i telgrafînin mündericâtına kesb-i ıttılâ buyurulmak üzre arz olunur.

Derne Kumandanı Binbaşı
Nazîf

BELGE NU. 5

صورت

اینالبانلرک قره عسکر حیفاریلری حالنده کرک اوراده کی قوه عسکریه طرفندن وکرک
اهالی جمعیتندن ایله عربان جانبندن کمال شدتله مقابله اولونور حمه قره یه آیاده باصمامسنه
قطعیا میدان ویرلمامسی و امداد روحانیت پیغمبری به مستند امفاد مستلزمسنه بنا اجراسله
شان و شهرت عسکریه مزک محافظه سی ربع مسافه بقعه اجنبیه نک سلک و جانبنک
محافظه سنه شرعا و قانونا مأمور اولمغزدن بوخصوصه زیاده سعیله دقت و اعتنا
اولونمسی و کیفیتک بنغازی ایله سائر محلاره ده اعلانی ایله ایجرا و لزوم معلومات اعطاسی
اجنبیله نوجه اولونور ۲۷ کانون ثانی ۲۷

محمود شوکت

طرابلس قومانداننده

۲۷ کانون ثانی ۲۷

حربیه نظارتندن مقام عالیکزه مورود صورتی بالایه حیفاریلرک ارتلغرافیتک
مندرجاتنه کسبا اطلاع بیورلموه اوزره عرضه اولونور

درنه قومانداننک بکباشی
نظیف

BELGE NU. 6

7 Ekim 1911

Terhune Gönüllü Taburu Komutanlığından

Emrinize uyarak Terhune'ye geleli dört gün oluyor. Teşkili emredilen gönüllü taburdan -gerçi 200'ü aşkın gönüllü asker birçok zorluk neticesinde kaydedilmişse de- silahlı olarak yalnız 60 askerimiz vardır. Bunların da bir yere hareket edildiğinde oraya gidecekleri ve verilecek emirlere itaat edecekleri yüzde yüz bilinmiyor. Hatta bunların talime götürülmelerinde hayli zorluk çekiliyor. Bu tabur için Terhune'nin ileri gelenleri ve şeyhleri tarafından teslim alınmış olan silahların büyük bir kısmı henüz yerinde yani silahhanede iken düşmanın attığı ilk top üzerine bu silahlar yağmalanmış, ötekinin berikinin elinde kalmıştır. Aslında gönüllüler çeşitli kabilelerden toplandığı için ve hurma zamanı olduğundan, bunların dörtte üçü ellerine geçirdikleri silahla Trablus ve civarında kalmış, kendi çoluk çocuğunun ve evlerinin muhafazasıyla ilgilenmiştir. Kısaca isteğim şudur: Kaydı mevcut ve ismen faaliyeti bilinen Terhune Gönüllü Taburuna gerektiğinde bir mevkinin işgali, savunulması veya düşmana taarruz etmesi hakkında emir verildiğinde eminim ki yanımda subaylardan başka kimseyi bulamayacağım. Asker olmam dolayısıyla ben ve arkadaşlarım, düşmanın kurşun veya süngüsüne, ondan kurtulsak bile komutanlarımızın bizi idam meydanına gönderme hükmüne maruz kalacağız ki komutan böyle bir kötü sonla astının mahkûmiyetine durum gereği razı olsa da varlığına hepimizin inandığı Cenabıhak buna hiç razı olmaz. Madem ki amaç, vatanı muhafaza etmek ve o uğurda şehit olmaktır, beni ve arkadaşlarımı bugün burada bulunan, Maslata ve Orfele Müfrezeleri ile 127'nci Alay 3'üncü Taburdan toplanan iki, üç bölük kuvvetindeki nizamiye müfrezesine veriniz. Çünkü binbaşıları burada olmadığı gibi subaylara da ihtiyaçları vardır. Biz de ona göre vazifemizi yapalım. Asker başında vatan uğrunda mertçe çalışalım ve gerektiğinde ölelim. Yoksa söz anlamaz, bildiğinden şaşmaz her fert reislik iddiasında bulunur. Çıplak, aç, korkak, varlığından hayır gelmeyen bir avuç insan yüzünden korkak sayılmamız ve idama mahkûm olmamız yazık ve günah olmaktan çok vatan için bir cinayettir. İnsanlık tarihi için de bir lekedir. Çünkü intihara sevk etmekten başka bir şey değildir. Bununla birlikte Komutanlığınızın emri ne ise ona uyulacağından, her durumda emirlerinizi bekler ve arkadaşlarımla da nizamiyeye katılmamıza izin vermenizi arz ederim.

Terhune Gönüllü Taburu Binbaşısı
Tahir

BELGE NU. 6

24 Eylül 327

Terhune Gönüllü Taburu Kumandanlığından Tahrîrât

Emrinize imtisâlen Terhune'ye geleli dört gün oluyor. Teşkîli emr buyurulan gönüllü taburundan gerçi iki yüzü mütecâviz gönüllü efrâd bir çok müşkilât netîcesinde kayd edilmiş ise de meşakka muhtemel ve gayr-i muhtemel olarak silâhlanmış yalnız altmış neferimiz vardır ki bunların da lede-l-îcâb bir mevkie hareket edildiği hâlde birlikde gitmeleri ve verilecek evâmire itâat ve inkıyâd etmeleri yüzde yüz mefkuddur. Hattâ ta'lîme götürülmelerinde hayli suûbet çekiliyor. Bu tabur için kazânın vücûh ve meşâyihi tarafından teslîm alınmış olan eslihanın kısm-ı a'zamîsi henüz yerinde ya'nî silâh-hânede iken düşmanın ilk topu üzerine yağma edilmiş, ötekinin berikinin elinde kalmışdır. Esâsen bunların kabâil-i kesîreye münkasım olmalarından ve hurma zamânı olduğundan dörtde üçü Trablus ve civârında bulunmuş ve el'ân bulunuyor ki ellerine geçirdikleri silâhla yerlerinde kalmış ve buraya gelmeleri mahall kabilinden olduğu gibi herkes kendi çoluk çocuğunun ev veyâ barkının muhâfazası kasd veyâ zu'muyla yerli yerine çekilmişdir. El-hâsıl hulâsaten ma'rûzât ve istirhâmâtım budur. Kayden mevcûdunu ve ismen fa'âliyyeti sâbit ve ma'lûm olan Terhune Gönüllü Taburuna lede-l-îcâb bir mevkiin işgali taarruz veyâ tedâfüiyyede bulunması hakkında emr verildiğinde emînim ki yanımda zâbitândan gayrı bir kimseyi bulamayacağım ve asker olmak i'tibâriyle kendime ve arkadaşlarıma düşmanın kurşun veyâ süngüsüne ve ondan rehâ-yâb olsak bile âmirlerimizin meydân-ı siyâsete sevkimizi müstevcib hükm sarfına ma'rûz kalacağız ki insân-ı hâkim böyle bir encâm-ı münîf ve müdhiş mâ'dûnunun mahkûmiyyetine velev ki hasbe-l-îcâb râzî olursa da vücûduna cümlemizin mün'akid bulunduğumuz Cenâb-ı Allah bir vakt râzî olamaz. Madem ki maksad muhâfaza-i vatandır ve o uğurda saîd veyâ şehîd olmakdır beni ve arkadaşlarımı el-yevm burada bulunan ve Maslata, Orfele Müfrezeleri ictimâından müteşekkil ve 127. Âlây 3. Taburdan müctemi' iki, üç bölük kuvvetindeki nizâmiyye müfrezesine veriniz. Zîrâ binbaşıları burada olmadığı gibi zâbitâna da ihtiyâcları vardır. Biz de ona göre vazîfe-i askeriyyemizi görelim. Asker başında vatan uğrunda merd-âne bir sûretde çalışalım veyâ îcâbında terk-i hayât edelim. Yoksa söz anlamaz bildiğinden şaşmaz her ferdi riyâset iddiâsında bulunur. Çıplak, aç, mütevahhiş ademi vücûdundan hayırlı bir avuç kütle-i beşer yüzünden mahkûm-ı cebânet veyâ bi-n-netîce siyâset olmamız yazık ve günâh olmakdan ziyâde vatan için, selâmet-i maslahat için bir cinâyetdir. Târih-i hayât-ı beşer ve insâniyyet içinde bir lekedir. Zîrâ intihâra sevk etmekden başka değildir. Maa-hazâ irâde-i ilâhî ve vicdânından cümleten emîn olduğumuz hükm-i âlî-i kumandanîleri ne yolda mukadder ve musavver ise onun olacağı muhakkak olub her hâlde emr ve cevâbınıza intizâr eder ve arkadaşlarımla da nizâmiyyeye ilhâkımıza müsâadenizi kemâl-i sûzişle arz ve istirhâm eylerim.

Terhune Gönüllü Taburu Binbaşısı
Tâhir

BELGE NU. 6

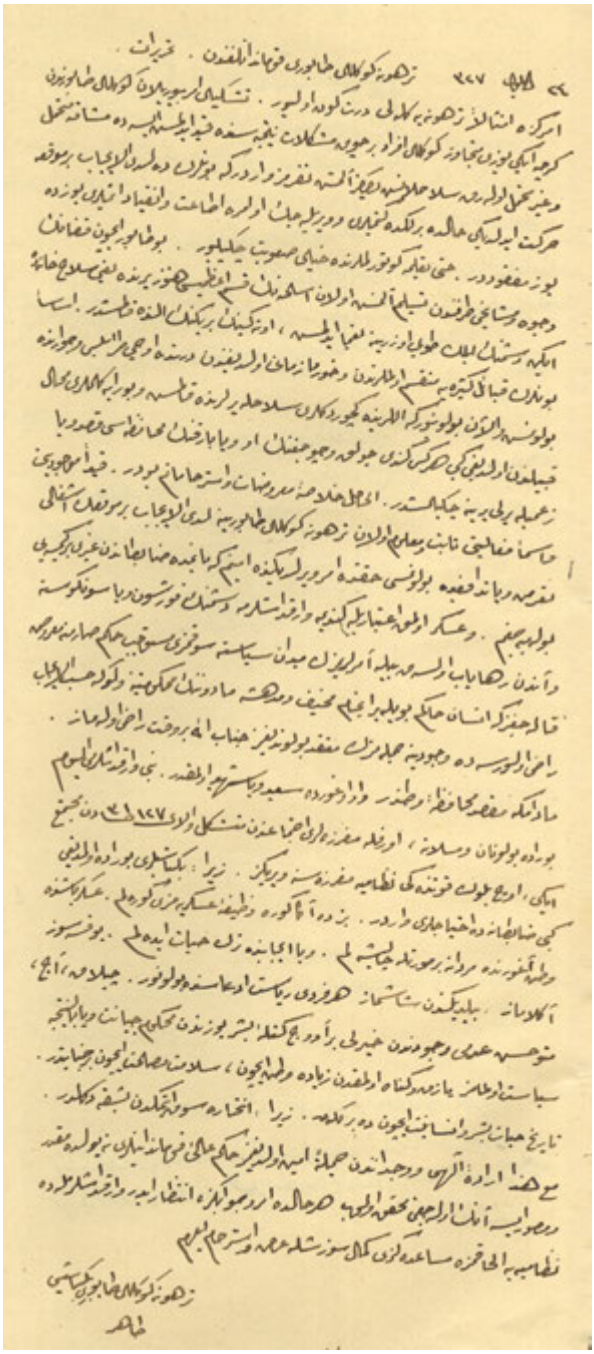

BELGE NU. 7

Genelkurmay Başkanlığı
3'üncü Şube
2410

8 Ekim 1911

Merse Matruh ve Dehibat yollarıyla Trablusgarp Komutanlığına
şifreli telgraf

Kurmay Başkanlığına

Mısır'da Trablusgarp için Müdafaa-i Vataniye Cemiyetleri kurulmuştur. Cemiyet, Trablus'a gönüllü ve erzak gönderecektir. Mısır Olağanüstü Komiseri bunlarla birlikte çalışacaktır. Kendisine buradan para da gönderilmiştir. Tunus'tan da Askerî Ataşe Fethi Bey[6] vasıtasıyla erzak tedariği ve sevkine çalışılacaktır. Fethi Bey ve Mısır Komiserliğiyle irtibat kurarak erzak ve saire gönderilmesi hususunda birlikte çalışınız, gerekli tedbirleri alınız ve müdafaada cansiparane hareket ediniz.

Aslı gibidir.

İmza

Gece yazılmıştır. 8-9 Ekim.

---

[6] Ali Fethi Okyar (1880-7 Mayıs 1943), Pirlepe'de doğmuştur. 1900 yılında Harp Okulundan, 1904'te Harp Akademisinden mezun olmuştur. 24 Ocak 1904 tarihinde 3'üncü Ordu Komutanlığı emrine, 30 Nisan 1906'da Edirne Harp Okulu Öğretim Başkan Yardımcılığına, 21 Ağustos 1906'da 3'üncü Orduya mensup Yunan Hudut Mıntıka Komutanlığına, 28 Şubat 1908'de Selanik Dibofça Doğu Demir Yolları Hattı Müfettişliğine tayin edilmiştir. 20 Mayıs 1908'de kurmay binbaşılığa yükselmiş, aynı tarihte Selanik Jandarma Subay Okulu Komutanlığına tayin edilmiştir. 12 Ocak 1909'da Paris Büyükelçiliği Askerî Ataşeliği görevine atanmıştır. 25 Haziran 1911'de Mürettep İşkodra Kuvvetleri Kurmaylığına tayin edilmiş, 20 Kasım 1912'de 2'nci Kolordu Kurmaylığı ardından da 27 Kasım 1912'de Çanakkale Mürettep Kolordu Kurmay Başkanlığı görevine getirilmiştir. 1 Eylül 1913'te askerlik görevinden istifa etmiş, Ekim 1918'de kurulan Ahmet İzzet Paşa kabinesinde İçişleri Bakanı olmuştur. 1919 yılında Ferit Paşa Hükûmeti tarafından tutuklanarak Malta'ya sürülmüştür. 8 Ağustos 1921'de Ankara'ya gelerek Mustafa Kemal Paşa'ya katılmıştır. 10 Ekim 1911'de İçişleri Bakanlığı görevine getirilmiştir. 11 Ağustos 1923'te Meclis Başkanı seçilen Okyar, 26 Mart 1925 tarihine kadar bu görevde kalmış ve bu süre içinde çeşitli tarihlerde Başbakanlık, İçişleri Bakanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı görevlerini yürütmüştür. 27 Mart 1925'te Paris Büyükelçiliğine atanmıştır. 12 Ağustos 1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurmuş ancak Parti 17 Kasım 1930'da feshedilmiştir. 1934 yılında Londra Büyükelçiliğine tayin edilmiş, 1939'da yeniden milletvekili seçilmiş ve bir süre Adalet Bakanlığı yapmış, 1942'de politikadan çekilmiştir. Balkan Savaşı'na Katılan Komutanların Yaşam Öyküleri; Gnkur. ATASE Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2004, s.359-361.

BELGE NU. 7

Umûmî Erkân-ı Harbiyye Dâiresi
Üçüncü Şu'besi
2410

Mers Matruh ve Dehibat tarîkleriyle Trablusgarb Kumandanlığına şifreli telgraf-nâme

Erkân-ı Harbiyye

Mısır'da Trablusgarb için Müdâfaa-i Vataniyye Cem'iyyetleri teşekkül eylemişdir. Trablus'a gönüllü ve erzâk gönderecekdir. Mısır Fevk-al-âde Komiseri bunlarla teşrîk-i mesâî eyleyecekdir. Buradan müşârün-ileyhe para dahi gönderilmişdir. Tunus'dan dahi Ataşe Militer Fethî Bey vâsıtasıyla erzâk tedârik ve sevki çâresine tevessül edilecekdir. Mûmâ-ileyhle ve Mısır Komiserliğiyle te'sîs-i irtibât ederek erzâk ve sâire celbi husûsunda mütekabilen sarf-ı mesâî ve ittihâz-ı tedâbîr ve emr-i müdâfaada cân-sipârâne hareket ediniz. 25 Eylül 327

Aslına mutâbıkdır.

İmza

Gece yazılmışdır. 25-26 minh.

BELGE NU. 7

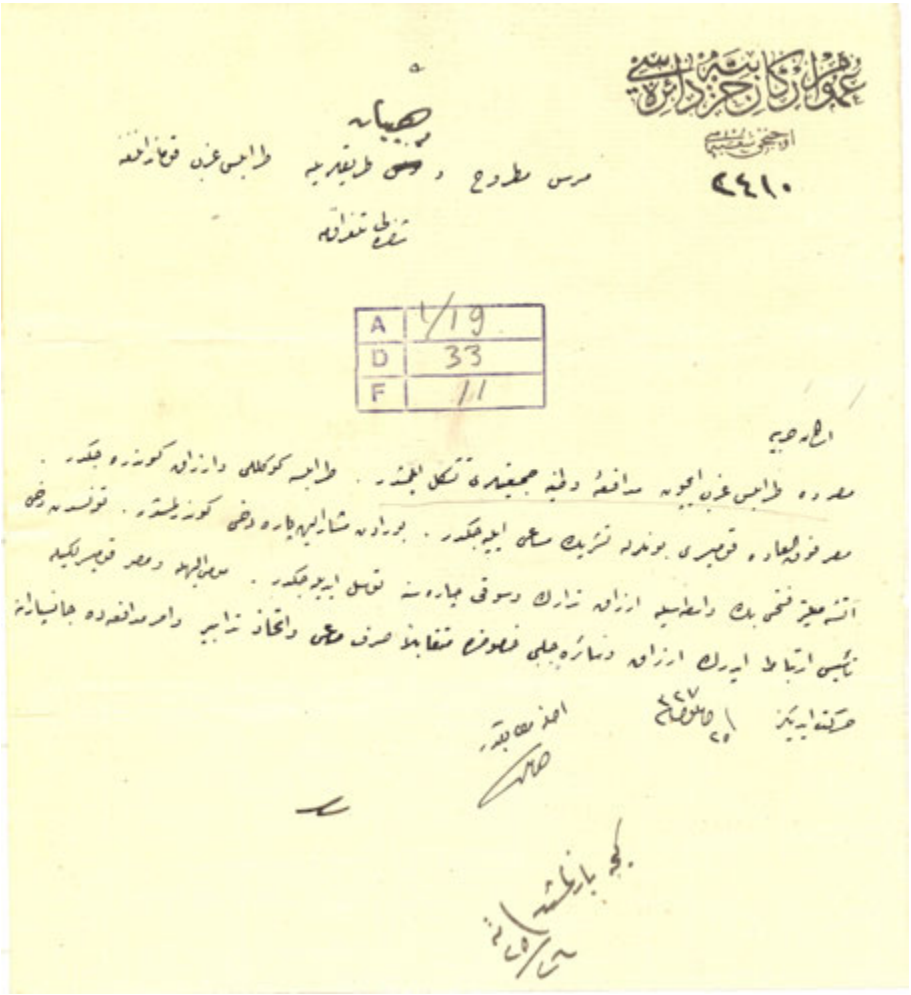

BELGE NU. 8

Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşeliği
Sayı
85

Viyana
8 Ekim 1911

Genelkurmay Başkanlığına

Rapor

Özet:
Trablus'un siyasi durumu
ve askerî harekât

Bu sabah saat on birde[7] Elçilik vasıtasıyla çekilen 84 sayılı şifreli telgrafı teyit ederim. Trablusgarp'ın İtalyanların eline düştüğü ve düşmanın deniz müfrezelerinin gerek şehri gerekse kaleleri işgal ettiği görülmekte olup sahilin Bingazi, Derne ve Bomba gibi noktalarına da karşılık görmeksizin asker çıkardığı rivayet ediliyor.

İtalyan Hükûmeti, Adriya filosuna Avusturya-Macaristan Hükûmetinin uyarıları üzerine Adriyatik ve Yunan denizlerinde her türlü taarruz harekâtından kaçınması emrini tebliğ etmiş olmasına rağmen İtalyan torpido geçerlerinin Şinkin çevresine yaptığı hücum buradaki resmî toplantılarda uzun uzadıya anlatılmaktadır.

Adalar Denizi'nde bir düşman filosu bulunup bulunmadığına, bulunduğu takdirde nasıl bir harekât icra ettiğine dair herhangi bir bilgi yoktur. Siyasi durum bu ana kadar değişmemiş olmakla birlikte Avrupa'nın meseleye müdahalesi ihtimali günden güne güçlenmekte ve İtalyan Seferî Tümeni Trablusgarp'a ayak basar basmaz büyük devletlerin aracılığı beklenmektedir. Bu konuda Avrupa kabineleri arasında bugün görüşmeler yapıldığı şayiasının gerçek olduğu arz olunur.

Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşesi
Kurmay Albay

[7] Belgelerde alaturka/ezani saat kullanılmıştır. Alaturka/ezani saat: Güneşin battığı anın yani akşam ezanından başlayan saatin yeni günün başlangıcı kabul edildiği saattir. Bir sonraki gün batımına değin geçen süre iki 12 saatlik dilime ayrılır. Yani gün iki kez 12 saatlik çevrim yaptıktan sonra ertesi gün batımında sona erer. M. Zeki Pakalın; Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, Fasikül 4-7, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1946, s.580.

BELGE NU. 8

Viyana Sefâret-i Osmâniyyesi Ataşe Militerliği
Aded
85

Viyana
25 Eylül 327

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine

Rapor

Hulâsa:
Trablus mes'elesine dâir ahvâl-i siyâsiyye ve harekât-ı askeriyye

Bu sabâh sâat 11'de Sefâret-i Seniyye vâsıtasıyla keşîde eylediğim 84 numrolu şifreli telgraf-nâme meâlini te'yîd ederim. Trablus şehrinin İtalyanların yed-i zabtına düşdüğü ve düşman bahriyye müfrezelerinin gerek şehri ve gerek kal'aları işgal eylediği havâdisi tahakkuk eylemekde olub sâhilin Bingazi, Derne ve Bomba gibi nikatına dahi mukavemet görmeksizin asker çıkarıldığı rivâyet ediliyor.

Avusturya-Macaristan hükûmetinin ihtârâtı üzerine İtalya hükûmeti Adriya filosuna Adriya ve Yunan denizlerinde her dürlü harekât-ı taarruz-kâraneden ictinâb etmesi emrini teblîğ etmiş olmasına rağmen İtalyan torpido geçerlerinin Şinkin havâlîsine vâki' olan hücûmu bura mahâfil-i resmiyyesince dûr ü dırâz tefsîr edilmekdedir.

Adalar Denizi'nde bir düşman filosu bulunub bulunmadığına ve bulunduğu hâlde ne gibi harekât icrâ' etdiğine dâir ma'lûmât mefkuddur. Hâl-i siyâsî bu ana kadar tebeddül etmemiş olmakla berâber Avrupa'nın mes'eleye müdâhalesi zannı günden güne kuvvet bulmakda ve İtalya Fırka-i Seferiyyesi Trablus'a ayak basar basmaz düvel-i muazzamanın tavassutuna intizâr edilmekdedir. Bu bâbda Avrupa kabineleri beyninde el-yevm teâti-i ârâ edilmekde bulunduğu şâyiasının mertebe-i sübûta vâsıl olmakda bulunduğu ma'rûzdur.

Viyana Sefâret-i Osmâniyyesi Ateşemiliteri
Erkân-ı Harbiyye Mîr-alâyı

BELGE NU. 8

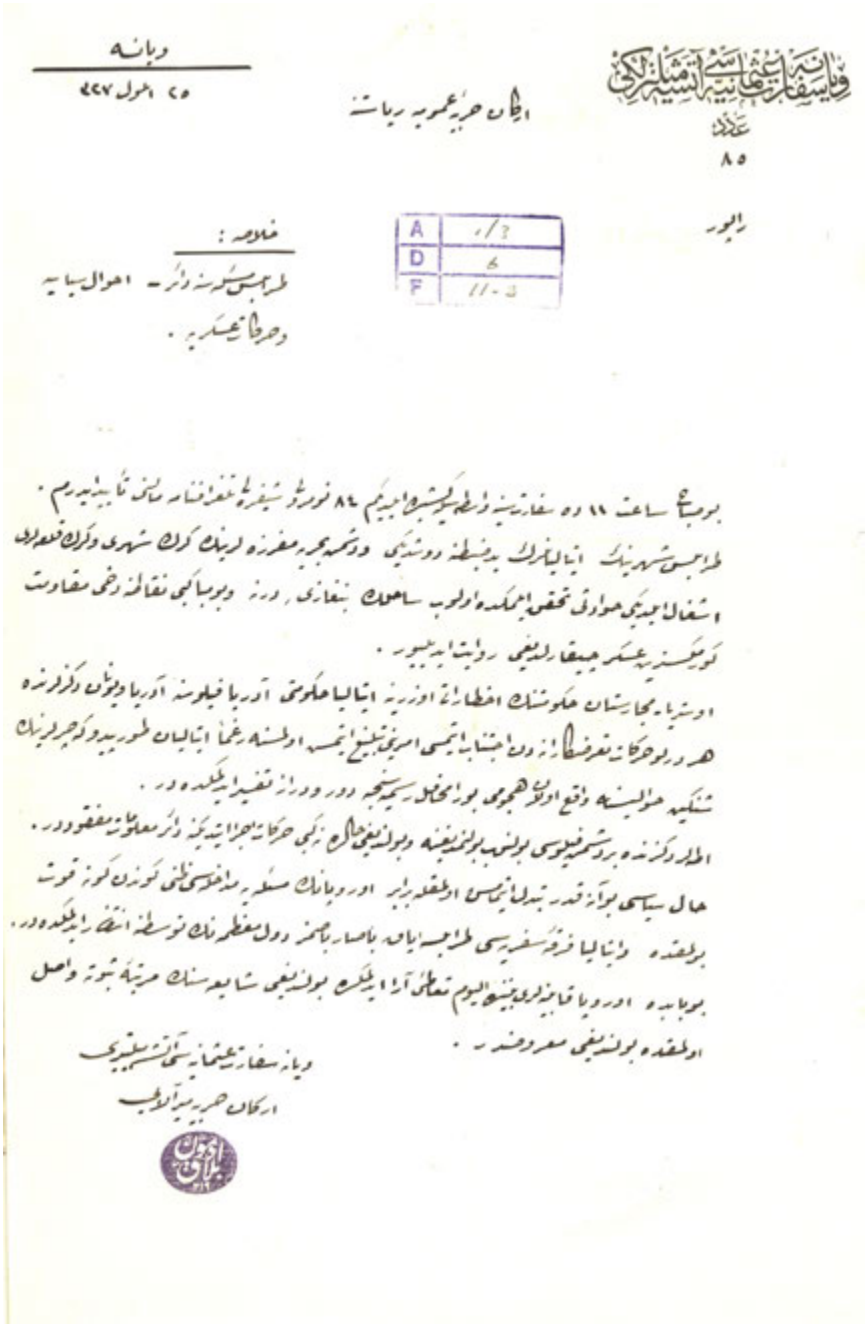

ویانه سفارت عثمانیه آتشیه رکنی

عدد ۸۵

ایکنجی حربیه عمومیه ریاستنه

ویانه

۲۵ اکتوبر ۴۴۲

رابطه

A 1/3
D 6
F 11-3

خلاصه :

طرابلس غربده واقع - احوال سیاسیه وحربیه عسکریه .

بوسبح ساعت ۱۱ ده سفارتینه واصل اولان بشنجی ایکنجی ۸۴ نومرولو تلغرافنامه سانی تأییده‌یم .

طرابلس شهرینک ایتالیالرک یدلرینه دوشدیکی وتمدید محاربه مفرزه لرینک کوک شهری وکوک قصبه‌لری اشغال ایدیکی حوادث تخلیه ایتمکده اولوب ساحلده بنغازی , درنه وبوبابکی نقاطده رخنه مقاومت کوستریلمکده عسکریه جیقارلدیغی روایت ایدیلیور .

اوستریا بحاریسنک حکومتنک اخطاراتی اوزرینه ایتالیا حکومتی آدریاطیقوسنه آدریاطیقوس دکزلرنده هر درلو حرکات تعرضکارانه دن اجتناب ایتمسی امرینی تبلیغ ایتمش اولسه‌لر غما ایتالیالر طوریدوکه حربلرینک شنکیه حوالیسنه واقع اولان هجومی بوراده محل رسمیه‌جه دور ودوران تقیید ایلمکده‌در .

اطلاع کذشته بروشمر فیلوسی بولنوب بولندیغنه وبولندیغی حالده زکی حرکاتی اجرا ایتدیکنه دائر معلومات مفقوددر .

حال سیاسی بوآن قدر تبدل ایتمش اولمقله برابر اوروپانک مسئله‌یه مداخله‌سی ظنی کوزدن کوزه قوت بولمقده وایتالیا فرقه سفریه‌سی طرابلس ایاغه باصار باصمز دول معظمه‌نک توسطنه انتظار ایلمکده‌در .

بوبابده اوروپا قانونلری بیننه الیوم تعاطی آرا ایلمکده بولندیغی شایعه‌سنک مرتبه ثبوته واصل اولمقده بولندیغی معروضدر .

ویانه سفارت عثمانیه سی آتشیه‌سی

ارکان حربیه ریاست اولیه‌سی

BELGE NU. 9

8 Ekimde Roma'da Tan gazetesinde İtalya'nın seferî kuvveti hakkında aşağıdaki bilgiler yazıyor:

(Bu bilgilerin gerçeğe yakın olduğu, şimdiye kadar elde edilen bilgilerden anlaşılıyor.)

Seferî kuvvetin oluşturulması konusunda yapılan bütün hazırlıklar muntazaman ve büyük bir hızla?! yapılmaktadır. 60 kadar vapur kiralanmıştır. Bunlar arasında Kuzey ve Güney Amerika'ya gidip gelen en iyi transatlantikler de bulunmaktadır Bu gemiler, güneyde Napoli ve Palermo limanlarına getirilerek askerin binmesi için gerekli olan hazırlıklar büyük bir hızla yapılmıştır.

Seferî kuvveti oluşturacak olan alaylar, vapurlara binecekleri Napoli ve Palermo limanlarında toplanmaktadırlar.

10 Ekimde gemiler tamamıyla hazırlanmış olarak yükleme(?) mahallerine ulaşacaklardır. Yükleme son bulur bulmaz gemiler Mesina Boğazı'nda uzun bir kafile oluşturarak Trablus sahillerine gideceklerdir.

Seferî kuvvetin mevcudunun artırılması gerektiğinden miktarı 47.000 ila 50.000 kişiye çıkarılmıştır. Bu kuvvetin iki kademede sevkinin kararlaştırıldığı rivayet edilir. Mevcut gemilerin sayısına göre bu rivayetin doğru olması muhtemeldir. İki kademeden her birinde birçok nakliye gemisi, bunların muhafazasıyla görevli harp gemileri, konter[8] torpido ve açık deniz torpidoları bulunacaktır.

23.000 kişiden oluşacak birinci kademenin ancak Ekimin 10'unda veya 12'sinde hareket edebileceği rivayet olunuyor. Bundan dolayı Trablus sahilinin işgali ancak Ekimin 12'si veya 14'üne denk gelecektir. Trablusgarp'tan başka Bingazi ve Derne mevkileri de birinci kademe birlikler ile işgal edilecektir. İkinci kademe birinci kademenin ardından hareketle Trablusgarp'ta bırakılan birlikleri takviye ederek içeriye doğru ilerleyecektir.

Bu seferin birinci devresinin hiçbir zorlukla karşılaşılmadan sona ereceği tahmin edilmektedir. Çünkü Osmanlı birliklerinin büyük bir kısmı içeride Merzuk'ta toplanmaktadır. Bundan dolayı İtalyanlar Merzuk, Dağdamis istikametlerine doğru hareket edeceklerdir. Bu sırada donanma sahilin işgaliyle görevlendirilecektir. Bir kolordudan oluşan seferî kuvvet, iki tümenden ibaret olacak ve her tümen de bir kademeyi oluşturacaktır. Kolordunun fennî birlikleriyle fazla birlikleri birinci kademe ile hareket edecektir.

Her tümen, alayları kolorduların muhtelif alaylarından alınacağı için iki karma piyade tugayından oluşacaktır. 1'inci Tugay 4'üncü (Palermo) ve 6'ncı

---

[8] Karşı, karşılık, karşılıklı vuruş, mukabil. İngilizce-Türkçe Redhouse Sözlüğü; Redhouse Yayınevi, İstanbul, 1974, s.216.

(Katanya); 2'nci Tugay ise 22'nci (Piza) ve 40'ıncı (Napoli) Piyade Alaylarından ibarettir.

Diğer tümenin 1'inci Tugayı 63'üncü (Roma) ve 68'inci (Milan) Alaylarından ve 2'nci Tugayı ise 82'nci (Roma) ve 84'üncü (Florans) Piyade Alaylarından ibaret olacaktır. Kolordunun fazla birlikleri ise 8'inci (Palermo), 2'nci (Napoli) (Berzagliyeri) Piyade Alayları, iki süvari alayı (Leros ve Pelezans Süvari Alayları), bir sahra topçu alayı, bir dağ topçu taburu ve bir istihkâm taburundan ibarettir.

Ordu komutanlarından biri olan General Caneva Seferî Kuvvet Komutanlığına tayin edilmiştir. Vaktiyle Avusturya'da tahsil görmüş ve 1866 senesinde İtalyan ordusuna katılmıştır.

İkinci kademede askerî tayyareler de bulunacaktır. Böylece tayyareler, ilk defa seferde orduya hizmet etmiş olacaklardır. Brindizi'ye gönderilen iki adet balon bu mevkiye ulaşmış ve yakında Arnavutluk sahiliyle Adalar Denizi ve Yunan denizleri istikametine doğru keşif yapmaya başlayacaktır. Bu keşiflerin amacı torpidolara yardım etmektir.

Düşünce: Bu makalenin başında seferî kuvvetin 47.000 ila 50.000 kişiden ibaret olacağı ileri sürülmüş ise de sonunda karma bir kolordudan ibaret olacağı bildirilmiştir. Hâlbuki bir kolordunun kuvveti bu kadar olamaz. Bölüklerin mevcudu 160 kişiden ibaret olacağına göre alaylar 2000 kişi bütün kolorduda;

10 alay olduğu için piyadenin miktarı	:	20.000
2 alay süvari	:	1000
3 alay topçu	:	3000
İstihkâm taburu	:	800
Yardımcı sınıflar	:	4000
		28.800

Seferî kuvvet tahminen 30.000 kişiden ibarettir.

BELGE NU. 9

Efrenci sekiz Teşrîn-i evvelde[9] Roma'dan "Tan" gazetesine İtalya'nın kuvve-i seferiyyesi hakkında âtîdeki ma'lûmât yazılıyor:

(İşbu ma'lûmâtın hakikate yakın olduğu şimdiye kadar istihsâl olunan ma'lûmâtdan anlaşılır.)

Kuvve-i seferiyyenin teşkîli husûsunda vuku' bulan bil-cümle istihzârât muntazaman ve kemâl-i sür'atle?! icrâ' edilmekdedir. Altmış kadar vapur kirâlanmışdır. Bunlar miyânında Amerika-yı şimâlî ve cenûbîye işleyen en iyi "Trans Atlantik" vapurları mevcûddur. İşbu gemiler cenûba Napoli ve Palermo Limanlarında ictimâ' etdirilmiş ve askerin irkâbı için lâzım gelen tedârükâtı kemâl-i sür'atle icrâ' edilmekdedir.

Kuvve-i seferiyyeyi teşkîl edecek olan âlâylar irkâb olunacakları Napoli ve Palermo Limanlarında ictimâ' etmekdedirler.

Efrenci on Teşrîn-i evvelde gemiler tamâmiyle hazırlanmış oldukları hâlde "ambar güman(?)" mahallerine muvâsalat edeceklerdir. "ambar güman(?)" hitâm bulur bulmaz gemiler "Mesina" Boğazı'nda uzun bir kafile teşkîl ederek Trablus sevâhiline azîmet edeceklerdir.

Kuvve-i seferiyyenin tezyîdi bil'âhire îcâb etmiş olduğundan mikdârı kırk yedi bin ilâ elli bin kişiye iblâğ olunmuşdur. Bu kuvvetin iki kademe ile sevki husûsunun mukarrer olduğu rivâyet olunur. Mevcûd gemilerin adedine nazaran bu rivâyetin doğru olması muhtemeldir. İki kademeden beheri birçok nakliyye gemileriyle bunların muhâfazasına me'mûren harb sefîneleri konter torpido ve açık deniz torpidolarından ibâret olacakdır.

Yirmi üç bin kişiden ibâret olacak birinci kademe ancak efrenci Teşrîn-i evvelin onunda ve-yâhûd on ikisinde hareket edebileceği rivâyet olunur. Binâen aleyh Trablus sâhilinin işgali ancak efrenci Teşrîn-i evvelin on ikisi ve-yâhûd on dördüne tesâdüf edebilecekdir. Trablusgarb şehrinden mâ-adâ Bingazi ve Derne mevkileri de birinci kademe kıtaât-ı askeriyyesi ile işgal olunacakdır. İkinci kademe derhâl birinci kademeyi müteâkıb hareketle Trablusgarb'da bırakılan kıtaâtı takviye ederek dâhile doğru ilerleyecekdir.

İşbu seferin birinci devresi müşkilâta dûçâr olmaksızın hitâm bulabileceği zann olunur. Çünki Osmânlı kıtaâtının kısm-ı küllîsi dâhilde Merzuk'da ictimâ' etmekdedir. Bu sebebden dolayı İtalyanlar Merzuk, Dağdamis istikametlerine doğru hareket edeceklerdir. Bu esnâda donanma sâhilin işgaline me'mûr edilecekdir. Bir kolordudan ibâret olan kuvve-i seferiyye iki fırkadan ibâret olacak ve her fırkada bir kademeyi teşkîl edecekdir. Kolordunun kıtaât-ı fenniyyesiyle fazla kıtaâtı birinci kademe ile hareket edecekdir.

---

[9] Miladi tarihtir.

Her fırka, âlâyları kolorduların muhtelif âlâylarından alınacağı için iki muhtelit piyâde livâsından mürekkeb olacakdır. Birinci Livâ' 4'üncü (Palermo) ve 6'ncı (Katanya) ve İkinci Livâ' ise 22'nci (Piza) ve 40'ıncı (Napoli) Piyâde Âlâylarından ibâretdir.

Diğer fırkanın Birinci Livâsı 63'üncü (Roma) ve 68'inci (Milan) Âlâylarından ve İkinci Livâsı ise 82'nci (Roma) ve 84'üncü (Florans) Piyâde Âlâylarından ibâret olacakdır. Kolordunun fazla kıtaâtı ise: 8'inci (Palermo) 2'nci (Napoli) (Berzagliyeri) Piyâde Âlâyları, iki süvâri âlâyı (Leros? ve Pelezans Süvâri Âlâyları) bir sahrâ topcu âlâyı ve bir cebel topcu taburu ve bir istihkâm taburu.

Ordu kumandanlarından biri olan Ceneral Kaneva kuvve-i seferiyye kumandanı ta'yîn olunmuşdur. Vaktiyle Avusturya'da tahsîl etmiş ve 1866 senesinde İtalya Ordusuna dâhil olmuşdur.

İkinci kademe ile askerî tayyâreleri de bulunacakdır. Bi-t-tab' ilk def'a olarak tayyâreler vakt-i seferde orduya hidmet etmiş bulunacaklardır. Berindizi'ye gönderilen iki kabil-i sevk balon işbu mevkie muvâsalat etmiş ve yakında Arnavudluk sâhiliyle Adalar Denizi ve Yunan denizleri istikametine doğru keşfiyyat icrâsına mübâşeret edeceklerdir. İşbu keşfiyyâtdan maksad torpidolara bir yardımdır.

Mütâlaa: Bu makalenin başında kuvve-i seferiyyenin kırk yedi ilâ elli bin kişiden ibâret bulunacağı der-miyân edilmiş ise de nihâyetinde muhtelit bir kolordudan ibâret olacağı bildirilmişdir. Hâl-bu-ki bir kolordunun kuvveti bu kadar olamaz. Bölüklerin mevcûdu 160 kişiden ibâret olacağına nazaran âlâylar iki bin kişi tekmîl kolorduda:

On âlây olduğu için piyâdenin mikdârı	:	20.000
İki âlây süvâri	:	1.000
Üç âlây topcu	:	3.000
İstihkâm taburu	:	800
Sunûf-ı muâvene	:	4.000
		28.800

Kuvve-i seferiyye tahmînen 30 bin kişiden ibâretdir.

BELGE NU. 9

A 6/255
D 1
F 19

A 6/1955
D 1
F 19-1

اردو قومانده‌لرنده بری اولدیغی جهتله قانه‌دار قوه سفریه قومانداسی تعقیب اولنمشدر . وقتیله اوسترباده تحصیل ایتمیه
و ۱۸۶۶ سنه‌سنده ایتالیا اردوسنه داخل اولمشدر .
بنجی قوه اجزاسی طیاره‌لریده بولنمقده‌در . بالطبع ایلک دفعه اولرق طیاره‌لر وقت سفرده اردویه خدمت ایتمیه بولنمقلری
برینجی یه کونه‌یلدن ایکی قایق سویه بالون شجو موقعه مواصلت ایتمیه دیقت ایدیلدی اناودولمه ساحلیله اطراف دنیزی دولنامه
دنزلری استحفاظنه طوغری کشفیاته اجراسنه مباشرت ایده‌جکلردر . شجو کشفیاتنده مقصد طوپ بیدوله بربارمقدر .
مصالح : بو مقاله‌نك بتمسی قوه سفریه‌نك قومه‌یه الی الی بیك کشیدن عبارتدر بولنمقده‌در میانه ایچمیه‌لیسوده
نهایتده مختلط برقول اردودن عبارتدر اولمقده بیلدیریلمشدر . هالبوکه برقول اردودنك فوق بوقدر اولمامالی .
بلوکلرك موجودیتی ۶۶۰ کشیدن عبارتدر اولمقده نظراً اوچ ایکی بیك کشی تکمیل قوه‌لردر .

اون اوچ اولدیغی ایچون بیاده‌نك مقدارى :	۲۰,۰۰۰
ایکی اون سواری	۱,۰۰۰
اوچ اون طوپچی	۲,۰۰۰
استحفاظ قوه‌سی	۸۰۰
صنوف معاونه	۴,۰۰۰
	۲۸۸۰۰

قوه سفریه تخمیناً ۳۰ بیك کشیدن عبارتدر

BELGE NU. 10

9 Ekim 1911

Cebel Mutasarrıflığı Vekâletine

1500 martinle 330 sandık martin cephanesi orada oluşturulacak gönüllü taburuna dağıtılmak üzere gönderdiğiniz kişiye teslim edilerek Garyan'dan sevk edilecektir. Bundan dolayı gönüllü taburun talim ve terbiyeleriyle vatan müdafaasına hazırlanmalarına oradaki nizamiye ve redif taburundan seçilecek bir iki subayın nezareti altında devam edilmesi ve gerektiği zaman Tümenden verilecek talimat çerçevesinde hareket etmeleri lüzumu beyan olunur.

Neşet

BELGE NU. 10

Cebel Mutasarrıflığı Vekâletine

Bin beş yüz aded martinle üç yüz otuz sandık martin ceb-hânesi orada teşkîl edecek gönüllü taburuna tevzi' edilmek üzre gönderdiğiniz â'yâna tevdiân Garyan'dan irsâl edilecekdir. Binâen aleyh bunların orada ta'lîm ve terbiyeleriyle müdâfaa-i vatana hazırlanmaları zımnında oradaki nizâmiyye ve redîf taburundan tefrîk edilecek bir iki zâbitin taht-ı nezâretinde ta'lîmlerine devâm edilmesi ve hîn-i hâcetde fırkadan verilecek ta'lîmât dâiresinde hareket etmeleri lüzûmu beyân olunur efendim.

26 Eylül 327

Neş'et

BELGE NU. 10

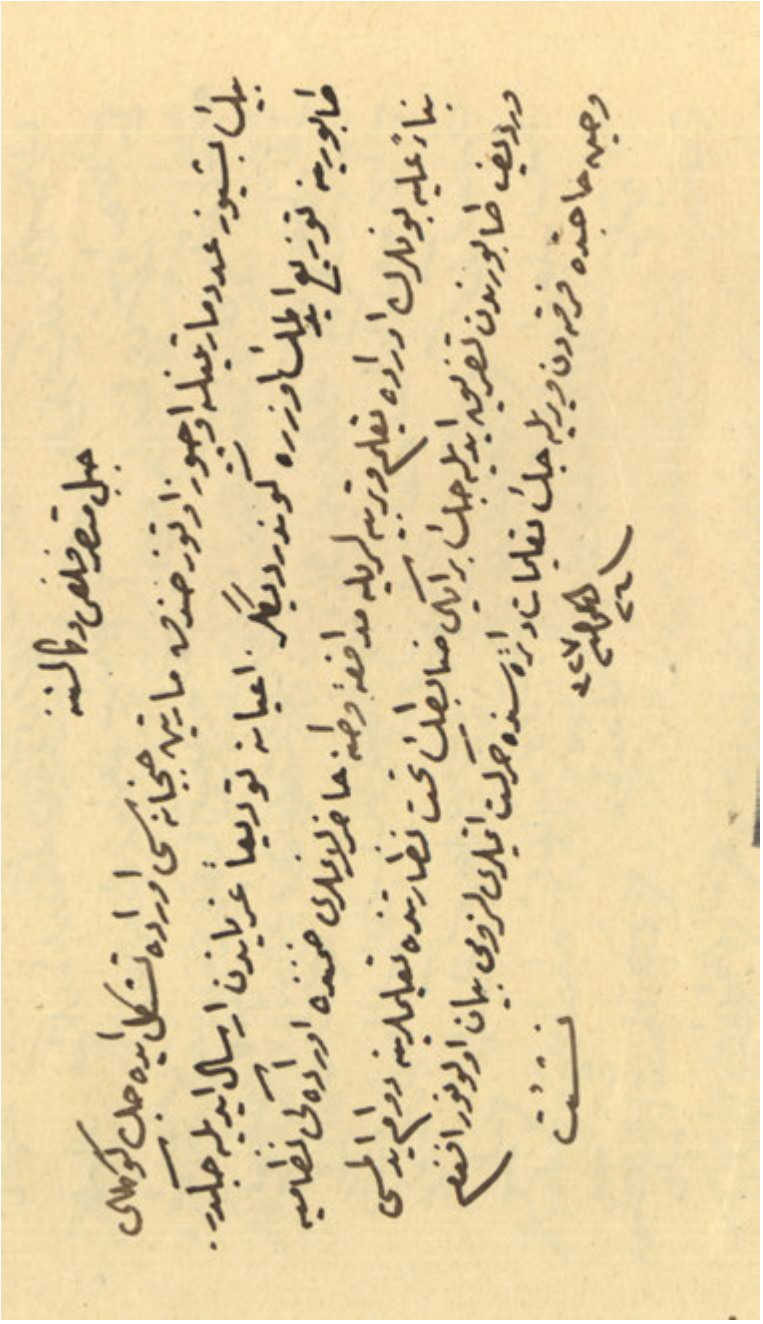

BELGE NU. 11

Suret

Şimdi merkezden alınan bir mektupta Mısır'a gelen telgraflara göre Masuvva'nın devletimiz tarafından işgal edilerek Osmanlı sancağı dikildiği, limandaki birkaç İtalyan vapurunun da esir alındığının müjdelendiği Sellüm Nahiyesi Müdürlüğünden alınan telgrafta bildirilmekle bütün halka, şeyhlere ve Urbana ilanı arz olunur.

Derne Kaymakamlığından alınan 10 Ekim 1911 tarihli telgraf sureti yukarıya naklen tebliğ edilir.

Bingazi Mutasarrıfı
Fuat

BELGE NU. 11

Sûret

Şimdi merkez-i bidâyetden alınan bir mektûbda Mısır'a gelen telgraflara nazaran Masuvva'ın devletimiz tarafından işgal edilerek Osmânlı sancâğı rekz olunduğu ve limanı derûnundaki birkaç İtalyan vapurunu dahi esîr alındığı tebşîr kılındığı Sellüm Nâhiyesi Müdîriyyetinden alınan telgraf-nâmede bildirilmekle umûm ahâlîye ve meşâyih ve Urbâna ilânı maa-l-şükrân arz olunur.

Derne Kaim-makamlığından alınan 27 Eylül 327 târihli telgraf-nâme sûreti bâlâya naklen teblîg ve tebşîr kılınır.

Bingazi Mutasarrıfı
Fuâd

BELGE NU. 11

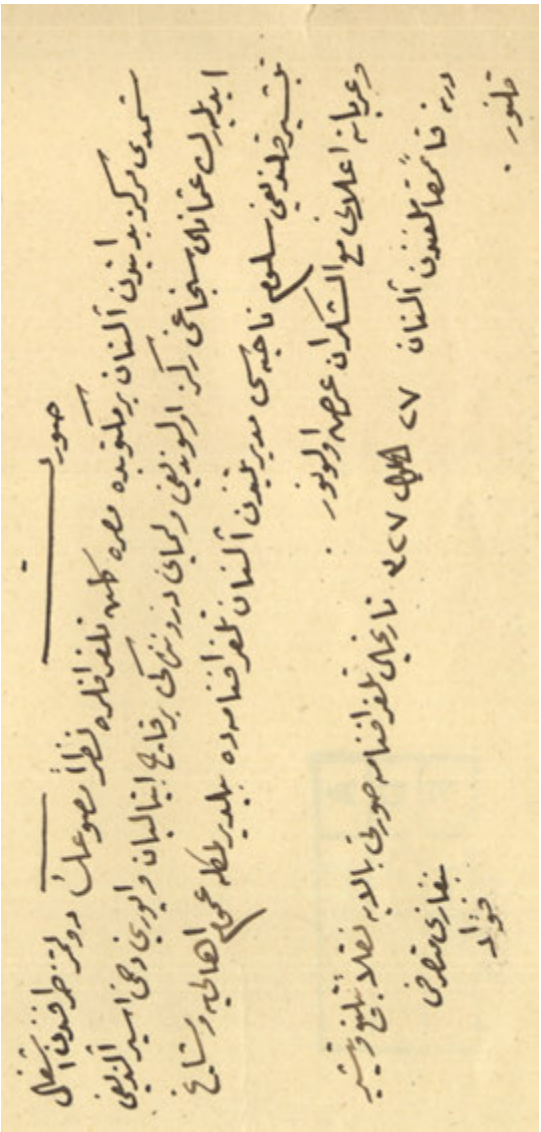

صورت

شمدی مرکز بدبختون آلمان برملتوبده مدره کلمه نلغراف نلره نظراً رصوصات دولتمز طرفندن استعمال
ایدیلرک عثمانلی سنجاغی مرکز الموینغی رلمان درزنلرک برقاچ ابنالمان دیورکی دخی اسیر آلنمغی
نشر قلنمغی سلوم ناجیسی مدیریتنون آلمان تلغرافنامده بلدیرلکله عمل اصابه رسانه
دعبانم اعلانک الستکلان عصمه الموتور .

نازلی تلغرافنامه صورتی بالدیر نقلدر تلغراف مدیری
۲۷ کانون ثانی ۲۷
درنه قائمقامنون آلمان
تلغرافی .

بنغازی متصرفی
فؤاد

BELGE NU. 12

Harbiye Nezareti
Yazı İşleri Dairesi
Şifre Kalemi
1813

Dehibat yoluyla Trablusgarp Komutanı Neşet Bey'den gelen 10 Ekim 1911 tarihli şifrenin çözümü

Trablusgarp Valisi Porparisto imzasıyla 28 Eylül 1911 tarihinde Trablus halkına hitaben Arapça olarak yayımlanan ilanın özetinin tercümesi aşağıda arz olunur.

"Kralın emriyle bu vilayetin mülki ve askerî işlerini idare için geldik. Dine ve şeriata bağlı işlerinizin muhafazasına gayret edeceğiz. Şeri mahkemeleriniz devam edecektir. Kararlarına saygı duyulup riayet edilecektir. Bütün ibadetlerin serbestçe yapılmasına, yetim mallarının muhafazası ve artırılması hususuna gayret edilecektir. Irzınız bizim ırzımız, namusunuz bizim namusumuzdur. Taşınır ve taşınmaz mallarınız size aittir. Sizi askerlikten muaf tuttuk. Vergileri düşürdük. Fesatçılara aldanmayınız. Birlik olalım, her birinizin hukuku İtalyan Hükûmetine mensup her ferdin hukukuyla birdir. Bizim ile beraber 'Yaşasın İtalya kralı' diye bağırınız."

Genelkurmay Başkanlığına 13 Ekim

Telgraf 4789

3'üncü Şube, 6'ncı Şube / 52

BELGE NU. 12

Harbiyye Nezâreti
Tahrîrât Dâiresi
Şifre Kalemi
1813

Dehibat tarîkiyle Trablusgarb Kumandanı Neş'et Bey'den mevrûd
27 Eylül 327 târihli şifrenin hallidir.

Trablusgarb Vâlîsi Porparisto imzâsıyla 15 Eylül 327 târihinde Trablus ahâlîsine hitâben Arabca neşr edilen i'lânın hulâsası tercemesi ber-vech-i zîr arz olunur.

Kralın emriyle bu vilâyetin umûr-i mülkiyye ve askeriyyesini idâre için geldik. Dîne ve şer'e müteallik umûrunuzun muhâfazasına gayret edeceğiz. Mahâkim-i şer'iyyeniz bâkîdir. Hakkında hürmet ve riâyet olunacakdır. Kâffeten âyîn, bütün emlâk-ı eytâm muhâfaza ve tezâyüdü husûsuna gayret edilecekdir. Irzınız bizim ırzımız, nâmûsunuz bizim nâmûsumuzdur. Emlâk-ı menkule ve gayr-i menkuleniz size âiddir. Sizden askerliği afv etdik. Vergileri tenzîl etdik. Müfsidlerin iğfâlâtına kapılmayınız. İttihâd edelim. Her birinizin hukuku İtalya hükûmetine mensûb her ferdin hukukuyla birdir. Bizim ile berâber hâlis-âne yaşasın İtalya kralı diye nidâ ediniz.

Erkân-ı Harbiyye Dâiresine 30 minh

Telgraf 4789

Şu'be 3,6 / 52

BELGE NU. 12

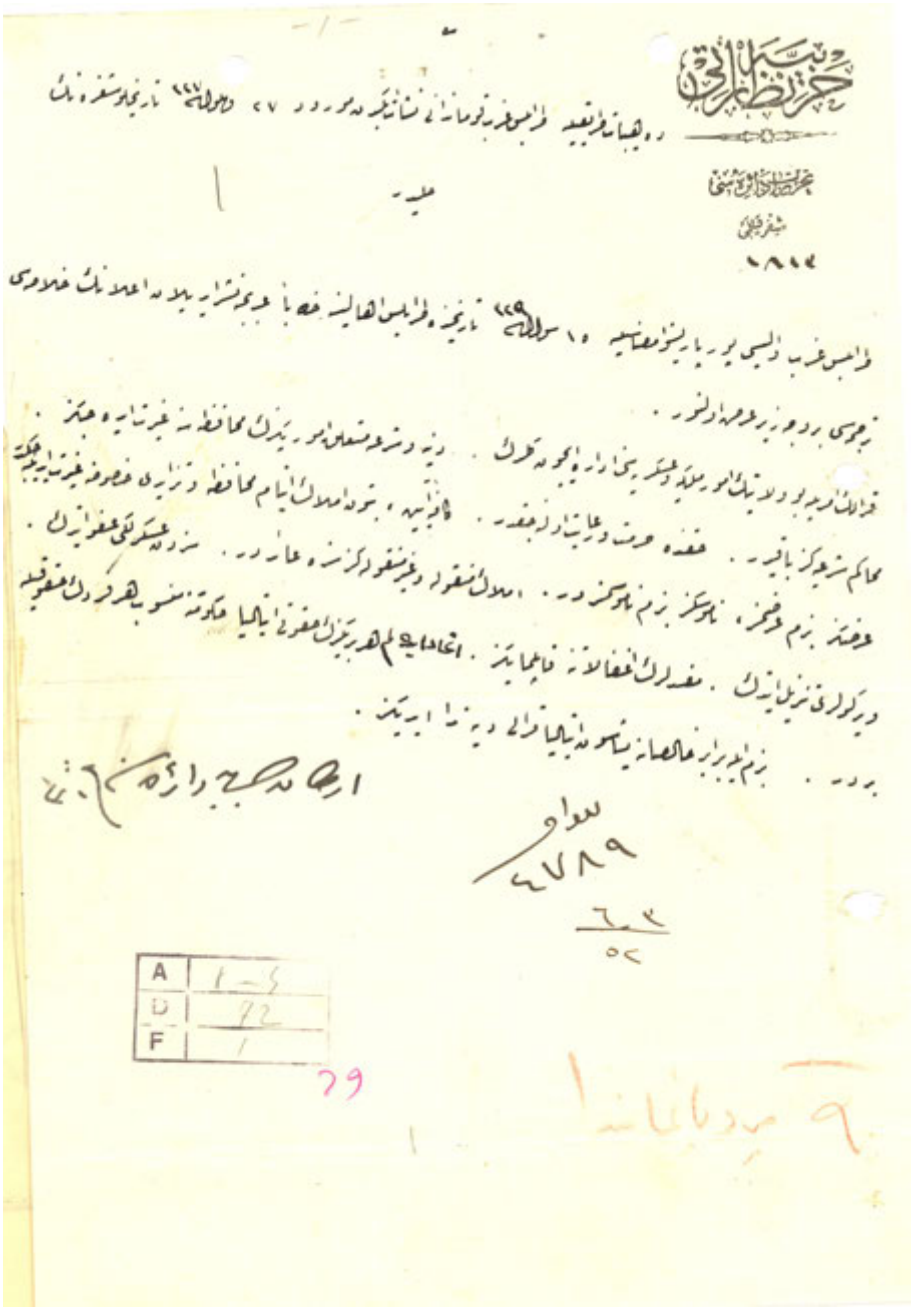

BELGE NU. 13

Babıali
Sadaret Dairesi
Şifre Kalemi

28 Ekim 1911

Harbiye Nezaretine Mısır'dan gelen şifreli telgrafın çözümü

Bingazi'nin durumuna dair yeni bir bilgi yoktur. İane komisyonu erzak tedarik ederek Cağbub'a gönderiyor. Enver Bey Sellüm'ün altı saat kadar güneyinde Defne mevkisine giderek orada Mardini Arif Bey'i bekliyor. O geldikten sonra civar kabilelerden kuvvet toplanmasına girişilecektir. Ben, büyük Senusi şeyhinin oğlu Şeyh Senusi ve Senusi tarikatından Şeyh Muhammed Efendi de dâhil olduğu hâlde altı kişiyle Cağbub'a hareket ediyorum. Amacım Senusilerin en kuvvetli ve mukaddes zaviyesi olup aslında ambar olarak kullanılan Cağbub ile Cebeli Ahfar arasında düzenli bir lojistik destek nakliyatı kurarak Cağbub ve civarıyla Bingazi'ye kadar olan güzergâhta Senusilerden gezici bir kuvvet hazırlayıp Bingazi istikametinde hareket etmek, Kefre'ye gelerek refakatimizde bulunan şeyhlerden biriyle bir heyet toplayıp Calu'da Seyit Senusi nezdinde bir içtima yaptırmak ve toplanacak kuvveti Bingazi ya da Trablus'a sevk etmektir. Senusilerin silah, yeterli sayıda cephane hatta bir miktar erzakları olduğu anlaşılıyor. Enver Bey, bir kuvvet oluşturmayı başarırsa ilk taarruz hedefi Tobruk olacaktır. Kendisiyle fikir birliği edildiği ve Cebeli Ahfar'da oluşturduğu kuvvetin oradaki komutanlarımız tarafından metanetle sevk edilmekte olduğu anlaşılıyor. Erzakları yetiyorsa, en az bir ay sonra kendilerine katılmaya başlayacak kuvvetlerin katılışına kadar direnecekleri kuvvetle muhtemeldir. Sadece lojistik destek hizmetlerinde kullanılmak üzere sizin de tanıdığınız Üsküp Redif Tümeninden Kurmay Yüzbaşı Nuri ile onun güveneceği beş subayın ve bana katılmak üzere 1'inci Mitralyöz Bölüğü Yüzbaşısı Celal'in ilk posta ile gönderilmesini rica ederim. Bu kişiler, Mısır Olağanüstü Komiseri ile bırakacağım talimat gereğince görevlerini yapacaklardır. Komisyon, erzağı Cağbub'a kadar ulaştırıyor. Oradan gerekli noktalara sevk etmek üzere vasıtalara ve bulunabilen erzağı tedarik için çok paraya ihtiyaç olacaktır. Şimdilik 3000 lira verilmesini rica ederim.

Trablusgarp'tan bir parçanın terk edilmesi şartıyla barış görüşmelerine girmek Mısır, Bingazi ve Trablusgarp halkı tarafından cinayet olarak yorumlanıyor. Suriye'nin buraya yansıyan düşünceleri, Trablus meselesinin her şekilde çözümüne razı olmak, Arapların kendini müdafaa hakkını teslim etmek meselesine dönüşeceği yönündedir. Hükûmetin yaptığı ciddi teşebbüs ve harbin devamı için aldığı kesin karar burada hükûmete güven kazandırmıştır. Harp bırakılsa bile Bingazi ve Trablus halkının ve bunlara her şekilde yardım eden ve edecek olan Mısırlıların vatanlarını kurtarmak için mücadeleye devam edecekleri ümit edilmektedir. Paranın hemen gönderilmesini ve diğer emirlerin evraklarını bekliyorum.

Mustafa Kemal

Rauf

BELGE NU. 13

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret
Şifre Kalemi

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine Mısır'dan gelen şifre telgraf-nâmenin hallidir.

Bingazi ahvâline dâir yeni ma'lûmât yokdur. İâne komisyonu erzâk tedârik ve Cağbub'a sevk ediyor. Enver Bey Sellüm'ün altı sâat kadar cenûbunda Defne mevkiine gitdi orada Mardini Ârif Bey'i bekliyor. Onun muvâsalatında civâr kabâilden kuvvet teşkîline teşebbüs edecekdir. Ben büyük Senûsi'nin şeyhinin oğlu Şeyh Senûsi nâm zâtla Senûsi tarîkatinden Senûsilerce ma'rûf Şeyh Muhammed Efendi dâhil olduğu hâlde altı kişi olarak Cağbub'a hareket ediyorum. Maksadım Senûsilerin en kuvvetli ve mukaddes zâviyesi olub esâsen anbar ittihâz olunan Cağbub ile Cebel-i Ahfar arasında muntazam bir menzil nakliyyâtı teşkîl Cağbub ve civârı ile Bingazi'ye kadar güzer-gâhdaki Senûsilerden bir kuvvet-i seyyâre tertîb ve Bingazi istikametinde hareket ve Kefre'den Seyyid Senûsi nezdine refâkatimizde bulunan şeyhlerden biriyle bir hey'et toplayıb Calu'da bir ictimâ' yapdırmak ve ictimâ' edecek kuvveti Bingazi yâhûd Trablus'a sevk etmekdir. Senûsilerin esliha ve mikdâr-ı kâfî ceb-hâne ve hattâ bir mikdâr erzâkları olduğu anlaşılıyor. Enver Bey bir kuvvet teşkîline muvaffak olursa ilk hedef-i taarruzu Tobruk olabilecekdir. Kendisiyle tevhîd-i fikr edilmiş ve Cebel-i Ahfar'da teşkîl etdiği anlaşılan kuvvetin oradaki kumandanlarımız tarafından metânetle sevk edilmekde olduğu anlaşılıyor. Erzâk yetişdiriliyorsa asgarî bir ay sonra iltihâka başlayacak kuvvetlerin iltihâkına kadar mukavemetleri kaviyyen me'mûldur. Mahzâ menzil hidemâtında istihdâm olunmak üzre sizce de mücerreb Üsküb Redîf Fırkası Erkân-ı Harbi Yüzbaşı Nûrî Bey ile mûmâ-ileyhin i'timâd edeceği beş zâbitin ve bende-nize iltihâk etmek üzre Birinci Mitralyöz Bölüğü Yüzbaşısı Celâl Efendi'nin ilk posta ile i'zâmını istirhâm ederim. Mûmâ-ileyhim komiser paşa hazretleriyle bırakacağım ta'lîmât mûcibince îfâ-yi vazîfe edeceklerdir. Komisyon erzâkı Cağbub'a kadar îsâl ediyor. Oradan îcâb eden noktalara sevk etmek üzre vesâit ve mahallince bulunabilen erzâkı tedârik için külliyyetli paraya ihtiyâc olacakdır. Şimdilik berâber kabil-i nakl olan üç bin lira i'tâsının serîan iş'âr buyurulmasını ricâ ederim. Trablusgarb'dan bir parçanın terki şartıyla müzâkerât-ı sulhiyyeye girmek Mısır Bingazi ve Trablusgarb ahâlîsince cinâyetle tefsîr olunuyor. Suriye'nin buraya aks eden efkârı Trablus mes'elesinin min küll-il-vücûh halline muvâfakat Arap milliyyetinin bi-zâtihi müdâfaası lüzûmunun teslîmi mes'elesine munkalib olacağını işrâb ediyor. Hükûmetin aldığı teşebbüs-i ciddî harbin idâmesi karâr-ı kat'îsi buraca hükûmete pek büyük i'timâd hâsıl etmişdir. Terk-i muhâsamât olunsa bile Bingazi ve Trablus ahâlîsinin ve bunlara her sûretle muâvenet eden ve edecek olan Mısırlıların istirdâd-ı vatan için mücâdeleye devâm edecekleri pek ziyâde me'mûldur para hakkındaki sür'at ve evâmir-i sâire evrâklarını beklerim.

Mustafa Kemâl

15 Teşrîn-i evvel 327 Raûf

BELGE NU. 13

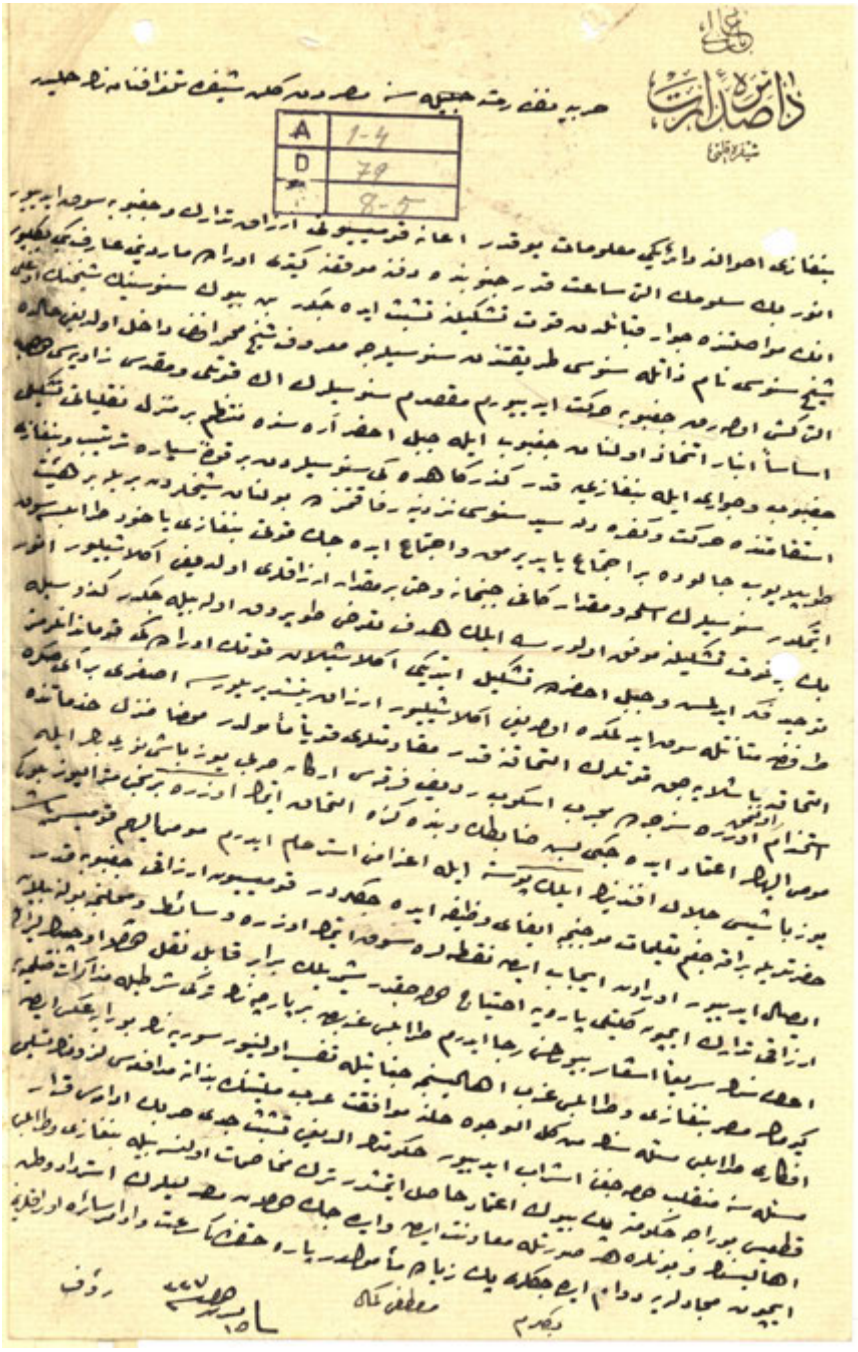

BELGE NU. 14

Babıali
İçişleri Bakanlığı
İletişim Dairesi
2'nci Şube
46953
1119

28 Ekim 1911

Harbiye Nezaretine

Özet:
Derne hakkında. EK-1

Derne Kaymakamının, Derne'nin İtalyanlar tarafından işgaliyle orada girişilecek teşebbüsler hakkında ayrıntılı bilgiler içeren telgrafının sureti EK'te gönderilmiş, Sadarete de bilgi verilmiştir.

İçişleri Bakanı adına
Müsteşar
İmza

Babıali
İçişleri Bakanlığı
İletişim Dairesi
2'nci Şube

Ümmü Rezm'de Derne Kaymakamı Mukbil Bey'den alınan 22 Ekim 1911 tarihli telgraf sureti

Şimdi Ümmü Rezm'deki telgraf merkezine geldim. 3 Ekim günü Derne kasabasına sekiz düşman gemisinin gelmesiyle saat dörtten beşe kadar geçen olayları o dakikada telgrafla Mutasarrıflığa arz ettikten sonra olayların sonucu hakkında da aynı makama telgrafla bilgi vermiştim. Ümmü Rezm'de Bingazi'den son muharebe hakkında size bir şey yazılmadığını söylediler. Tunus yoluyla yazılmış olması kuvvetle muhtemeldir. Bununla beraber her ihtimale karşı biraz durumdan bahsedeyim: Bugün sabahleyin düşman gemileri limana girdi. Saat iki buçuğa doğru Amiral tarafından yazılmış bir mektupla beraber bir elçi sahile çıktı. Mektupta özetle, bir saate kadar subayların ve askerin kasaba ile beraber teslim edilmesini, aksi takdirde topla kasabayı yakacağını bildiriyordu. Komutan buna razı olmadı. Yarım saat geçmeden bombardıman başladı. Asker ve halk akşama kadar yiğitçe çarpışarak düşmanı durdurdu. Ortalık kararınca müdafaadan vazgeçildi. Çünkü itiraf edeyim ki halk tarafından o müdafaa ve askerlere olan yardım yetersizdi. Kasabada kuvvet kalmamasından faydalanarak bazı mahallerde yağmalama olayları başladı. Ertesi gün düşman cesaretlenerek karaya asker çıkardı ve bayrağını dikti. Düşmanın kuvvetinin 800 kadar olduğu tahmin ediliyor. Kasabaya gidip gelmek serbesttir. İtalya adına halkı yatıştırmak ve tatmin etmek için ilanlar yayımlanıyor ve nasıl bir idare kurulacağı açıklanıyor. Çoluk çocuğuyla kasaba dışına çıkmış olan halkın büyük çoğunluğu geri dönmektedir. Halka birçok hizmet verilmektedir. Görünürde hiçbir zorlama ve kışkırtma yapmıyorlar. Amaç, böylelikle, saflıkla kendi menfaatini düşünenleri kandırmak olsa gerek. Eskiden yetiştirilmiş olanlar şimdi iş görmeye çalışıyorlar. Düşünceler gittikçe değişmektedir. Yardım kuvveti ne zaman yetişecektir? Şimdi nerededir? Bütün ümidimiz bundadır. Hakikatin bildirilmesini arz ederim.

Aslı gibidir.

Harbiye Nezaretine yazılan 28 Ekim 1911 tarihli tezkerenin ekidir.

BELGE NU. 14

Bâb-ı Âlî
Dâhiliyye Nezâreti
Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi
İkinci Şu'be
46953
1119

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Hulâsa
Derne hakkında. Melfûf 1

Devletlü efendim hazretleri

Derne'nin İtalyanlar tarafından sûret-i işgaliyle orada icrâsına teşebbüs olunan ba'zı muâmelât hakkında tafsîlâtı hâvî Derne Kaim-makamı tarafından çekilen telgraf-nâmenin sûreti dahi leffen salb-ı âlîlerine irsâl kılınmış ve Sadâret-i Uzmâya arz-ı ma'lûmât edilmiş olmağla ol bâbda emr ü fermân hazret-i men leh-ül-emrindir.

5 Zi-l-ka'de 329 / 15 Teşrîn-i evvel 327

Dâhiliyye Nâzırı Nâmına
Müsteşâr
İmza

Bâb-ı Âlî
Dâhiliyye Nezâreti
Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi
İkinci Şu'be

Ümm-ür-Rezm'de Derne Kaim-makamı Mukbil Bey'den alınan 9 Teşrîn-i evvel 327 târihli telgraf-nâme sûreti

Şimdi Ümm-ür-Rezm nâm mahalldeki telgraf merkezine geldim. Teşrîn-i evvelin üçüncü günü Derne kasabasına sekiz düşman sefînesi vürûd etmesi ile sâat dörtden beşe kadar geçen vakayii o dakikada telgrafla mutasarrıflığa arz eylediğim gibi müteâkıben de netîcesinden aynı makama telgrafla ma'lûmât verdi idim. Ümm-ür-Rezm'de Bingazi'den buradan muhârebe-i âhire hakkında makam-ı âlîlerine bir şey yazmadığını söylediler. Tunus tarîkiyle yazılmış olması kaviyyen melhûzdur. Maa-hazâ her ihtimâle karşı bir nebze ahvâlden bahs edeyim. Yevm-i mezkûrda ales-sabâh mezkûr gemiler limana girdi. Sâat iki buçukda doğru amiral tarafından yazılmış bir nâmeyi mustashiben bir elçi sâhile çıkdı. Bunda hulâsaten bir sâate kadar zâbitân ve askerin kasaba ile berâber teslîmi ve aksi takdîrde topla kasabayı yakacağını bildiriyordu. Kumandan muvâfakat etmedi. Tezkere yarım sâat mühlet vermedi sonra da bombardıman başladı. Az fâsılalarla asker ve ba'zı ahâlî akşama kadar dilîr-âne muhârebe ve düşmanı men' etdi. Ortalık karârınca müdâfaadan çekildi çünki i'tirâf ederim ki ahâlî tarafından o müdâfaa ve asâkire olan muâvenet lâ-şey mesâbesindedir Kasabanın kuvvetden hâlî kalışından bi-l-istifade ba'zı mahallerde yapılan yağmada gayret-bahşdır. Ertesi günü düşman cesâretlenerek karaya asker çıkardı ve bayrağını dikdi. Sekiz yüz râddesinde tahmîn olunuyor. Kasabaya gidib gelmek serbestdir. İtalya nâmına teskin ve tatmin-i halk için i'lân-nâmeler neşr ve teşkîlat-ı idâre izah ediliyor. Çoluk çocuğuyla kasaba hâricine çıkmış olan ekseriyyet-i ahâlî avdet etmekdedir. Ahâlîye bir çok hidmet tevdi' olunmakdadır. Bu noktalarca zâhirde hiçbir cebr ve tazyîk göstermiyorlar maksad böylelikle sâde-dilâne menfaat-perestânı kandırmak olsa gerekdir. Eskiden yetişdirilmiş olanlar şimdi iş görmeğe çalışıyorlar efkâr gitdikce başkalaşmakdadır. Kuvve-i imdâdiyye daha ne zamân yetişecekdir. Şimdi nerededir. Bütün ümîdiniz bundadır. Lûtfen hakikatin emr ve iş'âr buyurulması.

Aslına mutâbıkdır

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine yazılan 15 Teşrîn-i evvel 327 târihli tezkerenin melfûfudur.

BELGE NU. 14

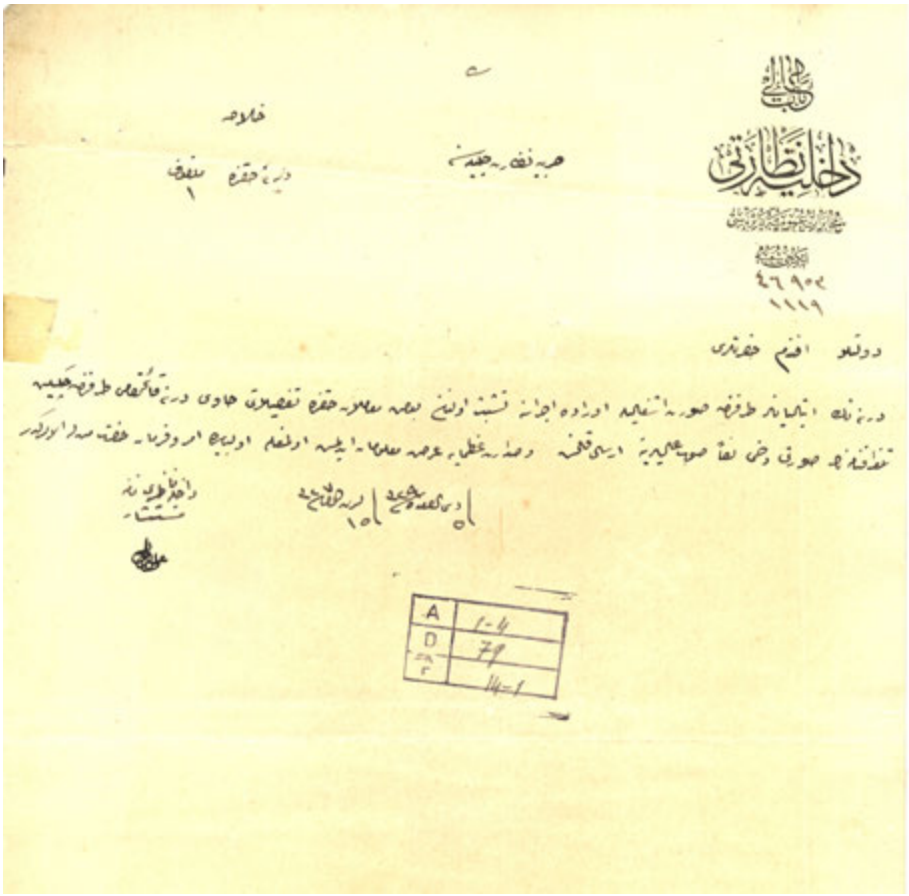

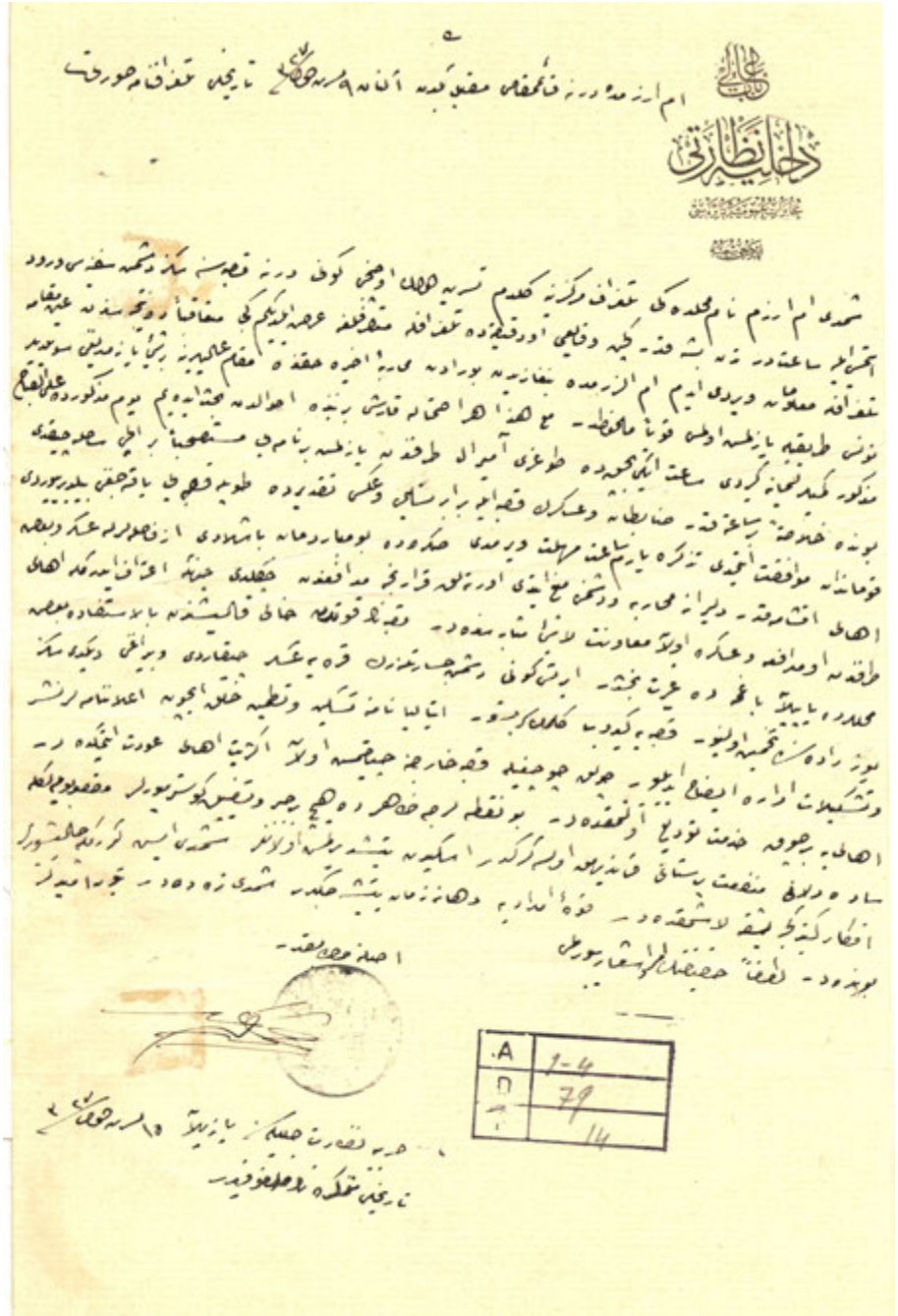

BELGE NU. 15

Babıali
İçişleri Bakanlığı
İletişim Dairesi
2'nci Şube

Ümmü Rezm'de Derne Kaymakamı Mukbil Bey'den alınan 24 Ekim 1911 tarihli telgraf sureti

Tobruk, düşmanın deniz harekâtı üssüdür. Limanda en az 12 - 15 harp gemisi vardır. Sahiller ise harp gemilerinin sıkı gözetimi altındadır. Bu durumun yalnız bu tarafa özgü olmayıp batıya doğru uzadığını hissediyorum. Sahil beldeleri demek ki abluka altındadır. Şükürler olsun karada düşman ilerleyememektedir. Buna bakılarak düşmanın ancak deniz kuvvetleriyle iş yapmak emelinde olduğu ve bütün gemilerini Afrika'mıza tahsis ettiği zannedilir. Yarın ya da öbür gün işgal olunan mevkilerdeki erzak ve sairenin içeriye nakline de engel olunabilir. Bu üzücü durum bir müddet daha devam eder, yardım kuvveti de gelmezse sınırlı miktardaki erzağın bile sevkinde nakliye araçlarının tedariğinin imkânsızlığı göz önüne alındığında asker ve halkın açlık tehlikesine uğraması uzak değildir. Alınacak tedbir ne ise yapılması gerektiği arz olunur.

Aslı gibidir

İmza

Mühür

Babıali
İçişleri Bakanlığı
İletişim Dairesi
2'nci Şube

Ümmü Rezm'de bulunan Derne Kaymakamı Mukbil Bey'den alınan 24 Ekim 1911 tarihli telgraf sureti

Deminki telgrafa Ek'tir. Şu dakikada gelen haberlere göre Bingazi 21 Ekimde işgal edilmiş, telgraf makinesi de Derne'nin sekiz saat batısındaki Beşara zaviyesine kurulmuştur. Merc hattına kadar haberleşme sağlanabilmektedir. Trablusgarp'la haberleşme kesilmiş olup Merc'den Rekasi(?) vasıtasıyla Karkura'ya telgrafların gönderilmesine çalışılıyormuş. Şimdi Derne Komutanlığından Harbiye Nezaretine yazılmak üzere Ümmü Rezm'e bir telgraf geldi ve hemen Sellüm'e yazıldı. 22 Ekimde gelen bilgilere bakılırsa Hase, Berasa ve diğer kabilelerden toplanan 1000 kadar Urbanla Derne'deki düşman üzerine yakında bir hücum düzenlenecekmiş. Daha önce verdiğim bilgileri doğrulamak için arz edeyim ki vatanın bu mukaddes parçasının kurtarılması mutlaka kara ve deniz kuvvetlerimizin süratle yardıma koşması sayesinde gerçekleşebilecektir. Bu zorunluluğa kalpten inanılarak başka bir fikir ve endişeye kapılınmamasını bütün iyi niyetimle rica ederim. Yardımımızın dışarıdan geldiğini görecek en cahilinden en akıllısına varıncaya kadar bütün halkın, senelerden beri maruz kaldığı İtalyanların boş propagandalarından kurtulacağını; zannettikleri gibi bu toprakların Osmanlı Hükûmeti tarafından satılmamış, atılmamış olduğu kanaatine varacağını; İslam dininin ortaya çıkışındaki din kavgalarına örnek bir cihat yapılmasına azmedeceğini İtalyanların kesinlikle bilmelerini ilave ederim. Bu yardımın hareket edip etmediği ve ettiyse şimdi nerede olduğu konusunda cevap verilmesi arz olunur.

Aslı gibidir.

İmza

Mühür

BELGE NU. 15

Bâb-ı Âlî
Dâhiliyye Nezâreti
Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi
İkinci Şu'be

Ümm-ür-Rezm'de Derne Kaim-makamı Mukbil Bey'den alınan 11 Teşrîn-i evvel 327 târihli telgraf-nâmenin sûreti

Tobruk düşmanın bahren üss-ül-esâs harekâtıdır limanda ve en aşağı on iki on beş sefînesi eksik değildir. Sevâhil ise bir bir harb gemilerinin sıkı sıkıya tarassudât ve istikşâfâtına ma'rûzdur. Bu hâlin yalnız bu tarafa mahsûs olmayıb garba doğru temâdî etdiğini kaviyyen hiss ediyorum. Bilâd-ı sâhile(?) demekki abluka altındadır leh-ül-hamd karada düşman ilerleyememekde olmağa bakılarak zann olunur ki düşman ancak kuvâ-yi bahriyyesiyle iş görmek emelinde olduğu için bütün sefâini Afrikamıza tahsîs etmişdir. Yarın yâhûd öbür gün işgal olunan mevâkideki erzâk ve sâirenin içeriye nakline de mümânaat olunur veyâ bu hâl elîm bir müddet daha devâm eder ve kuvve-i imdâdiyye gelmediği hâlde mahdûd-ül-mikdâr erzâkın bile sevkince vesâit-i nakliyye tedâriki imkânsızlığı göz önüne alınırsa asker ve ahâlî açlık tehlikesine uğraması gayr-i müsteb'iddir. Yapılacak tedbîr ne ise mütevekkilen al-Allah yapılarak def'-i belâ esbâbının istikmâli arz olunur.

Aslına mutâbıkdır.

İmza
Mühür

Bâb-ı Âlî
Dâhiliyye Nezâreti
Muhâberât-ı Umûmiyye Dâiresi
İkinci Şu'be

Ümm-ür-Rezm'de bulunan Derne Kaim-makamı Mukbil Bey'den alınan 11 Teşrîn-i evvel 327 târihli telgraf-nâme sûretidir.

Deminki telgrafa zeyldir. Şu dakikada gelen haberlere göre Bingazi 8 Teşrîn-i evvel'de işgal edilmiş, telgraf makinesini de Derne'nin sekiz sâat garbda Beşere Zâviyesine kurulmuşdur. Hatt-ı Merc'e kadar mevcûd ve Trablusgarb muhâberesi münkat'ı olub Merc'den Rekasi(?) vâsıtasıyla Karkura'ya telgrafların îsâline çalışıyor imiş. Derne Kumandanlığından şimdi Harbiyye Nezâretine yazılmak üzre Ümm-ür-Rezm'e bir telgraf geldi ve hemân Sellüm'e yazıldı târihi dokuz Teşrîn-i evvelde sâînin beyânâtına bakılırsa Hase, Berâ'sa ve sâir kabâilden toplanan bin kadar Urbânla Derne'deki düşman üzerine karîben bir hücûm tertîb olunacakmış fakat her hâlde istirhâmât-ı sâbıkayı te'yîden arz edeyim ki vatanın şu mukaddes parçasının tahlîsi mutlaka kuvve-i berriyye ve bahriyyemizin sür'atle imdâda şitâbân olması sâyesinde şekk ve bî-şekden âzâde bir sûretde mümkin-ül-husûldür(?). Bu zarûret ve elzemiyyeti kuvve-i kalb ile ve başka bir fikr ve endîşeye sevk-i zihn olunmamak şartıyla teslîm buyurulmalarını bütün sâfiyyetimle istirhâm eyler ve imdâdımızın hâricden vürûdunu görecek en câhilinden en âkıline varıncaya kadar bütün halkın senelerden beri ma'rûz kaldığı İtalyan propagandalarının boş …(?) kurtularak ve bu mülkün hükûmet-i Osmâniyyece zannlarına rağmen satılmamış atılmamış olduğuna kanâat ederek dîn-i mübeyyen İslâmın bidâyet intişârındaki dîn kavgalarına mümâsil bir cihâd icrâsına azm eyleyecekleri muhakkak bilmelerini ilâve ederim. Bu imdâdın hareketinden ve hâl-i hâzırda nerede bulunduğundan bahsle ihsân buyurulacak iki kelimelik bir cevâb en mukaddes bir eser-i beşâret olacakdır esirgenilmemesi te'mînât-ı umûmiyye cümlesindendir.

Aslına mutâbıkdır.

İmza
Mühür

BELGE NU. 15

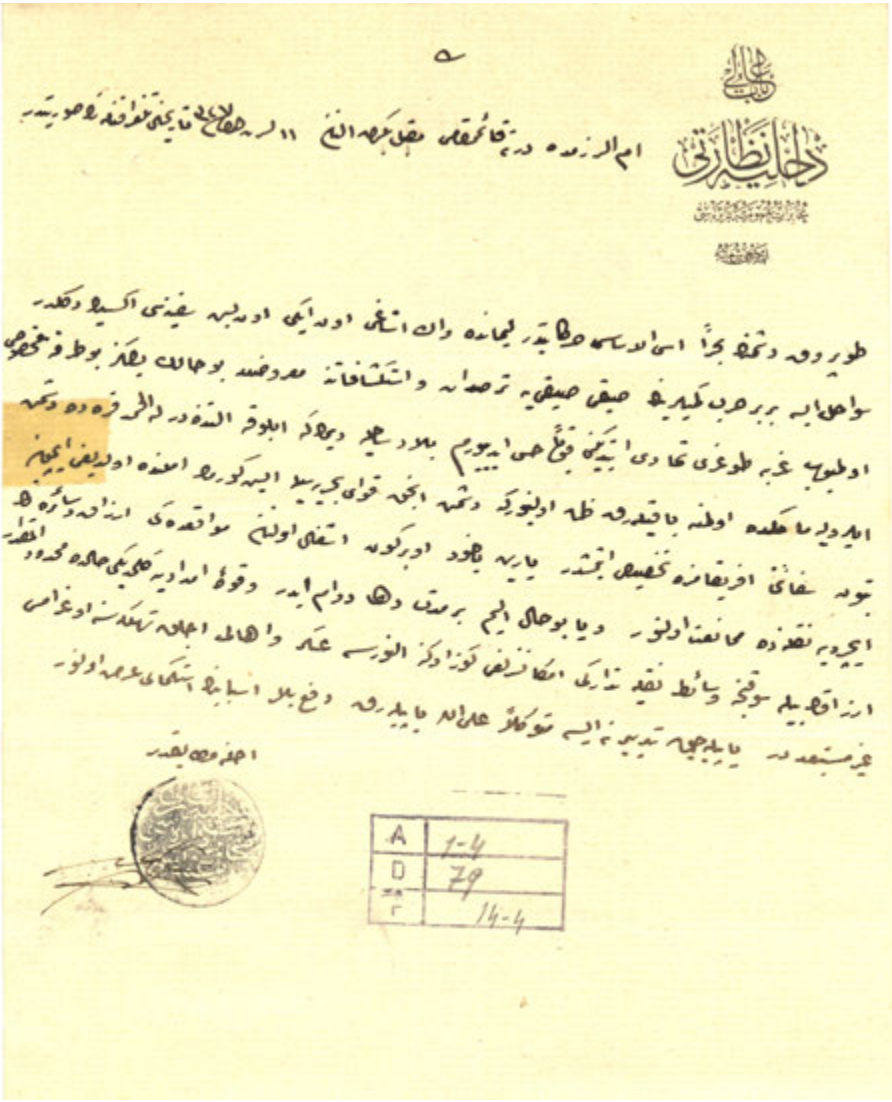

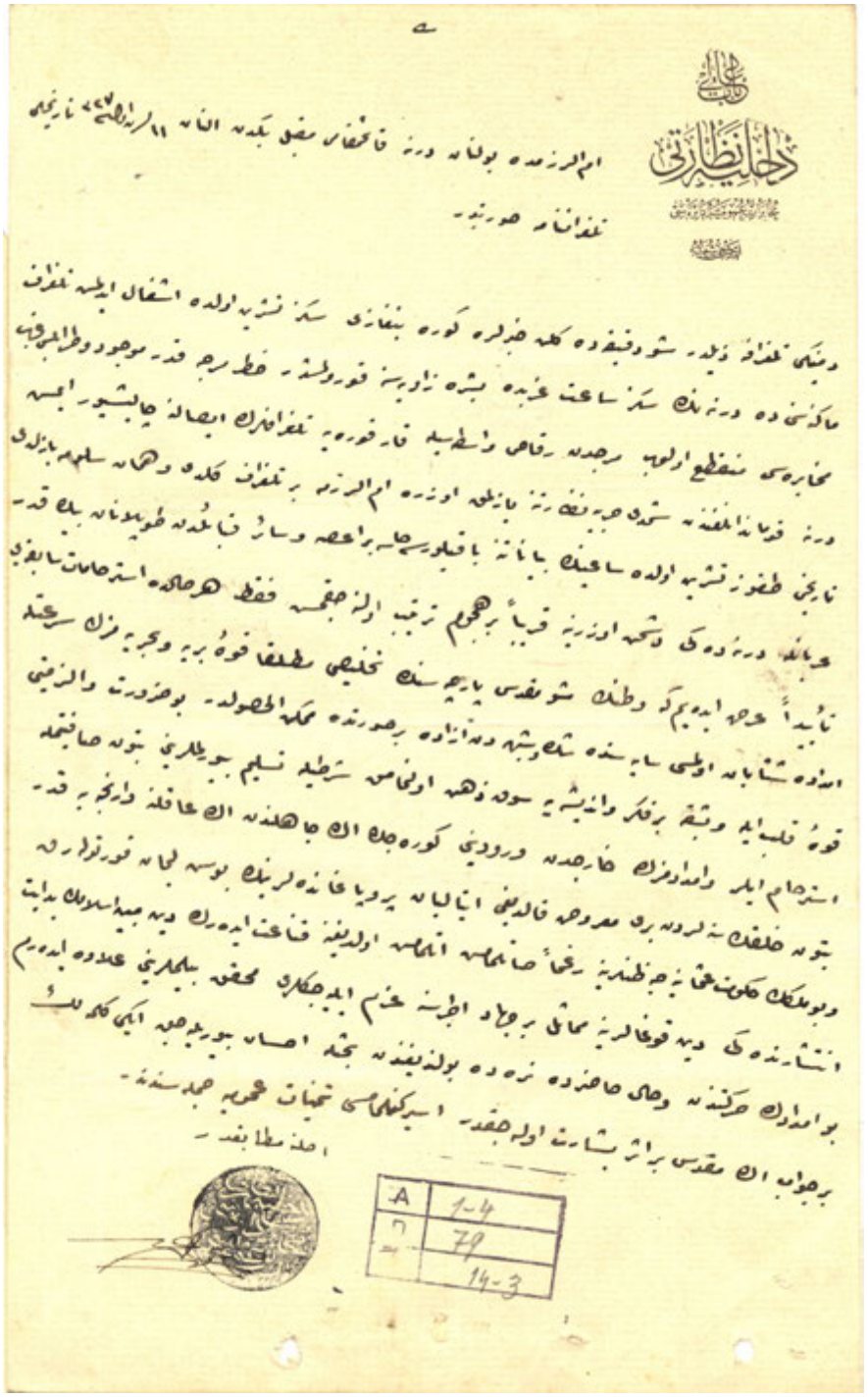

داخلیه نظارتی

ام الزمده بولنان ورثه فاطمه نقی بکدن الیانه ۱۱ ربیع الاخر ۱۳۲۷ تاریخلی
تلغرافنامه صورتیدر

دینکی تلغرافه ذیلده شو وقتده کلدیغی کوره بنغازی سمتنه تشریف اولنده اشغال ایتمش تلغراف
ماکینه‌سنده ورتنک سمتنه ساعت غربده بشده زاویه‌سنه قورولمشدر. قطر برجه قدر موجود و طرابلس و قبه
محاربه‌سی منقطع اولمیوب برجدن رقاص واسطه‌سیله فارقوره‌یه تلغرافلرک ایصالنه چالیشیور. ایسه
ورثه قوماندانلغنه شدت جهتیله ورثه بازلمه اوزره ام الزمده بر تلغراف قلعه‌سی و همان سلوم بازلری
تاریخی طغوز تشریف اولنده ساحلک بیانانه باقیلور جاه براعصه و سائر قبائلدن طویلنان بلاقدر
جبالنده ورثه‌ده‌کی دشمن اوزرینه قویاً هجوم ترتیب اولنه جقمش فقط هر حالده استحصالات سابقه‌یه
نائیداً عرض ایدیرم که وطنک شو مقدس بایرامنک تخفیف مطلقا قوه‌یه و بحریه‌نک سرعت
اعاده‌سنه بالاولی سایه‌سنده شک و شبهه دن آزاده برصورتده تمکن الحصول. بو ضرورت والزمنی
قوه قلب ایدر و تبعه برفکر و اندیشه‌یه سوق ذهن اولنماسی شرطیله تسلیم جویلرینی بتون صاحبلرنه
استحصال ایدر و امداد و زاک خارجدن ورودینی کوره جک اک جاهلنه اک غافلنه قدر
بتون خلقک نه قدر معروض فالدیغی اتیالیانه یردیغاندن لرینک بوسه لیانه قورتولدیغنه
و بولنمکده اولدیغنی جه ظنه رغماً صاحبلرنه اتمامه اولدیغنه قناعت ایدرک دینه جمیع اسلامک بدایت
انتشارنده‌کی دینه قوغالرینه مماثل برجهاد اجرسنه عزم ایدجکلری محققدر بیلجلرینی عرض ایدرم
بو امدادک حرکتنه وحتی حاضرده نره‌ده بولنیغنه بحث احسان جویلرجه ایکی کلمه لطف
برجوابک اک مقدس براثر بشارت اولمه‌جقدر. اسرکملری تحیات محبه‌یه جلب سنه‌ده
اخذ مطابقدر

A	1-4
7	79
	14-3

BELGE NU. 16

Sellüm
29 Ekim 1911

Kurmay Binbaşı Enver'e

Sayı 1

1. İtalyanların Tobruk, Derne ve Bingazi'yi işgal ederek karaya asker çıkardığı ve buralarda sıkıyönetim ilan ettiği söyleniyor. Bütün memurlar ve halk, doğuda Ümmü Rezm, batıda da Kevkeb civarındadır. İtalyanlar, Derne ve Tobruk halkından bazı kimseleri kendi taraflarına çekmişlerdir. Sellüm'den Ümmü Rezm'e kadar telgrafla haberleşiliyorsa da iki gündür hat kırıktır. Düşman sahillerden karaya yaklaşamıyor. Sahiller genellikle gözetim altındadır.

2. Sellüm civarına bir günlük mesafeye kadar hiç Urban ve su yoktur. Bütün Urban Defne'dedir. Bu tarafta İtalyanlara meyil yoksa da Tobruk ve Derne'de var deniyor. Merkez Sellüm'de 23, Avcerin'de dört, Kare'de dört, …(?) Defne'de altı ki toplam mevcudumuz 37 kişidir. Sellüm'de 10, Avcerin ve Kare'de iki sandık cephanemiz vardır.

3. Görüşme için tehlike yoktur ve Defne'nin yolu buradandır. Burayı şereflendirdiğinizde geçeceğiniz yol üzerinde Sellüm'e bir saat mesafeden itibaren ufak bir tepe silsilesi vardır ki gündüz limandan düşman gemileri gözükecek olursa bu tepeler muhafaza ederler. Giden Urban ve asker de bilir(?).

4. Fazla silah yoktur. Şayet düşman hücumuna maruz kalınırsa Avcerin'e çekileceğiz. Defne Urbanlarında erzak olmadığı söyleniyor ve Besat yolu kullanılacaktır. İtalyanlar şimdilik bu noktaya bakmamaktadırlar.

5. 80 çuval un vardır ve diğer erzaklar önemsizdir.

6. Derne Taburu Kevkeb'te ve bir müfreze de Ümmü Rezm'de idi. Bunlardan birkaç gündür haber alınamadı.

7. Burada nakliyat için deveden başka hiçbir şey yoktur ve nakliyat için pek çok güçlük çekilecektir. Tobruk'ta İtalyanlarla Şeyh Mebri görüşmüştür.

Bununla beraber Derne halkına pek de güvenilmemektedir.

Sellüm Müfreze Komutanı
Teğmen
İmza

BELGE NU. 16

Sellüm
16 Teşrîn-i evvel 327

Erkân-ı Harb Binbaşısı Enver Beyefendi'ye

Numro 1

1. İtalyanlar Tobruk Derne ve Bingazi'yi işgal ederek berrî askerini çıkarmış ve mahallât-ı mezkûrede idâre-i örfiyye i'lân etdiği söyleniyor. Umûm me'mûrîn ve ahâlî şarkda Ümmü-r-Rezm, garbda Kevkeb civârındadır ve ahâlî-i Derne'den ba'zılarıyla Tobruk'dan ba'zı kesânı elde etmişdir. Sellüm'den Ümm-ür-Rezm'e kadar telgrafla muhâbere olunuyor ise de iki gündür kırıkdır. Düşman sevâhilden karaya uzaklaşamıyorlar. Sevâhil umûmiyyetle taht-ı tarassuddadır.

2. Sellüm civârı bir günlük mesâfeye kadar hiç Urbân ve su yokdur. Mecmû Urbân Defne'dir. Bu cihetde İtalyanlara meyl yok ise de Tobruk ve Derne'de var deniyor. Merkez Sellüm'de 23, Avcerin 4, Kare 4, …(?) Defne'de 6 ki otuz yedi mevcûdumuz vardır. On sandık ceb-hâne Sellüm'de ve iki de Avcerin ve Kare'dedir.

3. Görüşmek için tehlike yokdur ve Defne'nin yolu buradandır. Burayı teşrîfinizde gelecek yol üzerinde Sellüm'e bir sâat mesâfeden i'tibâren ufacık bir tepe müteselsilen gider ki gündüz limandan düşman gemileri gözükecek olursa mezkûr tepeler muhâfaza ederler ve giden Urbân da ve asker de bilirler(?).

4. Fazla esliha yokdur. Şâyed düşman hücûmuna ma'rûz kalınırsa Avcerin'e çekileceğiz. Defne Urbânlarında erzâkın olmadığı söyleniyor ve Besat tarîkini ihtiyâr olunacakdır ve İtalyanlar şimdilik bu noktaya atf-ı nazar etmemekdedirler.

5. 80 çuval dakik vardır ve erzâk-ı sâire ehemmiyyetsizdir.

6. Derne Taburu Kevkeb'de ve bir müfreze de Ümm-ür-Rezm'de idi. Birkaç gündür haber alınamadı.

7. Burada nakliyyât için bir deveden mâ-adâ hiçbir şey yokdur ve nakliyyât için pek çok müşkilât çekilecekdir. İtalyanlarla görüşen Tobruk'da Şeyh Mebri imiş.

Maa-mâ-fîh Derne ahâlîsine pek de i'timâd olunmamakda.

Sellüm Müfreze Kumandanı
Mülâzım
İmza

BELGE NU. 16

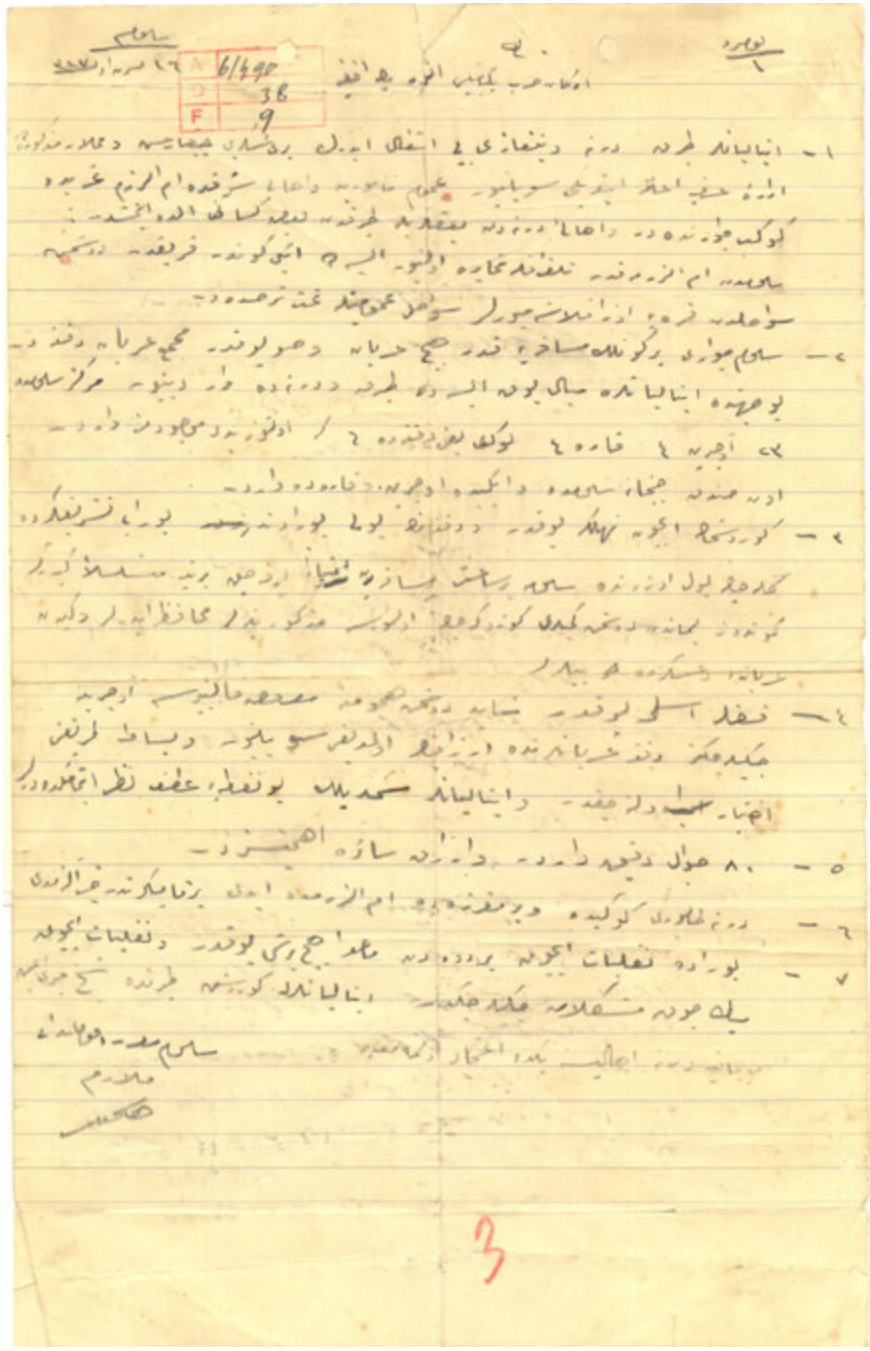

BELGE NU. 17

Genelkurmay Başkanlığı
(3'üncü Şube)

Evrak odasının numarası:	Temize çekenin imzası: Ethem
Şubenin numarası:	Temize çekildiği tarih: 31 Ekim / 1 Kasım 1911
Müsveddeyi yazanın imzası: Sadullah	Temize çekilme numarası: 2875 Telgraf
Müsvedde tarihi: 31 Ekim -1Kasım 1911	Cevap verenin imzası: Ethem

Çok Acele

Trablus Komutanlığına Şifre

C. 28 Ekim 1911

Başarınız, yalnız Müslümanlık ve Osmanlılık âleminde değil bütün dünya medeniyetinde büyük bir takdir ve şükran hissi uyandırdığı gibi İtalya'da da büyük bir ümitsizlik ve hayal kırıklığı yaratmıştır. Bir avuç Osmanlının kendisinin gerek kuvvet gerek vasıta bakımından kat kat üzerinde bulunan düşmana karşı gösterdiği şu yiğitlik, Osmanlı ordusunun cidden iftihar sebebidir. Şimdiye kadar lekelenmeyen namlı sancağımızı ve şanımızı bir defa daha yücelten silah arkadaşlarımızla onların yardımcısı soylu askerlerini Osmanlı milleti ve ordusu adına tebrik ederim. Bu başarılar halife nezdinde de büyük bir hoşnutluk yaratmıştır. Kendisi bütün Trablus kahramanlarını selamlayarak başarılarının devamı için dua etmiştir. Orduya bu müjdeyi veriniz. Halifenin iltifatlarını özellikle Urbana layık olduğu önemle telkin etmeye dikkat ediniz. Şehit ve yaralı ailelerine para yardımı yapılması uygundur. Bu konuda mali durumunuzu göz önüne alarak uygun gördüğünüz yardımı yapabilirsiniz. Bildirildiğinin aksine Bingazi'deki düşman kuvvetinin sayısı 30.000 değildir. Buradaki kuvvetin 15.000'den fazla olduğu tahmin ediliyor. Enver Bey diğer subaylar ile Mısır'dan ve güneydeki Senusilerden bol miktarda yardım yetiştirir. Bu durumu Bingazi'ye bildirerek savunmada kalınmasını tekrar tebliğ ediniz. Cenabıhak ve Peygamber yardımcınız olsun.

İmza İmza

BELGE NU. 17

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresi
(Üçüncü Şu'be)

Evrâk odasının numrosu:
Şu'benin numrosu:
Müsevvidinin imzâsı: Sadullah
Târih-i tesvîdi: 18-19 Teşrîn-i evvel 327

Mübeyyizinin imzâsı: Edhem
Târih-i tebyîzi: 18-19 Teşrîn-i evvel 327
Mübeyyeze konulan numro:
2875 Telgraf
Mukabelecinin imzâsı: Edhem

Trablus Kumandanlığına Şifre

Gayet müsta'celdir

C. 15 Teşrîn-i evvel 327

Muvaffakıyyetiniz yalnız Müslümânlık ve Osmânlılık âleminin değil bütün cihân-ı medeniyyetde azîm bir hiss-i takdîr ve şükrân uyandırdığı gibi İtalya'da da büyük bir ye's ve nevmîdi hâsıl etmişdir. Bir avuç Osmânlının kendisinin gerek kuvvet ve gerek vesâitce kat kat fevkinde bulunan düşmana karşı gösterdiği şu şecâat Osmânlı Ordusunun cidden bâdî-i iftihârıdır. Şimdiye kadar lekelenmeyen nâm-dâr sancâğımızın şânımızı bir def'a daha alâ eden silâh arkadaşlarımızla kuvâ-yi muâvene efrâd-ı necîbesini Osmânlı millet ve ordusu nâmına tebrîk ve tebcîl eylerim. Muzafferiyyet-i vakıa nezd-i celîl hazret-i hilâfet-penâhîde fevk-al-âde mahzûziyyeti mûcib olmuşdur. Bütün Trablus kahramânlarını selâm-ı şahâneleriyle taltîf ve muvaffakıyyet-i atiyyeleri için duâ' etdiler. Tebşîr-i keyfiyyet ediniz. Halîfe-i müslîmîn efendimiz hazretlerinin şu iltifât-ı hümâyûnlarını bi-l-hâssa Urbâna layık olduğu ehemmiyyetle telkînini nazar-ı dikkatden dûr tutmayınız. Şühedâ' ile yaralılar âilesine muâvenet-i nakdiyye muvâfıkdır. Bu bâbda masûniyyet-i mâliyyeniz nazar-ı dikkate alınmak üzre muvâfık gördüğünüzü icrâda me'zûnsunuz. Bingazi düşman kuvvet mahallinin iş'ârı gibi 30 bin değildir. Buraca 15 binden fazla tahmîn olunuyor. Enver Bey ve sâir zâbitân ile Mısır'dan ve cenûbun Senûsilerden külliyyetli kuvâ-yi muâvene yetişecekdir. Buralarının Bingazi'ye bildirilerek emr-i müdâfaada sebât(?) olunmasının te'kîden teblîğ ediniz. Cenâb-ı Hakk muîniniz rûhâniyyet-i peygam-berî zahîriniz olsun.

İmza İmza

BELGE NU. 17

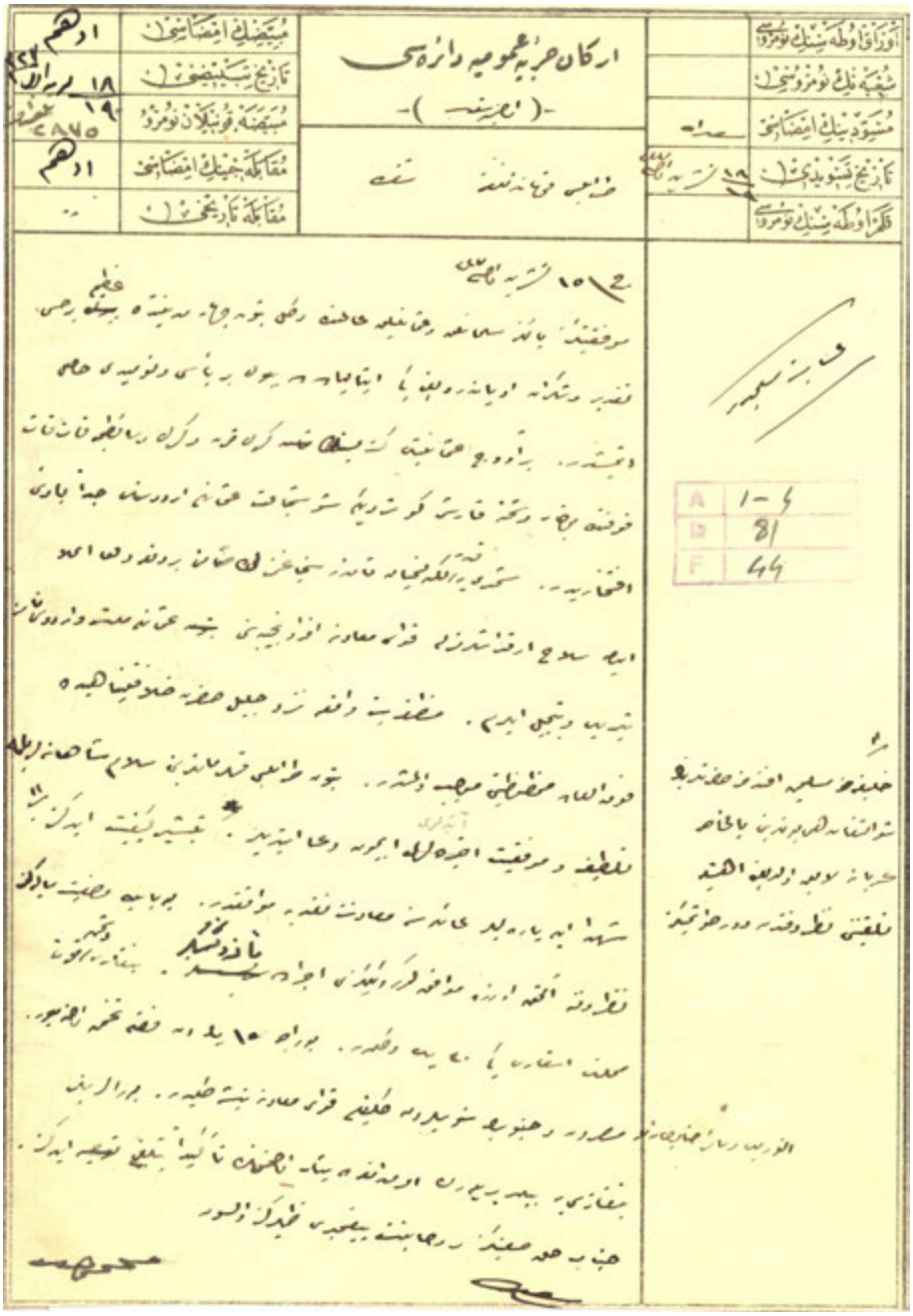

BELGE NU. 18

Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşeliği
Sayı
121

Viyana
7 Kasım 1911

Harbiye Nezaretine

Rapor

Özet: Trablusgarp'ın İtalyan Hükûmeti tarafından ilhak edildiğinin ilanı hakkında.

Dün akşam saat beşte Büyükelçilik vasıtasıyla çektiğim 120 numaralı şifreli telgrafı teyit ederim:

"İtalyan Hükûmeti Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak ve Avrupa'nın büyük devletlerinin destek ve yardımını kazanmak ümidiyle, harbin bugünkü durumuna önem vermeksizin Trablusgarp'ı ilhak ettiğini ilan ediyor. İlhak ilanının bir emrivakiye dayandırılması, bundan önceki raporlarımda açıkladığım düşüncelerimi doğrulamaktadır.

İtalyan Hükûmeti, Trablus'ta harbin uzun süre devamı hâlinde uğrayacağı felaket ve tehlikeleri görmüş ve Adalar Denizi'nde donanmasının etkisiz kalacağını anlamıştır. Hükûmet, ordunun seferberliğinin sürekli hâle getirilmesinin gerek siyasi ve ticari gerekse mali ve toplumsal açıdan acı sonuçlar doğuracağını görerek uzun bir harbin zorluklarını göz önüne alıp şimdiden kendisine başarılı olmuş süsü vermeye ve böylelikle zafer kazanmaya çalışıyor. İtalya'nın bu hareketi, sıkıntı içinde olup bir an önce bundan kurtulabilmek emeliyle her türlü çareye başvurmaktan geri durmadığını açıkça göstermekte ve kendisinin zayıf yönünü meydana çıkarmaktadır. Osmanlı Hükûmeti İtalya'nın bu zayıf yönünden faydalanarak sonuna kadar dayanmaktan vazgeçmemelidir."

İtalya'nın bu beklenmeyen teşebbüsüne karşı Avusturya-Macaristan'ın nasıl davranacağı henüz belli değildir. Dışişleri Bakanının dün Maslahatgüzarımıza söylediğine göre, Avusturya-Macaristan Hükûmeti, Trablusgarp'ın İtalyanlar tarafından işgalinin bir emrivaki olmadığı düşüncesinde olduğundan ilan edilen resmî ilhaka karşı şimdilik hiçbir şey yapmayacaktır.

Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşesi
Kurmay Albay
Mühür

Genelkurmay Başkanlığına / 11 Kasım.

2’nci Şubeye / 11 Kasım.

Aynı rapor Genelkurmay Başkanlığına da gelmiştir. Saklanması / 11 Kasım

Süreyya

Başkanlığa gelen diğer sureti 3’üncü Şubeye gönderilmiştir.

BELGE NU. 18

Viyana Sefâret-i Osmâniyyesi Âtaşe Militerliği
Aded
121

Viyana
25 Teşrîn-i evvel 327

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Rapor

Hulâsa: Trablusgarb'ın İtalya hükûmeti tarafından i'lân-ı ilhâkına dâir.

Dün akşam sâat 5'de Sefâret-i Seniyye vâsıtasıyla keşîde eylediğim 120 numrolu şifreli telgraf-nâme meâlini te'yîd ederim:

"İtalya hükûmeti Devlet-i Aliyye'ye bir sulh-i cebrî tahmîli emrinde Avrupa düvel-i muazzamasının mazhar-ı tervîc ve müzâhereti olmak ümîdiyle harekât-ı askeriyyenin bugünki vaz'iyyet-i hakikiyyesine ehemmiyyet vermeksizin Trablusgarb'ın ilhâkını i'lân ediyor. İ'lân-ı ilhâkda – emr-i vâkı' nazariyyesine istinâd maksadıyla– gösterilen bu isti'câl bundan evvelki raporlarımda serd olunan mülâhazâtı mertebe-i bedâhete îsâl eylemekdedir.

İtalya hükûmeti, Trablus hıttasında harekât-ı askeriyyenin ilâ gayr-in-nihâye devâmı hâlinde uğrayacağı mesâib ve mehâliki keşf ve Adalar Denizi'nde donanmasının te'sîri pek mübhem kalacağını idrâk ederek ve ordunun mütemâdiyen sefer-berliğini istilzâm etmek sûretiyle gerek siyâsî ve ticârî ve gerek mâlî ve ictimâî te'sîrât-i vahîmesi görülmek zarûrî olan bir harb-i medîd ve düşvârî göz önüne getirerek şimdiden kendisine muzafferiyyet süsü vermeye ve böylelikle hakk-ı zafer kazanmağa sa'y ediyor. İtalya'nın bu hareketi bir muzîk-i ıztırâb içinde bulunub bir ân evvel kurtulabilmek emeliyle her dürlü vesâite mürâcaatdan geri durmadığını pek âşikâr olarak göstermekde ve kendisinin ezher-i cihet-i za'fını meydâna çıkarmakda olmağla hükûmet-i seniyye bu za'fdan bil-istifâde son dereceye kadar mukavemetden ferâgat etmemelidir."

İtalya'nın bu teşebbüs-i gayr-i muntazarına karşı Avusturya-Macaristan'ın ne yolda davranacağı henüz muayyen değildir. Hâriciyye nâzırının dün maslahat-güzârımıza vâki' olan ifâdâtına göre, Avusturya-Macaristan hükûmeti, Trablusgarb'ın İtalyanlar tarafından müsellahan işgali henüz bir emr-i vâki' olmadığı mütâlaasında bulunduğundan, i'lân edilen ilhâk-ı resmîye karşı şimdilik hiçbir meslek ittihâz edemeyecekdir.

Viyana Sefâret-i Osmâniyyesi Âtaşe Militeri
Erkân-ı Harbiyye Mîr-alâyı
Mühür

Erkân-ı Harbiyye Dâiresine / 29 minh.

İkinci Şu'beye / 29 minh.

Aynı rapor Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Riyâsetine de gelmiş olmağla hıfzı / 29 minh.

Süreyyâ

Riyâsete mevrûd diğer sûreti Üçüncü Şu'beye tevdî' edilmişdir.

BELGE NU. 18

وزارت خارجیه عثمانیه سی تشیر کلی

عدد: ٩٢١

جریده نفاذ تاریخ سنه

رمز

وبسانه

٢٥ سرمداول ٤٢٧

خلاصه:

طرابلس غرب ایتالیا حکومتی طرفندن اعلان حالت حرب.

روز قسام ساعت ٥ ٥ غارته سنه واسطه سیله کشیده ایدیلیم ١٤٠ نومرولی شیفره ایله مفرقاتم مانعی تابع ایدرم:

«ایتالیا حکومتی دولت علیه یه صلح جویانه تحمیل امرنده اورپا دولت معظمه سنک ظاهر ترویج و تشهیر اولمش ایدیلر حرب غمکدیه نک بوکونکی وضعیت حقیقیه سنه اهمیت ویرمکسزین طرابلس غرب انحنی اعلان ایدیور. اعلان انحنی - اوزوقه نظرینه استنار مقصدیله کوستریلان بر استجال بوندن انکی ایدیور. لرمده سر و اولنان ملاحظات مزبوره بالقه ایصال ایتمکده در.

ایتالیا حکومتی، طرابلس غرب حرب غمکدیه نک الاغیر النهایه دوامی حالنده و غرایبنی مصایب و مواقعی کشف و اظهار دکزنی دونمانسنک تابعیت یک برهم قلمق معنی اولاق ایدرک، واردونک شمارینا سفر بلکی استزام ایتمک صورتیله کوک سیاسی و تجاری و کوک عالا و اجتماعی تأثیرات و خیمه سی کوریلمک مورد اولان برحوب جدید و دشواری کوز اوکنه کتیرمک، شبهه یوق که بینه مظفریت سوسی و برکم دیو تعبیر اولنان مفرقه نفسه سعی ایدیور. ایتالیانک بو حرکتی بر تعرض اضطرابه کیده بولنوب بر آن اول قوریتیله بیمک امید اولنور و بو وسائط مراجعتدن کرک طور مدیغی یاک انتظار اولنور. کوستریلمکده و کذلک از هر جهت ضعفی بیننده بیقارمقده اولمغله حکومتنه بو ضعفدن بالاستفاده صورت و جهه قدر مقاومتدن فراغت ایتملیدر.»

ایتالیانک بو نسبت غیر منتظره یه قارشی اوستریا - مجارستانک زبوله و طاوزلیغی هنوز معید دکلدر .
خارجه ناظرینک دون مصلحتکذارمزه وقع اولان اخاطبه کوره ، اوستریا - مجارستان حکومتی ، طرابلس غربه
ایتالیانک طوقندن مسلحاً اشغال هنوز برامر واقع اولدیغی حالده نشر بولنه بیلمکدن ، اعلان ایدیلمش
الحال رسمی قیاشو شیدیک جهتی بر مسلک اتخاذ ایده بیلمکدر .

وباز سفارت عثمانیه تمنیاتنی تقدیم ایلیرم
ارکان حربیه بیتاولی

بلاغ اول

ارکان حربیه ایراده نامه

[illegible]

[illegible]

[illegible]

حفظ [illegible]

BELGE NU. 19

Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşeliği
Sayı
128

Viyana
12 Kasım 1911

Harbiye Nezaretine

Rapor

Özet: Trablus meselesi - İtalya'nın Adalar Denizi'ne yapması muhtemel olan taarruzu ve büyük devletlerin bu durum karşısındaki tutumu

Viyana resmî makamları, İtalyan donanmasının Adalar Denizi sularında yapması muhtemel olan taarruzunun, birtakım kurallara uymak mecburiyetinde olduğundan İtalya için etkili bir sonuç sağlayamayıp aksine tarafsız devletlerin menfaatlerini ciddi şekilde zarara sokacağını düşünmektedir.

Avrupa kabineleri şimdi Adalar Denizi adalarıyla limanlarını harekât hedefi olarak gören İtalyanların niyetlerini öğrenmek için Roma'da ellerinden geldiği kadar nüfuzlarını kullanmaktan geri durmuyorlarsa da görünüşe göre İtalyan Hükûmeti düşüncelerini gizlemekte kararlıdır.

Harbin başından beri Avrupa ve Yunan denizlerinde İtalyanların her türlü deniz harekâtına şiddetle karşı çıkmış olan Avusturya-Macaristan Hükûmetinin, Adalar Denizi'nde özellikle Rumeli sahiline karşı icra edilecek deniz harekâtını bütün nüfuzunu kullanarak engellemeye çalışacağı da şüphesizdir.

Bu sabahki Noye Fraye Presse'nin Adalar Denizi'ne taarruz meselesini sert bir dille haklı olarak eleştiren ve şüphesiz resmî bir telkine dayanan benzerlerinden üstün başmakalesi ekte sunulmuştur. Avusturya-Macaristan'ın, İtalya tarafından gerçekleştirilmesi muhtemel olan deniz harekâtına karşı ne yol izlediği ve savaş kıvılcımlarının Avrupa kıtası sahilleriyle Adalara doğru sıçraması ihtimalinin burada gerek gazeteler gerekse kamuoyu tarafından nasıl değerlendirildiğini tam olarak anlamak için bu makaleyi okumak yeterlidir.

Viyana Osmanlı Elçiliği Askerî Ataşesi
Kurmay Albay
Mühür

2’nci Şubeye / 2 Kasım

Aynı gelmiştir.

Muhafazası 3 Kasım

Makaleyi okudum. Sonuçta; Avusturya Devleti, İtalyan donanmasının Selanik’i topa tutmasını çekemeyecektir. Çanakkale İzmir sözü yok. Genelkurmay Başkanlığına 4 Kasım.

BELGE NU. 19

Viyana Sefâret-i Osmâniyyesi Âtaşe Militerliği
Aded
128

Viyana
30 Teşrîn-i evvel 327

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Rapor

Hulâsa: Trablus mes'elesi - İtalya'nın Adalar Denizi'ne muhtemel olan taarruzu ve buna karşı düvel-i muazzamânın vaz'iyyeti.

Viyana mahâfil-i resmiyyesi İtalya donanmasının Cezâir-i Bahr-i Sefîd sularında vukuu muhtemel olan harekât-ı taarruziyyesi bir takım kuyûda riâyet mecbûriyyetinde bulunmak hasebiyle(?) İtalya için bir netîce-i müessire te'mîn edemeyib bil-akis bî-taraf devletlerin menâfiini sûret-i ciddiyyede rahne-dâr edeceği mütâlaasındadır.

Avrupa kabineleri şimdi Cezâir-i Bahr-i Sefîd adalarıyla limanlarını hedef-i harekât ittihâz etmek isteyen İtalyanların efkâr ve niyyâtına muttali' olmak maksadıyla Roma'da ellerinden geldiği kadar isti'mâl-i nüfûzdan geri durmuyorlarsa da zâhir hâle göre İtalya hükûmeti tasavvurâtını mektûm tutmak azmindedir.

Bidâyet-i harbden i'tibâren Avrupa ve Yunan denizlerinde İtalyanların her dürlü harekât-ı bahriyyesine şiddetle i'tirâz edegelmiş olan Avusturya Macaristan hükûmetinin Adalar Denizi'nde bi-l-hâssa Rumeli sâhiline karşı icrâ' edilecek nümâyiş-i bahriyye olanca nüfûzunun isti'mâli sûretiyle mümânaata çalışacağı vâreste-i iştibâhdır.

Bu sabâhki Noye Fraye Presse'nin Adalar Denizi'ne taarruz mes'elesini bir lisân-ı anîf ile muhikk-âne tenkid eden şüphesiz bir telkîn-i resmîyye müstenid olan emsâline fâik baş makalesi leffen takdîm kılınmışdır. Avusturya-Macaristan'ın muhtemel-ül-vuku' olan harekât-ı bahriyyeye karşı ne meslek tutduğunu ve şerâre-i muhâsemâtın Avrupa kıt'ası sevâhiliyle Adalara doğru sıçraması ihtimâlinin buraca gerek matbûât ve gerek efkâr-ı umûmiyye tarafından nasıl muhâkeme edilmekde olduğunu bi-hakkın anlamak için işbu makaleyi okumak kifâyet eder.

Viyana Sefâret-i Osmâniyyesi Âtaşe Militeri
Erkân-ı Harbiyye Mîr-alâyı
Mühür

İkinci Şu'beye / 20 minh.

Aynı gelmişdir.

Hıfzı 21 minh.

Bendi okudum. Netîcesi; Avusturya Devleti İtalya donanmasının Selanik'i topa tutmasını çekemeyecekdir. Çanakkale İzmir sözü yok. Erkân-ı Harbiyye Dâiresine 22 minh.

BELGE NU. 19

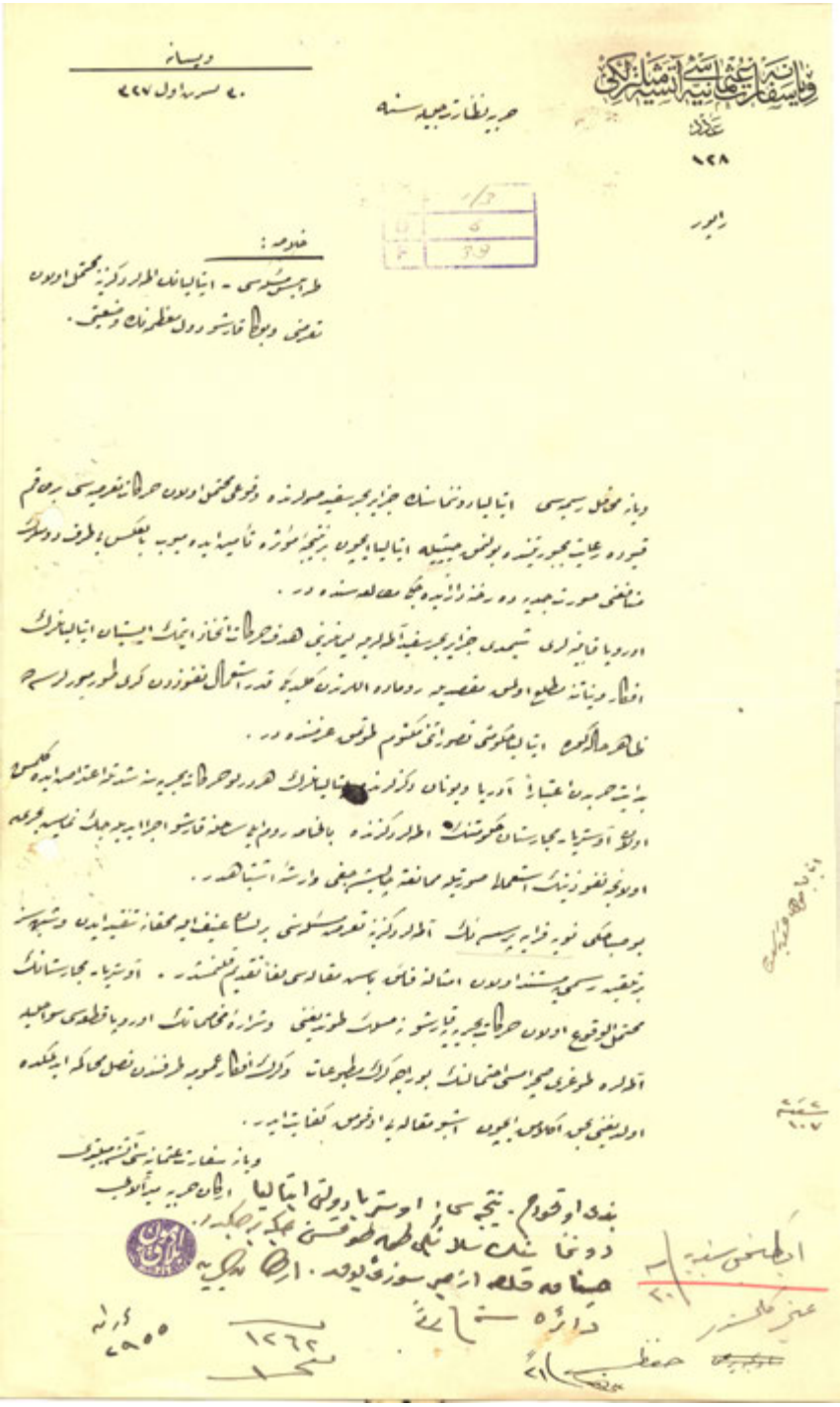

BELGE NU. 20

Babıali
Sadaret Dairesi
Yazı İşleri Kalemi

12 Kasım 1911

Dışişleri Bakanlığının 1068 sayılı yazısının sureti

İtalyan Hükûmetinin Trablusgarp'ın ilhakını ilan ettiğini belirterek vatan müdafaası gayretiyle düzenli askerî kuvvetlerimize katılan yerel halka asi gözüyle bakması ve ona göre muamele etmesi devletler arası antlaşmalara ve insaniyete aykırı bir harekettir. Böyle bir ihtimale karşı şimdiden protesto etmeleri Osmanlı Devleti elçilerine tebliğ edilmiştir. Viyana Elçiliği Maslahatgüzarının bu konudaki tebligatına cevaben Dışişleri Bakanı Kont Dejtali, Avusturya-Macaristan Hükûmetinin tarafsızlığını, Lahey Mukavelesi hükümlerinin İtalya tarafından yorumlanmasıyla Osmanlı Hükûmeti tarafından yorumlanmasının farklılığına bağlı olarak Maslahatgüzarımızı ziyaret etmekten ve sonunda beyanat vermekten başka bir şey yapmasının imkânsız olduğunu ifade etmiştir. Bir de devletlerin öncelikle tarafsız hareket etmelerini, ikinci olarak da bir mahkeme olmaması dolayısıyla İtalya nezdinde gelişigüzel bir teşebbüste bulunamayacaklarını söylemiştir. Kont Dejtali'nin ifadesinin Avusturya'nın İtalya'ya karşı ne şekilde hareket edeceğini açıkça gösterdiği arz olunur.

Aslına uygundur.

BELGE NU. 20

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret
Tahrîrât Kalemi

Hariciyye Nezâret-i Celîlesinin 1068 numrolu tezkeresinin sûretidir.

İtalya hükûmetinin Trablusgarb'ın ilhâkını i'lân etmiş olduğunu der-miyân ederek müdâfaa-i vatan gayretiyle kuvâ-yı muntazama-i askeriyyemize iltihâk eden ahâlî-i mahalliyyeye âsî nazarıyla bakması ve ona göre muâmele etmesi muâhedât-ı düveliyyeye ve şeâir-i insâniyyete mugayir bir hareket olacağına mebnî böyle bir ihtimâle karşı şimdiden protesto etmeleri süferâ-yı saltanat-ı seniyyeye teblîg edilmişdir. Viyana Sefâret-i seniyyesi maslahat-güzârının bu dâirede vuku' bulan teblîgatına cevâben Hâriciyye Nâzırı Kont Dejtali Avusturya-Macaristan hükûmetinin bî-taraflığına ve Lahey Mukavele-nâmesi ahkâmının İtalyaca tarz-ı tefsîri Bâb-ı Âlînin tarz-ı tefsîri ile nâ-kabil-i te'lîf bulunmasına mebnî maslahat-güzârımızı hayr-hâhâne bir sûretde istimâ' etmekden ve nihâyet-ün-nihâye beyânât vak'asını …(?) ittihâz etmekden gayrı bir şey yapması adîm-ül-imkân olduğunu ifâde etmiş ve bir de devletlerden hiç birinin evvel-emirde hatt-ı hareket bi-tarafânesi sevkiyle ve sâniyen de devletlerin bir mahkeme olmaması hasebiyle İtalya nezdinde lâ-ale-t-ta'yîn bir teşebbüsde bulunamayacağı mütâlaasını der-miyân etmişdir. Kont Dejtali'n ifâdât-ı ma'rûzası Avusturya'nın İtalya'ya karşı ta'kîb eylediği mesleğin ne merkezde olacağını vâzıhan irâe etmekdedir. Emr ü fermân hazret-i veliyy-ül-emrindir. 20 Zi-l-ka'de 329 ve 30 Teşrîn-i evvel 327

Aslına mutâbıkdır.

BELGE NU. 20

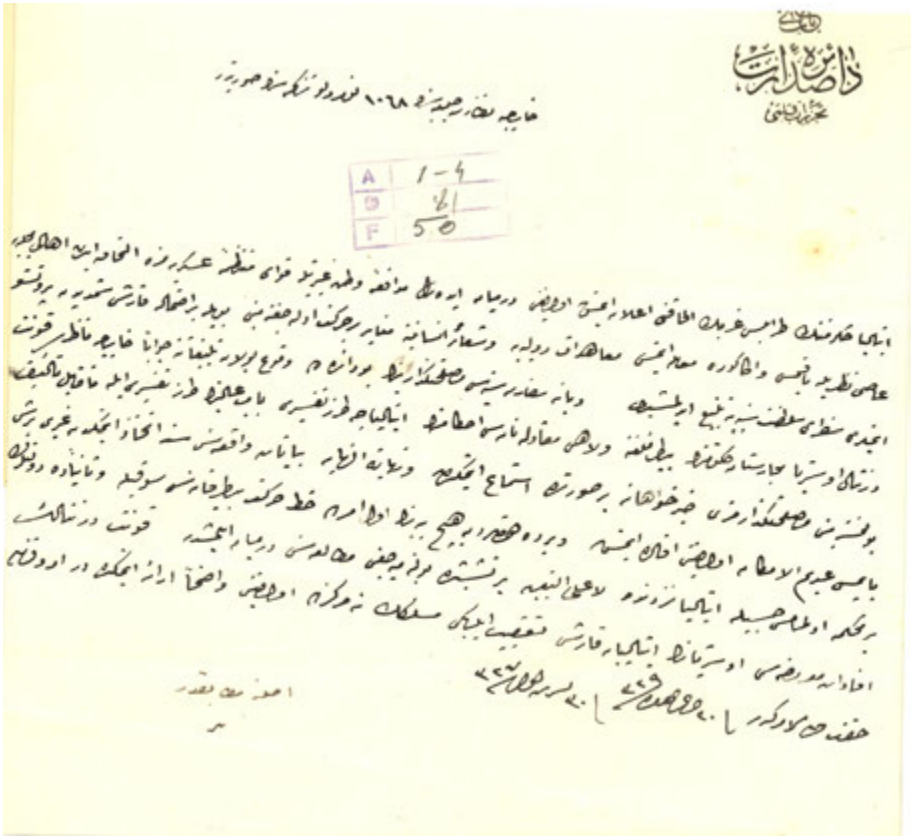

BELGE NU. 21

Genelkurmay Başkanlığı
3'üncü Şube

Seyit Berani vasıtasıyla ve Ömer Naci imzasıyla İçişleri Bakanlığına hitaben çekilen 18 Kasım 1911 tarihli şifreli telgrafın çözümü

On iki subay arkadaşla Tobruk'un güney .. oldu. Defne mevkisinin güneyindeyiz. Dün bu çevredeki şeyhleri toplayarak cihat fetvasını bildirdim. Din ve padişah uğrunda savaşmaya hazır olduklarına dair yeminler ederek sultanın yanından gelmiş olmamı kutsal sayarak ellerini üzerime sonra yüzlerine sürdüler. Moralleri son derece mükemmeldir. Yalnız silah ve cephane ihtiyacı çoktur. Dışarıdan silah getirilmesi, Sellüm'ün İtalyan gemileri tarafından gözetlenmesinden dolayı zor olacak gibi görünüyor. İskenderiye kaçakçıları aracılığıyla buraya binlerce silah getirilebilir. Bunun için bizzat uğraşırım. Reisler ve şeyhler "kan bizden, silah ve cephane padişahtandır. Bunu böylece bildiriniz" diyorlar. Eğer silah ve cephane gönderilmezse ellerindeki Gra ve az fişekle uzun süre karşı koymaları zordur. Bundan dolayı silah temin etmek üzere Mısır'a gidip döneceğim. Oradan bilgi verilecektir. Bugüne kadar bu konuda hizmeti geçmiş şerefli vatanseverleri birer rehber olarak gördüğümü bildirmek isterim. İtalyanlar korkularından donanma himayesinden bir adım ileri gidemiyorlar. Enver Bey Cebeli Ahfar'a gitti. Mısır'la sınır meselesi önem arz ediyor. Sınır korumasız kalmıştır. Bunun için yerli Urbandan bir buçuk lira maaşla 100 kişilik maaşlı jandarma yazdık. Bu konudaki ödenek ve resmî iznin acilen Medver'deki(?) Ethem Paşa'ya bildirilmesini ve verilmesini rica ederim.

BELGE NU. 21

Umûmî Erkân-ı Harbiyye Dâiresi
Üçüncü Şu'besi

Seyyid Beranî vâsıtasıyla ve Ömer Nâcî imzâsıyla Dâhiliyye Nezâret-i Celîlesine hitâben keşîde olunan 5 Teşrîn-i sânî 327 târihli şifreli telgraf-nâmenin hallidir.

On iki zâbit arkadaşla Tobruk'un cenûb .. oldu. Defne mevkiinin cenûbundayız. Dün bütün bu havâlî meşâyihinini cem' ederek meşâyihinin cihâd fetvâsını teblîğ etdim. Dîn ve pâd-şâh uğrunda mücâhedeye hâzır olduklarını maal-kasem te'mînâtlar o derece ki nezd-i sultânîden gelmiş olmak i'tibâriyle teberrüken ellerini üzerime ve ba'de yüzlerine sürdüler. Kuvve-i ma'neviyye fevk-al-hadd mükemmeldir. Yalnız silâh ve ceb-hâneye ihtiyâc ziyâdedir. Hâricden silâh idhâli Sellüm'ün İtalya gemileri tarassudu altında bulunmasından dolayı kesb-i müşkilât edecek gibi görünüyor. İskenderiye kaçakcıları ma'rifetiyle buraya binlerce silâh idhâli mümkindir. Bunu bi-z-zât tekeffül ederim. Rüesâ ve müşâyih "kan bizden, silâh ve ceb-hâne pâd-şâhdandır. Bunu böylece bildiriniz" diyorlar. Eğer silâh ve ceb-hâne gönderilmezse ellerindeki Gra ve az fişenkle uzun müddet mukabele güçdür. Binâen aleyh bu maksadı te'mîn edib avdet etmek üzre Mısır'a döneceğim. Oradan arz-ı ma'lûmât olunacakdır. Bu bâbdaki hamiyyet-i vatan-perverîleri bütün i'timâdıyla rehber-âne yâd ederim. İtalyanlar korkularından donanma himâyesinden bir adım ileri gidemiyorlar. Enver Bey Cebel-i Ahfar'a gitdi. Mısır'la hudûd mes'elesi kesb-i ehemmiyyet ediyor. Hudûd muhâfazasız kalmışdır. Bunun için yerli Urbândan bir buçuk lira maâşla yüz kişilik maâşlı jandarma yazdık. Bu miyândaki tahsîsât ve müsâade-i resmiyyenin âcilen Medver'deki(?) Edhem Paşa'ya teblîğ ve i'tâsını ricâ ederim.

BELGE NU. 21

BELGE NU. 22

26 Kasım 1911
Pazar

Birinci Ayn Zara Muharebesi

Harekât Raporu

25-26 Kasım gecesi ara ara top sesleri işitilmektedir. Şafakla beraber top ateşinin şiddeti arttı. Harp gemilerinin katılmasıyla başlayan aralıksız bombardımanın topçu ve piyade mevzilerimize yönelmesinden düşmanın bir çıkarma hareketi yapacağı hissediliyordu ve öyle oldu. Düşman sol kanattan bir çevirme hareketi yapmak düşüncesiyle Seydi Mısri tarafından ilerledi. Fakat asker ve Urbanın şiddetli savunması karşısında duramayarak çok kayıp verdikten sonra geri çekildi. Düşmanın bu hücumuna karşı koyan birliklere yardım için her ihtimale karşı 126'ncı Alay 3'üncü Tabur ve 127'nci Alay 3'üncü Tabur hurmalıktan biraz geri alındı. Emri yanlış anladıkları için maksadı da iyi anlayamayan tabur komutanları Hani ve Cumapazarı'nı tahliye ederek geri çekildiler. Gece yine mevzilerine gönderildiler. Henüz resmî bir haber ve rapor yoksa da harbin durumunda değişiklik olmadığı bildiriliyor. Taraflar arasındaki ateş akşam saat on iki buçuğa kadar olanca şiddetiyle devam etti. Asker ve halktan birkaç şehitle az miktarda yaralımız vardır. Komutan karargâhtan sabah erkenden ayrılarak harp alanında bulunduktan sonra geceyi Ayn Zara'daki süvari karargâhında geçirdi.

Bugün sabahleyin saat bir buçukta düşman birliklerinin Kırkkarış ve Bomliyane taraflarındaki Karavet Kumluğu'nda bulunan topçu mevzisi ve Ayn Zara istikametinde Tümenin güneye doğru olan bağlantısını kesmek üzere taarruza başladığı Topçu Muhafızı Bölük Komutanlığı tarafından verilen rapordan ve taarruza geçen bu birliklerin muhtelif sınıflardan oluşmuş bir tugay kuvvetinde olduğu da saat dörtte gelen ikinci bir haberden anlaşılmıştır.

Düşman, taarruz harekâtını kolaylaştırmak için Mısrbaba ve Bomliyane mevkilerinde bulunan seyyar bataryalarla üç toptan ibaret olan topçu mevzisine ve bu hareketi erteletebilecek olan piyade hattına aralıksız ve etkili ateşe başlamıştır. Aynı zamanda içeride toplanan gönüllü erlerin sevkini geciktirmek için de balonla gözetleme yapmış, atışı idare etmek üzere Turgutpaşa civarındaki harp gemilerinden Cumapazarı, Gözzenata hurmalıklarını büyük çaplı toplarla bombardımana başlamıştır.

Bu sırada Tümenin konuşu aşağıdaki gibiydi:

Nişancı Taburu Doğar Hanı'nda.

127'nci Alay 3'üncü Taburdan bir bölük Sun'i(?) Efendi komutasında ve Saniyeti Bedri'de ve bu Taburdan üç bölük Haratül Müşavene'de.

125'inci Alay 1'inci Tabur (4'üncü Bölük hariç) Gözzenata'da.

125’inci Alay 2’nci Tabur Karavet Kumluğu’nda topçu muhafızı.

126’ncı Alay 3’üncü Tabur Cumapazarı’nda.

Süvari Bölüğü Ayn Zara’da.

Mitralyöz Bölüğü bir tüfek Karavet Kumluğu’nda iki tüfek Cumapazarı’nda.

Garyan’dan getirilen ikinci batarya Ayn Zara’da (125’inci Alay 2’nci Taburun bir kısmı ile sol kanada gönderilen karargâh bölüğü).

Dağ bataryasının mermisi kalmadığından harbe katılamamıştır.

Düşmanın Karavet Kumluğu (Topcu mevzisi)’na ve Ayn Zara istikametinde bir tugay ile ilerlemesindeki maksadı, mevcut kuvveti ikiye ayırmak ve geri çekilme hattını kesmek olduğundan; topların düşmanın eline geçmesi tehlikesine karşı o mevkiyi korumak için 70 mevcutlu bir taburdan başka kuvvet bulunmaması durumu zorlaştırmaktadır. Bu yüzden Nişancı Taburu Mecnin Vadisi’ne sevk edilmiş, Cumapazarı’nda bulunan 126’ncı Alay 3’üncü Tabur da Ayn Zara’ya çektirilmiş ve Ayn Zara’da bulunan topçu bataryası Kurmay Yüzbaşı Tahir’in gayretiyle Ayn Zara kuzeyindeki sırtlara yerleştirilmiştir. Düşman aynı zamanda bütün gücüyle Mısrbaba Türbesi’nden Ziraat Mektebi, Mısrbaba istihkâmı, Gözzenata üzerine de taarruza başlamış ve Saniyeti Bedri’de bulunan Garyan gönüllüleri ve diğer kabileler o tarafa sevk edilmiştir. Sahil halkından oluşturulan bir kuvvet de 125’inci Alay 2’nci Taburu takviyeye gönderilmişse de topçu ateşinin tesirinden dolayı gösterilen mevkileri işgal edemeyerek sol kanada gitmiş ve bir müddet orada kaldıktan sonra dağılmıştır. Yalnız Mısratalılar tarafından savunulan sahil tarafını takviye etmek üzere gönüllü tedariği için çok çalışılmışsa da gerek düşmanın ilerlediği söylentisi gerekse bombardımanın tesirinden dolayı kimse toplattırılamamış ve sahili bir nebze boş bulan düşman o tarafta bulunan Mısratalılar ile şiddetli muharebeden sonra saat ona doğru yavaşça taarruza başlamıştır.

Düşman, kat be kat üstün topçu ateşi himayesi altında taarruza devam etmiş hatta Karavet Kumluğu’ndaki topçu mevzisine piyade avcıları 600 metreye kadar yaklaşmış, bir seri ateşli bataryası 1200 metre cephe ilerisinde mevzi almış hatta süvarisiyle hücum etmişse de 125’inci Alay 2’nci Taburla 125’inci Alay 1’inci Tabur 4’üncü Bölük yapılan inatçı bir savunma ve özellikle Gözzenata tarafında çok sayıda zayiat verdiğinden geri çekilmeye mecbur olmuştur. Düşman bundan sonra sol kanattan geri çekilmeye başlamış ve saat on birde Karavet Kumluğu karşısındaki bataryasını tahliye etmiştir. Düzenli bir şekilde ricat için saat ikiye kadar kumluk tarafında bulunan bütün birliklerini geri çekmişse de diğer tarafta çeşitli istinat noktalarının bulunması ve topçumuzun üstün düşman topçusu karşısında yok denecek kadar az olması sebebiyle, topçularımızın büyük fedakârlıklarına rağmen düşman Ziraat Mektebi, Mısrbaba istihkâmından geri püskürtülememişti.

Bu gece saat birde düşman savunma hattı Camii bu Sitte, Camii Seyit Caber, Hani Kasrı, Mısrbaba istihkâmı istikametinde güneye ve Mısrbaba istihkâmından Ziraat Mektebi, Bomliyane, komutan istihkâmı istikametinden batıya yönelmiştir.

26-27 Kasım gecesi Tümen aşağıdaki durumunu korumuştur.

Nişancı Taburu		: Mecnin Vadisi'nin solunda.
125'inci Alay 1'inci Tabur	:	: Gözzenata'da.
125'inci Alay 2'nci Tabur		:Karavet Kumluğu'nda.
126'ncı Alay 3'üncü Tabur		: Ayn Zara kuzeyindeki topçu mevzisinin 500 metre batısında.
127'nci Alay 3'üncü Tabur		: Ayn Zara kuzeyindeki topçu mevzisinde.
Mitralyöz Bölüğü		: İki tüfek Karavet Kumluğu'nda bir tüfek Ayn Zara'da.
Topcular		: Eski mevzilerinde.
Süvari	:	: Ayn Zara'da.

BELGE NU. 22

13 Teşrîn-i sânî 327. Harekât. Rapor. Pazar.

Birinci Ayn Zara Muhârebesi

12-13 gecesi fâsıla ile top sesleri işidilmekdedir. Şafakla berâber top âteşi kesb-i şiddet etdi. Sefâin-i harbiyyenin iştirâkiyle başlayan bombardımanın bila-fâsıla topcu ve piyâde mevzilerimiz aleyhine bila-fâsıla tevcih edilmesinden düşmanın bir hurûc hareketi yapacağı hiss ediliyordu ve öyle oldu. Düşman sol cenâhdan bir çevirme hareketi yapmak hulyâsıyla Seydi Mısri tarafından ilerledi. Fakat asâkir ve Urbânın şiddetli müdâfaası karşısında duramayarak pek çok telefât verdikden sonra geri çekildi. Düşmanın bu hücûmuna karşı duran kıtaâta imdâd için ve her ihtimâle karşı 126. Âlây 3. Tabur ve 127. Âlây 3. Tabur hurmalıkdan biraz geri alındı. Emri yanlış telakkî ederek maksadı da iyi anlamayan tabur kumandanları Hani ve Cum'apazarı'nı tahliye ederek geri çekildiler. Muahheren ya'nî gece yine mevzilerine iâde edildiler. Henüz resmî bir haber ve rapor yok ise de vaz'iyyet-i harbiyyenin değişmediği istihbâr ediliyor. Âteş tarafeynden akşam sâat on iki buçuğa kadar olanca şiddetiyle devâm etdi. Asker ve ahâlîden birkaç şehîdle cüz'i mecrûhumuz vardır. Kumandan bey karâr-gâhdan ale-s-sabâh infikâk ederek hatt-ı harbde bulundukdan sonra geceyi Ayn Zara'daki süvâri karâr-gâhında geçirdi.

Bugün sabâhleyin sâat bir buçukda düşman kıtaâtının Kırkkarış ve Bomliyane cihetlerinde Karavet Kumluğu'nda bulunan topcu mevzii ve Ayn Zara istikametinde ve binâen aleyh Fırkanın cenûba doğru olan hatt-ı muvâsalasını kat' etmek üzre harekât-ı taarruziyye icrâsına başladığı Topcu Muhâfızı Bölük Kumandanlığı tarafından verilen rapordan ve taarruza geçen bu kıtaâtın sunûf-ı muhtelifeden mürekkeb bir livâ' kuvvetinde olduğu sâat dörtde gelebilen ikinci bir haberden anlaşılmışdır.

Düşman harekât-ı taarruziyesini te'mîn ve teshîl için Mısrbaba ve Bomliyane mevkilerinde bulunan seyyâr bataryalarıyla üç topdan ibâret olan topcu mevziine ve bu hareketi te'hîr edebilecek olan piyâde hattına mütemâdî ve gayet müesser endâhta başlamış ve aynı zamânda dâhilde gönüllü efrâdı celb ve sevkini ta'vîk için de balonla tarassud ve endâhtı idâre etmek üzre Turgudpaşa civârındaki süfün-i harbiyyesinden Cum'apazarı, Gözzenata Hurmalıklarını büyük çaplı toplarla bombardımana başlamışdır.

Bu sırada Fırkanın vaz'-ül-ceyşi ber-vech-i âtî idi:

Nişâncı Taburu Doğar Hanı'nda.

127. Âlây 3. Taburundan bir bölük Sun'i(?) Efendi Kumandasında ve "Saniyet-ül-Bedri"de ve bu Taburdan üç bölük Hârret-ül-Müşavene'de.

125. Âlây 1. Tabur [Dördüncü Bölük müstesnâ olarak] Gözzenate'de.

125. Âlây 2. Tabur "Karavet" Kumluğu'nda topcu muhâfızı.

126. Âlây 3. Tabur “Cum’apazarı’nda”

Süvâri Bölüğü “Ayn Zara’da”

Mitralyöz Bölüğü bir tüfenk “Karavet” Kumluğu’nda iki tüfenk “Cum’apazarı’nda”

Garyan’da getirilen ikinci batarya “Ayn Zara’da” [125. Âlây 2. Taburunun bir kısmı ile sol cenâha gönderilen karâr-gâh bölüğü]

Cebel bataryasının mermisi kalmadığından hatt-ı harbe tabii sûretde iştirâk edememişdir.

Düşmanın “Karavet” Kumluğu [Topcu mevzii]ne ve Ayn Zara istikametinde bir livâ’ ile ilerlemesi mevcûd kuvveti ikiye taksîm ve hatt-ı ric’atı kat’ etmek maksadına müstenid olduğundan mevcûd topların düşmanın eline düşmesi tehlikelerine karşı o mevkii muhâfaza için yetmiş nefer mevcûdlu bir taburdan başka kuvvet bulunmaması vaz’iyyeti müşkil bir hâle koymuş olduğundan Nişâncı Taburu Mecnin Vâdîsi’ne sevk ve Cum’apazarı’nda bulunan 126. Âlây 3. Tabur da Ayn Zara’ya çekdirilmiş ve Ayn Zara’da bulunan topcu bataryası Erkân-ı Harb Yüzbaşısı Tâhir Efendi’nin gayretiyle Ayn Zara şimâlindeki sırtlara ta’biye edilmişdir. Düşman aynı zamânda kuvâ-yi külliyye ile Mısrbaba Türbesi’nden Zirâat Mektebi, Mısrbaba İstihkâmı, Gözzenate üzerine de taarruza başlamış ve Saniyet-ül-Bedri’de bulunan Garyan gönüllüleri ve sâir kabâil o cihete sevk edilmiş ve tedârik edilebilen sâhil halkından bir kısm da 125. Âlây 2. Taburu takviyeye gönderilmiş ise de topcu âteşinin te’sîrinden dolayı irâe edilen mevkileri işgal edemeyerek sol cenâha gitmişler ve bir müddet orada kaldıkdan sonra dağılmışlardır. Yalnız Mısratalılar tarafından müdâfaa edilen sâhil cihetini takviye etmek üzre gönüllü tedâriki için pek çok mesâî edilmiş ise de gerek düşmanın ilerilemesi şâyiası ve gerekse bombardımanın te’sîrinden dolayı kimse toplatdırılamamış ve sâhili bir dereceye kadar boş bulan düşman o cihetde bulunan Mısratalılar ile şiddetli muhârebeden sonra sâat ona doğru batî bir sûretde taarruza başlamışdır.

Düşman nisbetsiz derecede fâik topcu âteşi himayesi altında harekât-ı taarruziyyesine devâm etmiş hattâ “Karavet” Kumluğu’ndaki topcu mevziine piyâde avcıları 600 metreye kadar takarrüb ve bir serî’ âteşli bataryası 1200 metre cebhe ilerisinde mevzi almış ve hattâ süvârisiyle hücûm etmiş ise de 125. Âlây 2. Taburuyla 125. Âlây 1. Tabur 4. Bölük karâr-gâh edilen muannid-âne müdâfaa ve bi-l-hâssa “Gözzenate” cihetinden verdiği telefât-ı külliyye üzerine ric’ata mecbûr olmuşdur. Düşman bundan sonra sol cenâhdan ric’ata başlamış ve sâat on birde “Karavet” Kumluğu karşısındaki bataryasını tahliye eylemiş ve muntazaman ric’at eylemek üzre sâat ikiye kadar kumluk cihetinde bulunan bütün kıtaâtını geri çekmiş ise de diğer cihetde müteaddid nikat-ı istinâdiyenin mevcûdiyyeti ve bizim topcunun fâik düşman topcusu karşısında tabîî olan ve mefkudiyyet derecesine varan za’fiyyeti sebebiyle topcularımızın son derece fedâkâr-âne hidmetine rağmen Zirâat Mektebi Mısrbaba İstihkâmından geri püskürtülememiş idi.

Bugünün akşamı gece sâat birde düşman hatt-ı müdâfaası Câmi'-i Bu Sitte, Câmi'-i Seyyid Caber, Hani Kasrı, Mısrbaba İstihkâmı istikametinde cenûba ve Mısrbaba İstihkâmından Zirâat Mektebi, Bomliyane, kumandan istihkâmı istikametinden garba müteveccih olarak müteşekkildir.

13-14 gecesi Fırka ber-vech-i âtî vaz'iyetleri muhâfaza etmişdir.

Nişâncı Taburu	:	Mecnin Vâdîsi'nin solunda.
125. Âlây 1. Tabur	:	Gözzenate'de.
125. Âlây 2 Tabur	:	"Karavet" Kumluğu'nda.
126. Âlây 3. Tabur	:	Ayn Zara şimâlindeki topcu mevziinin 500 metre garbında.
127. Âlây 3. Tabur	:	Ayn Zara şimâlindeki topcu mevziinde.
Mitralyöz Bölüğü	:	İki tüfek "Karavet" Kumluğu'nda bir tüfenk "Ayn Zara"da.
Topcular	:	Eski mevzilerinde
Süvâri	:	Ayn Zara'da

BELGE NU. 22

BELGE NU. 23

Babıali
Dışişleri Bakanlığı
Siyasi İşler Genel Müdürlüğü
Vilayetler Dairesi Kalemi
Sayı
1222

21 Aralık 1911

Harbiye Nezaretine

Özet:
Napoli'de bulunan tebaa ve İtalya'daki harp esirleri hakkında. Ek 1

Napoli Almanya Konsolosunun verdiği bilgilere dayanarak Almanya Elçiliğinden gönderilmiş olup Trablusgarp'tan sürülerek Napoli'ye gelen Osmanlı tebaasının miktarının esirler hariç 954 kişi olduğunu, bunların yerleştirildikleri yerlerin fena olmadığını ifade eden ve harp esirleri hakkında bazı bilgileri içeren yazı ile bu yazıya ekli bir cetvelin tercümeleri takdim edildi. Durum İçişleri Bakanlığına da yazılmıştır.

Dışişleri Bakanı adına
İmza

Genelkurmay Başkanlığına. 23 Aralık 1911

3'üncü Şubeye 23 Aralık 1911
Gelişi 24 Aralık 1911

Bilgi içindir. Saklanması 24 Aralık 1911

İmza

Babıali
Dışişleri Bakanlığı
Siyasi İşler Genel Müdürlüğü
Tercüme Şubesi

Dışişleri Bakanlığına 13 Aralık 1911 tarihiyle Almanya Elçiliğinden gelen 1671 numaralı muhtıranın tercümesi

Trablusgarp'tan uzaklaştırılan Osmanlı tebaasından (erkek, kadın ve çocuk) 824 kişi ile Trablus'tan kendi istekleriyle hareket etmiş olan 85 kişi ve harpten önce yola çıkan Osmanlı tebaasından 45 kişinin Napoli yoluyla sürüldükleri, Napoli'deki Almanya Başkonsolosu tarafından bildirilmektedir. Sürgün edilenlerin sayısı esirler hariç 954 kişi olup Ek'teki cetvelde bu konuda ayrıntılı bilgi bulunmaktadır. Osmanlı tebaasının Napoli'ye vardığı Almanya Başkonsolosuna bildirildiğinde Konsolos bunların bulundukları yere bir Osmanlı tercümanı göndermiş hatta kendisi de pek çok kere oraya giderek yerleştirildikleri yerlerin fena olmadığını görmüştür. Bunların Napoli'den hareketleri Almanya Başkonsolosunun teftiş ve nezareti altında gerçekleşmektedir. Harp esirleri ile sürgün Araplara gelince; bunların kaldıkları yerlerin ve sağlık durumlarının memnuniyet verici olduğu bu konudaki resmî açıklamalardan ve konsoloslar tarafından edinilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Kazerta ile Gaet'te harp esiri bulunduğu gibi Taranet'te de bazı kişiler, Teremiti ve Ostika adalarında Araplar bulunmaktadır. Panteloya'da kimse yoktur.

Ek'teki cetvelin tercümesidir.

Geldikleri Yer						
	Vapurun İsmi	Tarih	Sayı	Erkek	Kadın	Çocuk
Trablusgarp'tan	Bizonyo	28 Ekim	73			
"	Po	10 Kasım	247	92	84	71
"	Nilo	8 Kasım	167			
Bingazi'den	Bosforo	12 Kasım	285	127	91	67
"	Recyanav Garbigliyano	17 Kasım	137	93	20	24

Gönderildikleri yerler					
	Vapurun İsmi	Tarih	Sayı	Napoli'de kaldıkları süre	Açıklamalar
Fuyume	Arpad	5 Kasım	73	8 gün	Macar
"	Tiza	12 Kasım	245	3 gün	
Triyeste	Çirini	13 Kasım	164	6 gün	Bunlardan 85'i Trablus'tan kendi istekleriyle çıkmışlardır.
"	Ledere Sandor	19 Kasım	285	8 gün	
Fuyume	Adriya	19 Kasım	137	3 gün	

BELGE NU. 23

Bâb-ı Âlî
Hâriciye Nezâreti
Umûr-ı Siyâsiyye Müdîriyyet-i Umûmiyyesi
Devâir-i Vilâyât Kalemi
Aded
1222

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Hulasa:

Napolide bulunan tebaa ve İtalya'daki üserâ'-yi harbiyye hakkında. Melfûf 1

Devletlü efendim hazretleri

Trablusgarb'dan teb'îd edilib Napoli'ye muvâsalat eden tebaa-i Osmâniyyenin mikdârı üserâ hâric olduğu hâlde 954 kişiden ibâret olduğunu ve bunların yerleşdirildikleri mahallerin fenâ' olmadığını ve üserâ'-yi harbiyye hakkında ba'zı ma'lûmâtı hâvî Napoli Almanya Konsolosunun iş'ârına atfen Almanya sefâretinden i'tâ olunan takrîr ile melfûfu bir kıt'a cedvelin tercemeleri leffen tesyâr kılındı. Keyfiyyet Dâhiliye Nezâret-i Celîlesine de yazılmışdır. Emr ü fermân hazret-i men leh-ül-emrindir.

30 Zi-l-hicce 1329 ve 8 Kânûn-ı evvel 1327

Hâriciye Nâzırı nâmına
İmza

Erkân-ı Harbiyye Dâiresine. 10 minh

Üçüncü Şu'beye 10 minh
Vürûdu 11 minh

Beyân ma'lûmâtdan ibâretdir. Hıfzı 11 minh.

İmza

Bâb-ı Âlî
Hâriciye Nezâreti
Umûr-ı Siyâsiyye Müdîriyyet-i Umûmiyyesi
Terceme Şu'besi

Hâriciye Nezâretine 30 Teşrîn-i sânî 911 târihiyle Almanya Sefâretinden varid olan 1671 numrolu muhtıranın tercemesidir.

Trablusgarb'dan tard ve ihrâc edilen tebaa-i Osmâniyyeden (erkek, kadın ve çocuk) 824 kişi ile Trablus'dan kendi ihtiyârlarıyla hareket etmiş olan 85 kişinin ve muhâsamâtın bidâyetinde yola çıkmış bulunan tebaa-i Osmâniyyeden 45 kişinin Napoli tarîkiyle teb'îd edildikleri Napoli'deki Almanya Ceneral Konsolosu tarafından iş'âr olunmakdadır. Binâen aleyh üserâ' hâric olduğu hâlde teb'îd olunanların mikdârı 954 kişiden ibâret olub melfûf cedvelde bu bâbda tafsîlât vardır. Tebaa-i Osmâniyyenin Napoli'ye muvâsalatı Almanya Ceneral Konsolosuna iş'âr edilmesi üzerine mûmâ-ileyh tebaa-i merkumenin bulundukları mahalle bir Osmânlı tercemânı i'zâm eyledikden mâ-adâ kendisi dahi bi-z-zât defaâtle azîmet etmiş ve yerleşdirildikleri mahallerin fenâ' olmadığını müşâhade eylemişdir. Bunların Napoli'den hareketleri dahi Almanya Ceneral Konsolosunun teftîş ve nezâreti tahtında vuku' buluyor. Üserâ-yi harbiyye ile menfî Arablara gelince merkumunun mahall-i ikametleriyle ahvâl-i sıhhiyyelerinin şâyân-ı memnûniyyet bir sûretde olduğu bu bâbdaki iş'ârât-ı resmiyyeden ve konsoloslar tarafından istihsâl olunan ma'lûmâtdan müstebân olmakdadır. "Kazerta" ile "Gaet" de üserâ'-yi harbiyye bulunduğu gibi "Taranet" de dahi ba'zı kesân ve "Teremiti" ve "Ostika" Adalarında Arablar bulunmakdadır. "Panteloya" da kimse yokdur.

Melfûf cedvelin tercemesidir.

Mahall-i vürûdları						
	İsmi vapurun	Târih	Aded	Erkek	Kadın	Çocuk
Trablusgarb'dan	Bizonyo	15 Teşrîn-i evvel	73			
"	Po	28 Teşrîn-i evvel	247	92	84	71
"	Nilo	26 Teşrîn-i evvel	167			
Bingazi'den	Bosforo	30 Teşrîn-i evvel	285	127	91	67
"	Recyanav Garbigliyano	4 Teşrîn-i sânî	137	93	20	24

Sevk ve i'zâm olundukları mahaller					
	İsmi Vapurun	Târih	Aded	Napoli'de müddet-i ikamet	Mülâhazât
Fuyume	Arpad	23 Teşrîn-i evvel	73	8 gün	Macar
"	Tiza	30 Teşrîn-i evvel	245	3 gün	
Triyeste	Çirini	31 Teşrîn-i evvel	164	6 gün	Bunlardan seksen beşi Trablus'dan bil-ihtiyâr çıkmışlardır.
"	Ledere Sandor	6 Teşrîn-i sânî	285	8 gün	
Fuyume	Adriya	6 Teşrîn-i sânî	137	3 gün	

BELGE NU. 23

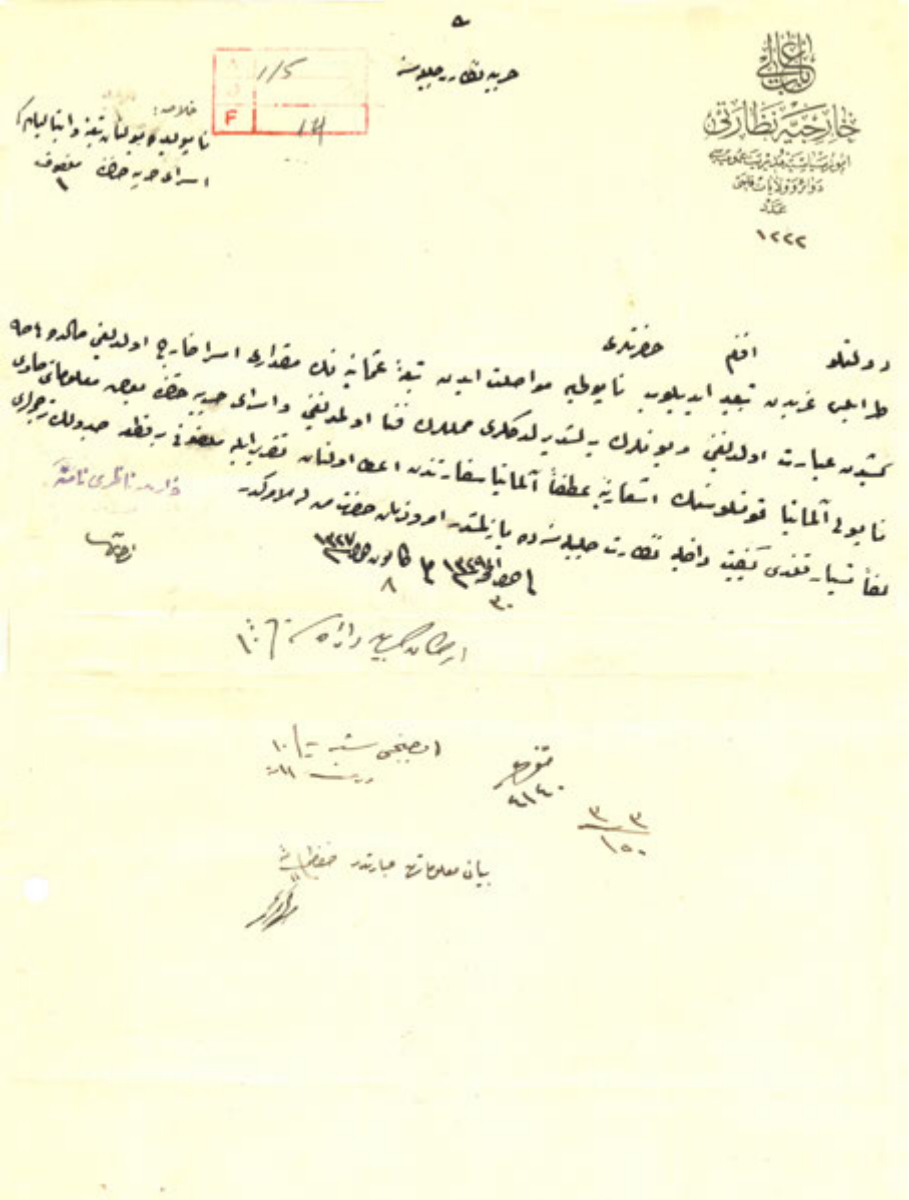

خارجیه نظارتی

خارجیه نظارتی ۲۰ سرمایه‌لاح تاریخلی الانیا سفارتنده واردا اولنان ۱۶۷۱ نومرولو مخطوطه‌نك ترجمه‌سیدر

۱۲۵۷ ربیع

طرابلس غربده طرد اخراج ایدیلمه نبعهٔ عثمانیه‌دن (ارکك، قاربه و میچه) ۸۲۶ کشی ایله طرابلسده کندی اقتضاسیله حرکت ایتمه اولان ۸۵ کشینك وضعیاتنك بیانیدر بولیه‌یمه بولنان نبعهٔ عثمانیه‌دن ۴۵ کشینك نایولی طریقیله تبعید ایدلدکلری نایولیده‌کی الانیا جنرال قونسولی طرفندن بیان علیه اسرا خارج اولدیغی حالده تبعید اولنانلرك مقدارینی ۹۵۴ کشیدن عبارت اولوب مطفوف جد ولده بویاده تفصیلاً یازیلدی نبعهٔ عثمانیه‌نك نایولیه مواصلتی الانیا جنرال قونسولنه استعلامی اوزرینه موجبنجه نبعهٔ مرقومه‌نك بولندقلری محل بر عثمانلی ترجمانی اعزام ایدلدیکندن ماعدا کندیسی دخی بلغاره دفعاتله عزیمت ایتمه و براشیرلدکلری محللرك قاضاولرینی مشاهده ایلامشدر بونلرك نایولیده‌کی حرکاتی دخی الانیا جنرال قونسولنك تقییدنه وظائفی تحتنده وقوعبولور — اسرای حربه ایله منفی عربانه کلنجه مرقومه‌نك محل اقامتلرینك احوال حیه‌لریلك شایان معنویت بر صورتده اولدیغی بویاده‌کی اشعاراتنه بنا‌ً قونسولسلر طرفندن تحصیل اولنان معلوماتدن مستفاد اولمقده‌در — بقایه‌نك نایولی — ده اسرای حربه بولندیغی کبی تارانتو — ده دخی بعضی کسانك و — نوبیتی — و — اوستیقا — اطرافنده عربانه بولنمقده‌در — یانه‌لریا — ده کیمسه یوقدر —

ملفوف جد ولك

محل ورود

	آسمی ویلایتی	تاریخ	عدد	ارکك	قاربه	میچه
طرابلس غربده بیونیه‌دن			۷۹			
"	بیو	۲۸ "	۲۴۷	۹۲	۸۴	۷۱
"	نیاد	۲۶ "	۱۶۷			
نیقاریه‌دن	بیوقوره	۲۰ "	۲۸۵	۱۲۷	۹۱	۶۷
"	رومیاناجه	۴ یالی	۱۲۷	۹۲	۲۰	۲۴
	جایملیانه					

توجه سیدر

سوق و اعزام اولندقلری محلر

	آسمی ویلایتی	تاریخ	عدد	نایولیده مداواتلری	معلومات
فیومه	آریاد	۲۴ سرمایه‌لاح	۷۹	۸ کوره	بحار
"	تیزا	۲۰ "	۲۹۵	۲ کوره	
ترینه	چیرینچی	۲۱ "	۱۶۴	۶ "	بونلرك دخی سکنالری طرابلسده بالاتخاذ بیقیلدی
"	لوده ریاندوره	۶ یالی	۲۸۵	۸ "	
فیومه	آدریا	۶ "	۱۲۷	۲ "	

BELGE NU. 24

18 Ocak 1912 tarihinde yapılan Kırkkarış Muharebesi'ne ait ayrıntılı rapor

Sabah saat üçte düşmanın istihkâmların dışına çıkmakta olduğu haberi geldi. Bunun üzerine Saniyeti Beni Adem'deki Urban ve Cebel Taburu ileri hareket ettirildi. Saat beş buçukta Fındık Doğar'a varıldığında düşmanın Kırkkarış-Zanzur yolu üzerinde bulunduğu haber verildi. Gönderilen subayla düşmanın Kırkkarış'ın takriben dört kilometre güneyinde mola verdiği anlaşıldı. Düşmanın bu durumundan yararlanılarak uzun bir derin yürüyüş kolu hâlinde bulunan Urban, Fındık Doğar ilerisindeki kum tepelerinin gerisinde toplattırıldı. Saat yedide son kademe de toplanma bölgesine varmıştı. Düşmanın Zanzur üzerine yürümek veya Saniyeti Beni Adem ileri hattının sol kanat ilerisi olan Necile'de bulunan Zanzur ve Verşifanelilere taarruz etmek istediğine hükmedilerek asıl istihkâmların dışına çıkan düşman üzerine taarruza karar verildi. Yalnız hareketin iki saat kadar daha erteleneceği Urbana söylendiyse de bu kabul ettirilemedi. Taarruzun ertelenmek istenmesindeki maksat, düşmanın Zanzur istikametine hareket ederek istihkâmlarından daha fazla uzaklaşmasından faydalanıp çekilme hattının kesilmesi, yardımcı kuvvetlerinden uzak bulundurulması ve mevkisinde durduğu takdirde akşama doğru muharebeye başlanarak düşmanın top ateşiyle tayyarelerinin keşfine mani olmaktan ibaretti. Şeyhler bu taarruzun ertelenmesi isteğini kabul ederek maiyetlerine bunu anlattılarsa da Arapları tutmak mümkün olmadığından Saniyeti Beni Adem kuvveti taarruza geçmek için şu şekilde mevzi aldılar: Aziziye ve Zanzurlular kum tepesinin arkasından gizlice hareket ederek Kırkkarış'ın yaklaşık dört kilometre güneyinde, cephesi doğuya arkası denize dönük olan düşmanın sahili takiben sağ kanadına; Garyanlılar, cebhesine; Cebel ve Zaviyeliler sol kanadına hücum ederek düşmanın Trablus'la olan bağlantısını kesmekle görevlendirilmişlerdi. Saat yedide Urban yola koyuldu. Önce düşmanın bir süvari keşif koluna Urban süvarisi tarafından birkaç el ateş edilerek ilk ateş başladı. Bir bölük kadar düşman süvarisi, ele geçirdiği mevkide avcı siperleri inşasıyla meşgul olan diğer bir düşman kuvvetini örtüyordu. Bu düşman süvari bölüğü Arap süvarileri tarafından firara mecbur edildi. Düşmanın alelacele tahkim ettiği mevkiye karşı saat sekizde piyade ateşine başlandı. Düşman bir alay piyade ve bir batarya top ile işgal ettiği bu mevzide saat sekiz buçuğa kadar dayandıysa da sol kanadının Trablus istikametindeki Cebelliler tarafından sıkıştırılmaya başlanması üzerine bu mevziyi terk ederek Kırkkarış istikametinde önce sağ kanattan geri çekilmeye başladı. Düşman bu çekilmeyi piyadenin etkili ateş mesafesinde yani 800-900 metreden yan yürüyüşüyle icra ediyordu. Yan yürüyüş icrası düşman için zorunluydu. Çünkü başka şekilde çekilmek durumuna uygun değildi. Birinci mevzinin bir buçuk kilometre kadar kuzeyinde cephesi güneydoğuya dönük olmak üzere düşman ikinci bir savunma hattı kurup bu hatta saat ona kadar direndiyse de sağ kanadının, sahil yolunu takip eden Aziziye ve Zanzurlular tarafından çevrilmesi tehlikesinden dolayı buradan da geri çekilmeye

başlayarak ikinci mevzinin bir kilometre kuzeyinde yani Kırkkarış hurmalığının kenarındaki yüksek sırtta -Kırkkarış hurmalığı güneyindeki Murabıt Hamit sırtlarında- yerleşti. Sağ kanadını denizle sol kanadını istihkâmların ateşiyle örttü. Düşman tuttuğu birinci ve ikinci savunma hattında her iki defasında da sol kanadının çevrilmesini ancak yanındaki bataryanın top ateşiyle engelleyebilmiş, ikinci mevki savunmasında da büyük bir gayretle sol kanadını çevirmeye ve Trablus'la bağını koparmaya çalışan Cebel halkının harekâtına özellikle Nusretiye istihkâmlarından yapılan top ateşi engel olmuştur. Düşman üçüncü hattın savunmasında saat on bire kadar dayandıysa da on birden sonra -on bir ile on biri çeyrek geçe arasında- düşman piyadesi cepheden geri çekilerek topçuları yalnız bırakmış, düşman topçuları birkaç el ateşten sonra topları bırakarak geri çekilmişlerdir. Araplar çok uzun mesafeden ateş açtıklarından -tam da zamanında- her harpte olduğu gibi bu sefer de neredeyse cephanesiz kalmıştı.

Trablus'tan sahil yolunu takiben gelen yardımcı kuvvetlere mensup bataryalardan biri dört nal yürüyüş ile mensup olduğu piyade kollarına öncülük ediyordu. Saat on biri yirmi beş geçe Kırkkarış hurmalığı kuzeydoğusundaki hurmalığın yaklaşık 100 metre açığındaki tepede mevzi alarak düşmanın terk ettiği toplara 600 metre yaklaşmış olan Urban üzerine şiddetli bir top ateşi başladı. Bu sırada sahil tarafından firar eden düşman piyadesi üzerine 100 kadar Urban süvarisi hücum ederek hurmalığa girmek ve topların arkasını almak istedilerse de yine bu bataryanın ateşi ile geriye püskürtüldü. Saat on bir buçukta geri çekilen piyade hattı, kol başında bulunan yardımcı kuvvetlere mensup taburla birlikte yeniden topçu hattının önünde ve yardımcı kuvvetlerin geri kalanı doğuya doğru düşmanın sol kanadını uzatarak ateş hattına girdi. Bu sırada gönüllülerin yanında bulunan ikişer yük cephane dağıtılarak ateş tekrar bütün cephe boyunca başladı. Harbin başlaması üzerine yedek cephane gönderilmesi için Saniyeti Beni Adem Mevki Komutanlığından cephanenin gelip gelmediği hakkında gönderilen süvari çavuşu şimdi cephanenin Fındık Doğar'a ulaşamadığı haberini getirdi. Ateş yirmi dakika kadar devam etti. Bu sırada bir düşman tayyaresi Trablus istikametinden harp bölgesine girdi ve kendi bataryaları üzerinde daireler çizerek mıntıka ve istikamet tayinine başladı. Düşman da üç batarya ile belirli istikametlere ateşe başladı. Aynı anda Hamamcı tarafından bir sabit balon yükselmişti ki Sultaniye veya Komutan Tabyası bu balonla gözetlenerek ateş altına alınıyordu. Düşmanın üç taburdan fazla yardımcı kuvvet alması, havanın kararmaya başlaması ve cephanenin gelmemesi yüzünden harbe son verilerek Urban çekilmeye başladı. Düşmanın on dakikalığına muhafızsız olarak terk ettiği toplar cephanesizlikten dolayı ele geçirilemedi.

Arazi açık, deniz sakindi ve Trablus önünde iki zırhlıdan başka gemi yoktu. Düşman gemilerinin harbe katılamayışının nedeninin, harekete hazır olmadıklarından ileri geldiği, bu gemilerin mütemadiyen kömür yakmakta oldukları bacalarından çıkan dumanlardan anlaşılıyordu. Çekilmenin

ardından şeyhler Fındık Doğar'da toplattırılarak cephane noksanının giderilmesinden sonra muharebe gününü takip eden aynı gece düşman üzerine baskın yapılmaya karar verildi. Bunun üzerine yapılan keşiflerden düşmanın mevzisini tamamen tahliye ederek Trablus'a çekildiği anlaşıldığından alınan bu baskın kararı uygulanamadı. Bu harpte 117 yaralı ile 25 kadar şehit vardır. Yaralıların çoğu tayyarelerin havalanmasından sonra şarapnel misketleriyle yaralanmıştır. Geri çekilme esnasında düşman, tayyareleriyle en uzak mesafelere kadar aralıksız şarapnel ateşi açtığı gibi tapa[10] taksimatının dışında da dane[11] ateşine başlamıştır. Tayyare ve balonun yaptığı hizmet gerçekten büyüktür. Düşman tayyareleri daireler çizerek ve sessizce yükselip kesin yer tayini yaparak düşman topçusuna ve bataryalarına adım adım mesafe tanzim ettirdiler. Bu muharebe çok önemli olsa gerektir. Çünkü istihkâmlarını terk eder etmez Türk ve Urbanın hücum için hazır bulunduğunu gösterip istihkâmlara yakın yapılan bu hücum düşmanın moralini o kadar bozdu ki 18 Ocakta taarruz amacıyla çıkan kuvvet, 19 Ocak günü asıl istihkâmlarının dışında -Kırkkarış hurmalığının güney doğusundan başlayarak sağ kanatta merkeze dayanmak suretiyle asıl hudut civarında- üç kilometrelik bir hat daha tahkim etti. Bu tahkimat İtalyanların bir gün önceki kararlarından vazgeçtikleri yani taarruz fikrini terk ederek Ayn Zara'dan önceki durumda, siperler içinde kurtuluş aramakta olduklarını gösterir. Düşmandan pek çok eşya, cephane ele geçirilmiştir. Ben de 8-10 kadar silah gördüm. Subaylara ait pelerin ve dürbünler de bulunmaktadır. Mitralyöz, cephane sandıkları ve tamir aletleri sandığı ele geçirilmiştir ki sonuncusu takdim edilmiştir. Düşmandan ele geçirilen eşyalar arasında pek çok tel örgü de bulunmaktaydı. Bundan düşmanın Zanzur'a yerleşmek amacıyla hareket ettiği anlaşılır. Düşmanın yanında elliye yakın deve bulunması da bunu gösterir.

Düşmanın bu hareketi bence genel taarruzunun başlangıcıdır. Genel taarruzda Zanzur'un özel bir önemi vardır. Düşmanın, ileri yürüyüşte sağ kanadını yani Trablus-Saniyeti Beni Adem kolunu sağlamlaştırmak için elbet bir kuvvet ayırması gerekirdi. İşte bu kuvvet bu tarafı muhafaza etmek için bilmediği bir arazide ve fazla kuvvetle bu görevi yürüyüş hâlinde yapacağına, ondan önce Zanzur'u işgal ederek orada tahkim edeceği bir mevkide yapması gerekir. Böylece kuvvetten tasarruf ederek muharebe meydanında fazla kuvvet bulundurur ve Zanzur'da bulunmak suretiyle de düşmanın himayesinden istifade etmiş olur. Bundan dolayı sağ kanat kolunu daha iyi muhafaza etmiş olmak düşüncesiyle daha uygun olmasından dolayı düşmanın yakında genel bir taarruzunun beklenmesi gerekir.

Kurmay Yüzbaşı
Tahir

---

[10] Tapa, top mermisinin ucuna vidalanan ve mermi atıldıktan sonra patlamasını sağlayan ayarlı başlık. Türkçe Sözlük, C 2, Türk Dil Kurumu, Ankara, 1988, s.1416.

[11] Dane, savaşta hedefleri dövmek için kullanılan gülle, mermi. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; Basılmamış eser (Gnkur. ATASE Başkanlığı Kütüphanesi), s.57.

BELGE NU. 24

5 Kanûn-ı sânî 327 vukua gelen Kırkkarış Muhârebesine âid mufassal rapor

Sabâh sâat üçte düşmanın istihkâmât hâricine çıkmakda olduğu haberi geldi. Bunun üzerine Saniyet-i Beni Adem'deki Urbân ve Cebel Taburu ileri hareket etdirildi. Fındık-ül-Doğar'a muvâsalatda "sâat beş buçuk" düşmanın Kırkkarış-Zanzur yolu üzerinde bulunduğu haber verildi. Gönderilen zâbit ile; düşmanın Kırkkarış'ın takrîben dört kilometre cenûbunda mola hâlinde tevakkufda bulunduğu tahakkuk etdi. Binâen aleyh bu zamân istifade ile uzun bir umkda yürüyüş kolu hâlinde bulunan Urbân Fındık-ül-Doğar ilerisindeki kum tepelerinin gerisinde toplatdırıldı. Sâat yedide son kademe tecemmu' mahalline vâsıl olmuşdu. Düşmanın Zanzur üzerine yürümek veyâ Saniyet-i Beni Adem ileri hattının sol cenâhı ilerisi Necile'de bulunan Zanzur ve Verşefanelilere taarruz etmek istediğine hükm ile istihkâmât-ı asliyyeden hârice çıkan düşman üzerine taarruza karâr verildi. Yalnız iki sâat kadar daha hareketin te'hîri lâzım geleceği Urbâna tefhîm edildi ise de muvaffak olunamadı. Maksad-ı te'hîr düşmanın Zanzur istikametine hareket etdiği hâlde istihkâmâtdan daha ziyâde uzaklaşmasından dolayı hatt-ı ric'atının kat'iyle kuvâ-yi imdâdiyyesinin de uzak bulundurulması ve mevkiinde tevakkuf eylediği takdîrde akşama doğru muhârebeye başlanması sûretiyle düşmanın top âteşiyle tayyârelerinin keşfine mâni' olmakdan ibâret idi. Meşâyih mütâlaa-i vâkıayı kabûl ile berâber maiyyetlerine telkînâta çalışdılarsa da Arabları tutmak gayr-i kabil olduğundan Saniyet-i Beni Adem kuvveti şu sûretle taarruza geçmek için istikamet aldılar. Aziziye ve Zanzurlular kum tepesinin arkasından mestûren hareketle Kırkkarış'ın takrîben dört kilometre cenûbunda cebhesi şarka arkası denize müteveccih olan düşmanın sâhili ta'kîben sağ cenâhına. Garyan; cebhesine. Cebel ve Zaviye; sol cenâhına ya'nî düşmanın Trablus'la olan muvâsalasının kat'ine me'mûr edilmişdi. Yedide Urbân istikamete koyuldu. Evvelâ düşmanın bir süvâri keşf koluna Urbân süvârisi tarafından birkaç el endâht, ilk âteş başladı. Bir bölük kadar düşman süvârisi ahz etdiği mevkide avcı siperleri inşâsıyla meşgul bulunan düşmanı setr ediyordu ki işbu düşman süvâri bölüğü Arab süvârileri tarafından mecbûr-ı firâr edildi. Düşmanın ale-l-acele tahkîm etdiği mevkie karşı sâat sekizde piyâde âteşe başladı düşman bir âlây piyâde ve bir batarya top ile işgal etdiği işbu mevzide sekiz buçuğa kadar mukavemet etdi ise de sol cenâhının ya'nî Trablus istikametindeki Cebelliler tarafından sıkışdırılmağa başlanması üzerine işbu mevzii terk ile Kırkkarış istikametinde sağ cenâhdan bed'an ile ric'ata başladı. Düşman işbu ric'atı piyâdenin müessir âteş mesâfesinde ya'nî 800-900 metreden yan yürüyüşüyle icrâ' ediyordu. Yan yürüyüş icrâsı düşman için zarûrî idi. Çünki başka sûretle çekilmek vaz'iyyet îcâbınca gayr-i kabildi. Birinci mevziin bir buçuk kilometre kadar şimâlinde cebhe şark-ı cenûbîye müteveccih olmak üzre düşman ikinci bir hatt-ı müdâfaa ittihâz ve işbu hatda sâat ona kadar mukavemet etdi ise de sağ cenâhının sâhil tarîkini

ta'kîb eden Aziziye ve Zanzurlular tarafından çevrilmesi tehlikesine binâen buradan da ric'ata başlayarak işbu ikinci mevziin bir kilometre şimâlinde ya'nî Kırkkarış Hurmalığı'nın kenârındaki yüksek sırtda "Karkarış Hurmalığı cenûbundaki Murabıt Hamid sırtlarında" yerleşdi. Sağ cenâhını denizle sol cenâhını istihkâmâtın âteşiyle setr etdi. Düşman tutduğu birinci ve ikinci hattı müdâfaada her iki def'asında olmak üzre sol cenâhını çevirtmekden ancak yanındaki bataryanın top âteşiyle men'e muvaffak olmuş, ikinci mevki' müdâfaasında sol cenâhını bir azm-i kat'i ile çevirmeğe ve Trablus'dan kat'e çalışan Cebel ahâlîsinin harekâtına bi-l-hâssa Nusretiye İstihkâmâtından endâht edilen top âteşi mani' olmuşdur. Düşman üçüncü hat müdâfaasında on bire kadar sebât etdiyse de on birden sonra ya'nî on bir ile on biri çâryek geçe arasında düşman piyâdesi cebheden ric'at etmiş, topcuları yalnız bırakmışlar düşman topcuları birkaç el endâhtdan sonra onlar da topları bırakarak geri çekilmişlerdir. Arablar pek uzun mesâfeden âteş açmakdan dolayı tam zamânında her harbde olduğu gibi bu sefer de ceb-hânesiz kalmak derecesine geldiler. Gerek Arablar üzerindeki ceb-hânenin pek az olmasından ve gerek Trablus'dan sâhil tarîkini ta'kîben gelen kuvve-i imdâdiyyeye mensûb bataryalardan biri dört nal yürüyüşü ile mensûb olduğu piyâde kollarına takaddüm etdiği görülüyordu. Bu esnâda "sâat 11 dakika 25" Kırkkarış Hurmalığı şark-ı şimâlisindeki "hurmalığa takrîben 100" metre açıkdadır. Tepede mevzi' alarak düşmanın terk etdiği toplara 600 metre mesâfe takarrüb etmiş Urbân üzerine şedîd bir top âteşine başladı. Bu esnâda sâhil cihetinden firâr eden düşman piyâdesi üzerine 100 kadar Urbân süvârisi hücûm ederek hurmalığa girmek ve topların arkasını almak istedilerse de yine işbu bataryanın endâhtı tarafından geriye püskürtüldü. On bir buçukda ric'at eden piyâde hattı kol başında bulunan kuvâ-yi imdâdiyyeye mensûb tabur ile yeniden topcu hattının önünde âteş hattına dâhil oldu ve kuvâ-yi imdâdiyye-i mütebâkîye şarka doğru düşmanın sol cenâhını temdîd ederek âteş hattına dâhil oldu. Bu esnâda gönüllüler nezdinde mevcûd olan ikişer yük ceb-hâne tevzî' edilmiş idi ki tekrâr âteş bütün cebhe imtidâdınca başladı. Harbin başlaması üzerine ihtiyât ceb-hânesinin gönderilmesi için Saniyet-i Beni Adem Mevki' Kumandanlığından ceb-hânenin gelib gelmediği hakkında gönderilen süvâri çâvûşu el'ân ceb-hânenin Fındık-ül-Doğar'a muvâsalat edemediği haberini getirdi. Âteş yirmi dakika kadar devâm etdi. Bu esnâda düşmanın tayyâresi Trablus istikametinden mevki'-i harbe girdi ve düşman bataryalarına dâireler tersîmi ile dâire üzerinde kutren hareket sûretiyle mıntıka ve istikâmet ta'yînine başladı. Düşman üç batarya ile işbu muayyen istikametlere endâhta başladı. Bu esnâda sâbit balon Hamamcı(?) tarafından suûd etmişdi ki Sultâniye veyâ Kumandan Ta'biyesi balon tarassudâtıyla endâht ediyordu. Düşmanın üç taburdan ziyâde kuvâ-yi imdâdiyye alması ve gurûbun başlaması ve ceb-hânenin vürûd etmemesi yüzünden harbe hitâm verildi ve Urbân çekilmeye başladı. Düşmanın on dakikadan ibâret bilâ-muhâfaza terk etdiği toplar ceb-hânesizlikden dolayı ele geçirilemedi.

Arâzî açık idi. Deniz sâkin ve fakat Trablus önündeki iki zırhlıdan başka gemi yokdu. Düşman gemilerinin harbe iştirâk edemeyişi istim üzerinde bulunmadıklarından ileri geldiği anlaşıldı. Çünki: mütemâdiyen kömür yakmakda oldukları bacalarından çıkan dumanlardan anlaşılıyordu. Ric'atı müteâkıb meşâyih toplatdırılarak Fındık-ül-Doğar'da ictimâ' ile ceb-hânece olan nevâkısın ikmâlinden sonra muhârebe gününü ta'kîb eden aynı gece düşman üzerine baskın yapılmağa karâr verildi. Maa-mâ-fîh edilen istikşâfâtdan düşmanın mevzii kâmilen tahliye ile Trablus'a çekildiği anlaşılarak bi-t-tab' kabil olamadı. İşbu harbde 117 mecrûh ile 25 kadar şehîd vardır. Mecrûhların kısm-ı a'zamı tayyârenin suûdundan sonra şarabnel misketleriyle yaralanmışdır. Ric'at esnâsında düşman mütemâdiyen tayyâresiyle şarapnel âteşine en uzak mesâfâta kadar geçdiği gibi tape taksîmâtının hâricinde de dâne endâhtına başlamışdır. Tayyâre ve balonun gördüğü hidmet cidden büyükdür. Düşman topcusuna tayyâresi dâireler tersîmi ve sukut ve suûd ile kat'i olarak mahall ta'yîni sûretiyle düşman bataryalarına adım adım mesâfe tanzîm etdirdiler. İşbu muhârebenin ehemmiyyeti ziyâde olmak gerekdir. Zîrâ istihkâmâtını terk eder etmez Türk ve Urbânın hücûm için hâzır bulunduğunu göstermişdir ve istihkâmâta yakın icrâ' edilen işbu hücûm düşmanın kuvve-i ma'neviyyesini o kadar bozmuşdur ki 5 Kânûn-ı sânîde bir hareket-i taarruziyye maksadıyla çıkan kuvvet altıncı günü istihkâmât-ı asliyyenin hâricinde ya'nî Kırkkarış Hurmalığı'nın cenûb-i şarkîsinden başlayarak sağ cenâhda merkeze müstenid olmak üzre hutût-ı asliyye civârında üç kilometrelik bir hatt daha tahkîm eyledi. İşbu tahkîmât İtalyanların bir gün evvelki karârlarından vazgeçdikleri ya'nî fikr-i taarruziyi terk ile Ayn Zara'dan evvelki vaz'iyyetdeki siperler içinde selâmet aramakda olduklarını gösterir. Düşmandan pek çok eşyâ', ceb-hâne iğtinam edilmişdir. Bu miyânda bi-z-zât 8-10 kadar silâh gördüm. Zâbitân pelerinleri ve dûr-bînleri mevcûddur. Mitralyöz, ceb-hâne sandıkları ve âlât-ı ta'mîriye sandığı iğtinâm edilmişdir ki sonuncusu takdîm edilmişdir. Düşmanın iğtinâm edilen eşyâsı miyânında pek çok tel örgüleri dahi mevcûd idi. Binâen aleyh Zanzur'da yerleşmek maksadıyla hareket etmekde olduğuna hükm edilmek lâzım gelir. Düşmanın yanında elliye karîb deve bulunması da bunu gösterir.

Düşmanın işbu hareketi âcizlerince taarruz-ı umûmîsinin mukaddemâsı olmak üzre telakkî ediliyor. Taarruz-ı umûmîsinde Zanzur'un ehemmiyyet-i mevzi-i mahsûsası vardır. Düşman ileri yürüyüşde sağ cenâhını ya'nî Trablus-Saniyet-i Beni Adem kolunu te'mîn için elbet bir kuvvet ayırmak lâzım gelir. İşbu kuvvet bu cenâhı muhâfaza etmek için bilmediği bir arâzî ile fazla bir kuvvet ile bu vazîfeyi yürüyüş halinde îfâ edeceğine ondan evvel Zanzur'u işgal ile orada tahkîm edeceği bir mevkide îfâsı gerek kuvvetden tasarruf ile meydân-ı muhârebede fazla kuvvet bulundurmak ve gerek Zanzur'da bulunmak sûretiyle düşmanın himâyesinden de istifâde etmiş olmak ve binâen aleyh sağ cenâhı kolunu daha iyi muhâfaza etmiş olmak nokta-i nazarlarından daha muvâfık olmasından dolayı düşmanın yakında bir taarruz-ı umûmiyyesine intizâr lâzım gelir.

Erkân Yüzbaşı
Tâhir

BELGE NU. 24

BELGE NU. 25

20 Ocak 1912

Harbiye Nezaretine Şifre

19 Ocak günü düşmanın büyük, küçük beş harp gemisi tarafından Zuvara üzerine 1000'den fazla mermi atılarak kışla ve subay dairesiyle kasaba büyük hasara uğramışsa da zayiat olmadığı, gece saat altı sularında harp gemilerinin doğuya doğru çekildikleri ve düşmanın çıkarma yapması ihtimaline karşı asker ve mücahitler ile gerekli noktaların savunma amacıyla tutulduğu Zuvara Mevki Komutanlığı tarafından bildirilmiştir.

Neşet

BELGE NU. 25

Harbiyye Nezâretine "Şifre"

Kânûn-ı sânînin altıncı günü büyük, küçük düşmanın beş aded sefâin-i harbiyyesi tarafından Zuvara üzerine bini mütecâviz mermi atılarak kışla ve zâbitân dâiresiyle kasaba hasârât-ı azîmeye uğramış ise de nüfûsca zayiât olmadığı ve gece sâat altı râddelerinde sefâin-i mezkûrenin şarka doğru çekildikleri ve düşmanın asker ihrâcı ihtimâline karşı asker ve mücâhidîn ile nikat-ı lâzımenin berây-ı müdâfaa işgal edildiği Zuvara Mevki' Kumandanlığının iş'ârı üzerine ma'rûzdur. 7 Kânûn-ı sânî 327

Neş'et

BELGE NU. 25

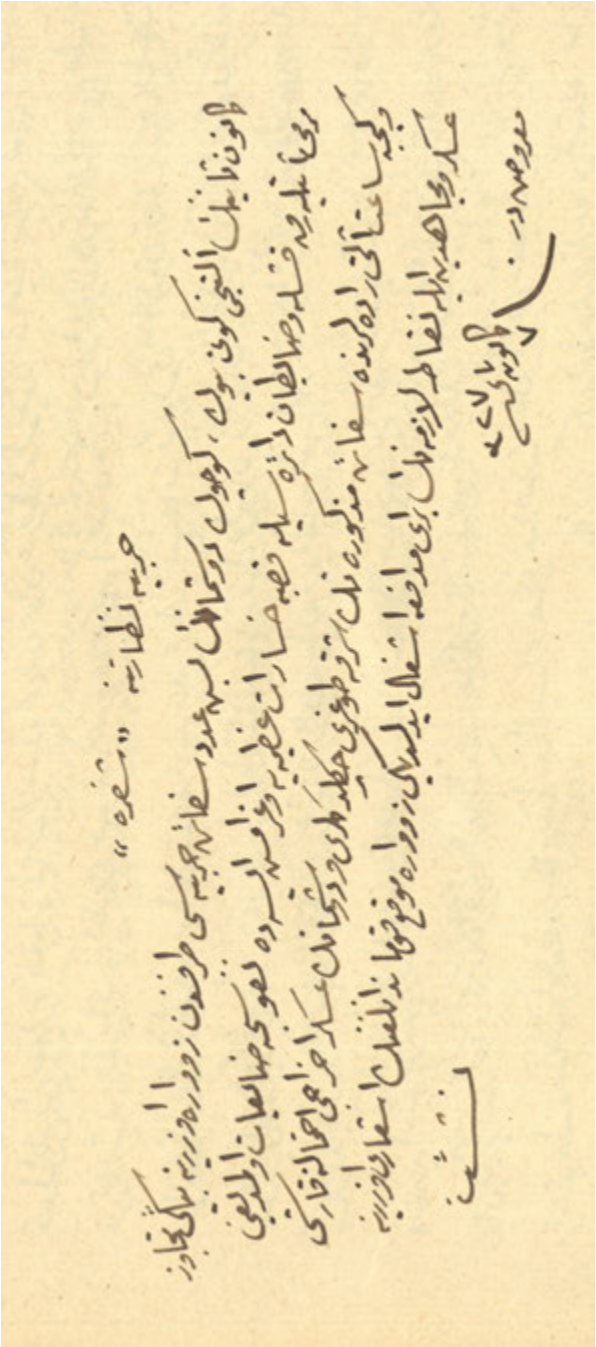

BELGE NU. 26

Osmanlı Kızılay Cemiyeti
Genel Merkezi
Sayı

21 Ocak 1912

Harbiye Nezaretine

Cemiyetimizin amacı ve görevi harp zamanı ordudaki yaralı ve hastalara yardım etmek olduğundan 5 Ocak 1912 tarihinde Nezaretinize bildirilen miktarda tabip ve hastabakıcıdan oluşan bir heyetin gerekli malzemelerle birlikte Marsilya yoluyla Hums'a gönderildiğine dair Uluslararası ve İtalyan Kızılhaç Cemiyetleri Başkanlıklarına, Cenevre ve Lahey Mukavelesi gereği bilgi verilmiş ve size de bu durum bildirilmişti. Buna rağmen Heyetin Başkanı Emin Bey'den Sardunya'da Kabliyari Limanı'nda tutuklandıklarına dair bir telgraf alındı. Cemiyetimiz, bu konuda İtalya'nın hukuka aykırı hareket ettiğine dair Kızılhaçlara şikâyet ve protestolarda bulunduğunu bize bildirmiştir. Tutuklanan heyet orduya hizmet ettiğinden Nezaretten bu konuda gereken muamelenin yapılmasını arz ederim.

Başkan adına
Genel Müfettiş
İmza Mühür

Hemen Genelkurmay Başkanlığına. 21 Ocak

Bizce ne yapmak gerekiyorsa hemen yapılmalıdır.

M. 3'üncü Şube / 898 Hemen 3'üncü Şubeye. 21 Ocak 1912

Daha önce Dışişleri Bakanlığıyla Paris Elçiliğine bu konuda tezkere ve telgraf yazılmış olup bugün ona eklenerek dosyasında saklanması. 21 Ocak.

İmza

BELGE NU. 26

Osmânlı Hilâl-i Ahmer Cem'iyyeti
Merkez-i Umûmîsi
Aded

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Nâzır Paşa Hazretleri

Cem'iyyetimizin maksad ve vazîfesi zamân-ı harbde orduda mecrûh ve hasta düşeceklere muâvenet etmek olduğuna binâen 23 Kânûn-ı evvel 327 târihinde ve zât-ı âlî-i nezâret-penâhîlerine bildirilen mikdâr tabîb ve hastabakıcıdan mürekkeb bir hey'et levâzımât-ı muktezîyyesiyle ve Marsilya tarîkiyle Hums'a i'zâm kılındığına dâir beyn-el-milel ve İtalya Salîb-i Ahmer Cem'iyyetleri Riyâsetlerine Cenevre ve Lahey Mukavelesi mûcibince teblîgat icrâ' olunmuş olduğu ve zat-ı nezâret-penâhîlerine de arz-ı keyfiyyet edilmiş bulunduğu der-kâr olduğu hâlde Reîs-i Hey'et Emîn Bey'den Sardunya'da Kabliyari Limanı'nda tevkif olunduklarına dâir telgraf alındı. Cem'iyyetimiz bu bâbda İtalyanın hukuk-şikenâne harekâtına dâir Salîb-i Ahmerlere arz-ı şikâyet ve protesto edilmiş olduğunu arz ve hey'et-i mevkufenin orduya hâdim ve binâen aleyh taalluku bulunmasına binâen zât-ı âlî-i nezâret-penâhîlerinden bu bâbda iktizâ' eden muâmelenin îfâ buyurulmasını arz ve niyâz ile te'yîd-i müyesser ihtirâm-kârı eyleriz. Ol bâbda. 8 Kânûn-ı sânî 327

Reîsi nâmına
Müfettiş-i Umûmî
İmza Mühür

Serîan Erkân-ı Harbiyye Dâiresine. 8 minh

Bizce ne yapmak lâzım ise hemân yapılmalıdır.

M. 3. Şu'be / 898 Serîan Üçüncü Şu'beye. 8 Kânûn-ı sânî 327

Bugün daha evvel Hâriciyye Nezâretiyle Paris Sefâret-i Seniyyesine bu bâbda tezkere ve telgraf yazılmış olmağla ona rabtıyla dosyasında hıfzı. 8 minh

İmza

BELGE NU. 26

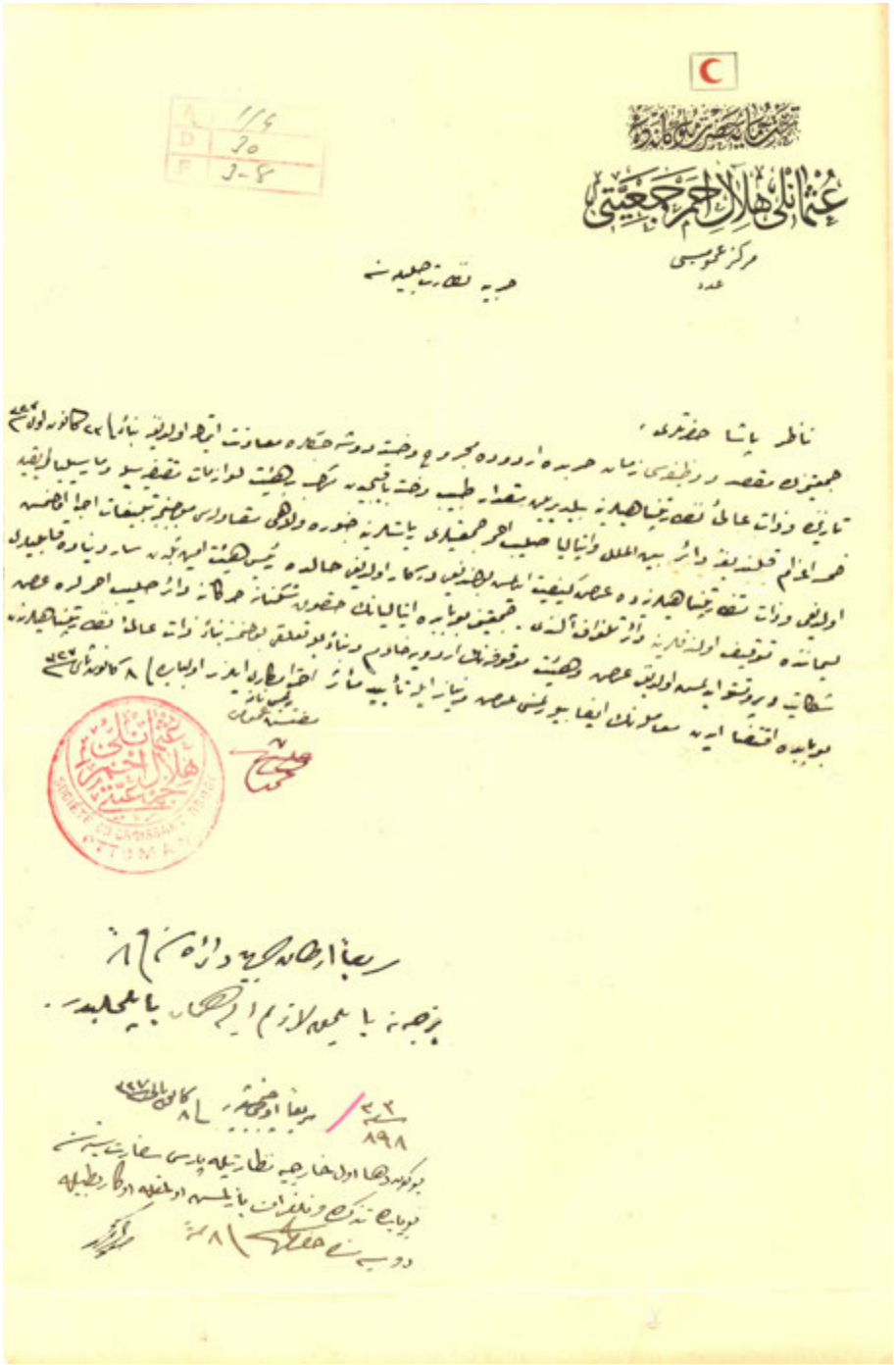

BELGE NU. 27

Genelkurmay Başkanlığı
(3)

Müsvedde edenin imzası: Ömer Lütfü

Müsvedde edildiği tarih: 23 Ocak 1912

Temize çekildiği tarih: 23 Ocak 1912

Temize çekilmiş evrak numarası: 744

Cevap tarihi: 23 Ocak

Trablusgarp Komutanlığına Şifre

Enver Bey Genel Bingazi Bölgesi Komutanlığına, Yarbay Şakir de Muhile'de Lojistik Destek Müfettişliği ve İdare Başkanlığına tayin edilmiştir.

İmza İmza Ömer Lütfü

BELGE NU. 27

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresi
(3)

Müsevvidinin imzâsı: Ömer Lütfî

Târih-i tesvîdi: 10 Kânûn-ı sânî 327

Târih-i tebyîzi: 10 Kânûn-ı sânî 327

Mübeyyeze konulan numro: 744

Mukabele târihi: 10 minh

Trablusgarb Kumandanlığına Şifre

Enver Bey Umûm Bingazi Mıntıkası Kumandanlığına ve Kaim-makam Şakir Bey Muhile'de Menzil Müfettişliğiyle İdâre Riyâsetine ta'yîn edilmişdir.

İmza İmza Ömer Lütfî

BELGE NU. 27

اوراق وطه‌سنك نومروسى		مبيعك امضاسنى	
شعبه‌نك نومروسنى		تاريخ تسليمنى	
مسوده‌نك امضاسنى		مبهمه قونيلان نومروسى	٧٤٤
تاريخ قيدنى		مقابله‌جينك امضاسنى	
قلم اوطه‌سنك نومروسى		مقابله تاريخنى	

ارکان حربیه عمومیه دائره‌سی

-(٢)-

مرایسی عربه‌جیلرنك نقلیه‌سی

اغوریله عمومی بغازی نظارتی مرکزنك نقلیه و قاشقام ایسکله‌سی منزل معسکریه اداره‌یاسنه تعیین ایدلمشدر

A	1-6
B	24
F	1-15

BELGE NU. 28

Harbiye Nezareti Yazı İşleri Dairesi Şifre Kalemine Mahsus Müsvedde Evrakı

Evrak numarası: 1990

Temize çekilen nüshanın gönderildiği daire: Genelkurmay Başkanlığına

8 Şubatta takdim edildi.

Teslim alınmıştır. 8 Şubat

Temize çekilmiştir. 8 Şubat 1912

Mısır Olağanüstü Komiseri Rauf Paşa'dan gelen 4 Şubat 1912 tarihli şifreli telgrafın çözümü

Telgrafın gelişi 5 Şubat

Derne muzafferiyetine ait daha önce Komiserliğe Hecan vasıtasıyla gönderilmiş olan 29 Aralık 1911 tarihli telgrafın yolda kaybolduğu anlaşılınca ikinci nüshası postaya verilmiştir. Bu telgraf şöyledir: İtalyanlar 28 Aralık günü sabah alaturka saat dört buçukta Derne Vadisi'yle iki tarafındaki sırtlardan ilerlemeye başladılar. Sağ kanat kolu dört tabur piyade, altı dağ topu; merkez kolu iki tabur piyade; sol kanat kolu da bir tabur piyade ve iki dağ topundan ibaret idi. Yeni gelen silahlar dağıtılmış ve makineli tüfekler de hazırlanmış olduğundan Derne'nin altı kilometre güneyindeki mevzide, Derne'nin batısındaki kuvvetimizle ve Derne'nin doğusundaki 500 Arap'la birleşerek düşmanın sol kanat ve merkez koluna taarruza karar verdim. Piyademize, düşman 300 metre yaklaşıncaya kadar ateş açmamasını emrettim ve sonra Derne'nin batısındaki asıl kuvvetimizle taarruz ettim. Düşman bu mesafeye gelince Bingazi'den birkaç gün evvel getirtmiş olduğum iki dağ topu ile piyademizin ateşi karşısında önce düzenli olarak daha sonra sol kanatta bulunan Hase, Aileti Gayse, Avakle kabileleri mücahitlerinin karşı taarruzu üzerine darmadağınık bir hâlde kaçmaya başladılar. Aynı zamanda Derne'nin doğusundan ileriye, sağ kanat kolunun, sol kanat kolumuzun sağ kanadını oluşturan Aileti bu Caze, Aileti Mezin, Şuvair kabileleriyle Ailei Mansur'un bir kısmı Derne'deki düşman kolu üzerine taarruz ederek burada düşmana 100 kadar zayiat verdirip düşmandan kullanılabilir durumda 25 fişeğiyle beraber iki mitralyöz ele geçirip düşmanı istihkâmlarına kadar sürdüler. Sol kanatta düşman akşama kadar devam eden muharebe sonunda 25 sandık dağ şarapneli ile iki topun tekerlek, kundak ve saire edevatını terk ederek Derne'ye sürüldü.

Gece Urbanın elindeki silahların cephanesi çok azaldığından Derne Müstahkem Mevkisine taarruzdan vazgeçildi. Bu muharebede bizden bir topçu onbaşısı ile bir piyade ve 20 Arap yaralanmış, 15 Arap da şehit

olmuştur. İtalyanlardan 26'ncı Alay 3'üncü Tabur Binbaşısı Sonini, 22'nci Alaydan Yüzbaşı Kaponi, 5'inci Alpini Taburu yüzbaşılarından biri, Teğmen Sekrati, Teğmen Binolo, Teğmen Doblas ve daha pek çok subay ile 200'den fazla astsubay ve asker ölmüştür. Yaralılar çok olmakla birlikte gerçek sayısı bilinmemektedir. 200 tüfek ile bataryamızın çok fazla ihtiyaç duyduğu teçhizatla beraber 10 İtalyan katırı ve yukarıda bahsi geçen mitralyöz ve toplarla cephaneden ibaret çok çeşitli ganimet ele geçirilmiştir. Urban elinde de daha birçok silah ve cephane vardır. 26'ncı Alayın 9'uncu Bölüğünden bu muharebede esir edilmiş olan Polonyalı Natali'nin yanındaki piyade erinin ifadesine göre; Derne'de 22'nci ve 40'ıncı Piyade Alaylarının 1'inci Taburlarıyla, 26'ncı ve 7'nci Piyade Alayları, 5'inci Alpini Taburlarıyla 22'nci Topçu Alayından dörder toplu iki dağ ve bir sahra bataryası ile üç obüs topu bulunmaktadır. Her taburda iki mitralyöz vardır. İtalyan askerleri muharebeyi kesinlikle istememektedir. Piyade bölüklerinin mevcudu 180 ile 200 arasında değişmekte olup üçte biri ihtiyattır. Dünkü muharebede kuvvetimizin mevcudu 2200 Urban, 80 piyade ve iki mantelli dağ topundan ibarettir. Urban ve birliklerin morali son derece yüksektir. Birkaç güne kadar 800 mevcutlu Berasa kabilesi de ordugâha katılacaktır. Bingazi'de yeni bir havadis yoktur. Orada toplanmış olan Urbanın sayısı 12.000'den fazladır. Buna karşı 25.000 düşman vardır. İki gün önce Derne'ye Tobruk'tan yaralı olarak yedi İtalyan subayı gelmiştir. Esir asker, alayına dönmek istemediğinden şimdilik tüfekçi ustasına yardım etmek üzere alıkonulmuştur. Urban arasında kıskançlık olmaması için cesaret gösterenleri gizlice ödüllendiriyorum.

BELGE NU. 28

Harbiyye Nezâreti Celîlesi Tahrîrât Dâiresi Şifre Kalemine mahsûs müsvedde varakasıdır. Numro 1990

Nüsha-i mübeyyezenin havâle buyurulduğu dâire: Erkân-ı Harbiyye Dâiresine 26 minh takdîm olundu.

Teslîm alınmışdır. 26

Tebyiz olunmuşdur. 26 Kânûn-ı sânî 327

Mısır Fevk-al-âde Komiseri Raûf Paşa hazretlerinden 22 Kânûn-i sânî 327 târihli şifreli telgraf-nâmenin hallidir.
Vürûdu 23 minh

Derne muzafferiyyetine âid evvelce Komiserliğe Hecan vâsıtasıyla gönderilmiş olan 16 Kânûn-ı evvel 327 târihli telgraf-nâmenin yolda gaib olduğu anlaşılmasına binâen bu kerre nüsha-i sâniyesi bâ-posta vârid olmağla aynen derc olunur. İtalyanlar Kânûn-ı evvelin on beşinci günü sabâh alaturka sâat dört buçukda Derne'nin Vâdîsi'yle tarafeynindeki sırtlardan ilerlemeye başladılar. Sağ cenâh kolu, dört tabur piyâde, altı cebel topu; merkez kolu iki tabur piyâde; sol cenâh kolu da bir tabur piyâde iki cebel topundan ibâret idi. Henüz gelen silâhları dağıtmış ve makineli tüfenkler de hazırlanmış olduğundan düşmanın Derne'nin altı kilometre cenûbundaki mevziinde ve Derne'nin garbındaki kuvvetimizle karşılaşarak Derne'nin şarkında beş yüz Arab'la da düşmanın sol cenâh ve merkez koluna taarruza karâr verdim. Piyâdemize düşman üç yüz metre takarrüb edinceye kadar âteş açmaması ve ba'de asıl Derne'nin garb cihetindeki kuvvetimizle taarruz etdim. Düşman bu mesâfeye gelince Bingazi'den birkaç gün evvel getirtmiş olduğum iki cebel topu ile piyâdemizin âteşi karşısında evvelen muntazam ric'ata fakat bil'âhire sol cenâhda bulunan Hasa, Âilet-i Gayse, Avakle Kabâili Mücâhidlerinin mukabil taarruz üzerine darmadağınık bir sûretde firâra başladılar. Aynı zamânda Derne'nin şarkından ileriye sağ cenâh kolunun da sol cenâh kolumuzun sağ cenâhını teşkîl eden Âilet-i bu Caze, Âilet-i Mezin, Şuvair Kabîleleriyle Âile-i Mansur'un bir kısmını Derne'deki düşman kolu üzerine taarruz ederek burada düşmana yüz kadar telefât verdirib kabil-i isti'mâl yirmi beş fişengiyle berâber iki mitralyöz zabt edib düşmanı istihkâmâtına kadar sürdüler. Sol cenâhda düşman akşama kadar devâm eden muhârebe netîcesinde yirmi beş sandık cebel şarapneli ile iki topun tekerlek, kundak ve sâire edevâtını terk ederek Derne mevkiine sürüldü.

Gece Urbânın elindeki silâhların ceb-hânesi pek azalmış bulunduğundan Derne müstahkem mevkiine taarruzdan sarf-ı nazar edildi. Bu muhârebede bizden bir topcu onbaşısı ile bir piyâde neferi ve yirmi Arab

yaralanmış ve on beş Arab da şehîd olmuşdur. İtalyanlardan Yirmi Altıncı Âlâyın Üçüncü Tabur Binbaşısı Sonini ve Yirmi İkinci Âlâydan Yüzbaşı Kaponi ve Beşinci Alpini Tabur yüzbaşılarından biriyle Mülâzım Sekrati, Mülâzım Binolo ve Mülâzım Doblas ve daha bir takım zâbitân ile iki yüzü mütecâviz küçük zâbit ve efrâd telef olmuşdur. Mecrûhlar pek çok ise de mikdâr-ı hakikîsi gayr-i ma'lûmdur. Ganâim pek çok ve muhtelif olub başlıcaları iki yüz tüfenk ile bataryamızın fevk-al-âde muhtâc olduğu bütün techîzâtla berâber on İtalyan esteri ve yukarıda zikri geçen mitralyöz ve toplarla ceb-hâneden ibâret Urbân elinde daha birçok esliha ve ceb-hâne vardır. Yirmi Altıncı Âlâyın Dokuzuncu Bölüğünden bu muhârebede esîr edilmiş olan Bolonyalı Natali nezdindeki piyâde neferinin ifâdesine nazaran Derne'de Piyâde Yirmi İkinci Âlâyın Birinci ve Kırkıncı Âlâyın Birinci Taburlarıyla Yirmi Altıncı Piyâde Âlâyı ve Yedinci Piyâde Âlâyı ve Beşinci Alpini Taburlarıyla Yirmi İkinci Topcu Âlâyından ve dörder toplu iki cebel ve bir sahrâ bataryası ve üç obüs topu bulunmakdadır. Her taburda iki mitralyöz vardır. İtalyan efrâdının muhârebeyi kat'iyyen istememekdedir. Piyâde bölüklerinin mevcûdu yüz seksen ile iki yüz arasında mutehavvil olub sülüsü ihtiyâtdır. Dünki muhârebede kuvvetimizin mevcûdu iki bin iki yüz Urbân seksen piyâde neferinden ve iki mantelli cebel topundan ibâretdir. Urbân ve kıtaâtın kuvve-i ma'neviyyesi fevk-al-âdedir. Birkaç güne kadar sekiz yüz mevcûd ile Berâ'sa Kabîlesi de ordu-gâha iltihâk edecekdir. Bingazi'de yeni bir havâdis yokdur. Orada ictimâ' etmiş olan Urbânın adedi on iki bini mütecâvizdir. Buna mukabil yirmi beş bin düşman vardır. İki gün evvel Derne'ye Tobruk'dan mecrûh olarak yedi İtalyan zâbiti gelmişdir. Esîr nefer âlâyına dönmek istemediğinden şimdilik tüfenkci ustasına yardım etmek üzre alıkonmuşdur. Urbân arasında kıskanclık olmaması için cesâret gösterenleri hafiyyen taltîf etmekdeyim.

BELGE NU. 28

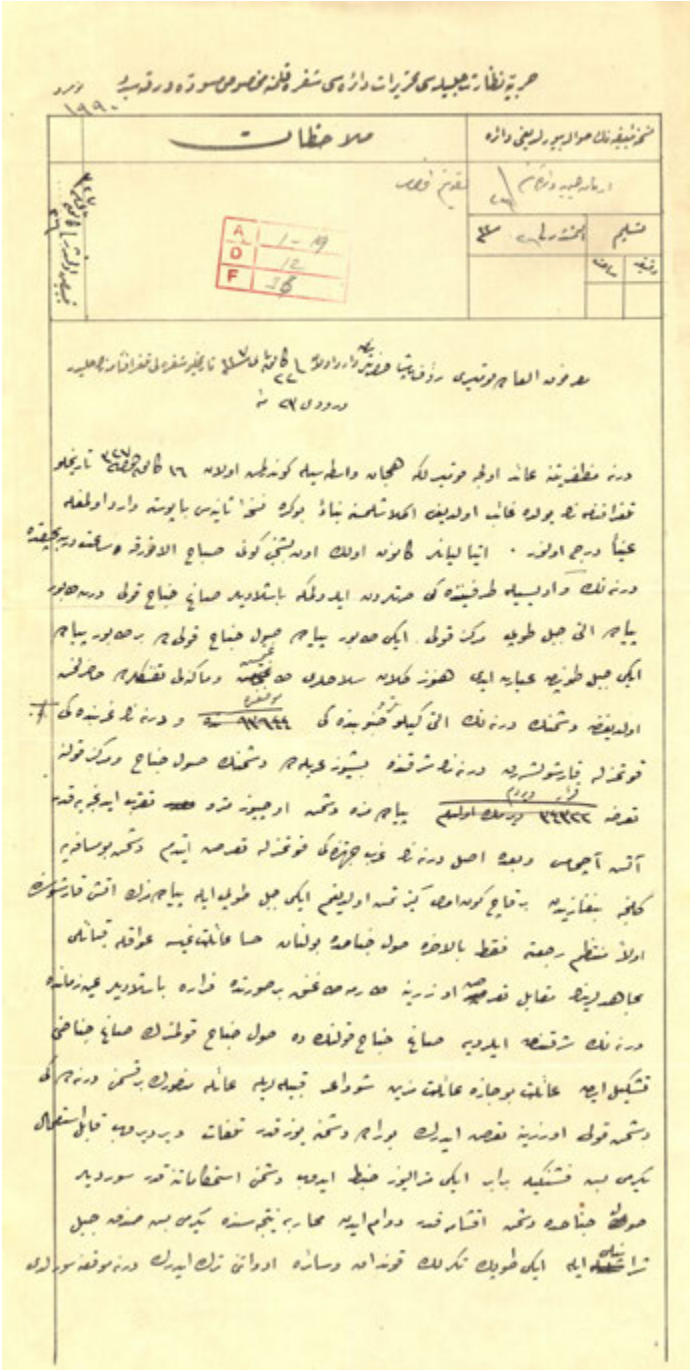

حربیه نظارتی جلیله‌سی تحریرات دائره‌سی شفر قلمنه مخصوص مسوده‌در قسمیدر

تحریرات دائره‌سی	ملاحظات	
	A 1-19 D 12 F 36-1	

تسلیم — تحریرات — سلاح — تاریخ — ساعت

دارالاوراق — سلاح نائبلری شفرات قلمنه‌جه‌لیه‌سی

بکی عیاناتک السنه‌سی سلاحدار جماعتی ایچه ایتالیه بولنیقده درت مستحکم موقعه تقسیم
حفظ ایلدی بو محاربه‌جه بزده بر طوبجی اوتاغی ایله بر پیاده نفریه ویکدن عبارت
یاره‌لمشدر واوده‌سه عدیده شریف اولمشدر ایتالیانک ده یکدن الی الاف اوچیوز طوبیکلری
سوتیق ویکدن ایکی الایه قوبزلری قایوق وسنجق الینی حاوی بوز بالشیدرغه بر پیاده سلاح
سقره‌سی سلاح بیولو وسلاح ودیلاسه ودهاب حاوی صنادیقه ایله ایکی بوز بیاده نجاره
کوجیک صنادیقه وافراد قطعه اولمشدر بو رهار یه جوده ایسه‌جه مقدار حقیقی بیلنمیوب
قمانی یه جوده ومختلف اولوب باشلیجه‌سی ایکی بوز نفرلک ایله مقدم بطریه‌سنک فوق العاده
محاربه اولدیغی جوده تجدیدایله باب اوده ایتالیانک استری وبو قاریه ذکرک کچه شالیوز وطوبیدن
جماعت وده عبارت السنه دهاب جوده اسلحه وجماعت واردر یکدن الی الاف مقدرنجی بلوکنه
بو محاربه‌جه ایسه ایلمسه اولدیغی بولونیلان ناتالی تزدنده کی پیاده نفرینک اغلبسنه قطعاً درت
پیاده یکدن ایکی الایک بنجی وقرقنجی الایه بنجی جوده ایله یکدن الی پیاده الایه وبدنجی پیاده
الایه وسنجق الینی حاوی بوز ایله یکدن ایکی طوبجی الایه ودر در طوبیلک ایکی جبل وبیجه بطریه‌سی
واوچ اوبوس طوبی بولنمقده در هر حال بوز ایکی شالیوز واردر ایتالیانک اقدامیلک محاربه‌جه
قطعیاً ایشه مالک در پیاده بلوکلرینک موجودی بوز سکسان ایله ایکی بوز اوزرنده متحول اولوب
تمامی احتیاطده دوکلک محاربه‌جه قوتلرک موجودی ایکی بیک ایکی بوز عبارت سکسان پیاده نفرینه
وایکی باتالیون جبل طوپچی عبارتدر عبارت وقطعاتک قوه معنویه‌سی فوق العاده در برتاج کوزلرنده
سکزیوز موجود ایله باشقه قبیلدن اوردوکاه التحاقه ایده‌جکدر بنغازیده یکی بر حوادث
بوقدر اولاجه اجتماع ایتمه اولاندن عبارتک عددی اوده ایکی بیک متجاوزدر بو مقابل یکدیکرینه
دشمن واردر ایکی کچه اوچ درت طرفنه مجموع اولدیغه بدی ایتالیانک صنادیقی کلمشدر
ایسه نفر الایه دوکلک ایشه دیکرنه شویله نقلکی اوشمسه یاردم ایچون اوزره ایلمشدر
عبارت اوزرنه فقط انجاق اولماسی ایچون عبارتک کوستردیکی خفیاً خفیف ایتمکدر

BELGE NU. 29

Genelkurmay Başkanlığı
(3)

Müsveddeyi yazanın imzası: Ömer Lütfü

Müsvedde tarihi: 25 Şubat 1912

Temize çekildiği tarih: 25 Şubat 1912

Temize çekilmiş evrak numarası: 1021

Cevap tarihi: 25 Şubat

Trablusgarp Komutanlığına Şifre

Bingazi ve Çevresi Komutanlığına Şifre

İtalya Meclisi ilhak kararnamesini önceki gün kabul etmiştir. İki İtalyan zırhlısı dün Beyrut önlerine gelerek limanda bulunan Avnullah korveti ile Ankara torpidosunu bombalamış ve zarar gören bu iki gemimiz, tarafımızdan batırılmıştır. İtalyan kamuoyunu memnun etmek için düşmanın diğer sahillere de taarruzu beklenmektedir. Buna karşı gerekli tedbirleri alıp oraca da düşmanın ileriye hareketi beklendiğinden buna meydan vermemek ve İtalyan kabinesinin İtalyan milleti nezdinde bu şekilde başarı kazanmasına imkân vermemek üzere şiddetle karşı konulmasını sizin gibi vatanseverlerden bekliyoruz.

İmza İmza Ömer Lütfü

BELGE NU. 29

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresi
(3)

Müsevvidinin imzâsı: Ömer Lütfî

Târih-i tesvîdi: 12 Şubat 327

Târih-i tebyîzi: 12 Şubat 327

Mübeyyeze konulan numro: 1021

Mukabele târihi: 12 minh

Trablusgarb Kumandanlığına Şifre

Bingazi ve Havâlîsi Kumandanlığına Şifre

İtalya Meclis-i Meb'ûsânı ilhâk karâr-nâmesini evvelki gün kabûl etmişdir. İki İtalya zırhlısı dün Beyrut pîş-gâhına gelerek limanda bulunan Avnullah Korveti ile Ankara Torpidosu'nu bombardıman etmiş ve rahne-dâr olan bu iki sefînemiz tarafımızdan batırılmışdır. İtalyan efkâr-ı umûmiyyesine yeni cemîleler ihzâr için hasmın sevâhil-i sâireye de taarruzu gayr-i müsteb'id ve buna karşı tedâbîr-i lâzıme müttehaz(?) olub ancak oraca da ileriye hareketi me'mûl olduğundan buna meydân verilmemek ve İtalyan kabinesinin İtalyan milleti nezdinde bu vechle muvaffakıyyet iktisâbına imkân bırakılmamak üzre teşdîd mukavemet edilmesi himmet-i hamiyyet-perverîlerinden muntazırdır.

İmza İmza Ömer Lütfî

BELGE NU. 29

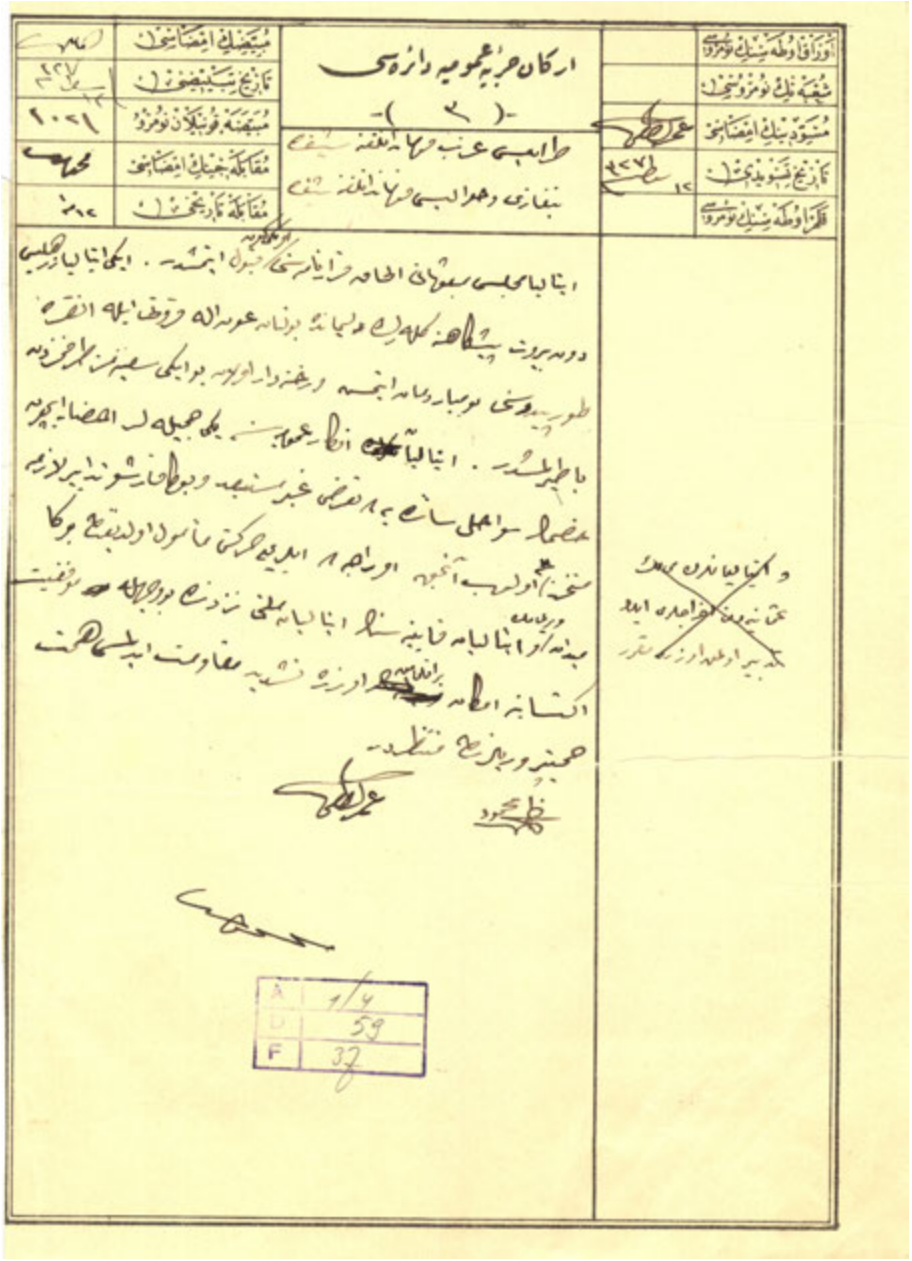

BELGE NU. 30

Genelkurmay Başkanlığı
3'üncü Şube
377

Çok Acele

18 Nisan 1912

Trablusgarp ve Bingazi Komutanlıklarına Şifre

Kurmay Başkanlığına

Bugün Meclisi Mebusanın açılışında okunan padişah nutkunda, Trablus ve Bingazi'deki padişah hâkimiyetinin tamamen muhafazası şartıyla barış antlaşması yapılmasının Osmanlı Devleti tarafından uygun bulunduğu beyan edilmiştir. Buna rağmen düşman ümidini kesmeyerek sahillerimize saldırabilir ve Trablus ile Bingazi taraflarında da bazı taarruzlara teşebbüs edebilir. Gelen son telgraflara göre Çanakkale'yi bombalamaya başladığı haber alındığından ona göre geceli gündüzlü savunma tedbirlerinin arttırılması ve teyakkuz hâlinde bulunulması önemle rica olunur.

Aslına uygundur.

İmza

18 Nisan 1912

Yazıldı.

BELGE NU. 30

Umûmî Erkân-ı Harbiyye Dâiresi
Üçüncü Şu'besi
377

Gayet Müsta'celdir

Trablusgarb ve Bingazi Kumandanlıklarına Şifre

Erkân-ı Harbiyye

Bugün Meclis-i Meb'ûsânın güşâdında îrâd buyurulan nutk-ı hümâyûnda Trablus ve Bingazi'deki hukuk-i hüküm-rânî-i hazret-i pâd-şâhînin tamâmen ve bi-l-fi'l muhâfazası şartıyla akd-ı müsâlahaya Devlet-i Aliyye'ce muvâfakat olunabileceği beyân buyurulduğuna binâen düşmanın kat'-i ümîd ile sevâhilimize tecâvüzâtda bulunması melhûz ve bu miyânda Trablus ve Bingazi cihetlerinde dahi ba'zı taarruzâta teşebbüs eylemesi muhtemel ve son alınan telgraf-nâmelere nazaran Çanakkale'yi bombardımana başladığı müstahber olduğundan ona göre geceli gündüzlü tertîbât-ı tedâfüiyyenin teşdîdi ve gayet müteyakkız bulunulması ehemmiyyetle mütemennâdır. 5 Nîsân 328

Aslına mutâbıkdır.

İmza

5 Nîsân 328
Yazıldı.

BELGE NU. 30

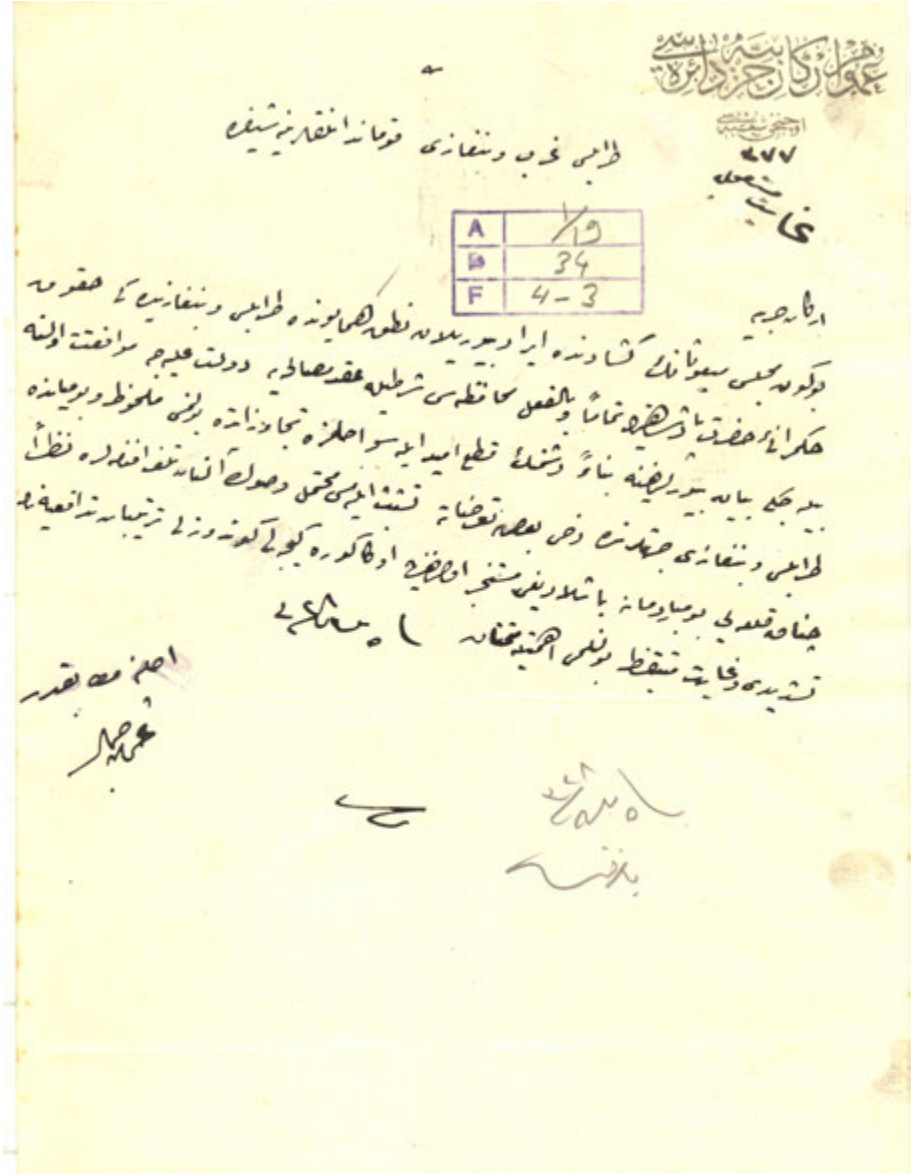

BELGE NU. 31

Harbiye Nezareti Yazı İşleri Dairesi Şifre Kalemine Mahsus Müsvedde Evrakı

Evrak numarası: 891

Temize çekilmiş evrakın gönderildiği daire: Süratle Genelkurmay Başkanlığına takdim olundu.

Teslim alınmıştır. 29 Nisan 1912

Açıklamalar: Çanakkale bombardımanı hakkında kendilerine malumat verilmişti. Müsveddelerinin kalemden alınması. Zannederim bunlar ellerine ulaşmadan yazılmıştır.

Temize çekildi. 29 Nisan

Dehibat yoluyla Trablusgarp Komutanı Neşet Bey'den gelen 26 Nisan 1912 tarihli şifreli telgrafın çözümü

Kaleme gelişi 29 Nisan

Bugün İtalyanlar bir ilan daha attılar. Bu ilanda; Enver Bey'in Derne'de şehit olduğunu, Akdeniz'deki bütün adalarımızı topa tuttuklarını, Çanakkale'deki iki kalemizi tahrip ettiklerini, Esteropalya adasını işgal ederek harekât üssü yaptıklarını ve bundan böyle her tarafta şiddetli harekât düzenleyeceklerini bildiriyorlar. Urban üzerinde bir tesir yapmaması için doğru olup olmadığının bildirilmesi arz olunur.

BELGE NU. 31

Harbiyye Nezâret-i Celîlesi Tahrîrât Dâiresi Şifre Kalemine Mahsûs Müsvedde Varakasıdır. Numro 891

Nüsha-i mübeyyezenin havâle buyurulduğu dâire: Serîan Erkân-ı Harbiyye Dâiresine takdîm olundu.

Teslîm alınmışdır. 16 Nîsân 328

Mülâhazât: Çanakkale bombardımanı hakkında kendilerine ma'lûmât verilmiş idi. Müsveddelerinin kalemden alınması. Zann(?) ederim bunlar yedlerine vâsıl olmadan yazılmışdır.

Tebyîz olundu. 16 minh.

Dehibat tarîkiyle Trablusgarb Kumandanı Neş'et Bey'den vârid olan 13 Nîsân 328 târihli şifreli telgraf-nâmenin hallidir.
16 Kaleme Vusûlü

Bugün İtalyanlar bir i'lân-nâme daha atdılar. Bunda Enver Bey'in Derne'de şehîd olduğunu ve Bahr-i Sefîd'deki bütün adalarımızı topa tutduklarını Kal'a-i Sultâniyyedeki iki kılâmızı tahrîb etdiklerini ve Esteropalya Cezîresini işgal ederek üss-ül-harekât ittihâz eylediklerini ve bundan böyle her tarafda şiddetli harekât-ı harbiyyede bulunacaklarını bildiriyorlar Urbân üzerinde bir te'sîr icrâ' edememesi için sahîh olub olmadığının iş'ârı ma'rûzdur.

BELGE NU. 31

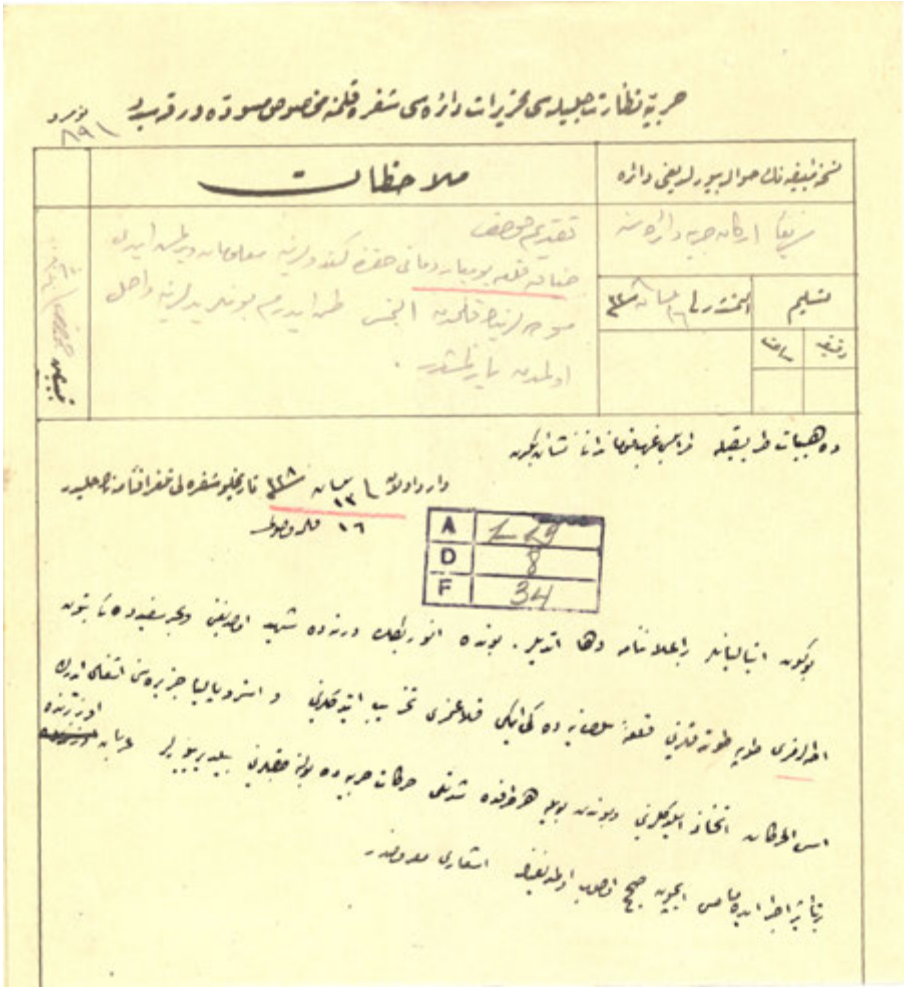

BELGE NU. 32

1 Mayıs 1912

30 Eylül 1911 sabahı saraydan bütün vilayet ve bağlı olmayan sancaklara gönderilen 413 sayı ve 29 Eylül 1911 tarihli harp ilanı telgrafı, saat yarım sularında telsiz telgraf vasıtasıyla karşıki istasyondan alınmıştı. Bingazi hattının Kasrı Belkadem'e yakınlığından dolayı harp ilanı telgrafı 30 Eylülde gündüz saat iki otuz beşte Kasrı Belkadem merkezine yazılmış, gizlice de Derne Kaymakamlığına ve mahallî komutanlığa bilgi verilmiştir. Mahallî hükûmet derhâl komutanlık dairesinde toplanmış ve yapılan olağanüstü toplantıda halkın ileri gelenleri, Harbiye Nezaretinden silah ve cephane talep ederek vatanlarını muhafaza edeceklerine dair elli altmıştan fazla imzayı içeren bir telgrafı telsiz telgrafla İstanbul'a çekmiş ve memleket heyecan içinde kalmıştı. Akşama doğru batıdan iki zırhlının süratle Derne'ye yaklaştığı görülmüş, herkes Derne'nin yüksek dağına(?) çıkmış, kimi sevinçle kimi haince denize bakıyordu. Sevinenler, kendi ifadelerine göre "İnşallah Osmanlı zırhlılarıdır." diye sevinç gösteriyorlardı. Haince bakanlar mahallî memurlardı. Gün batımından sonra saat yarım sularında telsiz istasyonunun önünde bulunan ismini sonra öğrendiğimiz Sardunya zırhlı kruvazörü ile … kruvazörü bir tane kuru sıkı top atıp projektörlerini çalıştırarak önce fener dairesine sonra da telsize çevirdiler. Bir saniye sonra … zırhlısının kırmızı bir alev ile çıkan 15 santimetrelik gülleleri telsizin üstünden geçti. İkincisi deniz kenarına üçüncüsü de telsizin motor kısmına gelerek akümülatör dairesi ile diğer kısımlarını yakmıştı. Seksenden fazla gülle ancak telsizin çatısını devirebilmiş ve şehrin üstünden geçip bahçelere düşmekten başka bir zarar vermemişti. Bombardıman saat bire on kala son buldu. Zırhlılar da batıya doğru gittiler… Bingazi teli açıldığı zaman yapılan incelemede bu zırhlıların ertesi sabah Bingazi Limanı'na gelerek tebaalarını sordukları, taşraya çıkarılmayarak uzaklaştırıldıkları anlaşılmıştı. Derne'nin bombalandığı gece halk heyecanla ve dağınık hâlde vadilere kaçmış, bir müddet sonra zırhlıların gittiği anlaşılmış ve halkın geri dönmesiyle ortalık sakinleşmişti. Ertesi sabah Bingazi hattı ancak saat on bir sularında açılarak olay mahallî hükûmet ile komutanlıktan bildirilmiş ve Sellüm vasıtasıyla da Mısır'ın en yakın telgraf merkezi olan Bakbaka(?) Kaymakamlığından İçişlerine, Komutanlıktan Harbiyeye, tarafımdan da Telgraf Nezaretine bombardıman hakkında telgrafla bilgi verilmişti. 5 Ekime kadar Derne önünden birçok zırhlı, kruvazör gelip geçti. 5 Ekimde telsiz önüne bir kruvazör geldi. İndirdiği sandalda iki gayrimüslim asker ile resmî elbisesinden ve daha sonra ifadesinden subay olduğu anlaşılan birinin telsize çıktığı haber alındı. Mahallî hükûmetten ilgili memurlarla kaymakam ve binbaşı gittiler. Çıkan subay telsizi gezmek istediğini söylemiş, izin verilerek gezdirilmiş güya tahrip ettikleri için üzülerek tamirinin mümkün olduğunu söylemiştir. Sonra asker ve vapurların kolayca yanaşacağı bir yer sormuş ve hükûmetten gösterilmesi istenmiş hatta liman dairesine kadar getirilerek on asker ile bu subaya selam durulmuş, birlikte istirahat edilmiş daha sonra talebi üzerine de vapura üzüm ve nar gönderilmişse de şükürler

olsun ki yetiştirilememiştir. Subayı vapura götüren Doktor Yüzbaşı Nitori'ye hatıra olmak üzere dört madalya verilmiş bunlardan biri binbaşı, diğeri Yüzbaşı Kadri, diğeri doktor, diğeri de hâkime aitmiş. Binbaşı bunların kabulünün uygun olup olmadığını makamından sormuş aldığı cevapta "Düşman hediyesi kabul edilmez." denmiştir. Bunlar telgrafla Bingazi Başkomiserliğine ve savcılığına bilgi veren Derne Polis Komiseri Şevket'in muhaberesinden anlaşılmıştır. 8 Ekimde limana gelen Napoli zırhlısı asker çıkarmak istemişse de pusuda bulunan askerler tarafından ateş açıldığından bir hayli zayiat vererek şalope[12] vapura alınmış ve zırhlıdan derhâl ateş açılmıştır. Sahilde postane, gümrük dairesi, reji ve diğer binalar tahrip edilmiş, üç asker ve bir Arap şehit olmuştur. Yarım saat sonra zırhlıdan gelen bir sandalda beyaz bayrak ile görüşme talebinde bulunan bir subay, tebaasını alacağını, silah ile karşılık verildiğinden bombardıman ettiğini, getirdiği resmî bir yazıda yirmi dört saat zarfında tebaalarını vermedikleri takdirde bombardımanın tekrar başlayacağını ve bunları zorla alacağını ifade etmiş ve zırhlıya dönmüştür. Gece hükûmet gerekli tedbirleri alarak sabahleyin tebaalarını vapura gönderdi. Napoli zırhlısı da defolup gitmiştir. 15 Ekime kadar gösteri yapan zırhlılar Derne önünden geçmekte iken 16 Ekimde şafakla Derne önünde 15 zırhlı ile birkaç nakliye gemisinin harp saffını teşkil ettiklerini gördüm. Derhâl Bingazi'ye bilgi verildi. Saat üç sularında kaymakam ile naip telgrafhaneye gelerek getirdikleri ültimatomun telgrafını Bingazi Komutanlığına yazdılar. Bu telgraf:

Derne
16 Kasım 1911

Sayı 1842

Bingazi Mutasarrıflığına ve Komutanlığına

İtalya'nın dokuz parçadan oluşan harp gemileri Derne Limanı'nda demir atmıştır. Saat ikiyi yirmi geçe bir elçi geldi. Biri Arapça diğeri İtalyanca olarak Komutanlığa ve Kaymakamlığa hitaben birer beyanname getirdi. Beyannamede: Bir saate kadar subaylarla askerler silahsız olarak sahile gelecekler ve silahlarını teslim edeceklerdir. Bunları gemilere alacağım ve kendileri korumamız altındadır. Mazeret kabul edilemez. Olmazsa bombardımanla taş üstünde taş bırakmayacağım. Halk ve Urbandan silahla müdafaada bulunanı idam edeceğim. Teslim olurlarsa kendilerine, eşlerine, dinlerine saygılı davranılacaktır. Binbaşı sahilden ayrılıyor. Bizi vekâleten gönderdi. Şimdi acele cevap beklemektedir.

Kaymakam	Binbaşı adına Naip
Mukbil	Hüseyin Hüsnü

(Bu telgrafın saklanması)

[12] Şalope, filikadan büyük, yelken ve kürekle hareket eden tekne. age; s.265.

Bu telgraf Bingazi'ye yazıldı. Alınan cevap, sebat edilerek düşmanı karaya çıkarmamaktan ibaretti. Saat dört on beşte telgrafhanede bulunduğumuz sırada halkın ileri gelenlerini Derne'nin teslimi için sahile getirdiler. Hükûmet memurları da vadiye çekildiler. Saat beşte makine kaldırıldı. Mutasarrıftan alınan emir üzerine taşradan muhabere temin edilecekti. Fakat birkaç dakika sonra gelen Şeyh İnzalen'in telgrafı şeyhlerin Derne'ye çağrılması için Kevkeb'e yazılmak üzere makine kuruldu. Muhabereye başlamıştık. Saat altıda bombardıman başladı. Ancak 15 dakika kadar dayanabildik. Derne'de kimse yoktur. Memurlar hep vadideydi. Mermiler telgrafhanenin ötesine berisine ve kışlaya düşmeye başladı. Mevcut makineler düşmana teslim edilmemek üzere tüfek dipçikleri ile kırılarak telgrafhane olduğu gibi bırakıldı. Hesaplarla ilgili tüm evraklar ve mühim defterler kasaya konuldu. Daha önce tertip ettiğim seyyar makine taşraya çıkarıldığından Cemal Efendi ve Astsubay Abdi ile gülleler arasında Derne'den çıktık. Yarım saatlik bir mesafede vadide bütün halk çoluk çocuk karmakarışık bulunuyorlardı. Derne'nin deniz kenarında asker cesurca müdafaa ediyordu. Güneşin batışına kadar işitilmemiş surette bombardıman devam etti. Saat yarımda askerin geri çekilerek Kevkeb'e gittiğini gördüm. Makineyi nakledecek vasıta ve koruyacak memur ile hattı keserek yapacak kimse yoktu. Derne Vadisi'nden Beşara'ya kadar geçirdiğim müddet zarfında geçen olaylar elimde bulunan resmî evrak ile sabit olduğundan talep ediliyorsa buraya eklenir… Kırk sekiz saat sonra muhabereyi sağladım. Yalnız başıma Beşara zaviyesinde beş ay, Ayn Mansur karargâhında da bir buçuk aydır muhabereyi temin ediyorum. Harbin ilan edildiği tarihten bugüne kadar cereyan eden ve benim jurnal defterimdeki resmî kayıtlar ve elimdeki resmî evrak ile sabit olan muamele ve durum bundan ibarettir.

Derne Posta Telgraf Müdürü
Rauf(?)

BELGE NU. 32

17 Eylül 327 târihinde sabâhleyin saray-ı hümâyûndan umûm vilâyât ve elviye-i gayr-i mülhakaya 413 numro ve 16 Eylül 327 târihli i'lân-ı harb telgrafını sâat yarım râddelerinde telsiz telgraf vâsıtasıyla karşıki istasyondan alınmış idi. Bingazi hattının yevm-i mezkûrda Kasr-ı Belkadem ilerisinin kurbetliğine mebnî i'lân-ı harb telgrafı gündüz sâat iki otuz beş dakikada Kasr-ı Belkadem merkezine yazılarak ale-l-usûl mahrem-âne olarak da Derne Kaim-makamlığına ve mahallî kumandanlığa ma'lûmât verilmişdir. Hükûmet-i mahalliye derhâl kumandanlık dâiresinde tecemmu' ederek yapılan bir meclis-i fevk-al-âdede ahâlî-i mütemeyyizân ve eşrâf-ı belde Harbiyye Nezâretinden silâh ceb-hâne taleb ederek vatanlarını muhâfaza edeceklerine dâir tanzîm etdikleri elli altmış imzâyı tecâvüz bir kıt'a telgraf-nâme telsiz telgrafla İstanbul'a keşîde edilmiş ve memleket heyecân içinde kalmış idi. Gurûba doğru garb cihetinden iki aded zırhlının sür'atle Derne'ye takarrüb etdiği görülmüş herkes Derne'nin yüksek cebeline(?) çıkarak denize kimi mesrûr-âne kimi hâin-âne bakıyorlardı. (Mesrûr olanlarının esbâbı yine kendi rivâyetlerine nazaran inşallah Osmânlı zırhlılarıdır.) diye zâhiri mesrûr gösteriyorlar Hâin-âne bakan da me'mûrîn-i mahalliye idi. Gurûbdan sonra sâat yarım râddelerinde telsiz istasyonunun önünde ahz-i mevki' eden ve ismini sonra öğrendiğimiz (Sardanya) Zırhlı Kruvazörü ile … kruvazörü bir dâne kuru sıkı top atarak derhâl projektörlerini işgal ederek evvelâ fener dâiresine sonra da telsize çevirdiler. Bir sâniye sonra … zırhlısı kırmızı bir alev ile çıkan 15 santimetrelik gülleleri telsizin üstünden geçdi. İkincisi deniz kenârına üçüncüsü de telsizin motor kısmına tesâdüf ederek (Akümülatör dâiresi ile aksam-ı sâiresini) yakmış ve bunu tevâlî eden sekseni mütecâviz gülleler ancak telsizin çatısını devirebilmiş memleket üstünden bağçelere düşmekden bir zarar vermemişdi. Bombardıman sâat bire on kalarak hitâm buldu. Zırhlılar da garb tarafa doğru gitdiler… Bingazi telinin açıldığı zamân edilen tahkikata nazaran bu zırhlılar ertesi sabâh Bingazi Limanı'na da gelerek tebaalarını suâl etmişler taşraya çıkarılamayarak def' etdirildiği anlaşılmış idi. Derne'nin bombardıman gecesi geçirdiği heyecân ve ahâlînin karmakarışık vâdîlere kaçmaları bir müddet sonra gitdiği anlaşılarak avdetleriyle kesilmiş ortalık bir sükûnet almış idi. Ertesi sabâh Bingazi hattı ancak sâat on bir râddelerinde açılarak vukuât hükûmet-i mahalliyyeden ve kumandanlıkdan mahall-i âidine bildirilmiş ve Sellüm tarîkiyle de Mısır'ın en yakın telgraf merkezi olan Bakbaka(?) Kaim-makamlığından Dâhiliyeye Kumandanlıkdan Harbiyyeye âcizlerinden de Telgraf Nezâretine bombardıman telgrafıyla ma'lûmât verilmiş idi. 22 Eylül'e kadar Derne önünden bir çok zırhlılar kruvazörler gelib geçiyordu. 22 Eylül'de telsizin önüne bir kruvazör geldi. İndirdiği sandalda iki gayr-i müslîm asker ile elbise-i resmiyyesinden ve bil'âhire ifâdesinden anlaşıldığı vechle zâbit olduğu anlaşılan biri telsize çıkdığı haber alındı. Hükûmet-i mahalliyeden îcâb eden me'mûrlar ile kaim-makam ve binbaşı bey gitdiler. Çıkan zâbit telsizi gezmek istediğini söylemiş muvâfakat edilerek gezdirilmiş güya teessüf-âne (Tahrîb etdiklerinden) ta'mîri mümkin olduğunu söylemiş

bil'âhire asker ve vapurların kolayca yanaşacağı mahall suâl olunmuş ve hükûmetden gösterilmesi hattâ liman dâiresine kadar getirilerek on asker ile bu zâbite selâm durulmuş ve müttehide ârâm edilmiş bil'âhire talebi üzerine de vapura üzüm ve nar dahi gönderilmiş ise de şükürler olsun ki yetişdirilememişdir. Zâbiti vapura götüren Doktor Yüzbaşı Nitori Efendi'ye de hâtıra olmak üzre dört madalya verilmiş bunlardan biri binbaşı diğeri Yüzbaşı Kadri Efendi, diğeri doktor, diğeri de hâkim efendiye aid imiş. Binbaşı bey bunların kabûlü câiz olub olmadığını makamından suâl etmiş aldığı cevâbîde düşman hediyesi kabûl olunmaz denmişdir. Bu emvâli telgrafla Bingazi Ser-komiserliğine ve müdde-i umûmîliğine ma'lûmât veren Derne Polis Komiseri Şevket Efendi'nin muhâberesinden anlaşılmışdır. 25 Eylül'de limana gelen (Napoli) Zırhlısı asker çıkarmak istemiş ise pusuda bulunan askerler tarafından kurşunla istikbâl edildiğinden bir hayli telefât vererek şalope vapura alınmış ve zırhlıdan derhâl âteş açılmışdır. Sâhilde posta-hâne, gümrük dâiresi, reji ve sâir ebniye tahrîb olunmuş askerden üç şehîd, Arab'dan bir şehîd verilmiş yarım sâat sonra vapurdan gelen bir sandalda beyâz bayrak ile mükâleme taleb eden bir zâbit gelmiş ve tebaasını alacağından silâh ile mukabele edildiğinden bombardıman etdiğini ve getirdiği resmî bir tahrîrâtda yirmi dört sâat zarfında tebaalarını vermedikleri takdîrde tekrar bombardıman edeceğini ve cebren alacağını ifade eylemiş ve vapura gitmişdir. Gece hükûmet lâzım gelen tedâbîri yaparak ale-s-sabâh tebaalarını vapura gönderdi. Napoli Zırhlısı da def' olub gitmişdir. 2 Teşrîn-i evvele kadar nümâyiş yapan zırhlılar Derne önünden geçmekde iken 3 Teşrîn-i evvelde şafak ile Derne önünde on beş zırhlı ile birkaç nakliyye sefînesi saff-ı harb teşkîl etdiklerini gördüm. Derhâl Bingazi'ye ma'lûmât verildi. Sâat üç râddelerinde kaim-makam ile nâib telgraf-hâneye gelerek getirdikleri ültimatomun telgrafını Bingazi Kumandanlığa yazdılar. İşbu telgrafın sûreti ber-vech-i âtîdir: An Derne. Numro 1842. Bingazi Mutasarrıflığına ve Kumandanlığına. İtalya'nın dokuz parçadan mürekkeb harb vapurları Derne Limanı'nda lenger-endâzdır. Sâat ikiyi yirmi geçe bir elçi geldi. Biri Arabca diğeri İtalyanca olarak kumandan ve kaim-makamlığa hitâben birer beyân-nâme getirdi. Meâli şöyledir: Bir sâate kadar zâbitân ile berâber asker gayr-i müsellah olarak sâhile gelecekler ve eslihalarını teslîm edeceklerdir. Bunları vapurlara alacağım ve şahsları taht-ı hıfz ve emânetdedir. Ma'zeret tatvîli kabûl değildir. Olmazsa bombardımanla taş taş üzerine bırakmayacağım. Ahâlî ve Urbândan silâhla müdâfaa edeni i'dâm edeceğim. Teslîm olurlarsa ahâlî ve hâneleri ihtirâmât görecekler şahsları, kadınları, dînleri muhterem olacakdır. Binbaşı bey sâhilden ayrılıyor. Bizi vekâleten gönderdi. Şimdi acele cevâb beklemekdedir. 3 Teşrîn-i sânî 328.

Kaim-makam Mukbil, Binbaşı Bey nâmına Nâib Hüseyin Hüsnü. (İşbu telgraf-nâme mahfûzdur.) İşbu telgraf Bingazi'ye yazıldı, alınan cevâbda son derecede sebât ile düşmanı karaya çıkarmamakdan ibâret idi. Sâat dört on beş dakikada telgraf-hânede bulunduğumuz sırada ahâlî-i mütemeyyizânilere memleketin teslîmi için sâhile getirdiler. Hükûmet me'mûrları da vâdîye çekildiler. Sâat beşde makine kaldırıldı. Mutasarrıfdan

alınan emr üzerine taşradan muhâbere te'mîn edilecek idi. Fakat birkaç dakika sonra zuhûr eden Şeyh İnzalen'in telgrafı meşâyihin Derne'ye celbi için Kevkeb'e yazılmak üzre makine kuruldu. Muhâbereye başlamış idik. Sâat altıda bombardıman başladı. On beş dakika kadar ancak sebât edebildik. Memleketde kimse yokdur. Me'mûrîn hep vâdîde mermiler telgraf-hânenin ötesine berisine ve kışlaya düşmeye başladı. Mevcûd makineler düşmana teslîm edilmemek üzre tüfenk dipcikleri ile kırılarak telgraf-hâne hâliyle bırakıldı. Kâffe evrâk-ı hesâbiyye ve defâtir-i mühimme, kasaya konuldu. Daha evveliyye tertîb etdiğim seyyâr makinesi taşraya çıkarıldığından refîkim(?) Cemâl Efendi ve Küçük Çâvûş Abdi ile gülleler arasında memleketden çıkdık. Yarım sâatlik bir mesâfede vâdîde umûm ahâlî çoluk çocuk karmakarışık bulunuyorlardı. Memleketin deniz kenârında asker cesûr-âne müdâfaa ediyordu. Gurûb-i şemse kadar işidilmemiş sûretde bombardıman devâm etdi. Sâat yarımda askerin ric'at ederek Kevkeb'e gitdiğini gördüm. Makineyi nakl edecek vâsıta-i nakliyye ve te'mîn edecek me'mûr ve hattı keserek yapacak kimse yok idi. Derne Vâdîsi'nden Beşara nâm mevkie kadar geçirdiğim müddet zarfında geçen ahvâl yedimde bulunan evrâk-ı resmiyye ile sâbit olduğundan taleb ediliyorsa buraya rabt edilir… Kırk sekiz sâat sonra muhâbereyi te'mîn ederek yalnız başıma Beşara Zâviyesinde beş ay te'mîn-i muhâbere etdim. Bir buçuk aydır da Ayn Mansur Karâr-gâhında muhâbereyi te'mîn ediyorum. İ'lân-ı harb târihinden bugüne kadar cereyân eden ve benim jurnal defterimde kuyûdât-ı resmiyye ve elimdeki evrâk-ı resmiyye ile müsbet muâmele ve cereyân-ı ahvâl bundan ibâretdir. 18 Nîsân 328

Derne Posta Telgraf Müdîri
Raûf(?)

BELGE NU. 32

A	6/490
D	22
F	23-1

BELGE NU. 33

Genelkurmay Başkanlığı
3'üncü Şube
757

11 Mayıs 1912

Çok Acele

Rodos Komutanlığına Şifreli Telgraf

Kurmay Başkanlığına

Cevap 8-9 Mayıs 1912. Karaya asker çıkarmayı başaran düşmanın ileriye ve içerilere doğru ilerlemesinin önlenmesi, mümkün mertebe zayiata ve müşkülata uğratılması gerekmektedir. Düşman tarafından kuşatılıp esir edilmemek lazımsa da düşmanın harekâtında serbest bırakılması da doğru değildir. Düşman kuvveti bir alayla birkaç mitralyözden ibaret olduğuna göre pusular ve durmaksızın gece hücumları ile kendisini taciz etmek ve kahramanlıklar göstermek mümkündür. Her hâlde ustaca ve cesurca hareket ederek Trablus'taki mücahit kardeşlerimizin kahramanlıklarına parlak misaller göstermeniz, vatanımızın ve şanlı ordumuzun namus ve haysiyetini yüceltmeniz ve bu hususta hiçbir fedakârlıktan çekinmemeniz beklenmektedir.

Aslına uygundur.

İmza

BELGE NU. 33

Umûmî Erkân-ı Harbiyye Dâiresi
Üçüncü Şu'besi
757

Gayet Müsta'celdir

Rodos Kumandanlığına Şifreli Telgraf-nâme

Erkân-ı Harbiyye

C. 25-26 Nîsân 328. Düşman karaya asker ihrâcına muvaffak olmuşsa da ileriye ve dâhile doğru ilerlemekden men'i ve mümkin mertebe telefâta ve müşkilâta dûçâr edilmesi elzemdir. Düşman tarafından ihâta olunub esârete düşmemek lâzım ise de düşmanın harekâtında serbest bırakılması da câiz değildir. Düşman kuvveti bir âlâyla birkaç mitralyözden ibâret bulunduğuna göre pusular ve lâ-yenkati' gece hücûmları ile kendisini ta'cîz etmek ve kahramânlıklar göstermek mümkindir. Her hâlde mâhir-âne ve cür'et-kârâne hareket ederek Trablus'daki mücâhidîn kardaşlarımızın ef'âl-i dilîr-ânesine parlak misâller göstermeniz vatanımızın ve şânlı ordumuzun nâmûs ve haysiyyetini alâ etmeniz ve bu husûsda hiçbir fedâkârlıkdan çekinmemeniz matlub ve muntazırdır. 28 Nîsân 328

Aslına mutâbıkdır.

İmza

BELGE NU. 33

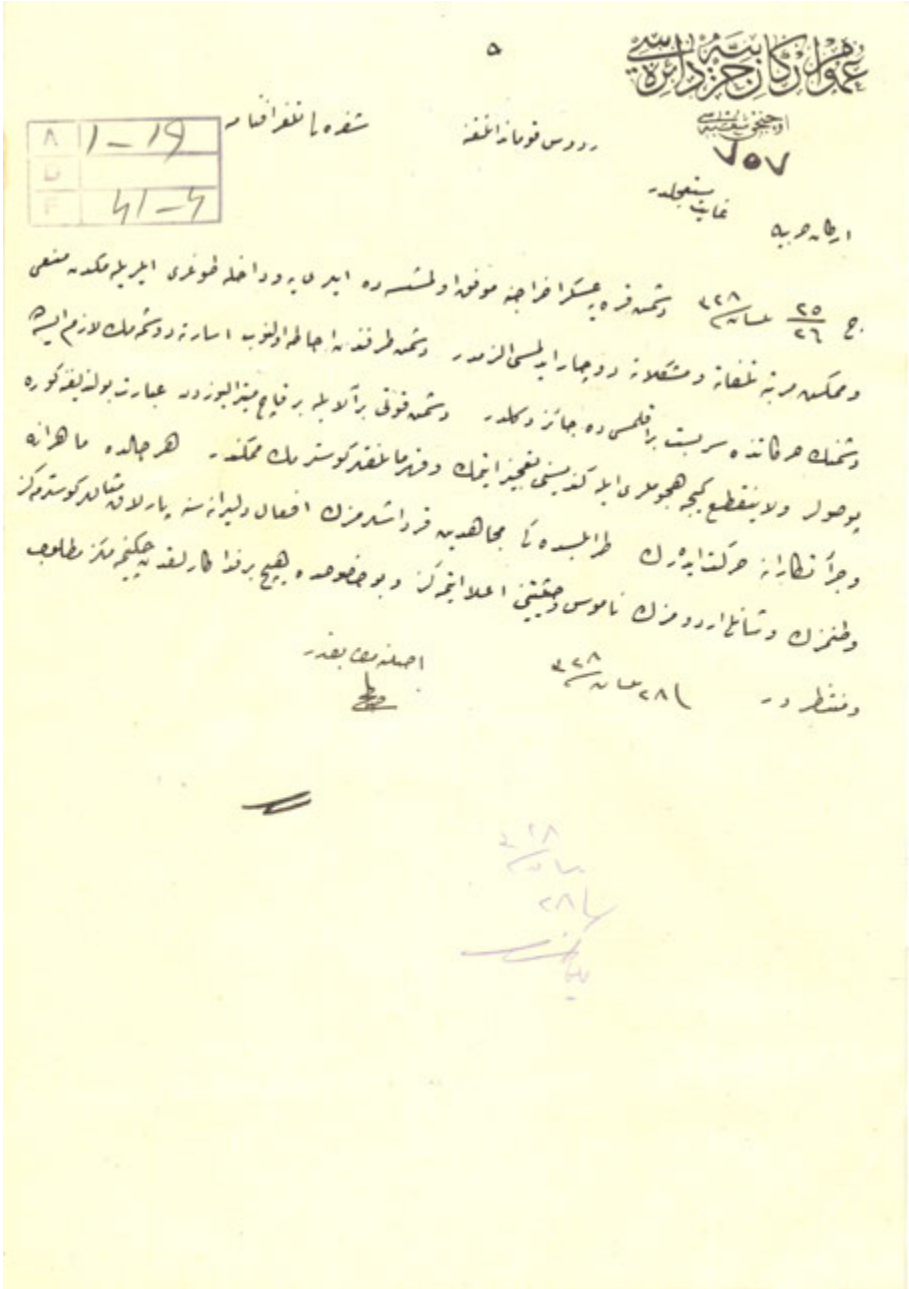

BELGE NU. 34

Fruva, Zuvara, Seyit Sait bölgelerinin 31 Mayıs 1912 - 13 Haziran 1912 tarihlerini kapsayan ayrıntılı harp raporu

31 Mayıs 1912 Cuma[13]

Bu sabah saat sekizde düşman Fruva'ya ve bir numaralı redutun[14] doğusuna yerleştirdiği toplarla birdenbire Seyit Sait'teki Zuvara ve Zaviye ordugâhlarını bombardımana başladı. Aynı zamanda istihkâmlardan Zelit ve Halife bin Salim geçitlerinden geçmek üzere güneye doğru bir taburu Habeş askerinden oluşan sekiz tabur piyadesiyle bir çıkarma hareketi yapmıştı. Düşmanın çıkarma hareketi vaktiyle görülerek Tavileti Gazal'da bulunan kuvvet, siperleri işgal etmiştir. Siperlerin Halife bin Salim tarafında çok bulunması ve düşmanın oradan geçmek için bir iki defa harekette bulunması yüzünden mücahitlerin büyük kısmı bu mevkiyi muhafaza etmek istiyordu. Düşman Zelit Boğazı'ndan geçerek siperleri işgal eden mücahitlerin geri çekilme hattını tehdit etmek üzere dört taburla çevirme hareketine başlamıştır. Arazinin düz olması sayesinde düşmanın hareketi zamanında görülerek bütün süvariler Zelit Boğazı'na sevk edilip orada mevcut adacıkların arkasında yaya cenge inmişlerdir. Bu muharebelerde süvariler, çok fazla hayvan kaybetmişse de büyük hizmetler yapmışlardır. Kılıç, mızrak gibi kesici aletlerle silahlı olmadıkları için düşman süvarisiyle çarpışmak kudretinden mahrumsalar da ellerindeki piyade tüfeği ve yaya cengi ettikleri zaman hayvanlarının alışık olmasından dolayı hayvanlarını muhafazaya az adam bırakmaları sayesinde faal ve seri bir piyade kuvveti meydana gelmektedir. Seyit Sait'te bulunan kuvvet batıda muharebenin başladığını ve yapılan bombardımanın bir gösteriden ibaret olduğunu keşif kolları vasıtasıyla anlamış, hemen Zaviye ve Zuvaralıların 250'ye yakın süvarisi hızla bir yürüyüşle Resülhac ve Bonoma'dan geçip tuzla içindeki adaları işgal ederek düşmanın sol kanadını tehdit etmişti. Bonoma'ya hareket ederken açık araziden ve tuzlalardan harekete mecbur oldukları için düşmanın bir numaralı redutun doğusuna yerleştirdiği seri ateşli bir sahra bataryası tarafından şiddetli ateş altına alınan süvarilerin, Bonoma'ya yardımlarına engel olunmak istenmişse de ateşin şiddetine rağmen hiç zayiat vermeden hepsi dağınık bir şekilde bu düz ve ateş altındaki araziyi geçmeyi başarmışlardır.

Muharebe çok şiddetlendiği bir sırada düşmanın soluna taarruz eden Zuvara mücahitleri düşmanın durumunu güçleştirmiş ve kuvvetini tam olarak anlayamadığı gibi kendi kuvvetinin mühim bir kısmını da Zelit Boğazı'na göndermiş olduğundan düşmanın harekâtında önce yavaşlama sonra geri çekilme belirtileri görüldü. Daha önce Zelit tarafına sevk ettiği alay yine istihkâmlarına doğru çekilmeye başladı. İki numaralı redutta bir ve bu

---

[13] Bir numaralı krokiye müracaat.

[14] Redut, mukavemet (Direnek) noktası, tabya. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü, s. 228.

redutun güneybatı sırtlarında bir ki iki sahra ve çevirme hareketiyle görevli alayla beraber muhtelif durumlarda mevzi alan bir dağ ki toplam üç seri ateşli batarya düşmanın çekilme harekâtını himaye etmekteydi. Mücahitler düşmanı tuzlanın kuzey sahiline hatta daha ilerilere kadar şiddetle takip etmekteydi. Daha sonra bir numaralı reduttan bir batarya daha ateşe katıldı. Düşman hemen bazı engellerle takviye ettikleri redutlarına geldikleri için ileri gidilemeyerek geri dönüldü.

Halife bin Salim Boğazı'na yerleştirilen bir tek mitralyöz maddi olmaktan çok gerek düşman gerek birliklerimiz üzerinde manevi olarak gereken tesiri yaptı. Düşman topçusu tarafından mevzi keşfedildiği için topçu ateşi çok isabetliydi. Bu muharebeye katılan Bonoma kuvveti:

Kabilesi	Yivli tüfek	Süvari
Nevail	380	70
Acilat	352	35
Alalka	350	30
Sayan	300	10
Recbat ve Zentan	130	5
Müstakil süvarilerden kalan	0	35
Zuvara ve Zaviye Süvarileri	0	200
Toplam	1512	385

Bu muharebede düşmanın 40 maktul ve 80 kadar yaralı verdiği tahmin edilmekte ve maktuller arasında subay da bulunduğu anlaşılmaktadır. Mücahitlerden 35 kadar şehit ve 80 kadar da yaralı vardır.

Seyit Sait Komutanı düşmanın Bonoma'ya karşı hareket ettiğini anladıktan sonra süvarileri oraya sevk etmekle beraber aynı zamanda Teğmen Cemal komutasında bir de dağ topunu göndermişti. Mesafenin uzaklığı ve dağ topunun hareket kabiliyetinin yavaşlığı sebebiyle muharebeye katılamamış fakat Seyit Sait Komutanının emriyle o top geri dönmemiş, Bonoma'da kalmıştır. Zeltin'den getirilen cephane mücahitlere dağıtılmış ve yaralılar Zeltin'e sevk edilmiştir.

1 Haziran 1912 Cumartesi

Düşmanın Zelit Boğazı'ndan geçmek için gösterdiği şiddetli baskı üzerine oraların da siperlerle tahkimi ve kuvvetin seyrek olarak mevzilere taksimi kararlaştırılarak Zelit Boğazı tarafındaki adalarla diğer kısımlarda çalışmalara başlandı. Düşman tarafından hiçbir hareket görülmedi. Durumunda hiçbir değişiklik yoktur.

2 Haziran 1912 Pazar

Düşmanda bir hareket görülmemektedir. Bugün siperlerin inşa ve tamiriyle geçmiştir.

3 Haziran 1912 Pazartesi

Bu sabah keşif kolları ve ileri karakol nöbetçileri düşmanın çıkarma hareketini haber verdiler. 300 piyade ile işgal edilen siperler hemen mücahitler tarafından işgal edildi. Düşman dört tabur piyade bir bölük süvari ile istihkâmlarından batıya doğru bir müddet yürüyüş, bazen de talimler icra ederek iki saat kadar meşgul olduktan sonra istihkâmlarına geri döndü. Hem fazla cephane sarfına hem de sonuç alamayacağımız ve bizim için kötü bir vaziyette muharebe kabulüne sebep olacağından ateş edilmedi.

Gündüz saat sekizde siperlerin takviyesi için çalışan mücahitlere top atılmaya başlandığı için geceleri devam edilmek üzere çalışmaya ara verildi.

4 Haziran 1912 Salı

Tunus'tan gelen kafilelerin geliş günü olduğundan düşmanın herhangi bir teşebbüsünü sonuçsuz bırakmak üzere gün doğmadan önce bütün mücahitlerle top ve mitralyöz mevzilerini işgal ederek beklemeleri emredildi. Birlikler mevkilerini işgal ettiler. Düşmanın dikkatini çekecek hiçbir hareketi görülmedi. 10'uncu Berzagliyeri Alayından bir onbaşı Şuşe'ye firar ederek Tunus'a iltica etmiştir.

5 Haziran 1912 Çarşamba

Topların tek tek ikmal edilmesi faydalı olmayacağı için iki topun Bonoma'da bulunması hakkında Tümen Komutanlığından gelen emre uygun olarak Seyit Sait'teki top da Bonoma'ya gelmiş ve bu iki topa muhafız olarak Zuvara'daki 126'ncı Alayın 1'inci Taburundan bir bölük de beraber gönderilmişti. Düşman mevzilerinde ufak tefek kıtalar görüldü. Bunlar ara sıra yayılmakta ve toplanmaktaydılar. Kayda değer başka bir şey meydana gelmemiştir.

6 Haziran 1912 Perşembe

Bugün öğleden sonra saat dokuzda düşmanın beş tabur piyade ve bir batarya dağ topuyla güney istikametine doğru hareket ettiği Zelit Boğazı'ndaki süvari postası tarafından haber verildi.

Mücahitler belirlenen siperleri zamanında işgal etmeyi başardılar. Düşman Zelit Boğazı'na doğru hareket ettiği için toplar batıdaki mevzilerini işgal etmişlerdi. Yarım saat kadar piyade ateşi devam etti. Topçularımız Zelit Boğazı tarafında toplanan birlikler üzerine ateş açtı. Ardından düşman ateş mevzisine giren dağ bataryasını ateş ettirmeden geri çektiği gibi bütün birlikleri de istihkâmına doğru çekildi. Yalnız istihkâmlardan bizim topçu mevzileri üzerine hafif ve tesirsiz bir topçu ateşiyle karşılık verildi. Yine fazla

cephane sarf etmemek ve neticesiz bir muharebeye girmemiş olmak için düşman takip edilmedi.

Bugünkü muharebeden düşmanın zayiat verip vermediği tahmin edilemiyor. Bizim tarafımızdan da hiçbir zayiat verilmemiştir. Yalnız düşmanın tereddüt ve geri çekilmesi mücahitlerin morali üzerinde memnuniyet verici bir tesir meydana getirdi.

7 Haziran 1912 Cuma

Düşmanın durumunda hiçbir değişiklik yoktur. Kayda değer bir olay meydana gelmemiştir.

8 Haziran 1912 Cumartesi

Bugün kafile günü olduğu için topçu dışındaki diğer birlikler mevzileri işgal etmiş ve güneş doğduğunda düşmanın bir hareket yapmayacağı anlaşılmış ve dönülmüştür. Kayda değer bir olay yoktur.

9 Haziran 1912 Pazar

Saat on birde düşman istihkâmlarından şiddetli bir piyade ateşi işitilmiş ve neticede Tunus'tan yeni gelen Cezayirli bir mücahit yanlışlıkla İtalyan istihkâmlarına yaklaştığı için üzerine ateş açılmış ve yaralandığı anlaşılmıştır.

10 Haziran 1912 Pazartesi

Bugün birlikler, Zelit Boğazı'nın kuzeyinde ve diğer istihkâmların hizasında bir istihkâm inşasına daha başladılar ki bu suretle Zelit Boğazı'na daha fazla yaklaşmış oluyorlardı. Bu istihkâmın inşası, Zelit Geçidi'ne bizim de daha fazla önem vermemizi gerektirdiğinden orada inşa edilen siperlerin uzatılmasına ve takviye edilmesine girişildi. Aynı zamanda geceleyin İtalyanlar tarafından yapılan çalışmaları tahrip etmek üzere 100 kişilik bir kuvvet ayrıldı. Bunlara dinamit ve tahtaları yakmak için gaz da verildi. Gece giden kuvvet dinamitle istihkâmın bir tarafını yıkmayı başarmışsa da istihkâm civarından ateşle karşılık görülmesi ve projektörlerle mevzi aydınlatılarak topçu ateşine maruz kalınması yüzünden istihkâmlar tamamen tahrip edilememiş yalnız 45 dakika kadar muharebe edilerek dönülmüştür. Arazinin kum ve yumuşak toprak olması yüzünden dinamit de önemli bir tesir yapamamıştır.

11 Haziran 1912 Salı

Düşman Zelit Boğazı kuzeyinde başladığı istihkâmı ikmal ile meşguldür. Kayda değer başka bir şey meydana gelmemiştir.

12 Haziran 1912 Çarşamba

Düşman istihkâm inşasına devam etmektedir. Bugün bir tabur kadar kuvvet istihkâmların bir kilometre kadar güneyine inerek orada bazı avcı siperleri yaptıktan sonra dönmüştür. Gece gönderdiğimiz birlikler kazdıkları

hendekleri düşmana hissettirmeden tekrar doldurmayı başarmış ve dönmüştür.

13 Haziran 1912 Perşembe

Sabah saat dokuzdan on ikiye kadar düşmanın iki seyyar bataryası batıdaki istihkâmları yanında mevzi alıp şarapnel atarak siperleri tahrip ve ileri karakollarımızı taciz için yoğun şekilde ateş açtı. Çok şükür zayiatımız yoktur. Kayda değer başka bir şey olmamıştır.

Batı bölgesine ait haziran vukuatı haziran ayı sonunda gün gün kaydedilmiştir.

BELGE NU. 34

Furuva, Zuvara, Seyyid Saîd mıntıkasının Mayıs 328'e tesâdüf eden vak'a-yi harbiyyesi tafsîlâtı

18 Mayıs 328 – Cum'a – Bir numrolu krokiye mürâcaat –

Bu sabâh sâat sekizde düşman Furuva'ya ve bir numrolu redutun şarkına ta'biye etdiği toplarla birden bire Seyyid Saîd'deki Zuvara ve Zaviye ordu-gâhlarını bombardımana başladı. Aynı zamânda istihkâmâtdan Zelit ve Halîfe bin Sâlim geçidlerinden geçmek üzre cenûba doğru bir taburu Habeş askerinden mürekkeb sekiz tabur piyâdesiyle bir hurûc hareketi yapmışdı. Düşmanın hurûc hareketi vaktiyle görülerek Tavilet-ül-Gazal'da bulunan kuvvet, siperleri işgal eylemişdir. Siperlerin Halîfe bin Sâlim cihetinde çok bulunması ve düşmanın oradan geçmek için bir iki def'a hareket yapması yüzünden mücâhidînin kısm-ı a'zamı bu mevkii muhâfaza emeline düşmüş olduklarından düşman Zelit Boğazı'ndan geçerek siperleri işgal eden mücâhidînin hatt-ı ric'atını tehdit etmek üzre dört taburla çevirme hareketine kıyâm eylemiş ve arâzînin düz olması yüzünden düşmanın hareketi vaktiyle keşf olunarak bütün süvâriler Zelit Boğazı'na sevk ve orada mevcûd adacıkların arkasında yaya cenge inmişlerdir. "Bu muhârebatda süvâriler hayvan nokta-i nazarından oldukça zâyiât vermişlerse de büyük hidemât îfâ eylemişlerdir. Fi-l-hakika muntazam kılıc, mızrak gibi alât-ı câriha ile müsellah olmadıkları için düşman süvârisiyle çarpışmak kudretinden mahrûm iseler de ellerindeki piyâde tüfengi ve yaya cengi etdikleri zamân hayvanlarının me'nûs olmasından dolayı hayvanlarını muhâfazaya az adam bırakmaları sâyesinde fa'âl ve serî' bir piyâde kuvveti meydâna gelmekdedir." Seyyid Saîd'de bulunan kuvvet garb tarafda muhârebe başladığını ve kendilerine edilen bombardımanın bir nümâyişden ibâret olduğunu keşf kolları vâsıtasıyla anlamış ve hemân Zaviye ve Zuvaralıların iki yüz elliye karîb süvârileri serî' bir yürüyüşle Re's-ül-hac ve Bonoma'dan geçerek tuzla içindeki adaları işgal ve düşmanın sol cenâhını tehdîd eylemişlerdi. Bu süvâriler Bonoma'ya hareket ederken gayet açık bir arâzîden ve tuzlalardan harekete mecbûr oldukları için düşmanın bir numrolu redutun şarkına yerleşdirdiği serî' âteşli bir sahrâ bataryası tarafından pek şiddetli sûretde âteş altına alınarak Bonoma'ya muâvenetlerine mümânaat olunmak istemişse de âteşin şiddetine rağmen hemân hiç zâyiât vermeden cümlesi müteferrik sûretde bu düz ve müessir âteş altındaki arâzîyi geçmeğe muvaffak olmuşlardır.

Muhârebe pek ziyâde şiddet kesb eylediği bir sırada düşmanın soluna taarruz eden Zuvara Mücâhidîni düşmanın vaz'iyyetini işkâl eylemiş ve kuvveti tamâmıyla takdîr edemediği gibi kendi kuvvetinin bir kısm-ı mühimmini de Zelit Boğazı'na göndermiş olduğundan düşmanın harekâtında evvelâ batâet bil'âhire ric'at alâimi nümâyân oldu ve evvelâ Zelit cihetine sevk eylediği âlây yine istihkâmâtına doğru ric'ata başladı. İki numrolu redutda bir ve mezkûr redutun cenûb-i garbî sırtlarında bir ki iki sahrâ ve

çevirme hareketine me'mûr âlâyla berâber muhtelif vaz'iyyetlerde mevzi' alan bir cebel ki cem'an üç serî' âteşli batarya düşmanın ric'at harekâtını himâye etmekde idi. Mücâhidîn düşmanı tuzlanın şimâl sâhiline ve hattâ daha ilerilere kadar şiddetle ta'kîb etmekde idi. Bil'âhire bir numrolu redutdan bir batarya daha âteşe iştirâk etdiği ve düşman hemân mevâni'-i fer'iyye ile takviye edilmiş redutlarına geldikleri için ileri gidilemeyerek avdet olundu.

Halîfe bin Sâlim Boğazı'na yerleşdirilen bir tek mitralyöz mâddî olmakdan ziyâde gerek düşman ve gerek kıtaâtımız üzerinde ma'nen lâzım gelen te'sîri yapdı. Düşman topcusu tarafından mevzii keşf olunduğu için topcu âteşini pek çok celb ediyordu. Bu muhârebeye iştirâk eden Bonoma kuvveti:

Kabîlesi	Yivli tüfenk	Süvâri
Nevail	380	70
Acilat	352	35
Alalka	350	30
Say'an	300	10
Recbat ve Zentan	130	5
Müstakil Süvârilerden Kalan	0	35
Zuvara ve Zaviye Süvârileri	0	200
Yekûn	1512	385

Bu muhârebede düşmanın kırk telef ve seksen kadar mecrûh verdiği tahmîn edilmekde ve maktûller miyânında zabit de bulunduğu tahakkuk etmekdedir. Umûm mücâhidînden otuz beş kadar şehîd ve seksen kadar da mecrûh vardır.

Seyyid Saîd Kumandanı düşmanın Bonoma'ya karşı hareket etdiğini anladıkdan sonra süvârileri oraya sevk etmekle berâber aynı zamânda Mülâzım Cemâl Efendi kumandasında bir de cebel topunu göndermişdi. Fakat mesâfenin uzaklığı ve cebel topunun kabiliyyet-i hareketinin batâeti sebebiyle muhârebeye iştirâk edememiş ve fakat Seyyid Saîd Kumandanının emriyle o top artık Seyyid Saîd'e avdet etmemiş ve Bonoma'da kalmışdır. Zeltin'den celb edilen ceb-hâne mücâhidîne tevzî' edilmiş ve mecrûhîn Zeltin'e sevk olunmuşdur.

19 Mayıs 328 Cum'aertesi

Düşmanın Zelit Boğazı'ndan geçmek için gösterdiği şiddet üzerine oraların da siperlerle tahkîmi ve kuvveti seyrek olarak mevzilere taksîmi takarrür ederek Zelit Boğazı cihetindeki adalarla sâir aksâmda ameliyyâta

mübâşeret olundu. Düşman tarafından hiçbir hareket görülmedi. Ahvâlinde hiçbir tebeddül yokdur.

20 Mayıs 328

Düşman tarafından eser-i hareket yokdur. Bugün siperlerin inşâ' ve ta'mîriyle geçmişdir.

21 Mayıs 328

Bu sabah keşf kolları ve ileri karakol nöbetçileri düşmanın hurûcunu haber verdiler. Üç yüz piyâde ile işgal edilen siperler hemân mücâhidîn tarafından işgal olundu. Düşman istihkâmâtından dört tabur piyâde bir bölük süvâri ile garba doğru bir müddet yürüyüş ve ba'-zân ta'lîmler icrâ' ve bu sûretle iki sâat kadar meşgul oldukdan sonra istihkâmâtına avdet etdi. Hem fazla ceb-hâne sarfını, hem netîcesiz ve bizim için muzırr bir vaz'iyyetde muhârebe kabûlünü mûcib olacağı için âteş icrâ' edilmedi.

Gündüz sâat sekizde siperlerin takviyesi için çalışan mücâhidîne top atılmağa başladığı için geceleri devâm olunmak üzre ameliyyât ta'tîl olundu.

22 Mayıs 328

Tunus'dan gelen kafilelerin vürûdu günü olduğu için düşmanın herhangi bir teşebbüsü akim bırakmak üzre tulûdan evvel umûm mücâhidîn ve top ve mitralyöz muayyen mevzilerini işgal ederek beklemeleri emr olundu. Kıtaât mevkilerini işgal eylediler. Düşmanın nazar-ı dikkatini celb edecek hiçbir hareketi müşâhede olunmadı. Onuncu Berzagliyeri Âlâyından bir onbaşı Şuşe'ye firâr ederek Tunus hükûmetine ilticâ' eylemişdir.

23 Mayıs 328 Çehâr-şenbih

Fırka Kumandanlığından topların müteferrik istikmâli fâide vermeyeceği için iki topun Bonoma'da bulunması hakkında vürûd eden emre imtisâlen Seyyid Saîd'deki top da Bonoma'ya gelmiş ve bu iki topa muhâfız olarak Zuvara'daki Yüz Yirmi Altıncı Âlâyın Birinci Taburundan bir bölük de berâber vürûd etmişdi. Düşman mevzilerinde ufak tefek kıt'alar görüldü. Bunlar ara sıra yayılmakda ve toplanmakda idiler. Şâyân-ı kayd başka bir şey vukua gelmemişdir.

24 Mayıs 328 Penç-şenbih

Bugün ba'de-z-zuhr sâat dokuzda düşman beş tabur piyâde ve bir batarya cebel topuyla cenûb istikametine doğru hareket etdiği Zelit Boğazı'ndaki süvâri postası tarafından haber verildi.

Mücâhidîn ma'lûm ve muayyen olan siperlerini vaktiyle işgale muvaffak oldular. Düşman Zelit Boğazı cihetine doğru hareket etdiği için toplar garbdaki mevzilerini işgal eylemişlerdi. Yarım sâat kadar piyâde âteşi devâm etdi ve topcularımız Zelit Boğazı cihetindeki müctemi' kıtaât üzerine âteş açdı ve müteâkıben düşman âteş mevziine dâhil olmuş olan cebel bataryasını âteş etdirmeden geri çekildiği gibi bütün kıtaâtı da istihkâmına

doğru ric'at eyledi. Yalnız istihkâmâtdan bizim topcu mevzileri üzerine hafîf ve te'sîrsiz bir topcu âteşiyle mukabele olundu. Yine fazla ceb-hâne sarf etmemek ve netîcesiz bir muhârebeye girmemiş olmak için düşman ta'kîb edilmedi.

Bugünki muhârebeden düşmanın zâyiât verdiği tahmîn olunamıyor. Bizim tarafımızdan da hiçbir zâyiât vuku' bulmamışdır. Yalnız düşmanın tereddüd ve geri çekilmesi mücâhidîn kuvve-i ma'neviyyesi üzerinde pek şâyân-ı memnûniyyet bir te'sîr husûle getirdi.

25 Mayıs 328 Cum'a

Düşman ahvâlinde hiçbir tebeddül yokdur. Şâyân-ı kayd bir vukuât(?) vukua gelmemişdir.

26 Mayıs 328 Cum'aertesi

Bugün kafile günü olduğu için topcudan mâ-adâ kıtaât mevâzıı işgal eylemiş ve güneş tulû' ederek düşmanın bir hareket yapmayacağı anlaşılarak avdet olunmuşdur. Şayan-ı kayd vukuât mevcûd değildir.

27 Mayıs 328 Pazar

Sâat on birde düşman istihkâmlarından şedîd bir piyâde âteşi işidilmiş ve netîcede Tunus'dan yeni gelen Cezâirli bir mücâhidin yanlışlıkla(?) İtalyanlar istihkâmına takarrüb etdiği için üzerine icrâ edilmiş ve cerh edilmiş olduğu anlaşılmışdır.

28 Mayıs 328 Pazarertesi

Bugün birçok kıtaât Zelit Boğazı'nın şimâlinde ve diğer istihkâmât hizâsında bir istihkâm daha inşâsına başladılar ki bu sûretle Zelit Boğazı'na daha ziyâde takarrüb etmiş oluyorlardı. Mezkûr istihkâmın inşâsı Zelit Geçidi hakkında bizim de fazla ehemmiyyet vermemizi istilzâm etdiğinden orada inşâ' edilen siperlerin temdîd ve takviyesine teşebbüs edildi ve aynı zamânda geceleyin İtalyanlar tarafından yapılan ameliyyâtı tahrîb etmek üzre yüz kişilik bir kuvvet tefrîk olundu. Bunlara dinamit ve tahtaları ihrâk için gaz da verildi. Gece giden kuvvet dinamitle istihkâmın bir cihetini atmağa muvaffak olmuşsa da istihkam civârından âteşle mukabele görünmesi ve projektörlerle mevzi' tenvîr olunarak topcu âteşine ma'rûz bulunmak yüzünden tahrîbat tamâmiyle icrâ' edilememiş yalnız üç çâryek kadar muhârebe edilerek avdet olunmuşdur. Arâzînin kum ve yumuşak toprak olması yüzünden dinamit dahi pek mühimm bir te'sîr icrâ' edememişdir.

29 Mayıs 328 Salı

Düşman Zelit Boğazı şimâlinde başladığı istihkâmı ikmâl ile meşguldür. Şâyân-ı kayd başka bir şey zuhûr etmemişdir.

30 Mayıs 328 Çehâr-şenbih

Düşman istihkâm inşâsına devâm etmekdedir. Bugün bir tabur kadar kuvvet istihkâmâtın bir kilometre kadar cenûbuna inerek orada ba'zı avcı

siperleri yapdıkdan sonra avdet etmişdir. Gece gönderdiğimiz kıtaât kazdıkları hendekleri düşmana hiss etdirmeden tekrâr doldurmağa muvaffak olmuş ve avdet eylemişdir.

31 Mayıs 328 Penç-şenbih

Sabah sâat dokuzdan on ikiye kadar düşmanın iki seyyâr bataryası garbdaki istihkâmâtı yanında mevzi alarak, müsâdemeli şarapnel atarak siperleri tahrîb ve ileri karakollarımızı ta'cîz için şiddetli bir sûretde âteş etdi. Leh-ül-hamd zâyiâtımız yokdur. Şâyân-ı kayd başka bir şey yokdur.

Garb mıntıkasına âid Haziran vukuâtı şehr-i Haziran vakayi' nihâyetinde yevmiyye sırasıyla kayd olunmuşdur.

BELGE NU. 34

صحیفه — ٢٩٥

فروره ، زوزوره ، سید سعید نقطه‌سنگ مابین ٢٢٨ یه قضادن ایون
وقایع حربیه‌سی تفصیلاتی

١٨ مایس ٢٢٨ — جمعه ٩ — رمضان‌لو قزرکی یه راحت —

بوصباح ساعت سکزده دوستمان قزرلره و رمضان‌لو روزنامه‌سنه مترقبه قصبه ایدیکی طولایلی بر دونه سید سعیده‌کی زوزوره‌نی اراده‌ی اهالیسی بوصباح وماه باشلادی. عیه زمانده اخطاماتدن زاطه رخلیفه‌یه سالم کلمه‌لرندن کلمات اوزره قیوه‌ی ورمزی برطاقوی حصه‌سکزدن مرکب سکز طابور یاده سیله بر خروج حرکتی باشلدی. دوستمانک قزرلی حرکتی رفیقاً کورولدی. طوبلر الف الده بولونان قوت، سیرلری اشغال ایلمشدر. سیرلری خلیفه‌یه سالم حرنده جوده بولونسی و دوستمانک اراده‌سی کلمه‌لری ایچون بر ایکی دفعه حرکت یاپمسی لزومندن مجالدهنک قسم اعظمی موقعی محافظه ایلمه‌دوکنه‌سه ایله‌ایلدندن دوستمان زاطه بوغازندن کچدی. سیرلری اشغال ایدن مجالدهنک خط حصنی ترده اتیلی اوزره دوت طابورلی جبوره حرکته قیام ایلمشدر. اراضیک اورتاسی لزومندن دوستمانک حرکتی رفیقاً کشف اولونماجه‌ی سوایلر زاطه بوغازینه سوق اراده موجود آطه‌جقلری آرتمه‌سنه بابا جنکلر اختیار در.

بوصباح بانه سوایلر جوان فقط نظر دن اولدقه صادیات و برمشدر. بوی خدمات ایفا ایلمشدر. فی الحقیقه نظمی تلی، مزارعه‌کی آلوت جاجه ایلمسی اولدقلری ایچون دوستمان سوایلیه جاجه‌سی قدرتون محروم ایلمه‌ده اولدقه‌کی یاده قفلی و بابا جنکلر یاندیکلری زمان جبوانلرینک مانوسی اولمسندن دولایی جاجه‌لری آرادی اراضیلری سایه‌سنده فعلی و سریع بر یاده قوتی جیقه‌ی کلمکده در. « سید سعیده بولونان قوت غرب طرفنده محاربه باشلادیغی وکندیلرینه ایدیلمه بوصباح دوستمانک رفاقتدن عبارت اولدوغی کشف قوللری اوسطه‌سیله اکلادیلمشدر. دوستمان زاویه و زوزوره اهالیسک ایکی یوز قدر سوایلری سریع و بیوک بر سوق الجیش ایله بولونماقده‌ی کچدی اهالیسی استقلال دوستمانک حصول جاجه‌سی ترتیب ایلمشدر. بو سوایلر قوتلری حرکت ایدکه غایت آجیجه بر اراضیدن دولایی اوزون حرکته مجبور اولدقلری ایچون دوستمانک رمضان‌لو روزنامه‌سنه ترتیب ایلدیکی سریع اقشامی بر جوابی کسی طرفندن یک ستقای جورنده اقشه آلنه‌جه بولونماجه معاونتلرینه مخالفت اولونوب بعضیده اقشه ستقنه رغبتلری کلمه‌جه ضادیات و برمه‌دن جبلاسی متفرقه جورنده بو دوز و دوز اقشه آلنه‌دکی اراضی کچیلمکه موفق اولمشدر.

محاربه‌یک زیاده شدت کسب ایدیکی برده‌ده دوستمانک صولنه قوصه‌ایون زوزوره جهاتندن دوستمانک وضعیتی استقبالیله وقوعی تامیل تقدیر ایده‌رکی کوندی قوتلری رضی‌ده زاطه بوغازینه کونده‌سه اولدیغندن دوستمانک جرانده اولدیغات بالوجوه رجعت ملاحظه‌نماکان اولمشدر. زاطه زاطه جرنجه سوق ایلدیکی آلوت یه اخطاماتی دوغری جهتده باشلادی. ایکی یوز قدر روزنامه بر دونه‌کور روزنامه جنوب غربی طرفنده بر ایکی جرانده جبوجه حرکته مامور آلدیلر. بر تخلف و ضعیفلاده موضع آلدیغی بر جبلی کچه‌جه‌لرنی سریع و قاشی و طابور دوستمانک رجعت جرانی محاربه ایتکده ایدی. بالخصوص دوستمانک قوتلرینک سنکلی جلغه رجعتی دها ایلدیلره ضد شدتلی تعقیب ایتکده ایدی. بالوجوه رمضان‌لو روزنامه‌سی طابور دها اقشه اشتغال ایتدیکی دوستمانک موقع مزیه‌سنه ایلدیلمه روزنامه‌نک دیکلری ایچون ایلری کیدیلمه‌یه‌رک عودت اولونوب.

خلیفه‌یه سالم بوغازینه برشدتلی برقلق مدالیوز مادی اولدقدن زیاده کرک دوستمان کرک قطعاً قوتلرنه معنا دوزنه‌کلمه تاثیری یاپدی. دوستمان طوبجیسی طرفندن موضع کشف اولوندقی ایچون طوبجیانک قسمی یک جوجه هلیه‌یه چیقردی.

بو صباح یه اشتغال ایدن بو موقعه قوتی مادیدی محیفه‌ده در :

صحیفه - ۲۶۷

قبیله‌سی	یولی نفری	سواری
نوائی	۲۸۰	۷۰
جیلاوت	۲۰۷	۴۵
عادلقه	۲۵۰	۴۰
صیمان	۲۰۰	۱۰
جیان‌ورستان	۱۴۰	۵
ستقل سواری‌دن تاملی	۰	۴۵
زوداره‌ورلی سواری	—	۲۰۰
یکون	۱۵۲۷	۴۸۵

بو جایده دورتمانك قره‌تاغ و سكسان قدر مجروح و مردكی تخمینه ایدیلمكده و نقصان‌لر بابنده ضابطه‌لر بولونمدیغی نقصان ایلمكده‌در. عربجا هجومنی اوقوز بیك قدر سرتیپ و سكسان قدر ده مجروح وارد.

سید سعید قوماندانی دورتمانك بو نوماینه قارشی حركت ایتدكی آكلاشیلدقدن صوكره سواری‌لری ایله بر سوداگار بر عیه زمانده بلاری جمال افندی قوماندا‌سنده بولنان جبل طوبی كوندرمشدی. فقط مسافه‌نك اوزاقلغی و جبل طوبی‌نك غالب حركتلك طاقتی سبیله محاربه‌یه اشتراك ایده‌مه‌مشلر و فقط سید سعید قوماندانك اربابلر طوبی آرقه‌سنه عودت ایتدیرمشلر و بو نوماده قالمشلردر. دلیجه طلب ایدیلمه‌جك‌ایسه هجومنه نوزیع ایدیلمشلر و مجروحیه دلیجه‌سی سوقه اولونمشدر.

۱۹ مایس ۲۷۸ جمعه‌ارتسی

دورتمانك رابطه بوغازندن كچمك ایچون كوسترمكده‌كی سرعت اوزرینه اوراده سیر ایتمكده‌كی دشمن سیرلری اولدیغی موضعلره تعیین تقرر ایده‌رك رابطه بوغازی چیقنده‌كی اطه‌لر ساز اقسامده عملیاته مباشرت اولونمدی. دورتمان طرفندن ایچیه حركت كوروله‌مدی. احوالنده ایچیه بدل یوقدر.

۲۰ مایس ۲۷۸

دورتمان طرفندن حركت یوقدر. بوكون سیرلر اقشامه‌لغیه‌یه كچمشلر.

۲۱ مایس ۲۷۸

بو صباح كشف قولاری ایله قره‌قول قوبخاری و دورتمانك خروجی خبر ویردیلر. ایچیه یاوه ایله استقبال ایدیلمه سیرلر همان جالیه طرفنده استقبال اولونمدی. دورتمان اسكلاماننی درت طابور یاوه ایله سواری ایله غربه‌دوغری بر مدت یورومشلر و بعضه نقلیه اجراء بوصورتله ایكی ساعت قدر مشغول اولدقدن صوكره اسكلامانه عودت ایتدی. كیجه فصلی هجومنه مرخی. كیجه سرعتله ایچیه مقابله و مضیقه‌یه كچمك قبولی موجب اولدیغی ایچیه آقشمه اجرا ایدیلدی.

كوندوز ساعت سكزده سیرلر قصبه‌سی ایچیه جالیه‌سی جالیه‌سی لمعیاً نالغه‌یا مستولی ایچیه كچیلری دولی اولونمه اوزره عملیات تعطیل اولونمدی.

۲۲ مایس ۲۷۸

توقف كلمه قاپالرك مردودی كوری اولدیغی ایچیه دورتمانك اوزاقلاشمكی بر قسمی عظیم بر قسمه اوزره طاولدی

اراضی بجاهدیه و طوبی و خط آهن بعقوبه موضعلری اشغال ایدوب بکلاری ارزوندی. قطعات موضعلری اشغال ایلیه‌رک
دشمانک ؟ قطرونی جلب ایده جک هیچ بر حرکتی مشاهده اولنمادی. ارتجی بر اغلبی آلوجی بر اوزمانکی سوسیه قرار
ایدوب توفن حکومتنه آلنمالیدر.

۲۴ مایس ۲۷۸ چهارشنبه
قزنجاندن ملقدن طوپراق منفرد استحکامات فائده ورمیه جکی اچون ایکی طوپلری بونلرده بولونسی حقده ورود ایدن امر
اقتضاسنده سعودیه کی طوپ ده بونلرمایه کلسه دیو ایکی طوپ بحافظ الوجه زرزاره‌ده کی بوزلمکی التجی اولدیغی
برجی طابورندن بر طوپ ده برابر ورود ایتمشدی. دشمان موضعلرنده ارقاده قطعات قطعه کورلمیور. بونلرده عمره
باشلیه‌جه طوپلر نقله ایدیلر. شایان قید باشقه برشی وقوعه کلمشدر.

۲۵ مایس ۲۷۸ پنجشنبه
بوکون بعد الظهر ساعت درتده دشمان بسه‌لمایوریاده و بر طابور جبل طویله جنوبنه استقامتنده درحال
حرکت ایتدیکی زاطه بوغازنده کی سواری بوسته‌سی طوتوندن خبدار اولدی.
بجاهدیه سلیم ربعه‌سی اولان سیراری و قبله استحکامی موخره السیر. دشمان زاطه بوغازی جرنه درحال حرکت
ایتدیکی اچون طوپلر جرنه‌ده کی موضعلری اشغال ایلمشلردی. یارم ساعت قدر یاده آتشی دوام ایتدی و طوپچیلر
زاطه بوغازی جرنه‌ده کی محتوی قطعات اوزرینه آتشه باشلدیلر و متقابلا دشمان آتشه موضعلرنده اهل النسه
اولان جبل طابورنی آتشه ایتدیرمه‌دن کبری چکیلمه‌یکی کبی بتون قطعاتلرده آنخطانه درحال جبهه‌لری
دیکلدی. آنخطانه‌لر بزم طوپچی موضعلری اوزرینه خفیف بر تأثیر سز طوپچی آتشیله مقابله اولوندی. بزم قطعه‌جه
حرب ایتمه‌ک زنجیر سز محاربه کبری مسبه اولمه‌یچون دشمان قطعه‌سنه ایلرلمدی.
بوکونکی محاربه‌دن دشمانک ضایعاتی بر دیکی تخمینه اولنامیور. بزم طرفزدن ده هیچ بر ضایعات وقوع بولمامشدر.
دیکلدی دشمانک تردد و کبری چکیلمسی بجاهدیه‌نک موقعی کی اوزرنده یک شایان تمنی بر تأثیر موجود ایتدی.

۲۶ مایس ۲۷۸ جمعه
دشمان احوالنده هیچ بر تبدیل یوقدر. شایان قید وقوعات وقوعه کلمشدر.

۲۷ مایس ۲۷۸ . جمعه ارتسی
بوکون قافله کوی الدوغی اچون لوجیون ماعدا قطعات مواضع اشغال ایلمه‌رک کونسه طلوع ایده‌ک دشمانک
برحرکت یاپه‌جغی آکلاشیلدیغی حالده عودت اولونمشدر. شایان قید وقوعات موجود دکلدر.

۲۷ مایس ۲۷۸ پازار.
ساعت اون بوده دشمان آنخطانه‌لرنده شدید بر یاده آتشی ایتدیرلمه‌سی نتیجه‌ده قوشون دکلی کلمه جزئی بر
محاربه‌نک باکلنمه‌سنه اتباعلیله آنخطانه قرب ایتدیکی اچون ارزیه اجرا ایدیلمه‌یه جرأت ایدیلمه‌دیغی آکلاشلمشدر.

۲۸ مایس ۲۷۸ پازارتسی
بوکون برجوه قطعات زاطه بوغازنده اشغالده دیکر آنخطانه‌لر مدافعه‌سنه بر آنخطانه دها آتشه باشلدیغی
بوصورتله زاطه بوغازنده دها زیاده تقویه آتشه اولنمشدر. مذکور آنخطانه آتشی زاطه کچیدی حقده
بزده قطعه آتشیله بر مدتدن اشتغال ایتدیکلرندن اراده آتشه ایلمه‌سی ایلرلمدی و تعقیب سنه تشبث

ایتالیه وعبه زمانده کچلمه ایتالیانلر طرفندن بایلان عملیاتی تخریب ایتمک اوزره بوز کسیلک بر قوت قدر یه
اولوندی . بونلره دنیاتیت وتخته لری احراز ایچون غازه ورلدی . کچه کیدن قوت دنیاتیله آتخطامانلر برحرکتی
آتمغه موفق اولمشلردی . آتخطامانلر هوازن آتشله مقابله کورلمشی درزیکلوزلر موضع نور اولونارده طوپچی
آتشنه معروض قالوقچه بوزندن تخریبات تامیله احراز ایدیلمشدی . کچه اوچ چایلاق قدر محاربه ایدیلدکدن عودت
اولونمشدر . اضبلاق قوم رجوستانده قوزاقلرمشی بوزندن دنیاتیت وچی ایلاق مرکز تأثیر اجرا ایدیلمشدر .

۱۹ مایس ۲۷۸ صالی

دوستان زلطه بوغازی سنالمغه باشلادیلر . آتخطامانلر اکلای ایله مشغولدر . ستایان قیدیاستقه بر کشی طوردیرلمشدر .

۲۰ مایس ۲۷۸ چرشنبه

دوستان آتخطامانلر ایله اکلشمشلردر . بوکون برطاقم قدر قوت آتخطامانلر برکیلومتر قدر مغربه ایلرلیه
اراده ایتمشلر ایچی سیرلری یاپدقدن صوکره عودت ایتمشلردر . کچه کوندز دوامنده قصبات قازه وقیلاری قیمتلری
دوستانه حس ایتدرمکدن نکرار دولدورمغه موفق اولمشلردر وعودت ایتمشلردر .

۲۱ مایس ۲۷۸ پنجشنبه

صباح ساعت دوقوزدن اوله آتلی بر قدر دوستانلر کیلی سیاه طیاری کی غریبه کی آتخطامانی یانده موضع
آلمشلردر . مصادمه لی ترانیل آتمشلردر سیرلری تخریب وایلری غره نوالرندن قیجیز ایچون ستانلی برصورتده آتشه
اتدی لرمجه ضایعات نمایان بولونمشدر . ستایان قیدیاستقه بر کشی بولونمشدر .

غرب مسکونه سنه عائد جزیره وخوماق سرجیلرانه وخالص زیاده قیده بولنمه مرسله قبول اولونمشدر .

EK

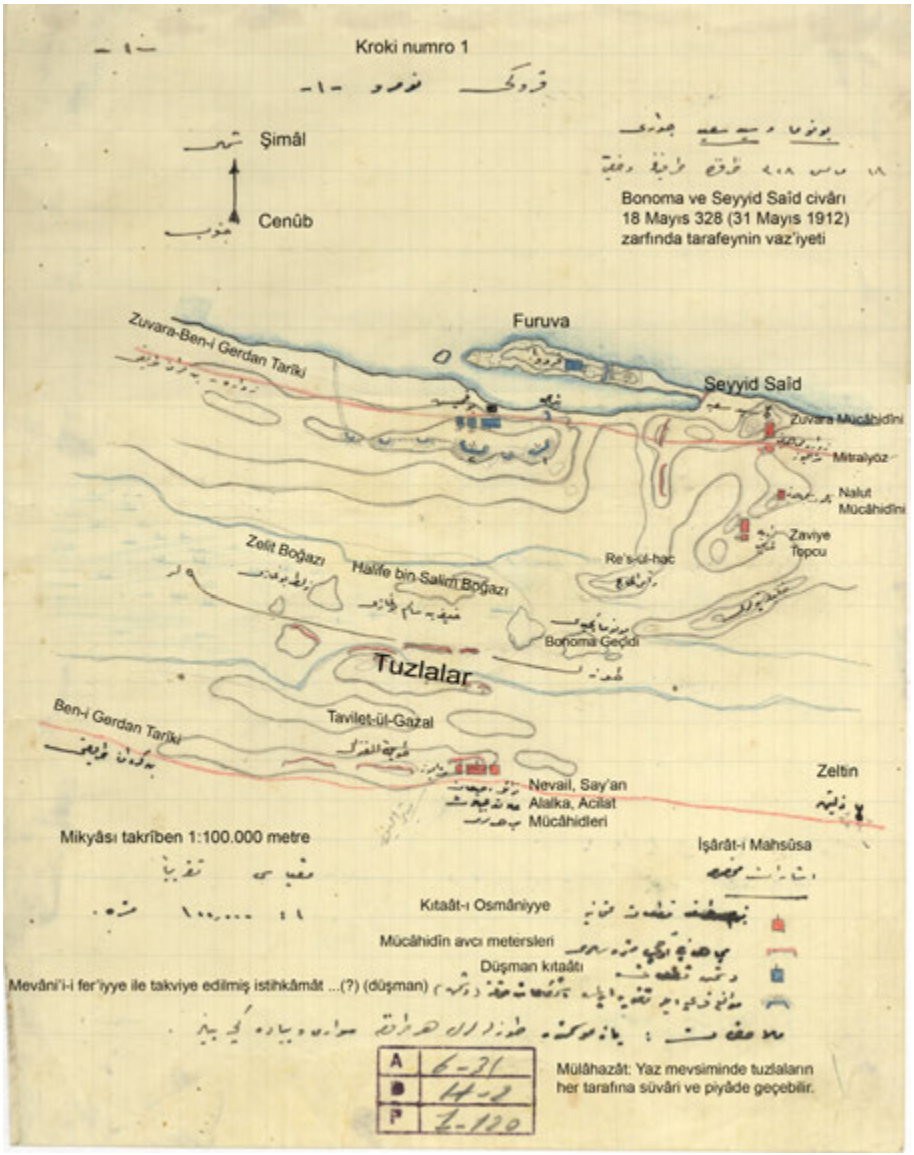
Kroki numro 1
Şimâl
Cenûb
Bonoma ve Seyyid Saîd civârı
18 Mayıs 328 (31 Mayıs 1912)
zarfında tarafeynin vaz'iyeti
Furuva
Zuvara-Ben-i Gerdan Tarîki
Seyyid Saîd
Zuvara Mücâhidîni
Mitralyöz
Nalut
Mücâhidîni
Zaviye
Topcu
Re's-ül-hac
Zelit Boğazı
Halife bin Salim Boğazı
Bonoma Geçidi
Tuzlalar
Ben-i Gerdan Tarîki
Tavilet-ül-Gazal
Nevail, Say'an
Alalka, Acilat
Mücâhidleri
Zeltin
Mikyâsı takrîben 1:100.000 metre
İşârât-i Mahsûsa
Kıtaât-ı Osmâniyye
Mücâhidîn avcı metersleri
Düşman kıtaâtı
Mevâni'i-i fer'iyye ile takviye edilmiş istihkâmât ...(?) (düşman)
A 6-21
B 14-2
P 2-120
Mülâhazât: Yaz mevsiminde tuzlaların
her tarafına süvâri ve piyâde geçebilir.

BELGE NU. 35

Harbiye Nezareti
Yazı İşleri Dairesi
Şifre Kalemi
1933

Bakik yoluyla Mutasarrıf ve Genel Komutan Enver Bey'den gelen
15 Haziran 1912 tarihli şifrenin çözümü

Derne'de 10 Haziran sabahı çıkan tayyare ordugâh civarına bomba atmışsa da hiçbir zarar vermemişti. Karşılık olarak piyade ve mitralyöz ateş açmış, 3000 metreye göre ayarlanıp atılan şarapneller üzerine tayyare hemen geri dönmüş ve şarapnelimizden biri tayyarenin beş metre kadar yakınında patlamıştı. Gönderilen haberde hasar gören tayyarenin Derne Vadisi'ne düştüğü ve bugün kasabadan çıkan diğer bir tayyarenin de vadiye düştüğünün duyulduğu bildirilmekle birlikte olayın doğru olduğunun anlaşıldığı arz olunur.

Genelkurmay Başkanlığına / 17 Haziran

Osmanlı Ajansına verilmek üzere özetlenerek tarafıma gönderilmesi.

BELGE NU. 35

Harbiyye Nezâreti
Tahrîrât Dâiresi
Şifre Kalemi
1933

Bakik tarîkiyle Mutasarrıf ve Umûm Kumandan Enver Bey'den mevrûd
2 Haziran 328 târihli şifrenin hallidir.

Mayısın yirmi sekizinci günü Derne'de sabâhleyin çıkan anaroplan ordu-gâh civârına bomba atmış ise de hiçbir zarar vermemişdi mukabeleten piyâde ve mitralyöz âteş ve üç bin metreye göre tanzîm edilib atılan şarapnel mermîleri üzerine hemân avdet etdi ve şarapnelimizden bir beş metreye kadar patlamışdı. Gönderilen haber tayyârenin sakatlanarak Derne Vâdîsi'ne düşdüğü ihbâr edildiği ve bugün kasabadan çıkan bir diğeri de tayyârenin vâdîye düşdüğünün umûmen duyulduğu bildirilmekle vak'anın hakikat olduğu anlaşıldığından arz olunur.

Erkân-ı Harbiyye Dâiresine / 4 minh

Osmânlı Ajansına verilmek üzre bi-l-hulâsa çıkarılıb tarafıma gönderilmesi.

BELGE NU. 35

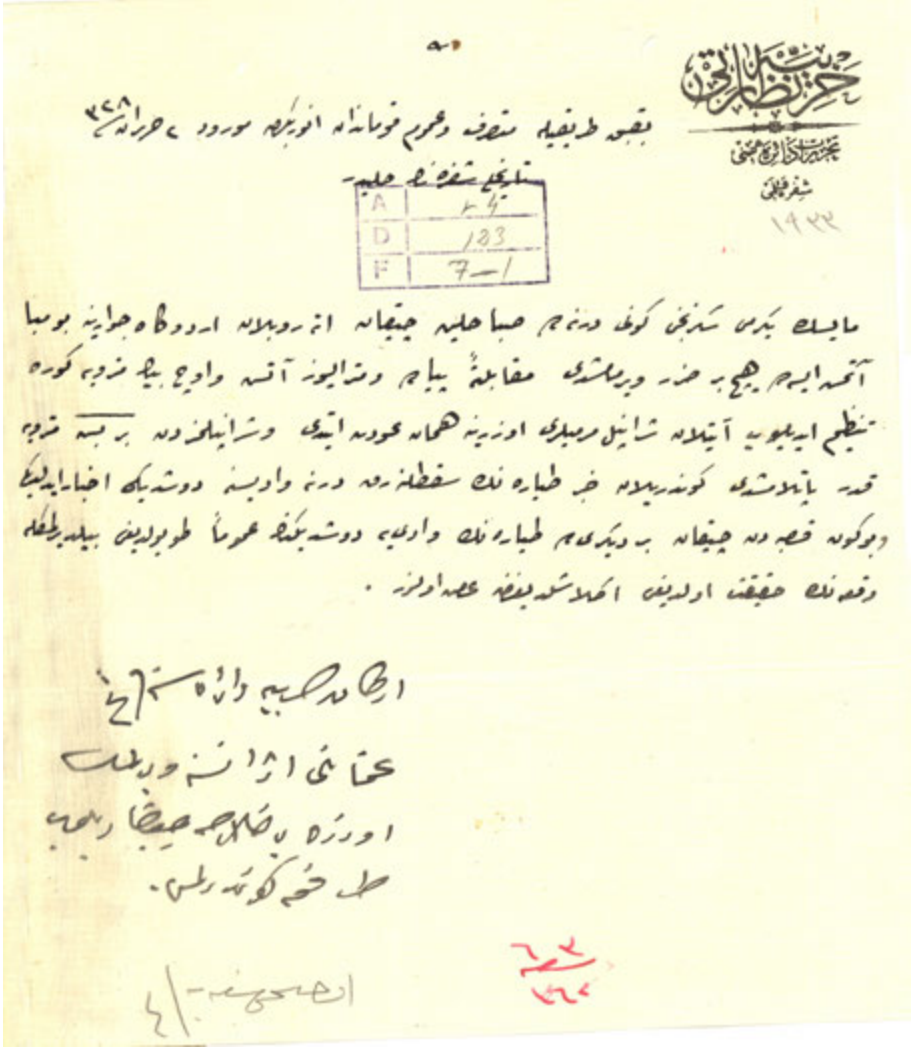

BELGE NU. 36

Harbiye Nezareti Yazı İşleri Dairesi Yazı İşleri Kalemine Mahsus Müsvedde Evrakı

Acele ve çok gizli.

Trablusgarp Komutanlığına

Bingazi ve Çevresi Komutanlığına

Şifre

Kurmay Başkanlığına

Harbin başladığı günden şimdiye kadar asker ve mücahitler tarafından İtalyanlara karşı gösterilen direniş teşekküre değerdir. Bu direnişin İtalyanları Trablus'tan çıkarmak için yeterli olmadığı yalnız düşmanın işgal bölgesini genişletmesini önlemekten ibaret olduğu bilinmektedir. Zaten durumun gerekleri ve mevkiye göre eldeki araçlarla bundan fazla bir şey yapmanın da mümkün olmadığı aşikârdır. Şimdiye kadar olduğu gibi erzak ve diğer levazım maddelerinin gönderilmesine devam edilecektir. Bu husustaki izine ve tarafsızlığa aykırı olmamak şartıyla komşu hükûmetler tarafından engellenemeyeceğinden gönderilen erzak ve levazım maddelerinin kesilmeyeceği düşünülmektedir. Cephane ve silah sevkiyatında yaşanan zorluklar dolayısıyla bugün yolda bulunan cephane ve silahların da oraya ulaştırılması şüphelidir. Şimdilik oraca barut imal edilmesi ve buradan bilinen yollarla kapsül ve kovan gönderilmesiyle tedarik edilecek cephaneden başkasının gönderilmesi kesinlikle beklenmeyecektir. Bu durumda düşmanın büyük kuvvetlerle işgal bölgesini genişletmek için malum mevkilere saldırması hâlinde askerî kuvvetlerimizin buna ne dereceye kadar engel olacağının değerlendirilerek açıkça bildirilmesi tavsiye olunur.

Yazılmıştır. 17 Haziran 1912

BELGE NU. 36

Harbiyye Nezâret-i Celîlesi Tahrîrât Dâiresi Tahrîrât Kalemine Mahsûs Müsvedde Varakasıdır.

Trablusgarb Kumandanlığına

Bingazi ve Havâlîsi Kumanlığına

Şifre

Müsta'cel ve gayet mahremdir.

Erkân-ı Harbiyye

Bidâyet-i harbden şimdiye kadar asker ve mücâhidîn tarafından İtalyanlara karşı ibrâz olunan mukavemet şâyân-ı teşekkürdür. Bu mukavemetin İtalyanları harben Trablus'dan çıkaracak bir mâhiyyeti hâiz olmayıb yalnız düşmanın tevsî'-i dâire-i istîlâ' eylemesine mümânaat eylemekden ibâret kaldığı ma'lûmdur. Zaten îcâbât-ı hâl ve mevkie nazaran eldeki vesâit ile bundan fazla bir şey yapmak da mümkin olmadığı der-kârdır. Şimdiye kadar olduğu gibi erzâk ve levâzımât-ı sâire irsâlâtına devâm olunacağı tabîî ve bu husûsdaki müsâade bî-taraflığa münâfî olmamak hasebiyle hükûmet-i mücâvire tarafından buna mümânaat olunmayacağından irsâlât-ı mezkûrenin münkat'ı olmayacağı kaviyyen me'mûl olub ancak ceb-hâne ve esliha sevkıyâtında tesâdüf olunan müşkilâtdan dolayı el-yevm yolda bulunan ceb-hâne ve eslihanın da oraya îsâline muvaffakıyyet husûlü meşkuk olduğu cihetle şimdilik oraca barut i'mâli ve buradan vesâit-i ma'lûme ile kapsül ve kovan irsâliyle tedârik edilecek ceb-hâneden başkasına sûret-i kat'iyyede istinâd olunamayacağına binâen şu hâl ile mevâki'-i ma'lûmenin herhangi birisinden düşmanın kuvâ-yi külliyye ile tevsî'-i dâire-i istîlâya kıyâmı takdîrinde kuvâ-yi askeriyyemizin bunu ne dereceye kadar men' ve tevkife muktedir olacağının ilâveten mütâlaa ile muvazzahan iş'ârı tavsiye olunur.

Yazılmışdır. 4 Haziran 328

BELGE NU. 36

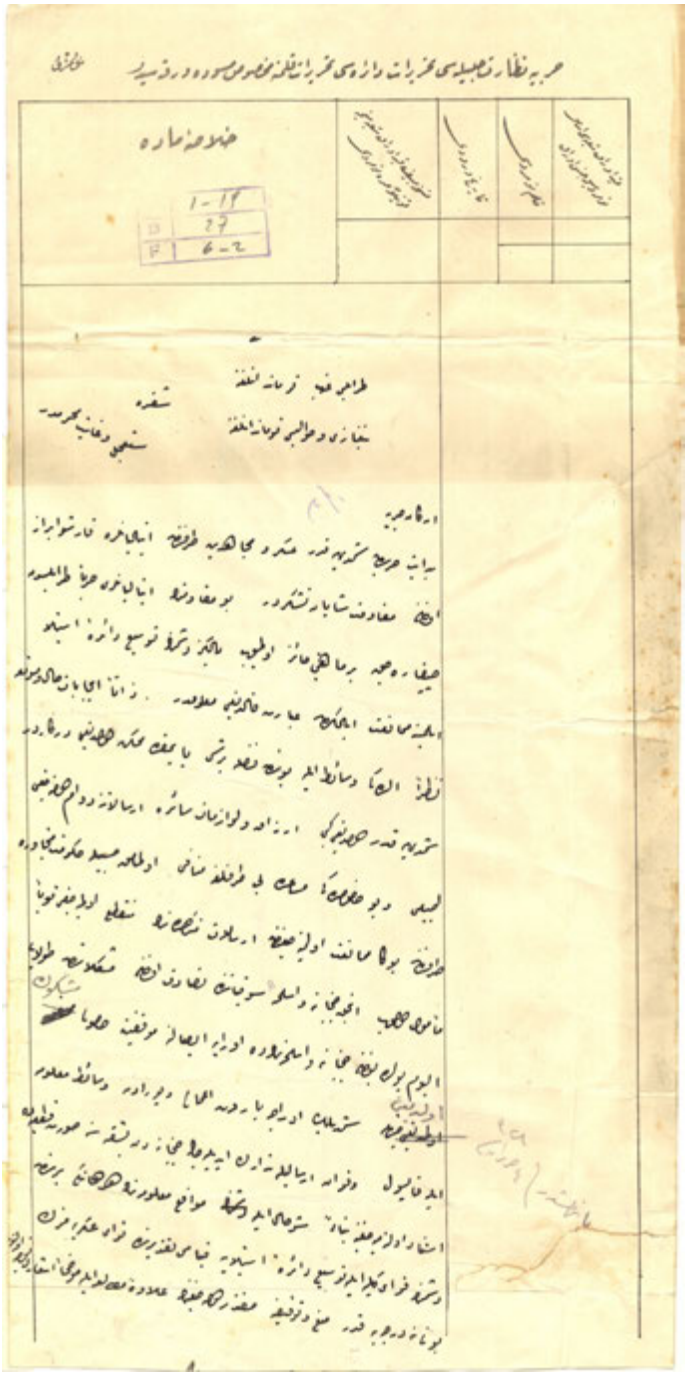

BELGE NU. 37

Harbiye Nezareti
Yazı İşleri Dairesi
Şifre Kalemi
2071

Paris Elçiliğinden gelen 25 Haziran 1912 tarihli şifreli telgraf

Roma'dan gazetelere gelen bir telgrafta büyük bir askerî harekât hazırlandığı beyan ediliyor. Güya Napoli, (…), Trablus, Bingazi, Tobruk ve Rodos'ta 65 ticaret gemisi hazırlanıyormuş. Bunlara 50.000 kişilik bir ordu yani iki tümen İtalya'dan, iki tümen Afrika'dan, bir tugay da Rodos'tan bindirilip Akdeniz sahillerinde bir yere çıkarılacakmış, bu orduya da 5'inci Ordu Komutanı General Bani komuta edecekmiş.

Süratle Genelkurmay Başkanlığına / 26 Haziran

3'üncü Şubeye / 26 Haziran

Bilgi için 3'üncü Şubeye gönderilmiştir.

/ 26 Haziran 1912

İmza

İtalya'daki hazırlıklarla sevkiyatın nereye yapılacağına dair bilgi toplanarak süratle bildirilmesi için 2'nci Şubeye iade edildi. / 26 Haziran

BELGE NU. 37

Harbiyye Nezâreti
Tahrîrât Dâiresi
Şifre Kalemi
2071

Paris Sefâret-i seniyyesinden mevrûd 12 Haziran 328 târihli şifreli telgraf-nâmedir

Roma'dan matbûâta gelen bir telgrafda büyük bir hareket-i askeriyye ihzâr olunduğu beyân ediliyor. Güya Napoli ve (…) ve Trablus ve Bingazi ve Tobruk ve Rodos'ta altmış beş ticâret gemisi hazırlanıyormuş. Bunlara elli bin kişilik bir ordu ya'nî iki fırka İtalya'dan, iki fırka Afrika'dan, bir livâ' dahi Rodos'dan irkâb edilib Bahr-i Sefîd sevâhilinde bir mahalle çıkarılacakmış, bu ordunun kumandanlığına dahi Beşinci Ordu Kumandanı General Bani kumanda edecekmiş.

Serîan Erkân-ı Harbiyye Dâiresine / 13 minh

Üçüncü Şu'beye / 13

Ma'lûmât husûlü zımnında Üçüncü Şu'beye tevdî' kılınır

13 Haziran 328

İmza

İtalya'da bulunan istihzârât ve sevkıyâtın ve bunun nereye icrâsı mukarrer bulunduğuna dâir ma'lûmât istihsâliyle serîan(?) bildirilmesi zımnında İkinci Şu'beye iâde kılındı. /13

BELGE NU. 37

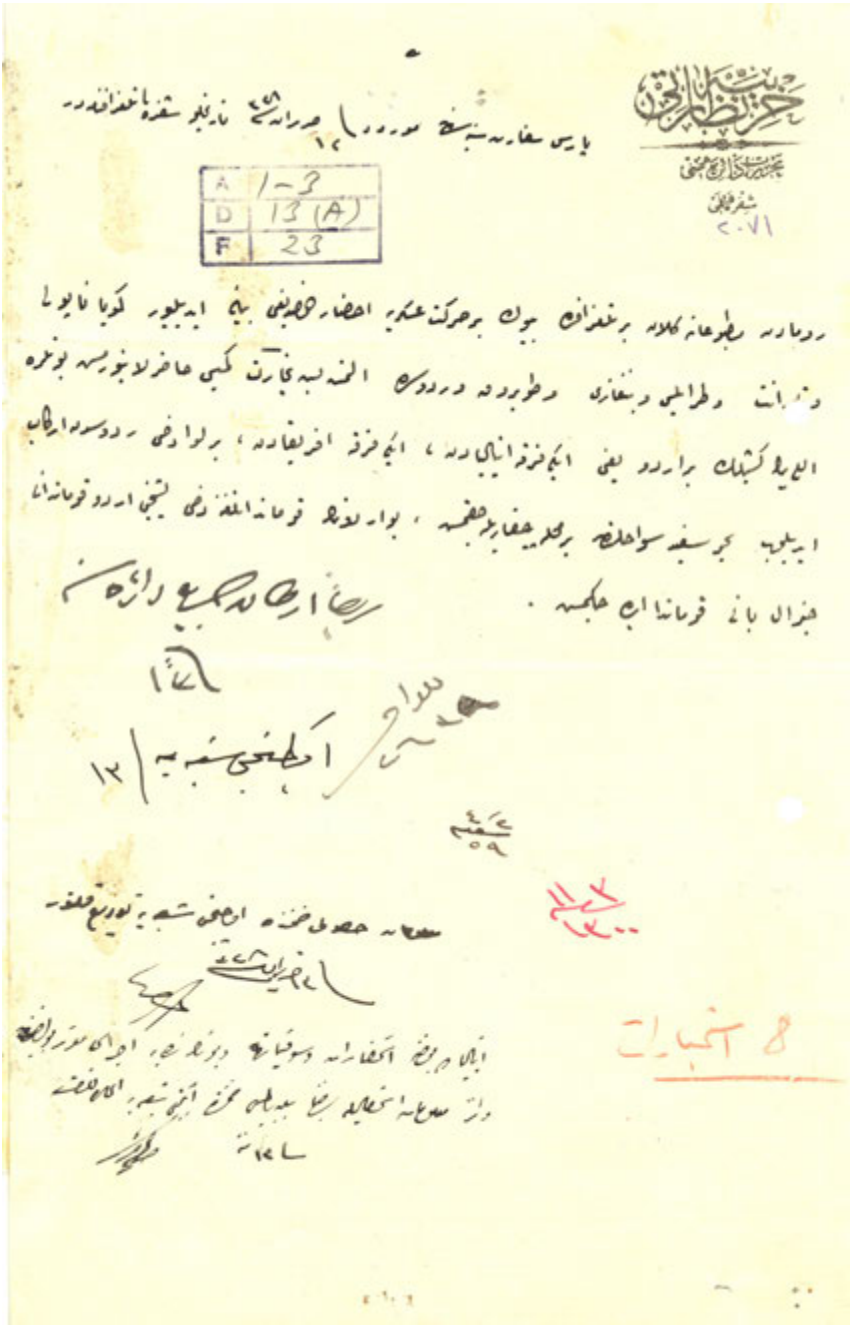

BELGE NU. 38[15]

Sayı
89

28 Haziran 1912

Harbiye Nezaretine

8 Haziran 1912 tarihinde meydana gelen Zanzur Muharebesi'ne katılan Zanzur, Saniye, Fındık bin Gaşir bölgeleri komutanlarının verdikleri raporlara göre düşmanın bu muharebeyi de esaslı bir hazırlığın ardından yaptığı anlaşılmaktadır.

Düşmanın, muharebeden önce yapmış olduğu bir iki keşif taarruzu ile siperlerimizin mevkisini öğrenmiş, kuvvetimizin miktarı hakkında da casusları vasıtasıyla gerekli bilgiyi edinmiş olduğu zannediliyor. Er geç bir Zanzur Muharebesi meydana geleceği bizce de bilindiğinden düşmanın bu muharebeyi ne tarzda cereyan ettirilebileceği düşünülmüş ve muharebe sırasında yapılması uygun olan harekât, birkaç defa bölge komutanlıklarına bildirilmiş ve gerektiğinde de hatırlattırılmıştı. Tedarik edilebilen tüm vasıtalarla geceleri çalışılarak Zanzur'un doğusunda dört, beş kilometre uzunluğunda boy hendekleri ve bu hendekleri tamamlayan gizli yollar kazılmıştır. Bununla beraber muharebe günü hendek dışına konarak zayıf bir siper oluşturmak üzere kum torbaları doldurulup hendek içinde saklanmış ve düşmandan peyderpey gasbolunan tellerle de müdafaa hattının bir kısmının önüne tel örgüsü yapılabilmişti. Sipersiz avcı hendeklerinin denizden ateş altına alınmamasına mümkün mertebe çalışılmış ve araziye gayet güzel uydurularak uzaktan ayırt edilmesi mümkün olmayan bir hâle getirilmişti. Zanzur Komutanının bu tahkimatta gösterdiği gayret sayesinde muharebede düşmanın sayıca üstünlüğüne eklenen deniz ve karadaki büyük ve küçük çaplı topları ve mitralyözlerine rağmen bir avuç insan dumanlı barutla ateş ettikleri hâlde yedi saatten fazla direnmiş ve son fişekleri bitinceye kadar sebat edebilmişlerdir. Saniye ve Fındık bin Gaşir kuvvetlerinin taarruzları sebebiyle de düşman müdafaa hattımızı ele geçirmek için ancak denizden önce batıya sonra güneye yürümek zorunda kalmış ve Mamure'ye yönelttiği hücumları bir iki defa geri çekilmeyle sonuçlanmıştır.

7 Haziran 1912 akşamı Kırkkarış-Zanzur sahilinde bir harp gemisi görülmüş ve 7-8 Haziran gecesi birkaç harp gemisi bu sahilin açığına gelerek demirlemişti. Demir yolunda da ne olduğu anlaşılamayan bir faaliyet olduğu işitilmişti. Bunlardan bir anlam çıkaran Zanzur Komutanı gece yarısı bütün müdafaa hatlarının tutulmasını sağlamış ve ertesi sabah Zanzur'da yapılması muhtemel bir muharebeye bir dereceye kadar hazırlanmıştı.

8 Haziran sabahı gece saat dokuzda harp gemileriyle Kırkkarış istihkâmlarının büyük çaplı topları şiddetli bir ateşle bombardımana

[15] Bu muharebeye ait kroki Ek'tedir.

başlamışlar ve Ayn Zara Muharebesi'nden beri bu taraflarda işitilmeyen bu derece şiddetli ve gürültülü bir atışla muharebeyi etrafa ilan etmişlerdi. Saniye Komutanı gönderdiği raporlarda düşmanın üç kol ile Zanzur'a ilerlemekte ve yaklaşık üç kilometre cephesinde bir avcı hattı ile de güneye doğru yürümekte olduğunu ve kendisinin de mücahitlerinden bir kol ile Fındık Doğar'a gittiğini, aynı zamanda Cebel Gönüllü Alayını Mamure istikametine sevk ettiğini bildiriyordu. Saniye'ye, Aziziye ihtiyat cephanesinden uygun miktarda cephane gönderilmiş ve Fındık bin Gaşir, Bir-Tobras Komutanlarına da bölgelerinde düşman yoksa Saniye kuvvetine katılmak üzere kuvvet sevki için saat on birde Genel Karargâhtan emir verilmişti. Daha sonra Fındık bin Gaşir ve doğusundaki bölgede düşmanın hiçbir hareketi görülmediği Fındık bin Gaşir süvari kuvvetinden gelen rapordan anlaşılmış ve Fındık bin Gaşir Komutanlığına bölgesinde az sayıda muhafız bırakarak kalan mücahitleri ve bir miktar cephaneyi yanına alarak Fındık Doğar'a doğru yürümesi emri saat birde gönderilmişti. Emir ve raporlar, telefon hatlarının kurulmasından dolayı süratle mahallerine ulaştı. Fındık bin Gaşir Komutanı ise durumu anlar anlamaz kendi inisiyatifi ile miktarı 1500 kadar olan Refiat mücahitlerini göndermişti. Saat bir buçukta da aldığı emir üzerine 500 kadar mücahit, bir miktar cephane ve su ile bizzat hareket etmiş olduğunu ve Saniye'ye de ayrıca 50 sandık kadar cephane gönderdiğini bildirdi.

Muharebe aşağıdaki şekilde cereyan etmiştir:

Gün doğmadan biraz önce Zanzur müdafaa hattının sahil kısmındaki Garyan mücahitleri, yerli kıyafetinde bir miktar Urbanın kendilerine doğru gelmekte olduğunu hissederlerse de kendi keşif kuvveti sanırlar. Fakat biraz sonra bunların düşmana mensup yerli asker olduğu anlaşıldığında karşılıklı ateş başlar. Ortalık biraz ağarınca filo bütün toplarını müdafaa hattımıza yönlendirir. Kırkkarış istihkâmları da ateşe katılır. Bir saat kadar sonra üç veya dört sahra bataryası Kırkkarış'ın güneybatısındaki kumluklarda mevziye girer ve ilerlemek üzere olan piyadesine yardıma başlar. Piyade her biri birer alay tahmin edilen üç kol ile Fındık Cedir'den itibaren açılıp bir kol Mamure'ye ve doğusuna diğer kol Mısrata mücahitlerimiz üzerine bir kol da Verşifane mücahitlerimiz üzerine doğru yürür.

Sabah, saat on ikide Garyan mücahitleri denizden gelen topçu ateşine dayanamayarak ve sol kanatlarının düşman piyadesi tarafından alınmakta olduğunu hissederek mevkilerini terk ederler. Hakikaten biraz sonra Kırkkarış'tan sahili takiben görünmeden gelen düşman, Garyanlıların mevzisini işgal eder.

Mamure'ye yürüyen kol tepeyi zapta ve güneyden kuşatmaya çalışmakta, diğer kollar 1000 metrede mevzide, her iki taraf karşılıklı ateş etmekte, iki alaylı bir düşman süvari tugayı Mamure'nin beş kilometre kadar kuzeydoğusunda manevra yapmakta, iki alay kadar düşman piyadesi Gavar Tepesi civarında durmaktadırlar.

Saniyeti Efendi'deki Sorman mücahitlerimiz Mamure'nin doğusuna doğru harekette, Fındık bin Gaşir'den Refiat mücahitleri Fındık Doğar'a doğru yürüyüşteydiler.

Saat birde vaziyet eskisi gibi. Yalnız Saniye kuvvetinden Kıble mücahitleri ve Cebel Gönüllü Alayı, Doğar'ın batısından kuzeye doğru taarruz hâlinde. Düşman bütün bataryalarını Mamure'ye yöneltmiş.

Saat ikide Sorman mücahitleri kısmen Mamure'ye gitmiş ve bir kısmı ile de Mamure'yi kuşatabilecek şekilde ilerleyen düşmana yandan ateş açmıştı. Saniye kuvveti taarruzuna devam ediyordu. Refiat mücahitleri henüz ulaşmamıştı. Düşman süvari tugayı meydandan çekilmişti.

Saat üçte piyade ateşi çok şiddetlenmiş, topçu ateşi Mamure'yi toz, duman bulutu içine gömmüştü. Mamure'ye yaklaşan düşman piyadesi tekrar geri çekildi ve uzakta kendisine düzen verdikten sonra yine taarruza başladı. Sorman mücahitleri bu piyadeyi yan ateşine almıştı. Nişancı Taburu Mamure'yi takviye etmek üzere Magosa'dan hareket etti. Cebel Gönüllü Alayı Mamure'nin doğusunda kuzeye doğru, Kıble mücahitleri Gavar Tepesi'ne doğru taarruzdaydılar. Refiat mücahitleri Kıble Ordusunun doğusunda ateşe katıldı.

Saat dörtte sahilde Garyanlıların mevzisini işgal eden düşman güneye doğru cephe aldı. Verşifane mücahitlerinin durumu gittikçe zorlaşıyordu. Son fişekleri de bitmek üzereydi. Düşman hücum mesafesine girmiş ve nihayet cepheden hücum etmişti. Bu muharebe çok kanlı oldu. Süngüye dipçikle karşılık verildi. Bu sırada kuzeyden düşman kuvvetinin gelmesi bu mevzinin de tahliyesini gerektirdi. Mısratalılarla Mamure'deki Cebelliler hâlâ direniyorlardı. Cebel Alayı, Kıble Ordusu, Orfele Mücahitleri, Fındık bin Gaşir kuvveti düşmana taarruz ediyorlardı. Düşmanın Bomliyane yakınındaki hurmalıktan bir alaydan fazla yardım kuvveti sevk ettiği görülüyordu.

Saat dört buçukta önce Mısrata cephesi, sonra Mamure düştü. Geri çekilen Cebel ve Sorman mücahitlerine düşman süvari tugayı dört nalla hücuma yeltendi fakat Cebel Gönüllü Alayından ve Mamure güneyinde kumlukta karşılık vermeye teşebbüs eden mücahitlerden açılan ateşle geri çekildi.

Saat beşte bir düşman bataryası Mamure'de mevzi aldı. Geri çekilen mücahitlere ateş açtı. Saniye ve Fındık bin Gaşir kuvvetleri düşmanı takip ediyor.

Saat altıda düşmanın sağ kanadı Abdülcelil Tepesi ile Zanzur'un doğusundaki arazide ve Mamure'de durmaktadır. Merkez ve sol kanadı da Kırkkarış istihkâmlarına girmiştir. Bizim mücahitlerimiz de istihkâmlara kadar bunları takip etti. Ateş muharebesi biraz zayıflamıştı.

Saat yedide iki taraf da artık ateşi kesmişti. Düşman Abdülcelil'de tahkimatla meşguldü. Zanzur hurmalığı her iki tarafın da elinde değildi. Mücahitlerimiz cihattan dönmekteydiler. Seyit Abdülcelil'in karadan ilerleyen

bir kuvvetle mi yoksa denizden çıkarılmış bir müfreze ile mi işgal edildiği anlaşılamamıştır. 20 askerle söz konusu sahili gözetlemekte olan Teğmen Reşit düşmanın denizden çıkardığı piyade ve mitralyözlerle bu tepeyi işgal ettiğini ifade etmekteyse de doğrulanamamıştır. Bu muharebeye Zanzur'dan 2050, Saniye'den 2400 ve muharebenin sonuna doğru Fındık bin Gaşir kuvvetimizden 1500 mücahit iştirak etmiş ve en son Bir-Tobras bölgesinin süvari mücahitleri de sağ kanadımıza katılmıştır.

Düşman kuvvetinin; Zanzur cephesine taarruz eden kolları toplam bir buçuk ve güneye doğru ilerleyen ve hurmalıktan yardım için sevk olunan kolları toplamı da bir tümen ki toplam yedi veya sekiz alayla bir askerî Masuvva Taburu, 800 kadar yerli sipahi askeri, birçok mitralyöz, iki süvari alayı ve dört harp gemisiyle kara istihkâmlarındaki büyük çaplı toplardan başka dört sahra ve iki dağ bataryası, bir sevk balonu ve bir sabit balondan ibaret olduğu tahmin edilmektedir.

Bizden 180 şehit ve 270 kadar yaralı vardır ve 400 sandık kadar cephane sarf edilmiştir. Düşmanın yaralı ve zayiatının ise mücahitlerin ve halkın ifadelerine göre 1000 kadar olduğu tahmin ediliyor. Urbanın ruh hâli dolayısıyla hepsi birinci hatta bulunmak istemelerinden bölge ihtiyatı ve genel ihtiyat sayısının artırılması mümkün olamamaktadır. Kuvvetlerimizi bir hat üzerinde grup grup toplamak mecburiyetinden ve cephenin ise şehri kuşatmak ve düşmanın çıkarma yapması muhtemel istikametleri kapamak emeliyle bir günlük yürüyüşten fazla bir uzunlukta olmasından dolayı bu muharebeye öğleye doğru Bir-Tobras bölgesindeki mücahitlerin yalnız süvarileri yetişebilip piyadeleri katılamamıştır. Bu sakıncalı durum her zaman böyle olmakta ve bunu düzeltecek bir çare bulunamamaktadır. Örnek olarak şunu arz edebilirim ki düşman Zaviye istikametinde bir taarruz yaptığında kuvvetimizin büyük kısmı harbe katılabilsin fikriyle Bir-Tobras'taki mevcudu 1500'e yakın olan Terhune mücahitlerini 8 Haziran 1912'den beri yapılan onca çalışmaya rağmen Saniye bölgesine göndermek henüz mümkün olamamıştır. Her kaza halkı kendi memleketini korumak emelindedir. Belirttiğimiz askerî görüşlere türlü türlü açıklamalar yapmaktadırlar. Bunların birçoğu da doğru olduğundan aksini iddia etmek uygun olmuyor. Bundan dolayı harekâtımızda bizim görüşlerimizle beraber mücahitlerin görüşlerinin de etkili olduğu arz olunur.

Neşet

BELGE NU. 38

Numro
89

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine "Tahrîrât"

26 Mayıs 328 târihinde vukua gelen Zanzur Muhârebesine iştirâk eden Zanzur, Saniye, Fındık bin Gaşir mıntıkaları kumandanlarının verdikleri raporlara nazaran düşmanın bu muhârebeyi de esâslı bir hazırlığı müteâkıb icrâ eylediği tahakkuk etmekdedir.

Târih-i muhârebeden evvel yapmış olduğu bir iki keşf taarruzu ile siperlerimizin mevkiini öğrenmiş ve kuvvetimizin mikdârı hakkında da casusları vâsıtasıyla ma'lûmât-ı lâzımeyi edinebilmişdir zann olunuyor. Er geç bir Zanzur Muhârebesi vukua geleceği bizce de ma'lûm bulunduğundan düşmanın bu muhârebeyi ne tarzda cereyân etdirilebileceği düşünülmüş ve muhârebe vukuunda yapılması münâsib ve mümkin olan harekât birkaç def'a mıntıkalar kumandanlıklarına beyân edilmiş ve îcâb edince de hatırlatdırılmışdı. Tedârik edilebilen bil-cümle vesâitle geceleri çalışılarak Zanzur'un şarkında dört, beş kilometre imtidâdında boy hendekleri ve bu hendeklere müntehî mestûr yollar hafr ve tanzîm edilmekle berâber muhârebe günü hendek hâricine konarak zaîf bir siper vücûda getirilmek üzre kum torbaları imlâ' ve hendek içinde ihfâ edilmiş ve düşmandan pey-der-pey gasb olunan tellerle de hatt-ı müdâfaanın bir kısmı önüne bir mikdâr tel örgüsü yapılabilmişdi. Sipersiz avcı hendeklerinin denizden …(?)/âteş altına alınmamasına mümkin mertebe çalışılmış ve arâzîye gayet güzel uydurularak uzakdan tefrîk edilmesi gayr-i mümkin bir hâle getirilmişdi. Zanzur Kumandanının bu tahkîmâtda gösterdiği gayret netîcesiyledir ki işbu muhârebede düşmanın adeden olan tefevvuk-ı fevk-al-âdesine inzimâm eden denizden ve karadan büyük ve küçük çaplı topları ve bir çok mitralyözlerine rağmen bir avuç müdâfiîn dumanlı barutla endâht etdikleri hâlde yedi sâatden ziyâde mukavemet ve son fişenklerini yakıncaya kadar sebât edebilmişlerdir. Saniye ve Fındık bin Gaşir kuvvetlerinin taarruzları sebebiyle de düşman hatt-ı müdâfaamızı ancak deniz cihetinden evvelâ garba sonra cenûba yürümek sûretiyle sukut etdirmeğe mecbûr kalmış ve Mamure'ye tevcîh etdiği hücûmları bir iki def'â ric'atle netîcelenmişdir.

25 Mayıs 328 akşamı Kırkkarış-Zanzur sâhilinde bir harb gemisi görülmüş ve 25-26 gecesi birkaç harb gemisi işbu sâhil açığına gelerek demirlemiş ve şimendiferde hilâf-ı müfâd bir fa'âliyyet olduğu işidilmişdi. Bunlardan bir ma'nâ istişmâm eden Zanzur Kumandanı gece yarısı tekmîl hutût-ı müdâfaasını işgal etdirmiş ve ertesi sabâh Zanzur'a gelmesi muhtemel bir muhârebeye bir dereceye kadar hazırlanmışdı.

26 Mayıs sabâhı gece sâat dokuzda harb gemileriyle Kırkkarış istihkâmâtının büyük çaplı topları şiddetli bir âteşle bombardımana başlamışlar ve Ayn Zara Muhârebesinden beri bu taraflarda işidilmeyen bu derece şedîd ve gürültülü bir endâhtla muhârebe vukuunu etrâfa i'lân

eylemişlerdi. Saniye Kumandanı gönderdiği raporlarda düşmanın üç kol ile Zanzur'a ilerilemekde ve takrîben üç kilometre cebhesinde bir avcı hattı ile de cenûba doğru yürümekde olduğunu ve kendisinin de mücâhidîninden bir kol ile Fındık Doğar'a gitdiğini bildiriyordu. Aynı zamânda Cebel Gönüllü Âlâyını Mamure istikametine sevk etdiğini iş'ar ediyordu. Saniye'ye, Aziziye ihtiyât ceb-hânesinden mikdâr-ı münâsib ceb-hâne gönderilmiş ve Fındık bin Gaşir, Bir-Tobras Kumandanlarına da mıntıkalarında düşman yoksa Saniye kuvvetine iltihâk etmek üzre kuvâ-yi münâsibe sevki için sâat on bir de karârgâh-ı umûmiyyeden emr verilmişdi. Bil'âhire Fındık bin Gaşir ve şarkındaki mıntıkada düşmanın hiçbir hareketi görülmediği Fındık bin Gaşir süvâri kuvvetinden gelen rapordan anlaşılmış ve Fındık bin Gaşir Kumandanlığına mıntıkasında cüz'î muhâfız bırakarak mütebâkî mücâhidleri ve bir mikdâr ceb-hâneyi müstashiben bi-z-zat Fındık Doğar'a doğru yürümesi emri sâat birde gönderilmişdi. Emr ve raporlar telefon hutûtunun te'sîs etmiş bulunmasına mebnî serîan mahallerine vâsıl oluyordu. Fındık bin Gaşir Kumandanı ise kendisince vaz'iyyet taayyün eder etmez kendi insiyatifi ile mikdârı bin beş yüz kadar olan Refiat Mücâhidlerini göndermiş ve sâat bir buçukda da aldığı emr üzerine beş yüz kadar mücâhid ve bir mikdâr ceb-hâne ve su ile bi-z-zat hareket etmiş olduğunu ve Saniye'ye de ayrıca elli sandık kadar ceb-hâne gönderdiğini bildirdi.

Muhârebe ber-vech-i âtî cereyân etmişdir:

Fecrden biraz evvel Zanzur hatt-ı müdâfaasının sâhil kısmındaki Garyan Mücâhidleri yerli kıyâfetinde bir mikdâr Urbânın kendilerine doğru gelmekde olduğunu hiss ederlerse de kendi keşşâfları sanırlar. Fakat biraz sonra bunların düşmana mensûb yerli askeri olduğu tahakkuk etmekle âteş teâtîsi başlar. Ortalık biraz ağarınca filo tekmîl toplarını hatt-ı müdâfaamıza tevcîh eyler. Kırkkarış istihkâmları da âteşe iştirâk eder. Bir sâat kadar sonra üç veyâ dört sahra bataryası Kırkkarış'ın cenûb-i garbîsindeki kumluklarda mevzie girer ve ilerilemek üzre olan piyâdesine muâvenete başlar. Piyâde beheri birer âlây tahmîn olunan üç kol ile Fındık Cedir'den i'tibâren açılıb bir kol Mamure'ye ve şarkına diğer kol Mısrata Mücâhidlerimiz üzerine bir kol da Verşifane Mücâhidlerimiz üzerine doğru yürür.

Sabâh: sâat 12'de Garyan Mücâhidleri denizden gelen topcu âteşine dayanamayarak ve sol cenâhlarının düşman piyâdesi tarafından alınmakda olduğunu hiss ederek terk-i mevki' ederler. Fi-l-hakika biraz sonra Kırkkarış'dan sâhili ta'kîben nazardan mestûr olarak gelen düşman Garyanlıların mevziini işgal eder.

Mamure'ye yürüyen kol mezkûr tepeyi zabta ve cenûbdan ihâtaya çalışmakda diğer kollar bin metrede mevzide her iki taraf âteş teâtî etmekde iki âlâylı bir düşman süvâri livâsı Mamure'nin beş kilometre kadar şark-ı şimâlisinde manevra yapmakda, iki âlây kadar düşman piyâdesi Gavar Tepesi civârında hâl-i tevakkufda.

Saniyet-ül-Efendi'deki Sorman Mücâhidlerimiz Mamure'nin şarkına müteveccihen hareketde, Fındık bin Gaşir'den Refiat Mücâhidleri Fındık Doğar'a doğru yürüyüşde idiler.

Sâat-1 Vaz'iyyet eskisi gibi. Yalnız Saniye kuvvetinden Kıble Mücâhidleri ve Cebel Gönüllü Âlâyı Doğar garbından şimâle doğru hâl-i taarruzda. Düşman tekmîl bataryalarını Mamure'ye tevcîh etmiş.

Sâat-2 Sorman Mücâhidleri kısmen Mamure'ye gitmiş ve bir kısmı ile de Mamure'yi ihâta edebilecek sûretde ilerleyen düşmana yandan âteş açmışdı. Saniye kuvveti taarruzunda devâm ediyordu. Refiat Mücâhidleri henüz vâsıl olmamışdı. Düşman süvâri livâsı meydândan çekilmişdi.

Sâat-3 Piyâde âteşi pek şiddetlenmiş, topcu âteşi Mamure'yi toz, duman bulutu içine gömmüşdü. Mamure'ye yaklaşan düşman piyâdesi tekrâr geri çekildi ve uzakda kendisine intizâm verdikden sonra yine taarruza başladı. Sorman Mücâhidleri bu piyâdeyi yan âteşine almışdı. Nişâncı Taburu Mamure'yi takviye etmek üzre Magosa'dan hareket etdi. Cebel Gönüllü Âlâyı Mamure'nin şarkında şimâle doğru, Kıble Mücâhidleri Gavar Tepesi'ne doğru taarruzda idiler. Refiat Mücâhidîni Kıble Ordusunun şarkında âteşe girdi.

Sâat-4 Sâhilde Garyanlıların mevziini işgal eden düşman cenûba doğru cebhe aldı Verşifane Mücâhidlerinin vaz'iyyeti gitdikçe müşkilleşiyordu. Son fişenklerini yakmak üzre idiler. Düşman hücûm mesâfesine girmiş ve nihâyet cebheden hücûm etmişdi. Bu mukatele pek kanlı oldu. Süngüye dipçikle mukabele edildi. Bu esnâda şimâlden düşman kuvvetinin gelmesi bu mevzinin de tahliyesini intâc etdi. Mısratalılarla Mamure'deki Cebelliler hâla mukavemet ediyorlardı. Cebel Âlâyı, Kıble Ordusu, Orfelle Mücâhidleri, Fındık bin Gaşir kuvveti düşmana taarruz ediyorlardı. Düşmanın Bomliyane kurbundaki hurmalıkdan bir âlâydan fazla kuvve-i imdâdiyye sevk etdiği görülüyordu.

Sâat- 4,5 Evvelâ Mısrata cebhesi, sonra Mamure sukut etdi. Ric'at eden Cebel ve Sorman Mücâhidlerine düşman süvâri livâsı dört nalla hücûma yeltendi, fakat cebel gönüllü âlâyından ve Mamure cenûbunda kumlukda tevakkufla mukabeleye teşebbüs eden mücâhidlerden âteş yedi ve geri çekildi gitdi.

Sâat-5 Bir düşman bataryası Mamure'de mevzi' aldı. Ric'at eden mücâhidlere âteş açdı. Saniye ve Fındık bin Gaşir kuvvetleri düşmanı ta'kîb ediyor.

Sâat-6 Düşmanın sağ cenâhı Abdülcelîl Tepesi ile Zanzur'un şarkındaki arâzîde ve Mamure'de durmakda. Merkez ve sol cenâhı Kırkkarış istihkâmâtının yakından himâyesine ilticâ' etmiş. Bizim mücâhidlerimiz de istihkâmlara kadar bunları ta'kîb etmiş bulunuyor. Âteş muhârebesi biraz zayıflamışdı.

Sâat-7 Artık âteş tarafeynden de kesilmişdi. Düşman Abdülcelîl'de tahkîmâtla meşgul. Zanzur Hurmalığı her iki tarafın da elinde değil. Mücâhidlerimiz cihâddan avdet etmekde idiler. Seyyid Abdülcelîl'in karadan ilerleyen bir kuvvetle mi yoksa denizden ihrâc edilmiş bir müfreze ile mi evvelâ işgal edilmiş bulunduğu anlaşılamamışdır. Yirmi askerle mezkûr sâhili tarassud etmekde olan Mülâzım Reşîd Efendi düşmanın denizden çıkardığı piyâde ve mitralyözlerle işbu tepeyi işgal etdiğini ifâde etmekde ise de bu söz teeyyüd ve tahakkuk etmemişdir. Bu muhârebeye bizim cihetde Zanzur mıntıkasından 2050 Saniye mıntıkasından 2400 ve muhârebenin nihâyetine doğru Fındık bin Gaşir kuvvetimizden 1500 mücâhid iştirâk etmiş ve en sonra Bir-Tobras mıntıkasının süvâri mücâhidleri de sağ cenâhımıza iltihâk etmişdir.

Düşmanın Zanzur cebhesine taarruz eden kolları mecmûu bir buçuk ve cenûba doğru ilerleyen ve hurmalıkdan berây-ı muâvenet sevk olunan kolları mecmûu da bir fırka ki cem'an yedi veyâ sekiz âlâyla bir askerî "Masuvva" Taburu ve 800 kadar yerli sipâhîsi efrâdından, birçok mitralyöz ve iki süvâri âlâyından ve dört harb gemisiyle kara istihkâmâtındaki büyük çaplı toplardan mâ-adâ dört sahra ve iki cebel bataryasından ve bir kabil-i sevk balondan ve bir sâbit balondan ibâret olarak görülmüş ve tahmîn olunmuşdur.

Bizim cihetden 180 şehîd ve 270 kadar mecrûh vardır ve 400 sandık kadar ceb-hâne sarf edilmişdir. Düşmanın mecrûh ve telefâtı ise mücâhidin ve ahâlînin ifâdâtına nazaran 1000 kadar zann olunuyor. Urbânın ahvâl-i rûhiyyeleri dolayısıyla hepsi birinci hatda bulunmağı istemelerinden mıntıka ihtiyâtı ve ihtiyât-ı umûmî efrâzı mümkin olamamakda ve kuvve-i umûmiyyemizi bir hatt üzerinde grub grub cem' etmek mecbûriyyetinde bulunulmakda olduğundan ve cebhe ise şehri ihâta etmek ve düşmanın hurûç etmesi muhtemel istikametleri kapamak emeliyle bir günlük yürüyüşden fazla bir imtidâdı hâiz bulunmakda idüğinden bu muhârebeye öğleye doğru Bir-Tobras mıntıkasındaki mücâhidlerin yalnız süvârileri yetişebilib piyâdeleri iştirâk edememişdir ve bu mahzûr her vakt bâkî olub buna bir çâre-i tesviye bulunamamakdadır. Misâl olarak şunu arz edebilirim ki düşmanın Zaviye istikametinde bir taarruzu vukuunda kuvvetimizin kısm-ı a'zamı harbe iştirâk edebilsin fikriyle Bir-Tobras'daki mevcûdu bin beş yüze karîb olan Terhune Mücâhidlerini 26 Mayıs 328'den beri edilen bunca mesâî ve ikdâmâta rağmen Saniye mıntıkasına göndermek henüz mümkin olamamışdır. Her kazâ' ahâlîsi kendi memleketini kapamak emelindedir. Serd edilen mütâlaât-ı askeriyyeye dürlü dürlü izâhlar beyân etmekdedirler ve bunların birçoğu da muhikk olmağla aksini iddiâ' muvâfık olmuyor. Binâen aleyh harekât-ı askeriyyemizde mütâlaât-ı harbiyye ve askeriyye ile berâber mütâlaât-ı mahalliyyenin de bir âmil-i müessir olduğu ma'rûzdur efendim.

15 Haziran 328

Neş'et

BELGE NU. 38

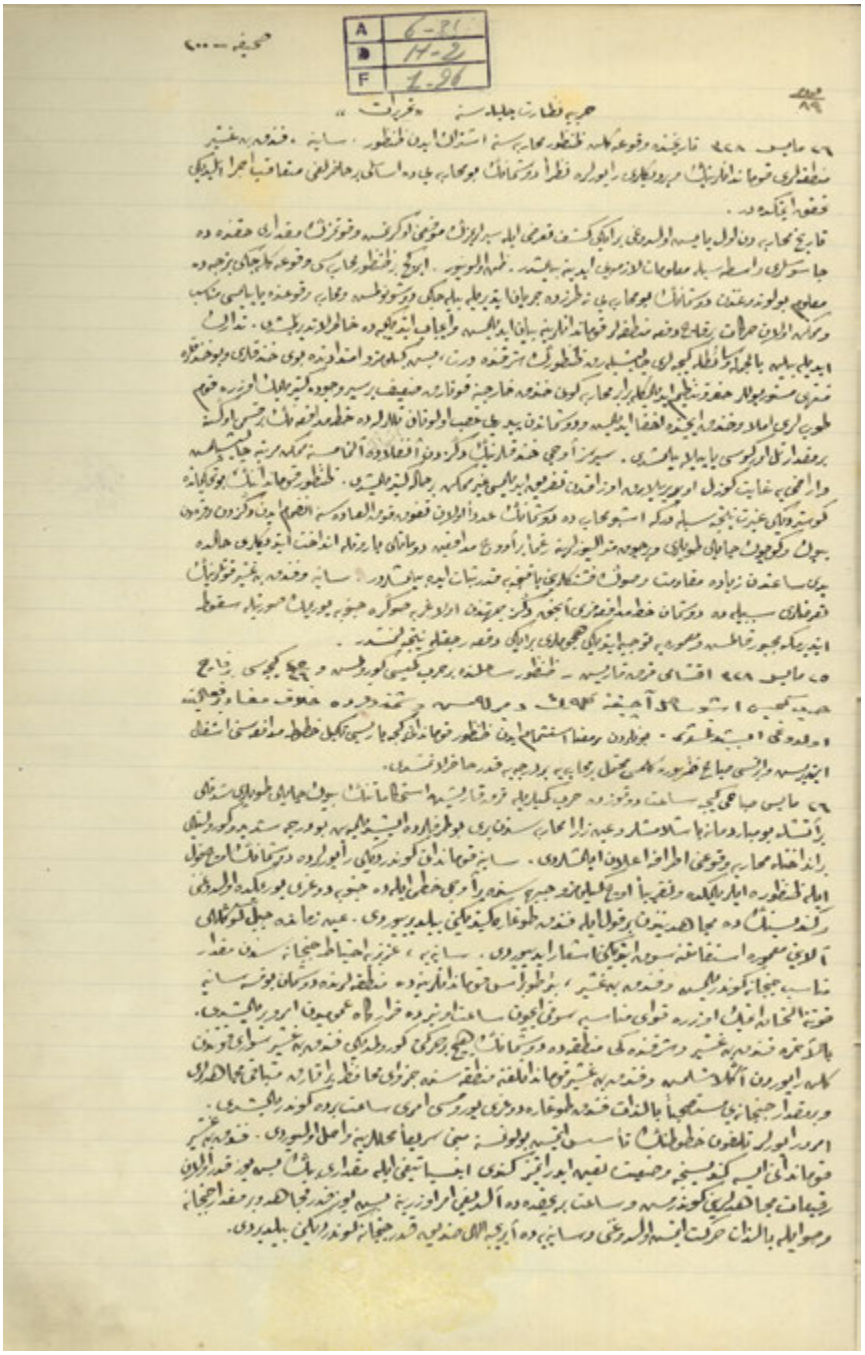

A	6-21
B	14-12
F	1-92

محاربه بروجه آتی جریان یافته :

فجرون بر از اول ملحظور خط مدافعه سنگ سیل خسنده کی غربان مجاهدلری برلی قیاقنده وبقدار بانک کیلیه ودوغری هاکاره الدوغی حسابیدر اوسه ده کندی کت قاری حسابیدر . فقط بر از صوکره بونلرک دوستانه مصوبه بری عسکری اولدوغی خفیه ایکلا آفسه قاطیسی باشلادی . اورتالهه بر از آغاریجه قیلو قاپیل محاربه خط مدافعه نوعیه ایلدی . فرقه قارسه استحکاملری وه آفسه اشتراک ایدر . بر ساعت قدر صوکره اوچ اوچ یاوز محاربه ایلدیکی فرقه تابیلک جنوب غربیسنه کی توملقلاره موضعه کیردی وایلریلدیلر اوزره اولدوغی یاوه سنه مدافعه باشلادی . یاوه بری بر آلوی خمسه الوانان اوچ قول ایله قندهار جیدرون عبادا آچیلوب برقول معموره یه واشرقنه دیکر قول مراطه مجاهدلریز اوزرینه برقول وه دوستانه مجاهدلریز اوزرینه دوغری یورودی .

صباح : ساعت - ۷ ده غربان مجاهدلری دکریون کلهلوجی آفسنه دایانامیه ده وصول حاکم دوستان یاوه سی طرفندن آلقنده الدوغی حسابیله ترک موقع ایدیلر . فی الحقیقه بر از صوکره فرقه تابیه سلی فیقیا قطه دن مستور اولدوغه کلهه دوستان غربانیلرک موضعنی اشغال ایدر .

معموره یه یورجی قول مذکور نیه یی ضبط وجنودن احاطه جانسیقنده دیکر قول ایله کیلیه نره وه موضعه طرف آفسه قاطیلی ایکنده ایکی آلوی برودستان سواری لواسی معموره نک بسه کیلیه نره قدر سرعت نمالیسنه مانوره یاپیقده ، ایکی آلوی قدر دوستان یاوه سی غوارتیسی جهتنه حال توقفده .

ساعه ۸ قدر کی معموره ده مجاهدلریز معموره نک شرقنه متوجه یاوه کنده ، قندهار غیرون رفیقات مجاهدلری قندهار طوغاره دوغری یورولمشده ایدیلر .

ساعت - ۸ وضعیت اکسیکی کبی دکیل . ساعه قوندن قبله مجاهدلری جبل کوکلای آلوی طوغار غربندن شمال دوغری حال قدرقده . دوستان قابیل طیاری معموره یه توجه آفسه .

ساعت - ۹ معموره یان مجاهدلری قسماً معموره یه کیرمشلر وقرشی ایله وه معموره یی احاطه ایده بیلدیلر معموره ایلریه دوستانه یاندن آفسه آچیلمشدی . ساعه قوی قدرقده دوام ایدیوردی . رفیقات مجاهدلری هنوز واصل اولامشدی . دوستان سواری لواسی میدانده چکیلمشدی .

ساعت - ۱۰ یاوه آفسی بلا شتلنسه ، الویچی آفسی معموره یی توز ، دومان بلوطی ایچنه کومشدی . معموره یه یاپیلوسان دوستان یاوه سی تکراری چکیلدی . اورادقه کندیسنه انتظام ویرمکیله صوکره یه قدرقه باشلادی . معموره یان مجاهدلری بو یاوه یی یان آفسه آلمشدی . فقط بو طوری معموره یی قطعیاً ایکلا اوزره متوجه ده حرکت ایدی . جبل کوکلای آلوی معموره نک شرقنه ، شمال دوغری قبله مجاهدلری غوارتیسنه دوغری قدرقده ایدیلر . رفیقات مجاهدلری قبله اورسنک شرقنه آفسه کیردی .

ساعت - ۱۱ ساعه غربانیلرک موضعنی اشغال ایدن دوستان جنوب دوغری جبهه آلدی . دوستانه مجاهدلرنک وضعیتی کیدکجه مشکلشیوردی . حوض قشکاری یانده اوزره ایدیلر . دوستان جمعی مسافه سی کیرمسه ورایت جبهه دن تجمع ایتدی . بو مقابله یلک قاملی اولدی . سونکوی ویجیکله مقابله ایدیلدی . بو اثنادا شمالدن دوستان قوتنک کلمسی بو موضعک وه قلعه نک اتخاذ ایدی . مراطه ایدلر معموره کی جبلیلر حالا مقاومت ایدیوردی . جبل آلوی ، قبله اوردی ، اورتالق مجاهدلری ، قندهار غیرون دوستان قوتیله قوجه ایدیوردی . دوستانک بو یلیانه قرینده کی خوبالقده برآلوی دن فضله قوه امداد یه سوره ایدیلک لوزم کوردیلر .

ساعت - ۱۲ ۵ اولدوغی حالده جبهه سی ، صوکره معموره سقوط ایتدی . جهت ایدن جبل و معموره مجاهدلرینه دوستان سواری لواسی درت فعاله جمعه بلندی . فقط جبل کوکلای آلوینی و معموره جنوبنده قوملقده توقفله مقابله یه قیشتی ایدن مجاهدلرون آفسه بیوک وکری چکیلدی کیدی .

A 6-21
B 11-2
F 1-98

صحیفه - ۲۰۶

ساعت - ۵ بر دوستانه بطاریهای معموره ده موضع آلدی. رجعت ایدن مجاهدلره آتشه آچدی. ساعت وقتده به عشر قوللری دوستانی تعقیب ایدیور.

ساعت - ۶ دوستانک صاغ جناحی عبدالجلیل پاشا ایله نخلستانک ترقنده کی اراضی ده معموره ده طوریقده. مرکز وصل جناحی قره دره سنه آتخامانک یاقیندن حمایه سنه آلمانیه زم مجاهدلر ایزده آتخامانک قدر بولنان قوللری تعقیب ایتمه بولونیور. آتشه محاربه کی بر آز ضعیف قالمشدر.

ساعت - ۷ آرقه آتشه طرفنده ده کسیلمشدی. دوستان عبدالجلیله قوللرنک مشغول. نخلستانک اراضی طرفنک ده الینده دکل. مجاهدلرک جرأتدن عودت ایتمکده ایدیلر. سید عبدالجلیلک قره دره ایله برلشمه بولونمه سی وکزدن اخراج ایدیلمسه بر مفرزه ایله می اراده استقبال ایدیلمه بولوندرغی انکلاشیلامشدر. بلکه عسکر مذکورک سلمی ترحه آتکیه الرندن سلاح ایتمش دوستانک وکزدن جیقارلمش یاده وسز الیورلر ایسه بی استقبال ایدیکی اراده آتکیه ایسه ده بوسوز تأیید وقتده ایتمشدر. بو محاربه زم جریده نخلستان منطقه سندن ۲۰۰۰ سانه منطقه سندن ۲۰۰ محاربه ثلاثه نی اقتضا ده وغزی قوندره عشر قوتزدن ۱۵۰۰ مجاهد استقبال ایتمه دالک حوکومه بر طور اسس منطقه سنک سوای مجاهدلری ده صاغ جناحه آلمغه ایتمشدر.

دوستانک نخلستان جهتنده سنقدر صیاده ایدن قوللری مجموعی بر جهه و جنوب و دوغری ایدلیسی و جنوب الغدن برای معاونت سوق ایلمشلر قوللری مجموعی ده بر فرقه جمعاً بدی ریاست آلوبلر بر عسکری ۵ مرصوع ۵ طابوری و ۸۰۰ قدر برلی سیلیحسی اخراجدن، بر جهه بنه الیورلر وایلک سوای الغدن دورت حربیه کسیلمه فره آتخامانده کی بوک جاپلی طوبلرون ماعدا درت صحرا ایلکی جبل بطاریسندن در قابل سوق الیورلر در ثابت الیورلر تعاقبه اولورده کوریلمسه وجهه الوقتنه در.

بزم جزءلرن ۱۸۰ سرید و ۷۰ قدر مجروح وار. و ۶۰۰ قدر قدر جنازه مرخص ایدیلمشدر. دوستانک مجروح و قتلاسی ایسه مجاهدلره واصل الینان اخبارات نظرنجه ۱۰۰۰ قدر ظنه اولونیور.

عربانک اطراف رجعتلری و دولچه سلیمی برغ حضه بولونمق ایسه ملازمن منطقه اهتمالی و اهتمال اعمی اخرازی محکمه الملاحظه وضعیت عمومیه نی بر خطه اوزرنه عزیز بر جهه اعمال مجبور قیده بولونمقده اولدوغندن رجعت ایسه شهری احاطه ایدن و دوستانک ضرورتی اقتضا عمل استقامتلری قدر اسوه ایلمه بر کوللک بورلیسندن فقط بر اعداد حاز الیورلر قیده ایدوکندن بو محاربه اوکلری دوغری بر طور اسس منطقه سنده کی مجاهدلرک دوچار سوایلری قیمه بلوب یاده قوی اشتراک ایده مشدر.

و بو محذور هر وقت باقی اولوب بو بر جهه قسوب بولونامقده در. مثلا اولدوغه مستوی عرصه ایده بیلرکه دوستانک زرای استقامتنده بر قدر محفوظ قوتزدن فرض اعلی حربا اشتراک ایده بلسه خلاصه بر طور اسسده کی موجود بلک ایسه بوزه قریب الوقت زهوی مجاهدلری ۲۶ مالیس ۲۰۰ دن بری ایدیلمه بوجه سامی واقعه اثنا عما سانیه منطقه سنه کوندرلمش اولمغه محکمه اراده امشدر. لهذا قضا اقتضا کندی ملاکنی تایا اسه امانه در. سرد ایدیلمه مطالعات عسکریه و دیوردیلوغ اخبارلر بیان ایتمکده در. و بو قلاف بر جهوفی ده محمود اطاغه عکسی او عامو لنمه الیور. بنا ر علیه جهات عسکریه زده مطالعات حربیه و عسکریه ایله بر طور مطالعات محیله نک ده بر عمال مقتدر اولدوغی معلومدر. افندم ۱۵۰ جهراد ایتمه

نشت

EK

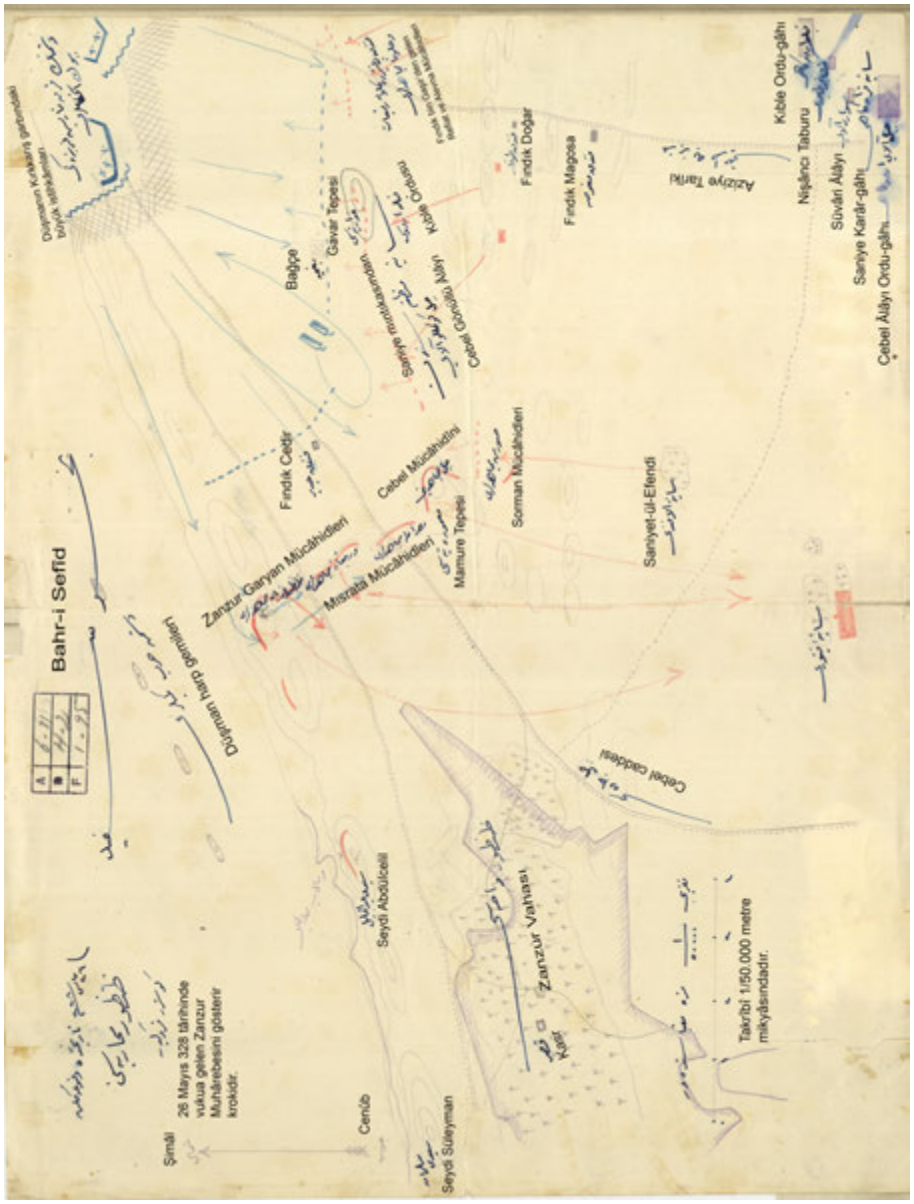
Bahr-i Sefid
Şimâl
Cenûb
26 Mayıs 328 târiḫinde vukûa gelen Zanzur Muḥâreberesini gösterir krokidir.
Tasrîbî 1/50.000 metre mikyâsındadır.
Seyḍî Süleyman
Seyḍî Abdülceli
Zanzur Vâḥâsı
Kalât
Cebel Caddâsı
Zanzur Garyan Mücâhidleri
Misrâtâ Mücâhidleri
Cebel Mücâhidini
Mamure Tepesi
Sorman Mücâhidleri
Sânîyet-ül-Efendi
Findik Cedîr
Bağçe
Gâvâr Tepesi
Kıble Ordu-gâhı
Findik Doğar
Findik Magoea
Azîzîye Tarlası
Kıble Ordu-gâhı
Nişânco Taburu
Süvârî Âlâyı
Sânîyye Karâr-gâhı
Cebel Âlâyı Ordu-gâhı

BELGE NU. 39

Harbiye Nezareti Yazı İşleri Dairesi Şifre Kalemine Mahsus Müsvedde Evrakı

Temize çekilmiş evrakın havale edildiği daire: Genelkurmay ve Sıhhiyeye takdim edildi.

Teslim alınmıştır. 13 Temmuz 1912

Açıklamalar: Suretleri Sadarete ve Dışişlerine yazıldıktan sonra kimyasal maddelerin mümkünse cinsinin, yakalanan casusların isimlerinin ve yakalandıkları tarihin bildirilmesi için Osmanlı Ajansına.

Suretler gönderilmiştir / 13 temmuz

Evrakın numarası: 2387

Temize çekildi. 13 Temmuz

Trablusgarp Komutanı Neşet Bey'den gelen 11 Temmuz 1912 tarihli şifreli telgrafın çözümü

İtalyanlar vahşette ileri giderek kuyuları zehirleme teşebbüsünde bulunmuşlardır. Dün öğle vakti elinde kimyasal maddeleri içeren bir şişeyle bir casus yakalanmış ve Rikdalin'de bir kuyuyu zehirlediğini ve kuyuları zehirlemek göreviyle Fruva'dan çıkarıldığını itiraf ile diğer iki casusun Bonoma istikametindeki kuyuları zehirlemek üzere hareket ettiklerini ifade etmiştir. Durumun basına ve elçiliklere tebliği.

BELGE NU. 39

Harbiyye Nezâret-i Celîlesi Tahrîrât Dâiresi Şifre Kalemine Mahsûs Müsvedde Varakasıdır.

Nüsha-i mübeyyezenin havâle buyurulduğu Dâire: Erkân-ı Harbiyye ve ba'de Sıhhiyyeye takdîm olundu

Teslîm alınmışdır. 30 Haziran 328

Mülâhazât: Sûretleri Sadârete ve Hariciyyeye yazıldıkdan sonra mevâdd-ı sıhhiyenin mümkinse cinsi ve tutulan câsûslar isimlerinin ve tutuldukları tarihin isti'lâmı(?) zımnında Osmânlı Ajansına

Sûretler gönderilmişdir / 30 minh

Numro: 2387

Tebyîz olundu. 30 minh

Trablusgarb Kumandanı Neş'et Bey'den vârid olan 28 Haziran 328 târihli şifreli telgraf-nâmenin hallidir

İtalyanlar vahşette ileri giderek kuyuları tesmîm teşebbüsünde bulunmuşlardır. Dün mevâdd-ı sıhhiyyeyi hâvî elinde bir şişe olmak üzre zevâlde bir câsûs der-dest edilmiş ve Rikdalin'de bir kuyuyu tesmîm eylediğini ve kuyuları tesmîm me'mûriyyetiyle Furuva'dan çıkarıldığını i'tirâf ve diğer iki câsûsun Bonoma cihetindeki kuyuları zehirlemek üzre hareket eylediklerini ifâde eylemişdir. Keyfiyyetin matbûâta ve sefâretlere teblîgi.

BELGE NU. 39

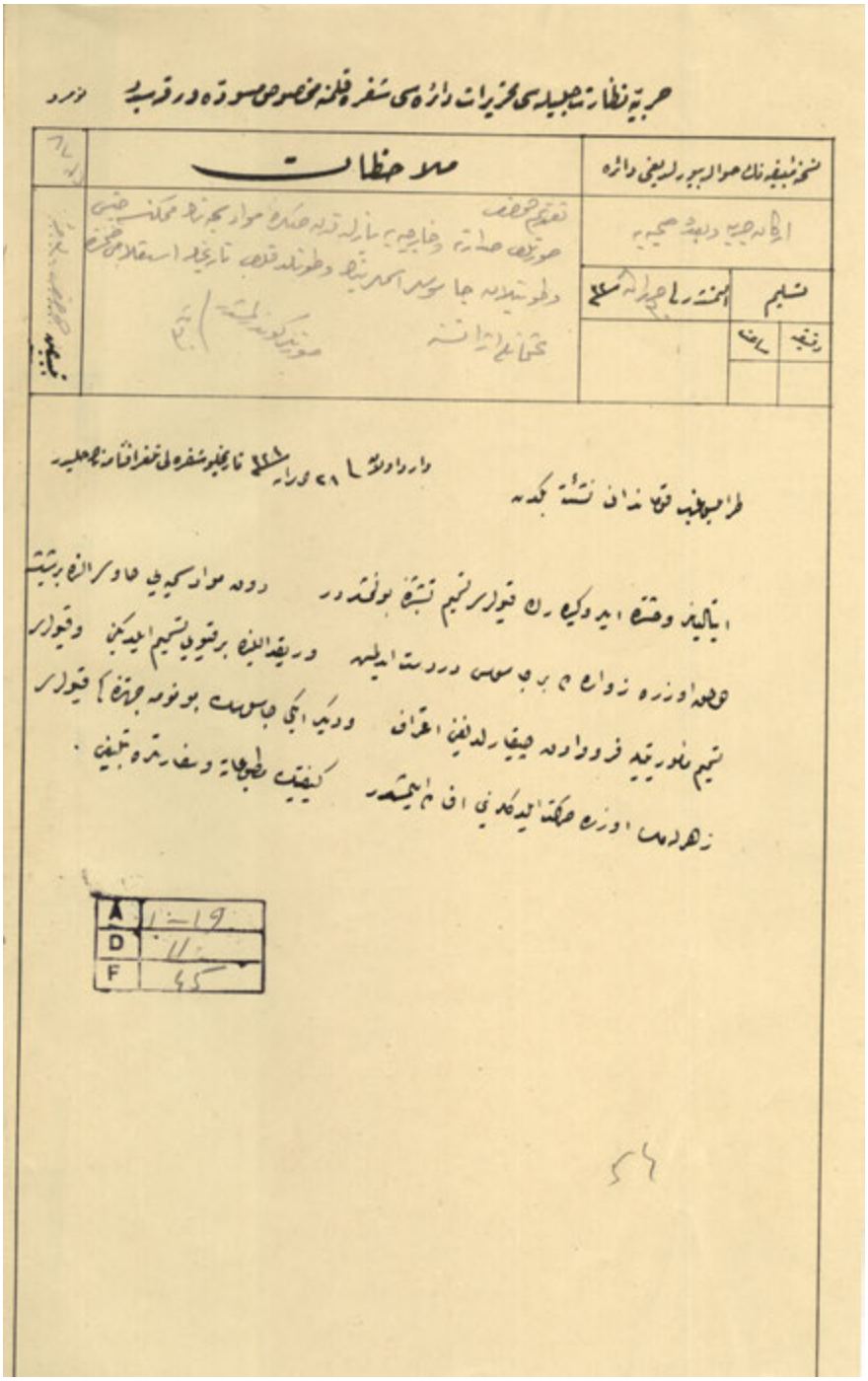

BELGE NU. 40

Askerî İdare Başkanlığının Layihası[16]

Aziziye Karargâhından
25 Temmuz 1912

Komutanlığa

Gerektiğinde her noktası hakkında açıklamalarda bulunmak üzere on birinci ayına giren başkanlığımın, kısa bir tarihçesini takdim ediyorum. İdare işlerinin bu ana kadar ne şekilde yürütüldüğü hakkında kısa bilgileri içeren bu açıklamam, durumu bir dereceye kadar anlatabildiyse aslında tarafınızdan da bilinen dayanılamayacak kadar ağır vazifemi elimden geldiği kadar yapmış ve milletin bir görevliden beklediği vatanperverlik vazifesini mümkün mertebe yerine getirmiş sayılacağımdan, bununla gurur duyar, tarihçemin gerektiğinde müracaat edilmek üzere harp ceridesine kaydedilmesi için Genelkurmay Başkanlığına havalesini istirham eylerim.

İdare Başkanı Alay Kâtibi
Nazmi

Layiha

İtalya'nın Osmanlı Devleti'ne hiç beklenmedik bir zamanda harp ilan ederek memleket içinde meydana getirdiği karışıklık esnasında, süratle seferber hâline giren Tümenimizin idaresini temin etmek üzere barış zamanında kurulan ancak kadro mevcudu tamamlanamayan bir askerî idare, harp ilanını müteakip aynı teşkilatla vazife yapmak zorunda kaldı. Harp ilanı bir süre önce haber alınmış olsaydı zamandan istifade edilerek sefer vakti iş görebilecek bir idare heyeti oluşturulup daha önceden hazırlanılır ve sonradan maruz kaldığımız dayanılmaz zorluklarla karşılaşılmazdı. Fakat harp ilanından ancak üç gün önce harp hazırlıklarına ve hareket üssü olan Garyan'a sevkiyata başlanması, sevkiyat işlerinin ciddi bir surette yapılmasına izin vermedi.

Özellikle harbin başlamasından dört beş gün önce harp araçları, erzak, eşya ve aletlerle yüklü olarak gelen Derne vapurunun İtalyan harp gemilerinin kontrolü altında bulunmasından dolayı süratle tahliyesi gerektiğinden karaya yapılacak nakliyat bir dereceye kadar sekteye uğramış, çabalarımızın önemli bir kısmı müdafaa edilmeden düşman eline geçmesi muhtemel olan bu malzemelerin bir an evvel kurtarılmasına harcanmıştır. Barış zamanında işleri yürütmeye ancak yetebilecek bir şekilde teşkil edilen herhangi bir askerî idarenin, özellikle Trablus'taki müstesna durum karşısında aciz kalıp harp esnasında teşkili gereken nakliye, sevk, muhafaza

[16] Layiha, herhangi bir konuda bir görüş ve düşünceyi bildiren yazı. Türkçe Sözlük; c.2. s.961.

birliklerinden tamamıyla mahrum kalması karşılaşılacak zorlukları bir kat daha artırıyordu. Sevkiyatın temini için tedarik edilebilen develerin büyük kısmı önemi dolayısıyla silah ve cephane nakline tahsis edilmiştir. Bu yüzden nakliyatımız sekteye uğramak tehlikesine maruz kalmışsa da daha sonra mühimmat nakliyatından arta kalan develerle sevkiyat yapmak zorunda kalınmıştır. İlk topun şehirde meydana getirdiği asayişsizlik arasında develerle muntazam bir sevkiyat yapmak, her türlü muhafaza ve müdafaa vasıtalarından mahrum kafileleri emredilen mevkilere göndermek imkânsızdı. Farz edelim ki muhafaza mükemmel olsa da heyecan içinde olan ve beş seneden beri memleketlerine yayılan kıtlıktan dolayı açlıktan ölmeye mahkûm kalan halka karşı, muhafızı nispeten az kafilelerin korunması mümkün olamazdı. Sayısız güçlüğe rağmen tedarik edilerek erzak nakline tahsis olunan develerin sahipleri, top seslerinin meydana getirdiği heyecana kapılarak kaçıp her biri bir tarafa gittiğinden nakliyat birdenbire kesilmişti. Muntazam bir idare heyeti teşkili için gereken subayların harp gereği gönüllü birliklerde istihdamları münasebetiyle bağlı birliklere gönderilmeleri, idare heyetini çaresiz kendi mevcuduyla çalışmaya mecbur etmiş ve mevcut idare memurları da güçleri yettiği kadar bu önemli görevi yapmıştı. İdare heyeti sivil memurlarından Veznedar Mehmet Tevfik Efendi ile şubede görevli Rıfat Efendi Tümenin şehri tahliyesini müteakip idaremize katılmaları gerekirken şehirde kalmışlardır. Aslında büyük bir yardıma ihtiyacı olan idaremizin bu şekilde iki memurunu kaybetmesi durumu daha da zorlaştırmış ve seferber bir tümenin iaşe işleri yalnız beş kişinin üzerine kalmıştır. İdare ve iaşe işlerini iyi bir şekilde yürütmek görevini üzerlerine alan bu beş kişiden diğer ikisi de Tümenin hayatı ve geleceği olan paraların bulunduğu kasayı Garyan'a götürmekle görevlendirilmişlerdir. Kalan üç kişi de Allah'ın verdiği kuvveti mümkün olduğu derecede sarf ederek idareyi sağlamaya çalışmışlardır. Cephane nakline tahsis edilen develerden artakalan kısmı, görev bölümü maksadıyla taburların nakliyatına tahsis edilmişti. Taburlar, şehirden naklettikleri erzağı Kırkkarış civarına kadar getirebilmişlerse de düşmanın bu mevkiyi topa tutması, erzağın halk tarafından yağmalanmasına sebep olmuştur. Bu ve buna benzer elde olmayan sebepler dolayısıyla şehirde gerek idare gerek taburlardan terk edilen çeşitli erzak miktarı 8000 çuval kadardır. Gerek erzağın Saniyeti Beni Adem'e çıkarılmasında gerek Saniye'den Garyan'a sevkinde, sonradan Osmanlı sancağı altında toplanarak millî birliği temsil eden halkın düşüncelerinin anlaşılamaması nakliyatın başarıyla yürütülememesine sebep olmuştur. İşte bu nedenle karargâhın bulunduğu Saniyeti Beni Adem'e sevk ettiğimiz erzak kafilelerinden bazıları bilinmeyen yerlere gider, nakliyat için binlerce sıkıntıyla tedarik edilen develer de bu suretle gözden kaybolurdu. Elde edilebilen vasıtalar ve erzakla Saniye'ye geldiğimizde idare ve iaşe işlerinin yürütülmesi için yanımdaki iki kişiyi de Garyan'a gönderdim. İaşeye ihtiyaç duyan taburların iaşesinin elden geldiği kadar temini, şehirden çıkarılıp Saniye'ye depo edilen erzak, cephane, silah ve gece baskınlarında yaralananları, hastaları Garyan'a sevk etmek için gereken develeri bulmakla yalnız ben görevliydim. Durum, hiç yoktan yaratmayı gerektiriyordu.

Yukarıda arz edildiği üzere Saniye'de iken Urbanın yanımıza gelerek ihtiyacımızı temin etmeye çalışmalarından vazgeçtik, askere alınanlar ile gönüllü olarak muvazzaf birliklerde görevli bütün yerli nizamiye askerin firar etmesi bulunduğumuz sıkıntılı durumu açıklamaya yeter. Böyle karışık ortam içinde ve yardımdan mahrum olarak Garyan sevkiyatının yapılması gibi ağır bir vazifeyi üslenen bir idare başkanının ne kadar çalışmak zorunda olduğu basit bir düşünceyle anlaşılır. Bu zamanlarda idare başkanlığı, kasadarlık, nakliye, sevkiyat, ambar memurlukları, kayıt ve yazışma işleri yalnız bana aitti. İnsan gücü ve tahammülü haricinde görünen bu takat üstü vazifelerin yerine getirilmesi için evrak havalesiyle işler yürümediğinden mümkün mertebe ciddi ve çok çalışmak için gayret edilmiştir. Şükürler olsun ki yapılması gereken bu zor işler karşısında acz göstermeyerek kendimi vazifeme adadım. Maruz kaldığım bu yalnızlık, bu tahammülü aşan vazife Ayn Zara'dan geri çekilme tarihi olan 1 Kasım 1911 tarihine kadar devam etmiştir. Görevimi yapmaya çalıştığım zamanlarda maruz kaldığım sayısız zorluğa rağmen bu hususta sarf ettiğim gayretin şahidi Allah ve sebat ve metanetimin devamlı teşvikçisi olan sizsiniz.

İşte Saniye'de bulunduğumuz şu yoğun günlerde Tümenin Aziziye – Garyan istikametinde çekilmesi gerektiğinden erzak ve eşyanın nakline büyük çaba gösterildi. Allah'ın yardımıyla tedarik edilebilen develerle Tümenin Saniye'deki bütün levazım maddeleri Aziziye'ye nakledilmiş bu mevkiye katılmaya başlayan Urbanın icap ettirdiği ileri hareket nakliyatın yeni bir devreye girmesine sebep olmuştur. Dört bir taraftan koşan bu mücahitlerin o anda erzağının dağıtılması, henüz düzen ve itaate alışmamış bu halkın bir düzene sokulması ilk bakışta kolay gibi görünse de o anda idarenin maruz kaldığı müşkülat son haddindeydi. Tümenimize harbin başından beri yardım konusunda gösterdikleri kayıtsızlığı tamire, din ve milliyet gereği mensup oldukları İslamiyet bayrağı altında birleşmeye koşan bu mücahit topluluğunu okşayarak hatta yapılmayacak arzularını yerine getirmek suretiyle gönüllerini kazanmaya çalışmak, durum ve zamanın gereklerinden olmakla karşılaşılan müşkülat bir kat daha artıyordu…

Bazen insanın tahammül edemeyeceği birtakım istekler oluyordu ki: Buna devam idarenin kısa bir zamanda iflası demek olacağından mümkün olduğu kadar takip edilebilen güzel bir usul sayesinde hem Urbanın Tümene bağlılıkları temin edilmiş hem de para israfı önlenmeye çalışılmıştır. Devam eden bu karışık durum, bütün mücahitlerin ileri harekete başlamasıyla artmış ve mevcudu 15.000'den fazla olan bu muharip tümene nakliye araçları tedariğiyle nakliyatın düzenli bir şekilde yapılması zorunlu bir hâl aldığından Trablus'un mutlaka geri alınması fikri bütün mücahitlerin gayesi hâline gelmişti. Bu şanlı ileri hareketin her türlü gerekli vasıta ile donatılmasıyla mücahitlerin şevk ve gayretlerinin artacağı aşikârdı. Mücahitlerimizin hiçbir şeyden mahrum kalmamaları için her ne bahasına olursa olsun geceyi gündüze katmak suretiyle gösterilen gayret Allah'ın yardımıyla başarıyla sonuçlanmış ve zorluklarla karşılaşmamaları için tedarikine çalışılan nakliye araçları ikmal edilmiştir.

Hani ve Cumapazarı'nın zaptıyla sonuçlanan bu hareketten birkaç gün sonra Genel Karargâhın Ayn Zara'ya nakli ve mücahidimize erzak yetiştirilmesi gerekmiştir. Vasıta yokluğunun kısmen devamına rağmen gayretle toplanılan nakil vasıtalarıyla Karargâh Ayn Zara'ya nakledilmiş ve idare yine yalnız sizin tarafınızdan adı geçen yerde kurulmuştur.

Düşmanın geri çekilmesi, mücahitlerin hurmalıklar arasında dağınık olarak bulunması, karargâhtan gönderilen erzak ve eşya develerinin hep tehlikeli bölgelerden geçmek zorunda olması, bu engellere rağmen mücahitlerin az bir zaman için dahi erzaksız kalmasının mahsurları çok fazla çaba sarf etmeyi gerektiriyordu. Bu sırada sayısı gittikçe artan mücahitlerin yardım teşkilatından mahrum bir idare ile ihtiyaçlarını karşılamak hususundaki zorluklar da doğal olarak artmıştır. Mücahitlerin erzağı temin edilmekte iken bir de istirahatlerini sağlamak mecburiyeti ortaya çıkmıştı. O zamana kadar açıkta konaklamaya mecbur olan asker ve mücahitlerin, gelen kış mevsimi dolayısıyla da eskisi gibi kalması mümkün olmayacağından dahilî kaynaklardan sağlanması zor olan çok sayıda çadır Allah'ın yardımıyla az bir zaman sonra temin edildi. Hani'nin zaptını müteakip zaman zaman ileri hareketinde devam eden Tümenin, muharebelerde yaralanan ve iklim dolayısıyla hastalanan mücahitlere Karargâhta ve Cumapazarı'nda seyyar hastaneler kurmak gerekiyordu. Önceden arz edildiği gibi her şeyden mahrum bu kıtada, hastane için lüzum görülen eşya ve tıbbi malzemeler bulundurularak yaralı ve hastaların bu suretle istirahatleri sağlanmıştır. Koleranın meydana çıkması hastaların artmasına ve bundan dolayı ihtiyaç maddelerinin de cins ve adedinin çoğalmasına sebep olmuştu. Aldığım Komutanlık emrini uygulayarak ve yapılan yardımlardan derhâl faydalanarak az bir süre zarfında söz konusu ihtiyaçlar da tamamlanmıştır. Ayn Zara'da kurulan karargâhın ansızın düşman gemileri tarafından bombalanmasıyla meydana gelecek heyecan hiçbir zaman ciddi bir muhafız kuvvetiyle emniyet altına alınamayan erzağın, halk tarafından yağmasına yol açacaktı. Erzağın muhafazasına gayret edilerek yağma engellenmiş ve devam eden bu bombardıman dolayısıyla kasanın saklı bulunduğu çadıra düşen bir danenin verdiği telaş ve heyecan arasında kasa omuza alınarak bir zayiata meydan vermeden kurtarılmıştır. Bombardımanı müteakip yağmadan korunan erzağın ikinci karargâh olarak seçilen yere nakli hususunda karşılaşılan zorluklar, komutanın kesin ve etkili yardımları sayesinde bertaraf edilmiş ve bu suretle karargâh başka bir yere nakledilmiştir. Bu sıralarda ihtiyat erzağının da bitmesi tehlikesi, sarfiyatın yerini dolduracak gelirin gelmeyişi, Tümen ile idareyi düşündürmeye ve erzak celbi vasıtalarını hazırlamaya davet ediyordu.

Harp hâlinde bulunan bir askerî birliğin ikinci ruhu olan iaşe işlerini iyi bir şekilde yürütmek ve bunun takibine önem vermek gerekir. Tunus'tan erzak getirilmesi için Komutanlık tarafından Zuvara Binbaşısı Musa'ya verilen emir üzerine Beni Gerdan mevkisine sivil kıyafette askerî memurlar gönderilmiştir. Diğer taraftan her ihtimale karşı da güney bölgesinde gerek yurt içinden gerekse yurt dışından tedariği mümkün erzağın temini için Nalut

Kaymakamı Refet Bey'e emir verilmiş, bu tedbirler sayesinde Tümen aç kalmak tehlikesinden kurtarılmıştır. Yurt içinden erzak tedariğinin imkânsızlığı ve ancak birçok müracaat neticesinde az miktarda arpa temini mümkün olacağı malum iken daha önceden alınan bu tedbirler, her türlü levazım maddesinin tam vaktinde gelmesini sağlamıştır. Beni Gerdan'dan getirilmesine başlanan erzağın kolayca sevkini temin etmek ve müteahhitlerin sevklerine ara noktalar teşkil etmek üzere hemen o anda Rikdalin, Asese İdareleri kurulmuştur. Allah'ın yardımı ile Ayn Zara'da bir ay sebat edilip kazanılan başarıdan sonraki genel ricat esnasında karşılaşılan zorluklar ve düşmanın kesin teşebbüslerde bulunma belirtileri göstermesi ile kanatları sararak bütün erzağı eline geçirebileceği düşünüldüğünden, kurtarılabilen erzak Aziziye istikametinde sevk edilmiş, fakat öteden beri bilinen vasıta yokluğundan mühim kısmı kurtarılamayarak düşmana bırakılmamak için civar halka yağma ettirilmiştir.

Ayn Zara ricatına Aziziye – Garyan istikametinde devam ihtimaline karşı derhâl Aziziye'ye gelinerek orada mevcut bütün erzak ve yaralıların Garyan'a sevki gerekiyordu. Bu önemli emir yerine getirilmek için asker ve erzağın bir kısmının Garyan'a naklinin ardından birliklerimizin düşmanı durdurarak ilerlemesine imkân bırakmadığı anlaşılmıştır. Bu durumda idarenin Aziziye'de teşkili gerektiğinden o günden itibaren idare karargâhla beraber Aziziye'de tesis edilmiş ve bundan sonra idari işler yeniden düzene sokulmuştur. Bunun için önce iş birliği yapılacak kişilerle, Komutanlık ve Genelkurmay Başkanlığının tayin ettiği subaylar vasıtasıyla idare işlerinin eksiksiz bir şekilde yürütülmesi sağlanmıştır. Harbin başından beri devam eden kırtasiye yokluğu ve işlerin düzenli yürüyememesindeki aksaklıklar giderilmiş, işler nispeten düzene sokulmuştur. Ayn Zara'daki gibi, tütün paketleri, sigara kâğıtları üzerine yazılması zorunlu olan senetler kabul edilmeyerek yokluğu az da olsa giderilen kırtasiye ile işlemlerin yürütülmesine başlanmıştır. Trablusgarp vilayetinin değişik yerlerinden gelen mücahitlerin ve düşmanın vaziyetine göre seçilen askerin iaşesini düzenli olarak temin etmek üzere çeşitli noktalarda idareler teşkil edilmesi gerekmekle birlikte mevcut olanlara ek olarak derhâl Zeltin, Menşiye, Acilat, Zaviye, Meslate, Nalut ve Cebel mevkilerinde açılan dairelere ait muamelelerin eksiksiz bir şekilde yapılmasına dikkat edilmiştir. Merkezî bir idareye sahip olan Aziziye'nin düşmana yakınlığı nedeniyle idare şubelerinin Garyan'da tesis edilmesi gerekmektedir. 1'inci ve 2'nci Şubeler söz konusu mevkide teşkil edilerek genel hesaplara bakmakla görevlendirilmiştir. Tunus'taki müteahhitlerden bu andan itibaren düzenli olarak erzak getirilmesine başlanarak Tümenin noksanlarından olan çadır, elbise ve diğer levazım maddeleri de düzenli nakliye vasıtalarıyla temin edilmiştir. Erzağın müteahhitten alınmasında teslim işlemlerinin doğru yapılması için Beni Gerdan'da resmî bir memur bulundurulamaması yüzünden bazen müteahhitlerden doğruca gelen erzak eksik olurdu. Devamlı gelen araçların muhafazası da ücretli yerli memurlara bırakıldığından fiyatların çok yüksek olduğu böyle bir zamanda deveciler un, arpa, zeytinyağı, şeker, fasulye,

nohut vesaire çuvallarını açarak alırlardı. Bu eksikler için tazminat alınırdı. Bazıları da aldıkları erzağa karşılık çuvalların içine kum ve taş koyarlardı. Bu gibi binlerce çuvalın aranmasına vakit yetmediği gibi aramalardan sonra tekrar çuvallara konulan erzak doğal olarak eksik olurdu. Bu ve emsali zor işler idaremizin sürekli meşguliyetinden olup maalesef bunun önü alınamamış ve bu yüzden epeyce erzak zayiatı olmuştur. Harp hatlarındaki mücahitlerin düzenli maaş alması, çeşitli muharebelerde şehit düşenlerin yetim ve dullarına maaş tahsisi, yaralılara nakdi mükafat verilmesi ve bu önemli işlerin düzgün bir şekilde yapılması zorunlu olduğundan hiçbir mağduriyete meydan verilmeden bu işler de iyi bir şekilde yürütülmüştür. Aziziye'de, Garyan'da, harp hatlarında tesis olunan seyyar hastanelerin levazım maddelerinin ikmaline çalışılarak önceden yokluk içinde tedavisi devam eden hastalarımızın, medeniyetin her türlü nimetinden ve istirahatten faydalanmaları şükürler olsun ki başarıyla sağlanmıştır. Gittikçe düzene giren idaremizin Ayn Zara ricatından sonra başarıyla ortaya çıkardığı teşkilat memnuniyet vericidir.

Gittikçe bir düzen içinde her tarafta görülen gelişme ve faaliyetlerin peyderpey neticelerini gösteren bu başarı, Tümen Komutanımızla Kurmay Heyetinin gösterdikleri kolaylık ve yardım sayesinde olmuştur. İdare ve iaşenin düzenli şekilde yürütülmesi Kurmay Heyetinin yaratıcılık ve telkinleri sonucudur. Nispeten kapsamlı düşünemediğimden bu Kurmay Heyetin emirleri bana yol gösterdi…

Daha sonraki arzlardan da anlaşılacağı üzere harbin başlangıcında ani olarak meydana gelen taarruza önceden hazırlanamamak ve memleketin durumu gereği ortaya çıkan engeller yüzünden idare işleri çok zor ve icra edilemeyecek bir hâldeyken işe girişerek gücümüzün yettiği kadar mücahitlerin erzak ve eşyasının teminine çalışıldı. Ayn Zara ricatının ardından Aziziye'de uzun zaman ikamet ümidi karışıklık ve perişanlığın giderilmesi için en büyük fırsattı. O karışık duruma göz yummak affedilemez bir ihmal demek olacağından geri çekilmenin ardından gereken memurların tayininden sonra idari işler yoluna konuldu. Allah'ın yardımıyla hiçbir taraftan şikâyete meydan bırakılmadığı gibi mümkün olduğu kadar da milletin parasının korunmasına itina edilerek az miktarda parayla bu harbe devam edilmiştir.

Barış zamanı seferî teşkilatı hazırlanmış bir idare heyeti, düzenli nakliye vasıtaları ve güvenli yollar üzerinde kolaylıkla büyük bir başarı gösterebilir. Hâlbuki yukarıdan beri sırası geldikçe arz olunan çeşitli engeller, çaresiz kalmış olan Tümenimizi kazanmak istediği başarılardan mahrum bırakmış ve bu hâl ve şartlar içinde iş görebilmek için mümkün olabildiği kadar seri ve etkili tedbirler alınmasından başka kurtuluş çaresi kalmamıştı. İşlemlerin ve yazışmaların, düzenli ve barış zamanındaki gibi olması için evrak havalesiyle yapılması yoluna gidilseydi, bu ana kadar erzaksızlıktan şikâyetçi olmayan muharibimiz(?) emin olmalıdır ki harbin henüz

başlangıcındayken avaz avaz şikâyet ederlerdi. Bu durumun kötü sonuçlar doğuracağı biraz düşünülürse anlaşılır.

Bu kıtada uzun süre bulunarak bölgenin ruh hâlini bildiğimden cesaretle yaptığım bu işlerin, -kendimi methetmek gibi olmasın- iftihar edilecek bir iş olduğunu söylemekten çekinmem. Mahalli durum ve ahlakı bilmeyen bir idare başkanı gücünü burada ne şekilde kullanacaktı? Coşkun bir sel gibi akıp gelen ve müracaat edilen bütün vasıtalarla durdurulamayan ve değiştirilemeyen bu zorluklar karşısında nasıl bir hareket tarzı takip edilecekti? Bu anları, ciddi bir şekilde tetkik ve mikroskobik bir tahlil neticesinde anlamak belki mümkün olabilir. Harbin ilk devrelerinde şevkle ve heyecanla İslamiyet bayrağı altında toplanmaya koşan mücahitlerimizin her türlü iaşe ve istirahatleri cüzi miktarda sekteye uğrasaydı hükûmet o zaman nasıl bir durum karşısında kalacaktı?

Milletin; Osmanlı tarihine kaydedeceği şan ve şeref dolu başarılardan vazgeçmek… öteden beri hasta, güçsüz, insani ve millî haklarının ayaklar altında çiğnenmesine korkakça bir teslimiyet ve acizlik göstermekten başka hiçbir şey yapamayacağını zannettikleri bu milletin, Avrupa kamuoyuna ne derecelerde açık bir kahramanlık ve ibret dersi verdiğini ve sayısız harikalarla süslü zafer tacı giydiğini gösteren bu birlik, zerre kadar sekteye uğrasaydı o zaman doğacak maddi ve manevi sorumluluk yüzünden İslam kamuoyunda ve dünyada maruz kalacağımız nefrete tahammül nasıl mümkün olacaktı?

İşte bu ve daha söylenmesi gereken önemli nedenler dikkate alınarak 10 aydır başkanlığında bulunduğum idarenin verdiği cesaretle iddia edebilirim ki:

Suistimallere mümkün olabildiği kadar meydan verilmeden yiyecek ve iaşe teminine beklenenden daha büyük bir başarıyla devam edilmiştir.

Bu başarıların en büyük sebebi öteden beri arz ettiğim gibi Komutan ve kurmay heyetleri olup bu heyetten devamlı gördüğüm teşvikle vazifeme büyük bir aşk ve muhabbetle sarılmış ve bunun verdiği tesir ve kuvvetle bütün varlığımla çok çalışarak refakatime verilen memurlarla birlikte manevi mükafat olan vicdan rahatlığına şükürler olsun ki nail olmuştum. Maddi mükafatlandırılma ise büyüklerimizin bileceği iştir. Bu maruzatım tasdik olunursa gerektiğinde müracaat edilmek üzere Genelkurmay Başkanlığına gönderilmesini arz ederim. 25 Temmuz 1912

Resmî Mühür
Trablusgarp Askerî İdaresi
Nazmi

BELGE NU. 40

İdâre-i Askeriyye Riyâsetinin Lâyıhası

Aziziye Karâr-gâhından
12 Temmuz 328

Huzûr-ı Âlî-i Kumandaniyye

Îcâbında her noktası hakkında îzâhât-ı lâzımede bulunmak üzre on birinci ayına dâhil olan hidmet-i riyâsetimin mücmel bir târihcesini takdîm-i huzûr-ı âlîleri ediyorum. Emr-i idârenin bu ana kadar sûret-i cereyân ve tatbîki hakkında muhtasar ma'lûmâtı hâvî bu îzâh-nâmem ahvâli bir dereceye kadar tasvîr edebildiyse esâsen zât-ı kumandanilerince de ma'lûm olan vazîfe-i tahammül-fersâmı bir dereceye kadar hüsn-i îfâ eylemiş ve milletin bir müstahdemden beklediği vazîfe-i vatan-perverâneyi mümkin mertebe îfâya çalışmış sayılacağımdan iftihâr eyler ve târihce-i nâ-çîzimin îcâbında mürâcaat edilmek üzre cerîde-i harbiyyeye kayd buyurulması için Erkân-ı Harbiyyeye havâlesini istirhâm eylerim efendim hazretleri.

İdâre Reîsi Âlây Kâtibi
Nazmî

Lâyıhanın Sûreti

İtalya hükûmetinin Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye'ye hiç intizâr edilemeyen bir zamânda i'lân-ı harb ederek memleket dâhilinde husûle getirdiği karışıklık esnâsında, sür'atle sefer-ber hâline giren Fırkamızın idâre ve temeşşini(?) te'mîn etmek üzre vakt-i sulhda teşkîl edilerek kadro mevcûdu itmâm edilemeyen bir idâre-i askeriyye i'lân-ı harbi müteâkıb aynı teşkîlâtla îfâ-yı vazîfeye mecbûr oldu. İ'lân-ı harbe dâir bir müddet evvel mevsûk bir ser-rişte elde edebilmek mümkin olsaydı zamândan istifâde edilerek vakt-i seferde iş görebilecek bir idâre hey'eti vücûda getirib daha evvelce hazırlanılır ve bil'âhire ma'rûz kaldığımız müşkilât-ı tâkat-fersâya tesâdüf edilemezdi? Fakat i'lân-ı harbden ancak üç gün mukaddem tedârükât-ı harbiyyeye mübâşeret edilmesi, üss-ül-harekât olan Garyan'a sevkıyâta başlanması sevkıyât emr-i ehemminin ciddî bir sûretde mevki' tatbîke vaz'ına meydân bırakmadı. Bâ-husûs bidâyet-i harbden dört beş gün evvel vesâit-i harbiyye, erzâk, eşyâ' ve edevât ile memlû olarak vürûd eden Derne Vapuru'nun İtalya sefâin-i harbiyyesi nazar-ı teftîş ve murâkabesi altında bulunmasından dolayı sür'atle tahliyesi îcâb etmekle hârice olan münâkalât-ı bi-n-nisbe(?) dûçâr-ı sekte olmuş ve sa'y ü gayretimizin bir kısm-ı mühimi bilâ-müdâfaa düşman eline geçmesi melhûz olan vesâit-i mezkûrenin bir ân evvel kurtarılmasına hasr edilmişdir. Vakt-i hazarda tedvîr-i umûra ancak kifâyet edebilecek bir sûretde teşkîl olunan her hangi bir idâre-i askeriyye bâ-husûs Trablus'da cereyân eden müstesnâ ahvâl karşısında bir acz-i muhakka mağlûb olub esnâ-yı harbde teşkîli iktizâ' eden

nakliyye, sevk, muhâfaza kıtaâtından külliyen mahrûmiyyeti tesâdüfî tabîî olan müşkilâtı bir kat daha tezyîde vesîle oluyordu. Sevkıyâtın te'mîni için tedârik edilebilen develerin kısm-ı a'zamı ehemmiyyet-i ma'lûmesi hasebiyle esliha, ceb-hâne nakline tahsîs edilmekle bu yüzden nakliyyâtımız dûçâr-ı sekte olmak tehlikesine ma'rûz kalmışsa da bil'âhire mühimmât nakliyyâtından mütebâkî kalan develerle sevkıyâtın icrâsına mecbûriyyet hâsıl olmuşdur. İlk topun şehirde husûle getirdiği asayişsizlik arasında develerle muntazam bir sevkıyâtda bulunmak, her dürlü vesâit-i muhâfaza ve müdâfaadan mahrûm kafileleri emr olunan mevkilere göndermek dâire-i imkân hâricinde olub faraza esbâb-ı muhâfaza dahi mükemmel olsaydı hâl-i heyecânda bulunub beş seneden beri memleketlerine müstevlî olan kaht ü galâdan dolayı açlıkdan ölmeğe mahkûm ahâlîye karşı muhâfızı nisbeten az kafilelerin sıyâneti mümkin olamazdı? Lâ-yuadd velâ yuhsâ ahvâl-i mânia ve mücbireye rağmen tedârik edilerek erzâk nakline tahsîs olunan develerin sahibleri top sadâlarının husûle getirdiği te'sîr-i müheyyice ittibâ-en savuşub her birisi bir tarafa gitmekle nakliyyât birden bire dûçâr-ı ta'tîl edilmişdi. Muntazam bir hey'et-i idâre teşkîli için iktizâ' eden zâbitânın îcâbât-ı harbiyye münâsebetiyle gönüllü kıtaâtda istihdamları için mülhakata i'zâmları hey'et-i idâreyi nâ-çâr kendi mevcûduyla iş görmeye mecbûr etmiş ve mevcûd idâre me'mûrları da vüs'ünün yetdiği mertebede bu emr-i ehemme hasr-ı vücûd etmiş idi. Hey'et-i idâre sivil me'mûrîninden "Vezne-dâr Mehmed Tevfik Efendi ile şu'bede müstahdem Rıfat Efendi" Fırkanın şehri tahliyesini müteâkıb idâremize iltihâkları îcâb ederken şehirde kalmışlardır. Esâsen büyük bir muâvenete arz-ı ihtiyâc eden idâremizin bu sûretle iki rüknünü gaib etmesi müşkilât-ı hâdiseyi daha ziyâde teşdîd etmiş ve sefer-ber bir fırkanın emr-i infâk ve iâşesi yalnız beş kişinin ehemmiyyetine mevdû' kalmışdır. Emr-i idâre ve iâşenin hüsn-i sûretle sevk ve te'mînini dûş tahammülüne alan bu beş zâtdan diğer ikisi de Fırkanın hayât-ı hâl ve istikbâli olması lâzım gelen mebâliği hâvî kasayı Garyan'a götürmekle tavzîf edilib mütebâkî üç kişide kudret-i fâtıranın ihsân buyurduğu cehd ü ikdâmı imkân-ı beşer müsâid olduğu mertebede sarf ederek emr-i idâreyi te'mîne çalışmışlardır. Ceb-hâne nakline tahsîs olunan develerden fazla kalan kısmı, taksîm-i mesâî emeliyle taburların nakliyyâtına tahsîs edilmişdi. Taburlar, şehirden nakl etdikleri erzâkı Kırkkarış civârına kadar getirebilmişlerse de düşmanın mevki'-i mezkûru topa tutması, erzâkın ahâlî tarafından yağmasına sebebiyyet vermişdir. Bu ve emsâli esbâb gayr-i irâdî dolayısıyla şehirde gerek idâre ve gerek taburlardan terk edilen erzâk-ı mütenevvia mikdârı sekiz bin çuval mikdârındadır. Gerek erzâkın Saniyet-i Beni Adem'e ihrâcında ve gerek Saniye'den Garyan'a sevkinde bil'âhire livâ'-yı Osmânî altında ictimâ' ile vahdet-i milliyyeyi temsîl eden ahâlî-i memleketin nokta-i nazarının anlaşılamaması bir muvaffakıyyet-nâme ile nakliyyât icrâsını en ziyâde dûçâr-ı sekte eden bir âmil-i müessir olmuşdur. İşte bu sebebe mebnîdir ki karâr-gâh ittihâz olunan Saniyet-i Beni Adem'e sevk etdiğimiz erzâk kafilelerinden ba'zıları bir semt-i mechûle gider ve nakliyyât için binlerce müşkilât içinde tedârik edilebilen develer bu sûretle gözden nihân olurdu. Elde edilebilen vesâit ve erzâkla Saniye'ye vürûdumuzda emr-i idâre

ve iâşenin te'mîni esbâbını istikmâl etmek üzre nezdimdeki iki zâtı da Garyan'a gönderib nisbeten emr-i infâk ve idâreye arz-ı ihtiyâc eden taburların te'mîn-i iâşesi şehirden çıkarılıb Saniye'ye depo edilen erzâk, cebhâne, eslihayı ve gece baskınlarında mecrûh düşen yaralıları; hastaları Garyan'a sevk etmek için iktizâ' eden develeri bulmakda vazîfe-dâr yalnız ben idim. Ahvâl, hiç yokdan îcâd emrini teklîf ediyordu. Bâlâda arz olunduğu vechle Saniye'de iken Urbânın nezdimize gelerek ihtiyâcımızı te'mîne çalışmasından sarf-ı nazar erbâb-ı esnân ile gönüllü olarak muvazzaf kıtaâtda müstahdem bil-cümle yerli nizâmiyye askerin firâr etmesi bulunduğumuz ahvâl-i muzîkayı îzâha kifâyet eder. Böyle muâvenetden mahrûm bir vaz'iyyetde Garyan sevkıyâtının te'mîni şerâit-i hâzıra-i herc ü merc içinde bunun gibi ağır bir vazîfeyi der-uhde eden bir idâre reîsinin ne derecelerde izhâr-ı fa'âliyyete mecbûriyyeti lüzûmu basit bir mülâhaza ile anlaşılır. Bu zamânlarda idâre riyâseti, kasadârlık, nakliyye, sevkıyât anbar me'mûrlukları, kayd, kitâbet muâmeleleri yalnız bendenize âid ve münhasır idi. Vüs'i beşerin tâkat ve tahammülü hâricinde görünen bu vezâif-i müteaddide ve tâkat-fersânın îfâsı için evrâk havâlesiyle temşiyet-i umûr kabil olamadığından mümkin mertebe ciddî ve müessir iş görebilmek usûlüne hasr-ı himmet olunmuş ve leh-ül-hamd izhârı lâzım gelen böyle bir fa'âliyyet-i mücbire karşısında izhâr-ı acz etmeyerek vazîfe-i mevdûamı îfâya vakf-ı vücûd eyledim. Ma'rûz kaldığım bu vaz'iyyet-i infirâd, bu vazîfe-i tahammül-fersâ Ayn Zara'dan ric'at târihi olan 19 Teşrîn-i sânî 327 târihine kadar devâm etmişdir ki îfâsına çalışdığım vezâifimin esnâ-yı tatbîkinde ma'rûz kaldığım lâ-yuadd velâ yuhsâ müşkilâta rağmen bu husûsda sarf etdiğim derece-i cehd ü ikdâmın şâhid-i âdilî Cenâb-ı Hakk ile sebât ve metânetimin bir müşevvik-i dâimîsi olan zât-ı âlî-i kumandanîleridir.

İşte Saniye'de bulunduğumuz şu hengâme-i meşgaletde Fırkanın Aziziye – Garyan istikametinde ric'ati iktizâ' etmekle bütün sa'y ü gayret erzâk ve eşyânın nakline tahsîs olunarak tedârik edilebilen develerle bi-avni-teâlâ Fırkanın Saniye'deki tekmîl levâzımâtı Aziziye nakl olunmuş ve mevki'-i mezkûrda iltihâk etmeğe başlayan Urbânın îcâb etdirdiği ileri hareket nakliyyâtın bir devre-i cedîde girmesine bâdî olmuşdur. Cihât-ı erbaadan koşan bu mücâhidînin o anda erzâkını tevzî' ederek henüz bir hayât-ı intizâm ve itâate kesb-i i'tiyâd etmeyen bu binlerce halkın bir dâire-i sükûna ircâ'ı yek nazarda suhûletle mevki'-i tatbîke konulan bir emr-i sehl(?) hâlinde görünürse de o anda idârenin ma'rûz kaldığı müşkilât derece-i nihâyede idi. Fırkamıza bidâyet-i harbden beri ibrâz etdikleri lâ-kaydî muâveneti ta'mîre, diyânet, milliyet iktizâsı mensûb oldukları livâ'-yı İslâmiyyet altında ittihâda koşan bu kütle-i mücâhidîni okşayarak ve hattâ gayr-i kabil icrâ' ârzûlarını yerine getirmek sûretiyle tatyîb-i hâtırlarına çalışmak îcâbât-ı hâl ve zamândan olmağla tesâdüf edilen müşkilât bu gibi ahvâl-i zarûreye muktezayâtdan olarak bir kat daha tezâyüd ediyordu…

Ba'zen insânın tahammül edemeyeceği bir takım metâlib zuhûra geliyordu ki: Buna devâm; idârenin pek az bir zamânda iflâsı demek olacağından mümkin olduğu kadar ta'kîb edilebilen bir usûl-i müstahsen

sâyesinde hem Urbânın Fırkaya şiddet-i merbûtiyyetleri te'mîn olunmuş ve hem de hazîne-i beyt-ül-mâlın adem-i isrâfına çalışılmışdır. Devâm eden bu hâl-i keşmekeş bütün mücâhidînin ileri harekete ibtidâr etmesiyle kesb-i tezâyüd etmiş ve on beş bini mütecâviz bu fırka-i muhârebine vesâit-i nakliyye tedârikiyle nakliyyâtın muntazaman icrâsı bir emr-i zarûrî hâlini iktisâb etmekle Trablus'un be-heme-hâl istirdâdı fikri umûm mücâhidînin gaye-i âmali bulunmağla bu şanlı ileri hareketin her dürlü vesâit-i lâzıme ile mücehhez bulunması şevk ve gayretlerinin tezyîdine medâr olacağı âşikâr olmağla mücâhidimizin adem-i mahrûmiyetleri kaziyye-i mu'tenâ bahâsı nazar-ı i'tibâra alınarak geceyi gündüze katmak sûretiyle edilen sa'y ü gayret bi-inâyet-i teâlâ müntic muvaffakıyyet olmuş ve bütün hey'et-i mücâhidînin âtîde müşkilâta tesâdüf etmemesi emeliyle tedârikine çalışılan vesâit-i nakliyyeleri ikmâl edilmişdir.

Hani ve Cumapazarı'nın zabtıyla netîcelenen bu hareketden birkaç gün sonra Karâr-gâh-ı Umûmînin Ayn Zara'ya nakli ve mücâhidimize erzâk yetişdirilmesi bidâyetdeki mahrûmiyet-i vesâitin henüz ber-devâm olan bir kısmına rağmen bir çok sa'y ü gayretle toplanılan vesâit-i nakliyye ile karâr-gâh Ayn Zara mevkiine nakl edilmiş ve idâre yine yalnız senâ-verîlerinin yed-i vâhide olarak mevki'-i mezkûrda teşkîl olunmuşdur.

Düşmanın geri çekilmesi mücâhidînin hurmalıklar arasında müteferrik olarak bulunması karâr-gâhdan gönderilen erzâk ve eşyâ' develerinin hep top menâtık-ı mühlikelerinden geçmeğe mecbûr olması bu mevâniin haylûletiyle berâber mücâhidînin de velev cüz'î bir zamân olsun erzâksız kalmamasının mahâzîri takat-i beşer hâricinde sa'y ü gayret sarfına mecbûriyyet hâsıl etmişdir. Bâlâda ma'rûz ahvâlin cereyânı esnâsında etrâfdan iltihâk ederek gitdikce tezâyüd eden mücâhidînin teşkîlât-ı muâveneden mahrûm bir idâre ile esbâb-ı ihtiyâcâtını te'mîn husûsundaki müşkilât da bi-t-tab' tezâyüd etmişdir. Mücâhidînin erzâkı te'mîn edilmekde iken bir de esbâb-ı istirâhâtleri nazar-ı ehemmiyyete almak mecbûriyyeti hâsıl olmağla o zamâna kadar açıkda konaklamağa mecbûr olan asker ve mücâhidînin hulûl eden mevsim-i şitâda dahi kemâ-fi-s-sâbık kalması kabil olmayacağından ve esâsen mahsûlât-ı dâhiliyye-i mütenevviadan külliyyen mahrûm olan memleketden bu vechle bir çok çâderler tedâriki bir ehemm-i müteassir olmağla bi-avni teâlâ maksad-ı mezkûrda az bir zamân sonra kuvveden fi'le çıkmışdır. Hani'nin zabtını müteâkıb ân-be-ân ileri hareketinde devâm eden Fırkanın vukua getirdiği muhârebelerde mecrûh düşen ve iklim hasebiyle hastalanan efrâd-ı mücâhidîne Karâr-gâhda, Cumapazarı'nda seyyâr hasta-hâneler te'sîsi lâzım geliyordu. Arz-ı sâbık vechle her şeyden mahrûm bu kıt'ada hasta-hâne için lüzûm görülen eşyâ' ve edevât-ı tabhiyye bulundurularak mecrûh ve haste-gânın bu sûretle esbâb-ı istirâhâtleri ikmâl edilmişdir. Koleranın zuhûru hastaların tezâyüdüne ve binâen aleyh levâzımâtın da tenevvü' ve taaddüdüne sebebiyyet vermekle telâkki etdiğim evâmir-i kumandanîyi hüsn-i sûretle mevki'-i tatbîke koymak ve ibrâz buyurdukları muâvenât-ı müessireden derhâl istifâde etmek sûretiyle cüz'î bir müddet zarfında ihtiyâcât-ı mezkûrede itmâm edilmişdir. Ayn Zara'da ittihâz

olunan karâr-gâhın nâ-gehânî düşman gemileri tarafından bombardıman edilmesiyle husûlü tabîî olan heyecân hiçbir zamân ciddî bir kuvve-i muhâfaza ile taht-ı emniyyete alınamayan erzâkın ahâlî tarafından yağmasını mûcib olacağı anlaşılmağla muhâfazasına hasr-ı himmet olunarak yağma men' edilmiş ve devâm eden bu bombardıman münâsebetiyle kasanın mahfûz bulunduğu çâdere düşen bir dânenin verdiği telâş ve heyecân arasında mezkûr kasa omuzda olarak bir zâyiâta meydân vermeden kurtarılmışdır. Bombardımanı müteâkıb yağmadan men' edilen erzâkın ikinci karâr-gâh ittihâz olunan mevkie nakli husûsunda tesâdüf edilen müşkilât kumandan bey efendinin kat'i ve müessir muâvenetleri sâyesinde ber-taraf edilmiş ve şu sûretle karâr-gâh âher bir mahalle nakl edilmişdir. Şu esnâlarda ihtiyât erzâkının da hitâm bulmak tehlikesine ma'rûz kalarak sarfiyyâtın yerini dolduracak vâridâtın adem-i vürûdu Fırka ile idâreyi düşündürmeye ve erzâk celbi vesâitini ihzâra da'vet eylemişdir.

Hâl-i harbde bulunan bir kıt'a-i askeriyyenin rûh-ı sânîsi olan iâşe mesâilini hüsn-i sûretle tatbîk etmek ve en büyük bir maksad olarak ta'kîb olunması iktizâ' edeceği bedîhî olmağla Tunus'dan erzâk celbi esbâbını hazırlamak için kumandanlık tarafından Zuvara Binbaşısı Musa Bey'e verilen emr üzerine Ben-i Gerdan mevkiine sivil kıyâfetinde me'mûrîn-i askeriyye i'zâm sûretiyle erzâkın te'mînine hasr-ı mesâî edilmişdir. Diğer tarafdan her bir ihtimâle karşı da cenûb mıntıkasında gerek dâhilden ve gerek hâricden tedâriki mümkin erzâkın te'mîni için Nalut Kaim-makamı Re'fet Bey'e emr olunmuş, leh-ül-hamd şu tedâbîr-i sâibe netîcesinde fırka aç kalmak tehlikesinden kurtarılmışdır. Dâhilden erzâk tedârikinin adem-i imkânı ve ancak bir çok mürâcaatlar netîcesinde cüz'î mikdârda arpa istihsâli kabil olacağı ma'lûm iken daha evvelce icrâ' olunan bu tedâbîr her dürlü levâzımâtın tam vaktinde vürûduna bâdî olmuşdur. Ben-i Gerdan'dan celbine ibtidâr olunan erzâkın sühûlet-i sevkine medâr olmak ve müteahhidlerin irsâlâtına mutavassıt noktalar teşkîl edilmiş bulunmak üzre hemân o anda Rikdalin, Asese idâreleri te'sîs olunmuşdur. Bi-hikmet-i teâlâ Ayn Zara'da bir ay sebât ve muvaffakiyetden sonra vuku bulan ric'at-ı umûmiyye esnâsında tesâdüf edilen müşkilât ve düşmanın kat'i teşebbüslerde bulunmak emârelerini izhâra başlaması, cenâhları sararak tekmîl erzâkını yed-i iğtinâmına geçirmesi melhûz olmağla kurtarılabilen erzâk Aziziye istikametinde sevk olunmuş ve fakat öteden beri zikri sebkat eden fıkdân-ı vesâitden kısm-ı mühimi kurtarılamayarak düşmana bırakmamak için civâr ahâlîsine yağma etdirilmişdir.

Ayn Zara ric'atına Aziziye – Garyan istikametinde devâm ihtimâline mebnî(?) derhâl Aziziye'ye gelinerek orada mevcûd tekmîl erzâk ve yaralıların mütemâdiyen Garyan'a sevki lâzım gelmekle bu emr-i ehemme hasr-ı himmet olunub efrâd ve erzâk-ı mezkûrenin bir kısmının Garyan'a naklini müteâkıb kıtaâtımızın düşmanı tevkif ederek ilerlemesine imkân bırakmadığı anlaşılıb o hâlde idârenin Aziziye'de teşkîli îcâb etmekle o günden i'tibâren idâre karâr-gâhla berâber Aziziye'de te'sîs olunmuş ve bundan sonra idâre mes'elesinin yeni bir safha-i intizâma girmesine

çalışılmışdır. Bunun için evvelâ teşrîk-i mesâî zımnında muktezî olan zevât Kumandanlık ve Erkân-ı Harbiyyenin ta'yîn etdiği zâbitân vâsıtasıyla idâre işlerinin bir mihver-i sâlimde cereyânı te'mîn edilmişdir. Bidâyet-i harbden beri kırtâsiyyenin fıkdân-ı mutlakası umûr ve muâmelâtın te'mîn-i intizâmına i'râz etdiği sekteler ta'mîre ve nisbeten muntazam bir hâle ifrâğına çalışılarak Ayn Zara'daki gibi hattâ tütün paketleri, sigara kağıtları üzerine yazılması zarûrî olan senedât kabûl edilemeyerek mahrûmiyyet-i cüz'î tahfîf edilen kırtâsiyye ile muâmelât icrâsına başlanmışdır. Trablusgarb vilâyet-i cesîmesinin muhtelif cihetlerinden vürûd eden mücâhidînin, düşmanın vaz'iyyetine nazaran tefrîk olunan askerin iâşesini muntazaman te'mîn etmek üzre nikat-ı muhtelifede müteaddid idâreler teşkîli iktizâ' etmekle derhâl mevcûd olanlara ilâveten Zelitin, Menşiye, Acilat, Zaviye, Meslate, Nalut, Cebel mevkilerinde açılan devâir muâmelâtının sûret-i sâlimede te'mîn-i cereyânına hasr-ı dikkat olunmuşdur. Merkezi bir idâreyi hâvî olan Aziziye'nin düşmana kurbiyyeti cihetiyle idâre şuabâtının Garyan'da te'sîsi lâzım gelmekle birinci ve ikinci şu'beler mevki'-i mezkûrda teşkîl olunarak hesâbât-ı umûmiyyenin rü'yetine tahsîs kılınmışdır. Tunus'daki müteahhidlerden bu andan i'tibâren muntazaman erzâk celbine ibtidâr olunarak Fırkanın nevâkısından olan çâder, elbise ve levâzımât-ı sâiresi dahi mevki'-i tatbîke konulan intizâm-ı vesâit-i nakliyye ile te'mîn edilmişdir. Erzâkın müteahhidinden ahz ü kabzında muâmelât-ı teslîmiyyenin sıhhatle vuku bulması için Ben-i Gerdan'da resmî bir me'mûr-ı mahsûs bulundurulamaması yüzünden ba'-zân müteahhidlerden doğruca gelen erzâk noksân zuhûr ederdi. Mütemâdiyen vürûd eden kafilelerin vesâit muhâfazası da ücretli yerli me'mûrlara tevdî' edilmekde bulunduğundan galâ-yi es'ârın şiddetle hükm sürdüğü böyle bir zamânda deveciler, dakik, arpa, zeyte, şeker, fasulye, nohud vesâire çuvalları açarak alırlar. Bu gibilerin mikdâr-ı noksânı tazmînât-ı nakdiyyeye tâbi' tutulurdu. Ba'zıları da aldıkları erzâka mukabil çuvallar derûnuna kum, taş vaz' ederlerdi. Bu gibi binlerce çuvalın taharrîsine vakt ü zamân kifâyet etmediği gibi taharriyyâtdan sonra tekrâr çuvallara vaz'ında erzâk tabiyyetle noksân zuhûr ederdi. Bu ve emsâli umûr-i müteassire idâremizin bir meşgule-i dâimesi olub bunun önünü alabilmek maa-t-teessüf kabil olamamış ve bu yüzden epeyce erzâk zâyiâtı olmuşdur. Hutût-ı harbiyyedeki mücâhidînin muntazaman maâş alması, muhârebât-ı muhtelifede şehîd düşenlerin eytâm ve erâmiline maâş tahsîsi, mecrûhlara mükâfâten nakdiyye i'tâsı ve bu kazâyâ-yi mühimmenin bir mihver-i sâlimde te'mîni muâmelâtı bir emr-i zarûrî olmağla hiçbir mağdûriyete meydân verilmeden bu mesâile de hüsn-i sûretle devâm olunmuşdur. Aziziye'de, Garyan'da, hutût-ı harbiyyede te'sîs olunan seyyâr hasta-hânelerin levâzımâtının ikmâline çalışılarak evvelce bir mahrûmiyet-i mutlaka ile tedâvisine ihtimâm olunan hastalarımızın her dürlü niam-ı medeniyyet ve istirâhâtden istifâzalarına leh-ül-hamd muvaffakıyyet hâsıl olmuşdur. Gitdikce kesb-i intizâm eden idâremizin Ayn Zara ric'atından sonra sâha-i muvaffakıyyâta çıkardığı teşkîlat mûcib-i memnûniyyet bir hâldedir.

Bir intizâm-ı tedrîciye tebean her tarafda görülen âsâr-ı terakkiyyât ve pey-der-pey netâyic-i fa'âliyyesini izhâr eden bu muvaffakıyyât Fırka Kumandanımızla Erkân-ı Harbiyyesi Hey'etinin ibrâz buyurdukları semere-i bahş teshîlât ve muâvenât sâyesinde sâha-i fa'âle çıkmışdır. Emr-i idâre ve iâşenin intizâm ve cereyânı hep o erkân-ı muhteremenin fikr-i îcâd-kârı ve telkînât-ı sâibeleri netîcesidir. Kuvve-i ihâta-i cesîmeden nisbeten dûn olan fikr-i naçiz-âneme hey'et-i aliyye-i mezkûreden mütelâkkî evâmir ile tenmiye olunarak inkişâf ederdi…

Müteâkıben zikri geçen ma'rûzâtdan anlaşılacağı vechle bidâyet-i harbde ânî olarak vukua gelen taarruz-ı sâikasıyla evvelce hazırlanamamak, ahvâl-i memleket iktizâsı zuhûr eden bir çok mevâni' haylûletle umûr-ı idâre pek müşkil ve gayr-i kabil-i icrâ bir hâle gelmişken teşmîr-i sâk himmet ve gayret olunarak alâ kadr-il-imkân mücâhidimizin erzâk ve eşyâsının te'mînine çalışıldı. Ayn Zara ric'atını müteâkıb Aziziye'de müddet-i medîde ikamet ümîdi eski hâl-i tezebzüb ve perîşânın izâle ve imhâsı için en büyük bir fırsat olmak ve o hâl müşevveşiyyete agmâz-ı ayn gayr-i kabil afv ve müsâmaha bir ihmâl demek olacağından ric'atı müteâkıb me'mûrîn-i lâzımenin ta'yîninden sonra idâreler muâmelât-ı intizâm-kâriye kesb-i muvâneset ederek yümn-ül-kerîm hiçbir tarafdan şikâyete meydân bırakılmadığı gibi mümkin olduğu kadar da hazîne-i milletin tasarrufuna i'tinâ' olunarak cüz'î sayılabilecek bir meblâğla bu harbe devâm olunmuşdur.

Vakt-i hazarda teşkîlât-ı seferiyyesi ihzâr edilmiş bir idâre hey'eti, muntazam vesâit-i nakliyye, emîn yollar üzerinde tabîî suhûletle büyük bir muvaffakıyyet ibrâz edebilir. Hâl-bu-ki yukarıdan beri sırası geldikce arz olunan ahvâl-i mânia-i mütenevvia ve umûmiyye çâresiz kalmış olan hizb-i kalîl Fırkamızı sâha-i fa'âle çıkarmak istediği her dürlü muvaffakıyyâtdan mahrûm bırakmış ve şu hâl ve şerâit dâiresinde iş görebilmek için mümkin olabildiği kadar seri' ve müessir tedbîrler icrâsından başka çâre-i necât kalmamışdı. Umûr-ı muâmelâtın muntazam ve tarz-ı hazarîye muvâfık olması için evrâk havâlesiyle cereyânını te'mîn cihetine gidilseydi bu ana kadar erzâksızlıkdan bir sayha-i iştikâ' çıkarmayan muhâribimiz(?) emîn olmalıdır ki harbin henüz safha-i ibtidâiyyesinde iken ref'-i âvâz şikâyet ederler ve bu hâlin hadd-i enkerde(?) devâmının tevlîd edeceği netâyic ednâ bir mülâhaza ile anlaşılır.

Bu kıt'ada müddet-i medîde bulunarak muhîtin ahvâl-i rûhiyyesine hâsıl etdiğim derece-i vukufun verdiği bir cesâret teşebbüs-kârı ile görülen bu işler tabâyi' kabîha ve mezmûmeden olan "temeddüh" kaziyyesini bilmekle berâber nefsime şâyân-ı iftihâr olduğunu i'tirâfdan çekinmem. Ahvâl ve ahlâk-ı mahalliyyeye gayr-i vâkıf bir idâre reîsi iktidârını burada ne sûretle isti'mâl edecekdi?.. Bir seyl-i hurûşân gibi akıb gelen ve mürâcaat edilen bütün vesâit-i mânia ile tevkif ve ta'dîl olunamayan bu seyl-i mevâni' karşısında nasıl bir hatt-ı hareket ta'kîb olunacakdı?... Bu dakikayı ciddî ve vukufî bir tedkik, mikroskopi bir tahlîl netîcesinde anlamak belki mümkin olabilir. Harbin devre-i evveliyyesini müteâkıb pür-şevk ve heyecân livâ'-yı

İslâmiyyet altında ittihâda koşan mücâhidînimizin her dürlü esbâb-ı iâşe ve istirâhâtleri cüz'î sekte-dâr olsaydı hükûmet o zamân nasıl bir vaz'iyyet karşısında bulunacakdı.

Milletin; târih-i Osmânîye kayd edeceği pür-şân ve şeref muvaffakıyyâtdan sarf-ı nazar … öteden beri bizi hasta nâ-tüvân; hukuk-i tabîiyye-i beşeriyye ve milliyyesinin ayaklar altında çiğnenmesine mezbûh-âne bir teslîmiyyet, tabîî bir acz izhârından başka hiçbir şeye kadir olamayacağını zann etdikleri bu milletin Avrupa efkâr-ı umûmiyyesine ne derecelerde beliğ bir ders-i şehâmet, nâ-mütenâhî hârikalarla murassa' bir iklîl-i zafer ve ibret gösteren bu tecemmu'-i umûmî zerrece sekte-dâr olsaydı o zamân zuhûru tabîî olan mes'ûliyyet-i maddiyye ve ma'neviyye, efkâr-ı umûmiyye-i İslâm ve cihânda ma'rûz kalacağımız nefret ve istikrâh-ı umûmîye tahammül nasıl mümkin olacakdı?..

İşte bu ve daha zikri mûcib-i sudâ' olacak kazâyâ-yı mühimme nazar-ı i'tibâra alınarak on aydır riyâsetinde bulunduğum idârenin verdiği bir vukuf-ı cür'et-karâne ile iddiâ' edebilirim ki:

Sû-i isti'mâlâta mümkin olabildiği kadar meydân verilmeden te'mîn-i infâk ve iâşeye ümîd hâricinde büyük bir muvaffakıyyetle devâm olunmuşdur.

Bu muvaffakıyyâtın en büyük âmil-i müessiri öteden beri arz etdiğim vechle Kumandan ve Erkân-ı Harbiyyeleri hey'et-i kadr-şinâsîleri olub hey'et-i aliyye-i muhteremeden mütemâdiyen gördüğüm teşvîk ve tergib vazîfeme büyük bir aşk ve muhabbetle sarılmak hüsn-i fa'âl-ânesi hâsıl etmiş ve bunun verdiği te'sîr ve kuvvetle bütün varlığımla vazîfemde cehd ü ikdâm eyleyerek refâkatime verilen me'mûrlarla berâber mükâfât-ı ma'neviyye olan istirâhât-i vicdâna leh-ül-hamd nâil olmuşumdur. Taltîf-i maddi ise evliyâ-yı umûr efendilerimizin bileceği işdir. İşbu ma'rûzâtım mazhar-ı tasdîk-i âlîleri olursa îcâbında mürâcaat olunmak üzre Erkân-ı Harbiyyeye havâle buyurulmasını istirhâm eylerim efendim hazretleri / 12 Temmuz 328

Resmî Mühr
Trablusgarb İdâre-i Askeriyyesi
Nazmî

BELGE NU. 40

صحیفه – ۸۷

ادارهٔ عسکریهٔ پایتختک لایحه‌سی

حضور عالی قوماندانیه

عزیزه قرار الاصدار
۲۷ تموز ۴۷۸

ایجابنده هر قطعه‌سی حقنده ایضاحات لازمه‌ده بولونمه‌سی ایچون برخی آینه داخل اولان خدمت پایتختک محل
برنامجه‌سی قدیم حضور عالیلری ایله‌جه‌در . امر اداره‌نک بوانه قدر صورت جریان وظیفه حقنده مختصر معلومات
حاوی بو ایضاحنامه‌ی احوالی بر درجه قدر تصور ایده‌جک‌لری اساسات قوماندانلغه‌ده معلوم اولان وظیفه
مخلف‌سامی بر درجه قدر حسه‌دار ایتمسه‌ده پایتختک رسمی دون کلیلیکی وظیفه‌دار اولمغه‌ده‌ده‌ر اینجه
انجاب ایتمسه‌ده صاحبلری حقنده "تقاعد" و "تاخیر" ناخیر بلنا ایجابنده مراجعت ایدیلک اوزره جریده جریده
قیدیولمسی ایچون ارکان حربیه حوالسی استرحام قلنمه‌سی حضرتلری .

ادارهٔ عسکریه‌سی اوکنجی
قطعی

لایحه‌نک صورتی

اشبالیا حکومتک دولت علیه عثمانیه‌یه هیچ انتظار ایدلمیه‌رک زمانده اعلان حرب ایده‌رک مملکت داخلنده
حصول بولدیغی قیام یشیقلره اتباع سنده ، سرعتله سفر رحالنه کیرمه‌ک فرضه‌سی اداره‌نک نفسی تأمینه
اوزره وقت صالحده تشکیل ایدیلمه‌سی قادر و موجود اقوام ایدیلمه‌سی اداره عسکریه اعلان حرب تعاقب
عیه‌نک تشکیلنه ایفای وظیفه‌یه مجبور اولدی . اعلان حرب واز رحمت اولمونجه‌ده بر رشته ایدیلمک
مکه‌ده اولسه‌یدی زمانده استفاده ایدیلرک وقت سفرده ایسه کوره‌یلمه‌جک اداره‌نک وجوده کتیرلدی
وصاحبلری حاضر اولمیلر و بالاخره موجود قانونلر مشکلات طاقتفرسایه اضافه ایدیلردی ؟ فقط اعلان
حربدن اوچ کون مقدم تدارکات حربیه‌یه مباشرت ایدیلمیه‌جک ، اسلحه‌لر ایله‌ده عربیاه سوقیاته بکلانمه‌سی
سوقیات ارکانک حیدر برصورتده موقع وظیفه‌دار وضعه میدان بر اختیاری . بالخصوص بدایت حربدن درناسه
کون اول و مسافه حربیه ، استانبول و اولت ایله مواصلاتی قطع و ورود ایدیلدن درنه و ایوریلک ایالیا
سفائن حربیه‌سی نظر نقلیه‌سی و راحتیه‌سی آلتنده بولونمه‌سی و بولدی سرعتله تخلیه‌سی ایجاب ایتمکله خارجه
اولان مناخلات بالنسبه درجات سکنه اولمسه و سعی و غیرتلرک ارتفاعی بلاسدافعه دوکمانه الته
کچمسی ملحوظ اولان و مسافه مذکوره‌نک بر آن اول قونه‌لمسه حصر ایدیلمشدر . وقت حضرده ندوره
امور آخره کفایت ایده‌بیلدیکی بر صورتده تشکیل اولونان دوکمانک اداره عسکریه بالخصوص طرابلسه
جریان ایدن متناهی احوال قارشیسنده بر مجزمه مغلوب اولوب اثنای حرده تشکیلی اقتضا ایدن قطعه
سوقیه ، محافظه قطعاتدن کلیاً محروم بقاسی وضعیت طبیعیه اولان مشکلاتی برقات دها تزید و سهل اولوردی .
سوقیاتک تأمینی ایچون تدارک ایدیلمیه‌جک دوه‌لرک قسم اعظمی اهالیدن سرعتله جمع آسلحه هجمانه
قطعه تخصیص ایدیلمکله بولونوب قطعیاً قوه‌یار سکنه اولمه‌ز بلکه سنه موجود قانونلر مشدده بالاخره
مرحبات قطعیاتدن متباقی قالان دوه‌لرک سوقیاتک اجراسنه مجبوریت حاصل اولمشدر . اهالک طولتک
تشریدی وضعیت دولتک اساسنه‌لرک آرامسنه دوه‌لرک تنظیم سوقیاته بولونمه‌سی ، اولدیغی و مسافه محافظه
و مدافعه‌دن محروم قالمالری امر اولونان موقعلره کوندریلک دائره امکان خارجنده اولوب فرضا اسباب
محافظه و حتی مکمل اولسه‌یدی حال ایجابنده بولونوب بسه‌سنه دون بری مملکتده مستولی اولان تحول
و غلاندن دولایی اهالیدن اولمکله محکوم اصالیه قارشی محافظه قسماً آز قالدیغی حیاتی نه‌کمه
اولوبمازدی ؟ لایعد و لایحصا احوال قاهره و مجبره‌یه بر قاتدک ایدیلرک ارزو اولنان قطعه تخصیص اولونان
دوه‌لرک صاحبلری طوب جدیدلرینک حصولکیزدیلر تاثیر مرجعه اتباعاً صادر شوب هدر ایسی طرفنه کتیرلمک

A 6-31
D 11-3
F 1-46

نقلیات بلاد بره دوچار تعطیل ایلمشدی. تنظیم و تهیئت اداره نشکیلی ایچون قضایدن ضابطانك اجاباتی
حربیه مناسبتیله کوکلی قطعاندن آخذ ملی ایچون ملحقات اعزامی تهیئت اداره یی ناچار کندی موجود ایسه
کوریلمه مجبور ایسه و موجود اداره مأمورلری ده و سعتلی بندلکی مرتبه ده بولونمه موجود ایسه ایدی تهیئت اداره
سیول مأمور بندن «ورنه دار محرر توجه افندی ایله سنه ده مستخدم فصت افندی» فرقه نك سرعتی تخلیه سی مناقب
اداره مزالخی تلاری اجاب ایدکه سرعتده قالمشلردر. اساساً سیول ریعاونه عرصه احتیاج این اداره مزك
بوموقعده ایکی کتبی غائب ایسی نشکلات حادثه یی دهاً زیاده تشدید ایتمه و سفر بر فرقه نك امر اعاشه و اعاشه سی
کچکز بسه کتبك مجتمعه موضوع قالمشدر. امر اداره و اعاشه نك حسن صورتله سوقه و تأمینی دوسه عمله اکلون
بوسه و اندن دیکر ایکیسی ده فرقه نك حیات حال و استعلای اولسی اوزره کلمه مبالغه هاوی خاصه یی عزیانه
کونده کلمه توظیف ایدیلوب متباقی اوچ کیسی ده قدرت خاطره نك احسان بورلیق خرید و اخذ ایمکان بتر
مساعد اولدیغی مرتبه ده حرف ایده لرك امر اداره یی تأمینه چالیشمالردر. هیچ بانه نقلیه تخصیص اولونان ده اوزن
فصله قالدن قسمی، نقیه مساعی اسلیه لمأمورلرك نقلیاتنه تخصیص ایدیلمشدی. لمأمورلر، سرعتدن
نقل ایتدکلری ارزاقی قره قالیسه جوانبه قدر کتیره بلمشلرسه ده دوستمانك موقع مذکوری طوبه
لمونسی، ارزاقك اهالی لرفندن یاغما سنه سبب ویرمشدر. بو و امثالی اسباب غیر اداری دولایسیله
سرعتده کرك اداره و کرك لمأمورلردن ترك ایدیلمه ارزاقه متنوعه مقداری سکز بك حیوان مقدارنده در.
کرك ارزاقك سانیت قیادنه اخراجنده و کرك سایندن عزیانه سوقنده بالاخره لوای عثمانی آلتنده
اجتماع ایله وحدت ملیه یی تبدل ایدن اهالی کمکلنك نقطه نظرنك آکلاشیلماسی رموقعنه تأمیم
نقلیاتك اجرای ایش زیاده دوچار سکته ایدن رعایل موثر اولمشدر. ایشته بوسببدن دکه قراره
آغاز اولونان سانیت قیادنه سوقه ایتدکز ارزاقه قافله لرینه نقلیاتی برستاج بولمکیدر و نقلیات ایچون
بکلدیکه مشکلات ایچنده تدارك ایدیلمکده و ده لر موجود نك کوزدن نهان اولوردی. الده ایدیلمکده
وسائط و ارزاقه سانیه ده دوچار ده امر اداره و اعاشه نك تأمینی سایتاسنك اتك اوزره
زدیکه کی ایکی ذاتی ده عزیانه کوندردب فسقا امر اداره و اداره یه عرصه احتیاج ایدن طامورلرك
تأمینه اعاشه سی، سرعتدن جیقاریلوب سانیه ده بولونیدیلمه ارزاقه، هیچ بانه، اسکری و کچیه جاقیلرنه
موضوع دوستدن بار الیلدی؛ هنه لری عزیانه سوقه ایتك ایچون قضایدن دوه لری بولمقده وظیفه دار
کچکز بهایم. احوال، هیچ بوقدن ایجاد امری تکلیف ایدیوردی. بالاده عرصه اولونیدن و حربله
سانیه ده ایکه عربانك زوجه کلرك احتیاجی تأمینه چالیشمندن صرف نظر ارباب استان ایله
کوکلی اولاجه موظف قطعاندن مستخدم بالجمله یی نظامیه نفرلرك فرار ایتسی بولونیدیغی احوال
مضیقه یی ایضاحه کفایت ایدر. بویله، معاونتدن محروم بر ضعیفه عزیان سوقیاتك تأمینی
شرائط حاضره دهشتلی و مرج ایچنده بولنمك کی آغیر وظیفه یی درعهده ایدن اداره نك نه درجه ده
اظهار فعالیته مجبوریتی لزومی بسیط بر بلاغت ایله آکلاشیلیر. بو زمانلرده اداره یه کلنلر، قاچه دلمه
نقلیه، سوقیات آغیر مأمورلری، قید کتابت معاملری کچکز نه کزه مانده و نخراب ایدی.
وسیع بر طاقت و تحمل خاصه کوردیکز بو وظائف متعدده و طاقت فرسانك ایفاسی ایچون
اداره احوالك سیله تشبث امور قابل اولاجقدن کلمه مرتبه جدید و موز ایسه کوره بلمك احوال حقیقیه
اولونسه و الحمد لله اظهار ایدلدیکی کلمه بویله رفعالیت بحره قارشیسنده اظهار عجز ایتدیکی وظیفه موجود بولمیان
مقصد وجود ایدیلم. معروضه قالدیغم بو ضعیف انفراد، بو وظیفه تحملفرسا عبیه ازاده رحمت تاریخی
اولان ۱۹ تشرین ثانی ۲۷ تاریخه قدر دوام ایتمشدر که اقلیمنه تخلیه وظیفه اثنای قطعه
معروضه قالدیغم اولمیه لوازمات کلانه و غیا بوجه معروضه صرف ایتدیکم درجه جدید و قدیمك شاهدلری
جناب حق ایله نیابت مناقبك بر شوره ایسی اولان ذات عالی قوماندانیدر.

A 6-31
D 11-3
F 1-67

ایشته سایه ده بولونمز متوالشار مشغله فرقه‌لك عزیز — عزیان استفاشده جهتی اقتضا ایتمکله بتون
سوء حیثیت ازاله واستیصال فقله خصوص اولوزره نداك ایدیلیه ده‌ره‌ك بعونه تعالی فرقه‌لك سایه ده‌کی
تکامل اولزمای عزیز نقل اولونمسه دوقوع مذکوره‌ده اتخاذ ایتمکله باشلادیلان عریانك ایجاب ایتدردیکی ایلری حرکت
قطعیانك بر دوره جدیده کیرمسنه بادی اولمشدر. جریانك ایلدون قومشان بولجاهدینك ایرانده ازاقی
قوزیع ایدیلدیکی هنوز رعیانك انظار واطاعتنه کسب اعتماد ایتمیوب جماعت بر دائره سکونه اجباری
بلك نظرده سر بولنمقده قطبیه قوتلیلرك ایرسیل حالنده کوردیکی ده اوآنده اداره‌نك معروضه خالدین
مشکلات درجه زیاده ایدی. فرقه‌نك بداینت حرمتدن بری ایرانك ایچیدن کلاری لوقیدن معاونتی تعمیره، دیانت،
ملیت افتخاری مقتضیاتی اولاری اسلامیت آلنده اتحاده قومشان بولمقلری بجاهدینك وقتیله رجه وحتی
غیر خالی اجرا ایتدیرلری برینه کتیرلمك صورتیله قطبیت خالیه‌نك اجراآتك حالندن سایدن اولمغله اصادف
ایدیلیه مشکلات بوکی احوال ضروریه مقتضیاتنون اولدوغه برخاتدهاتز ایدیوردی...

بعضا افرادك محل ایده بیجك رطاقه مطالب ظهوره کلیوردی که: بوقادوانی: اداره‌نك بك ازیاده
افلاسی دیك اولوجقدن نمکله اولیقدر قطعیا بدیلیه‌یه راصول مستحق سایلوزه‌لم عریانك قرقریه
شوت موطیلاری نامیه اولونمسه وجهده خزینه بیت المالك عدم استراحتنه قیاسلنمشدر. دوام ایدن
بوحال کشکمسه بتون بجاهدینك ایلری حرکتنه ایدرایتمیه کسب زیادتمسه دولون بسه بیلی تجاوزنه
بوقرقه بجاهدینه وسائط قطعیه تدارکیله قطعیاتك منتظما اجراسی وامر ضروری حالنی آلتساب ایتمکله
طالبلرك بوحال استردادی فکری عمومی بجاهدینك غایه آمالی بولونغله بوسائلك ایلری حرکتك هر دلو
وسائط اولوزه ایله تحریز بولونمسی شوقیه دیغرلرنك زیاده‌سی مدار اولوجقدن آسنده اولمغله بجاهدینك
عدم محرومیتلری قضیه‌سنه بر کلی نظر اعتباره آلنمزسه کچیدیکی کوندن وزنه قاتلوه صورتیله ایدیلمه سعی وعزت
بعضا نیه تعالی منح موفقیت اولسه دخی بتون اهالیت بجاهدینك آینده مشکلاتنه اصادف ایتمه‌سی ایدیلمه‌ندکه
جالبلرك وسائط نقلیه‌لری اکمال ایدیلمشدر.

اهالی مرحومیاز ایلك قطبیه نجولیه بوحرکتدن رفاهیت کون صوکره قرارکاه عهدینك عیه زاده تعالی
وبجاهدینه ازاله قیصه‌ر ملیسی بداینه‌کی محرومیت وسائطك هنوز بردوام اولدوغی قسمنه رعایتجو
سعی وغیرتله طولیلیلرك وسائط نقلیه‌لری قرارکاه عیه زاده موقعه نقل ایدلمسه واداره‌نه مکلف تاوزیلرك
بداهنه اولدوغه موقع مذکوره‌ده تشکیل اولونمشدر.

دوستمانك کیرو چکلمسی بجاهدینك حوزیالفلاه آرسنده متفرقه اولدوغه بولونمسی قرارکاهه کوره‌یله
ازاله واشیا دوه قرنلك هب طوب سنالمه مرکلك اردن کچیلمسی بوموافقت حیلولتیله
برابر بجاهدینك اده ولوجزوی زیان اولسون ازاقرنالمانك محاذیری طاقت اشرخارجنده
سعی وغیرت حرفه محوریت حاصل ایتمشدر. بالاده مذکور احوالك جریانی اثناسنده المراخدن التجاء
ایدیلن کتیجه زایدیدن بجاهدینك تشکیلات معاونه‌دن محرومی اداره‌یله اسباب احتیاجاتی
نامیه مخصوصه‌کی مشکلات ده بالجمع زایدیتمشدر. بجاهدینك ازاقی نامیه ایدیلمکده ایکه برده
اسباب مندرجه‌لری نظر اهمیتی اولمه محبوریتی حاصل اولمغله اوزمان قدر احیفده قوناقلو مغه محبور اولدوغی
عسکر بجاهدینك حلولی ایدیلمیه‌سی ستاده وحتی کماقی السابقه قاسی خالی الیه حیفدن واساسا
محصولات داخلیه منوعدن کلیا محروم اولدوغی ملکدن بوموجبله بوجهاد برلرندکی ایلری سعی اولمغله
دیونه تعالی مقصود مذکوره‌ده آنبرزمان صوکره قوه‌دن فعله چیقمشدر. اهالی نك کیتمکی متعاقب
آن بآن ایلری حرکتنده دوام ایدن فرقه‌نك وقوعه کتیردیکی محاربه‌لرده مجروح دوشن رفقاجه
خسته لنان افراد بجاهدینه قرارکاهده، جمعه بازارنده سیاهخانه‌لرنا مسمی اولزمه کلیوردی.
عرصه سابقه جهله کرشدن محروم بوقطعه‌ده خسته خانه اجیه قوزه کوریلن اشیا ادوات طبیه بولونمزلرینه

مجروح و خسته قالمش بوصولنه اسباب استراحتلری اکمال ایدیلمشدر . قوواتنک ظهوری خسته لرک زیاده و بنابراین
لوازمنک ده تنوع و تعدد و نسبت و ربط نقل ایتدیکی اثرلر قوماندانلری بی حسه صورتله موقع تطبیقه قویمه مراسم و تدابیر
معاونات موثره دن و حال استفاده اینلمه صورتله جزئی بر مدت ظرفنده احتیاجات مذکوره ده اتمام ایدیلمشدر .
عیه زاده اتخاذ اولونان قرارلر حالت ناگهانی دوستمان تکبیدن طرفندن بومبارمان ایدیلسه حصولی طبیعی اولان
هیجان هیچ بر زمان حدی بر قوه محافظه ایله تحت امنیت النهیان ازاقتک اهالی طرفندن یاغماسی موجب اولدیغی
آنلاشلمغله محافظه سنه حرکت اولونارمه یاغما منع ایدیلسه و دولی ایدن بومبارمان مناسبتله خاطرلنک
محفوظ بولوندقی جهاتده دوستمان بر دانه نک تلاسه و هیجان آرتسنده مذکور خاطره اوزره اولارمه
رضاسیلهانه میدان ویرمه دن قورتارلمشدر . بومبارمانی متعاقب یاغماده منع ایدیلمه ازاقتک آنکی خرابه
اتخاذ اولونان موقع نقلی خصوصنده تصادف ایدیلمه مشکلات قوماندانلرک افندیلرک قطعی موقع تعلیماتلری
سایه سنده برطرف ایدیلمسه و شوصورتله قرارگاه آخر یرلره نقل ایدیلمشدر . شوتاریخده احتیاطلر ازاقتک ده
قالمش بولونمه زلکی سنه مدد و معاونت اولارمه مرخصلرک بریجی دولسوره جمعه و ارداتک عیه ورودی فرقه ایله
اداره ی دوستوندر مکه و ازاره جلبی و سائقلری احضاره دعوت ایدیلمشدر .
حال حربده بولونان قطعه عسکریه نک روح تاسیسی اولان اعانه سائلنی حسه صورتله قبضه ایتک اوزره
بویوک بر مقصد اولارمه تعصب الهی اقتضاسنده حکم بدیری اولمغله قوشنده ازاره جلبی اسباب حاضره سنی
ایجابه قوماندانلره اولمغله زوداره بلکه تشبثی موری بکه و بریلمه اوزره بهه کردان موقعه سیوق قیاقنده
مأموریه عسکریه اعزامی صورتله ازاقتک تامینه حرکت مساعی ایدیلمشدر . دیکر طرفدن لکر احتیاطاتی ده
جنوب نقطه سنه کرک داخلنده و کرک خارجدن تدارکی مکلف ازاقتک تاتبی ایجابه نالت قالمغلی
اُخت بکه امر اولونمسه، الحمد شو تدابیر صائبه نتیجه سنده کرک اج قالمه زلکی سنده قورتارلمشدر .
داخلدن ازاره تدارکلنک عیه امکانی و آغنه رهوجه مراجعتلر نتیجه سنده جزئی مقدار ده آرپه استحصالی قابل
اولدیغی معلوم ایکن دها اولجه اجرا اولونان بو تدابیر حدود لوازمانک قابل وقتده ورودینه بادی اولمشدر .
بهه کردان جلبنه ابتدا اولونان ازاقتک سرعت سوقنه مدار اولمه و سفرجه لرک ایسالاتی متوسط
نقطه لر تشکیل ایدیلمسه بولونمه اوزره حکمان اوآینده ریکدیلمسه، عسکر اداره لری تاسیس اولونمشدر .
محکمه نقلی عیه زاده برای ثبات و موفقیتدن محروم کره وضوع بولوندن رجعت عمومه اتخاذ نصادف
ایدیلمه مشکلات و دوستمانک قطعی قشتلاده بولونمه اماره لری اظهاره باشلاشمسی ، ضیاحلری عمارزاده
تاکیل ازاقنی بداقتیامنه کچیرمسی ملحوظ اولمغله قورتارلمه بلمه ازاره عزیزه استقامتعه سوقه اولونمه
و فقط اوته دن بری ذکری سبقت ایدن فقدان و سائقلردن قسمی مرکز قورتارلامیه رهه دوستمانه
بر اغلامه ایجابه جواز اهالیسنه یاغما ایتدیرلمشدر .
عیه زاده رجعتنه عزیزه – غزیان استقامتنده ولی احتمالنه مبنی درحال عزیزه بهه کلنه لرک اوراده موجود
تاکیل ازاره ربالسلاح مقاومتیاغزیانه سوق اولونمه تاکیلنه بو امر حصه حکمت اولونمه افراد ازاره بر کوزه
برسنلرک غزیانه نقلی متعاقب قطعاتزلرک دوستمانی توقیف ایده لرک ایدیلمسه امکانی بر اقرینه آلاشلمسی
ارجالده اداره نک عزیزه ده تشکیلی ایجاب ایتمکله اوکوندن اعتبارا اداره قرارگاهلر برابر عزیزه ده
تاسیس اولونمسه و بوندن صوکره اداره مسئله سنک بلکی برصورت انتظامه کیرمسنه چالشلمشدر . بونک
ایجابه اولاقریلک مساعی مقتضیه سی اولان ذوات قوماندانلره و ارکان حربه نک تقیه ایتدیکی خاطراتلر
واسطه سیله اداره اشتغالنک بر محور سلامه جریانی تامینه ایدیلمشدر . بدایت حرکتدن بری قرماسیه نک
فقدان مطلقه سی امور معاملاتک تامینه انتظامنه ایلتیدیکی سکته لر تعمیره و منتظم برحاله
افراغنه چالشیلدیغه عیه زاده کی کبی حتی نوقوده یاکنلری، سپاهه کاغذلری اوزرینه بازیلمسی
ضروری اولان سنداتک قبولی ایدیلمیه لرک محرومیتی جزئی تخفیف ایدیلمه قرماسیه ایله معاملات

A 6-31
D 11-3
F 1-48

اجراسنه باشلانمشدر. طرابلس غرب ولایتی جسیم سنجاقلری مختلف جهتلرندن ورود ایدن مجاهدینک، درسعادتک وضعیتنه نظراً تقریباً اونبش عسکری اعاشه‌سی منتظماً تأمینه ایتمک اوزره نقاط مختلفه‌ده متعدد اداره‌لر تشکیل اقتضا ایتمکله درحال موجود اولان اداره علاوةً طلبنه، نفسه، عجیلات، زاویه، صلاتن، نالوت، جبل بوقعه‌لرنده آجیلان دوائر معاملاتک صورت سالمده تأمینه جهتلرنه حمدونتا اولونمشدر. مرکزی اداره‌لری مادمیاً اولان عزیزیه‌نک درسعادتنه قریبی جهتله اداره شعباتک عزیمانده تأسیسی اولمزسه کالمکله برکنی ولایتی تعیین اولنوب موقع مذکوره‌ده تشکیل اولنمقده حسابات عمومیه‌نک رؤیتنه تحصیص قلنمشدر. نوشسه‌کی مشرق اولان بؤاندن اعتباراً منتظماً ارزاق جلبنه ابتدا اولونمقده فرقه‌نک نواقصندن اولان چادر، البسه ولوازمات سازیسی دخی موقع قطعیه‌ده تهیه‌لری انتظام وسائط نقلیه ایله تأمینه ایلمکدر. ازقدیم مشرق‌دن اخذ وقبضنده معاملات تسلیمیه‌نک محلنه وقوع بولمسی ایچون به کرده‌نده‌سی برمأمور مخصوص بولونوب برلرینی بوزندن بعضاً مشرق‌لرون دوغرجه کلمه ازراه نقصان ظهور ایدردی. عماداً ورود ایدن قافله‌لرک وسائط محافظه‌سی وداجرتلری برلی مأموره‌لر توزیع ایدیلمکده بولوندقلرندن غلای اسعارک شدتله حکم سوردیکی بوطرز زمانده دوه، خیل، دقیق، آرپه، نخود، شکر، قهوه، نخود وسائره حیوانلری آچیاره‌ده آلیورلر. بوکیبلرک مقدار نقصانی تضمینات نقدیه‌نه تابع طوتیلوردی. بعضیلری‌ده آلدیقلری ازاره‌نک حوالاتی دوشنه‌قوی، طاسه وضع ایدیلردی. بوکبی بیکلرجه حیوانک غریسنه وقت وزمان کفایت ایتدیکی کبی قیرانیدن صوکره نکاره حیوانلره وضعنده ازاره طبیعیله نقصان ظهور ایدردی. بوراسنی امور مشیره اداره‌سنک بر شعبه‌سی اولوب بونک امرینی آلدیقلری بالتأسف قابل اولامامسه وبونلرک ایچون ازاره ضایعاتی اولمشدر. خطوط حدیده‌کی مجاهدینک منتظماً مقاومه‌سی محاربات مختلفه‌ده سرعت بوزغنلری ایچون ازاله مقاومه نخچیلی، عبور جاده وکاناة قضیه اعطاسی وبونقصانلری مرهونک بحور سالمده تأمینه معاملاتی امر ضروری اولمغله بیچ رفقه‌ورینه میدان ویرلمکون بوسائله‌ده جسیم خلل‌لر واقع اولمشدر. عزیزیه‌ده، عزیانده، خطوط حدیده‌ده تأسیس اولونان سیاهخانه‌لرک لوازماتک اکمالنه چالشیلارمه اولجه بر محدودیت مطلقه ایله تدارکنه اهتمام اولونان هشته‌لرک هدر اولونمقه مدققت واستراحتدن استفاده‌لرینه الحمد موفقیت حاصل اولمشدر. کذلک کسب انتظام ایدن اداره‌نک عهده‌سنه ارجعیتدن صوکره ساحه موفقیاته چیقارلمقدن تشکیلات موجب تمنویت برحالده‌در.

بر انتظام تدریجی به نیجا اهل اوزره کوزه‌ه آثار ترقیات دیدریلی نتایج فعلیه‌سی اظهار ایدن بو موفقیات فرقه‌نک انزله اعمال حربیه‌سی هیئتک ارازیور دیقلری ترقیات تسهیلات ومعاونات سایه‌سنده سعه فعله چیقمشدر. امر اداره واعاشه‌نک انتظام وجریانی اهب ایراز اعمال محترمه‌نک فکر ایجادی ملاحظات صایه‌لری نجه سیدر. قوه اعاشه جسیمه‌دن نسبتدن دون اولان فکر ناچیزانه‌نک لطف عالیه مذکوردن سلیقه اولرایله تمنیه اولونارمه اکتفا ایدردی....

منعاقباً ذکری کچمه مدوضاندن آکلاشیلدیغی وجهله بدایت حرکه‌ده آنی اولارمه وقوعه کلمه‌سنه سبب اولجه حاضر اولنامامسه، احوال مملکت اقتضاسی ظهور ایدن رهبوده مواقع حیلولتیله امور اداره‌نک مشکل وغیر قابل اجرا حالی کلمکله تسهیلات سامه‌سی وغیر تاملونه روحه‌ای قدر الزمان مجاهدینک ازاره‌ده ایشتیاقنه تأثیر ایتمشدر. عبه‌ده ارجعیتی مناقب عزیزیه‌ده مدت مدیده اقامتامیدی آسکی حال تدنیسنه برشانه ازاله‌ده انحای ایچون بوبلی بر فرصت الموه‌ده احوال شوشه‌ده اغماضه عبه غیر قابل عفو مسامحه ارجعیتک دیلی اولوجهتدن ارجعیتی مناقب مأموره‌لرینه تقیدین صوکره اداره معاملات انتظامی کسب موفقیت ایدیلمکه بعد الکرم بیچ رفقه‌ورینه بیچ رشانه میدان برافتیلدیغی کبی تمکه اولدیغی قدرده خزینه ملاحظه نصفه اغما اولونمه جزوی صایلاریله جلب بیلمکله بوحربه دوام اولونمشدر.

وقت حضرده تشکیلات سفریه‌سی احضار ایدلمسه اداره‌جه‌سی، منتظم وسائط نقلیه، امیر بولاوزنده طبعی
سرولنه‌جق برموفقیت ارائه ایده‌بیلیر. حالبوکه بونلردن بری حربه‌سی کلدیکی عرصه‌لرده‌کی احوال حاضره متنوعه
وعمومیه، جاره‌سز قالمسه‌لری اولان جذب قابل فرقیزی ساحه‌سنده فعله چیقارمه‌ایسه‌لری کبی برموفقیتلردن
محروم بر اقتصادسزلق و شرائط دائره‌سنده ایسه‌کوره بیلیرلر ایجه ممکن اولابیلدیکی قدر سریع و موثر تدبیرلر
اجراسنه‌دن باشقه چاره نجات قالمامشدی. امور و معاملاتک تنظیم و طرز حضوری موانعه اولمسی ایچون
اداره‌جه حوالی سیلاب جریانی تأمین جهتیله کیدیلیورکن بوانه قدر ازافتراقدن برصحیح استنتاجیمیزی
محاربه‌نامه‌ایله اولمیورکه حربک هنوز صفحه ابتدائیه‌سنده ایکن رفع آواره متکاثف ایدلمسی جبوحالک
خدانکرده دوامنک نولیه‌ایده‌جکی نتایج اوزنا بر ملاحظه ایله اکلاشیلیر.

بو وظیفه‌نک مدت مدیده بولونمه‌سی محیطک احوال روحیه‌سنه حامل ایتدیکی درجه و نوعک و بردیکی جرأت
نشاطی ایله کوریلیر. بولنیلر طبیعی و مذموم دن اولان «قدح» قضیه‌سنی بالکلی برابر نفسیه‌سیلان
افتخار اولیقی اعتراف‌دن چکینیر. احوال و اخلاقه بحلیه غیر واقف بر اداره‌نک افتدایی بورده نه‌یی
استعمال ایده‌جکدی؟ .. برسبیل خدمتده‌سنه کی آقوب کلمه و براهیت ایدیه‌جه‌ن و مسائل مافیه‌ایله
توقیف و تعدیل اولونامیان بوسبیل موانع قارشیسنده فعل برخط حرکت تعقیب اولونابیلیردی؟...
بو دقیقه‌ی جدی و دقتلی برندقیقه، مقدر سقوطی برقابل نتیجه‌سنده اکلامه‌ملکی ممکن اولابیلیر.
حربک دوره اولیه‌سی مصائب و هیجان لوای سلامت آلتنده اتحاده قوشان بحالک تزلزل
کوردیکی اسباب اغتشاش و استراحتلری جزئی سکنه‌دار اولسه‌یدی حکومت اوزمان فعل بر وضعیت
قارشیسنده بولونه‌جقدی؟

ملتک؛ تاریخ عثمانی‌یه قیدایده‌جکی پریشان و شرف موفقیتلردن صرف نظر ... اوته‌دن بری زنجیر
ناتوان؛ حقوق طبیعیه بشریه و ملیه‌سنک آیاقلر آلتنده چیکنمه‌سندن بوحالنه تسلیف، جبیه عجز
اطرافندن باشقه بیچ برشیئه قادر اولامیه‌جغنی ظهر ایتدیکدن بوملتک آورپا افکار عمومیه‌سنه
نه درجه‌لرده بلیغ بر درس عبرت، ناتمامی خارقه‌لرله مرصع رایحه ظفر و عبرت کوستردن بوتحو
عمومی ذروه سکنه‌دار اولسه‌یدی اوزمان ظهوری طبیعی اولان مسئولیتی مادیه و معنویه، افکار
عمومیه اسلامیه و جهانده مدوحه خالا حقنی نفرت و استلاء عمومیه‌یه قبول فعل ممکن اولابیلیردی؟...

ایشته بو دوهاذکری موجب صلح اولاجه‌جه قضایانک مرهم نظر اعتبارلری آلنه‌رق
اوده آیدیه‌ریاستنده بولونیلان اداره‌نک و بردیکی برموقوف جرأتکارانه ایله ادعا ایده‌بیلیرکه
سوء استعمالات ممکن اولابیلدیکی قدر میدان و بریلمه‌دن تأمین انفاقه و اعاشه‌یه امید خارجنده
بولونولان برموفقیتله دوام اولونمشدر.

بو موفقیتک الده بولونولمسی عامل مؤثری اوزه‌دن بری عرصه اینجیلیکه و حربه قوماندان و اراکین حربیه‌سی
لطف قدرتنه سبقت اولوب لطف عالیه‌سی مخدوم دن نمادیا کوردیکی تشویقه و ترغیب ذاتیه‌سی
بولنه‌رق و عشوه و مختیله مدار بالجوهس فعالیتی حامل اجنبیه و بونلک و بردیکی تأثیر و نفوذله بتون اقوام
و طبقه‌ده جریده‌ده اولدیغی کبی رفاقتمه و بریلمه‌سی مأمورلر برابر مکافاة معنویه اولمق استراحت و جدانه
لایحه نائل اولمشدر. تلطیف مادی ایسه اولسیای اولاقدیلر بیلیه‌جکی ایشدر. استبو مورخانه
نظر تصدیقه عالیلری اولورسه ایجابنده مراجعت اولونه‌رق اراکین حربیه حوالی بوتلرینی استرحام
ایلرم افندم حضرتلری. ۱۶ تموز ۳۲۸

سمی حربیه
اداره عسکریه

نظمی

BELGE NU. 41

Babıali
Sadaret Dairesi
Yazı İşleri Kalemi
1269

29 Temmuz 1912

Harbiye Nezaretine

Bingazi bölgesindeki mücahit Urban arasından şehit olanların aileleri hakkında icra edilmekte olan maaş muamelesine uygun olarak Trablusgarp bölgesinde de her şehidin ailesine aylık seksener kuruş tahsisi hakkında alınan karar üzerine, Harbiye Nezaretinden gelip Meclisi Vükelada görüşülen (…) Temmuz 1912 tarih ve 1163 sayılı yazıda belirtildiği gibi Bingazi bölgesindeki şehit mücahit ailelerinden başka çalışamayacak kadar sakat olanlara da aylık seksener kuruş verildiğinden Trablusgarp'ta da bu durumdaki şahıslara aynı tahsisatın verilmesinin Maliye Bakanlığına tebliği ve Harbiye Nezaretine de bilgi verilmesi yazılmış ve gereği yapılmıştır.

Sadrazam

BELGE NU. 41

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret
Tahrîrât Kalemi
1269

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Devletlü efendim hazretleri

Bingazi mıntıkasındaki mücâhidîn-i Urbân miyânında şehîd olanların âileleri hakkında icrâ' edilmekde olan muâmele-i muvâsât-kârâneye tevfîkan Trablusgarb mıntıkasında dahi her şehîdin âilesine şehrî seksener gurûş tahsîsi ve müteferriâtı hakkında sebk eden karâr ve iş'âr üzerine makam-ı vâlâlarından vârid olub Meclis-i Vükelâda mütâlaa olunan (…) Temmuz 328 târihli ve 1163 numrolu tezkerede gösterildiği vechle Bingazi mıntıkasındaki şühedâ-yı mücâhidîn âilelerinden başka çalışamayacak kadar sakat olanlara da şehrî seksener gurûş i'tâ edilmekde olmasına nazaran Trablusgarb mıntıkasındaki bu misillû sakat olan eşhâsa aynı mahsûsâtın i'tâsı husûsunun Mâliyye Nezâret-i Celîlesine teblîgi ve Nezâret-i Celîlelerine de ma'lûmât i'tâsı tezekkür ve îcâbı icrâ' kılınmışdır efendim 15 Şa'bân 330 ve 16 Temmuz 328

Sadr-ı a'zam

BELGE NU. 41

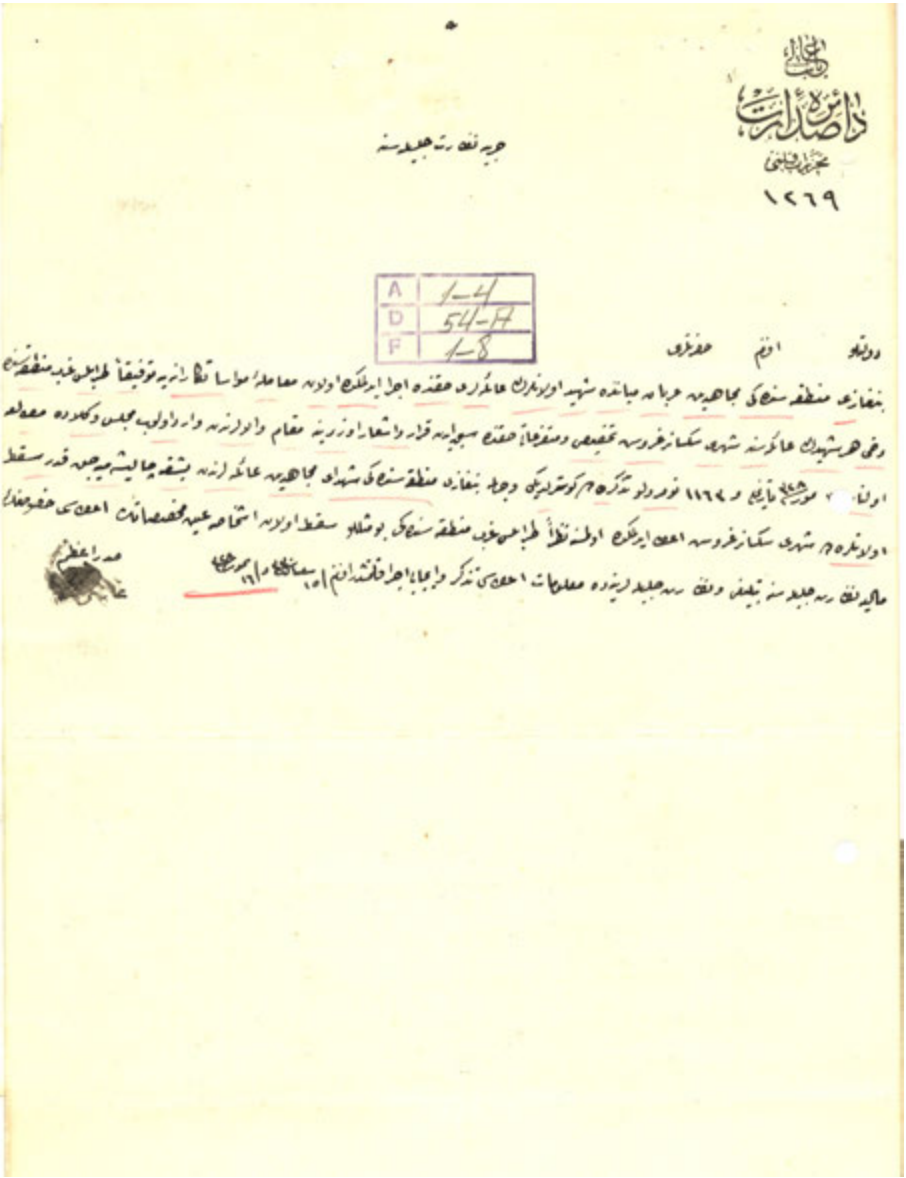

BELGE NU. 42

23 Eylül 1912

20 Eylül 1912 cuma günü yapılan İkinci Zanzur Muharebesi hakkında Haşşan Komutanı Binbaşı Sami'nin raporu[17]

8 Haziran 1912 tarihinde yapılan Birinci Zanzur Muharebesi'nin sonucu olarak Seyit Abdülcelil ile birleşen düşman, basında yer alan ve balonlardan attığı ilanlardaki beyanlarına rağmen Zanzur'a hâkim olamamış, bahçe sahiplerinin hurmalarını serbestçe toplamalarını bile engelleyememişti. Berrade'deki Haşşan bölgesine mensup süvari keşif kolları, Zanzur hurmalıklarından istifade ederek Seyit Abdülcelil'e güneyden 1500 metre kadar yaklaşıyor, İtalyan tüfekleriyle teçhiz edilen ufak avcı çeteleri 1000 metreye kadar sokularak bazen düşmana zarar vermeyi başarıyordu. Bundan dolayı düşmanın ikinci bir Zanzur Muharebesi vererek Zanzur Vahası'nda hâkimiyete çalışması tahmin edilebilirdi. Ancak düşman içerilere doğru saldırmadan önce donanmasının ateşiyle sahil boyunca çekildiği şeridi batıya doğru uzatarak Elmaye, Zaviye ve Acilat'ı da ele geçirmek ve bu suretle Zuvara ile Libde arasındaki sahil kısmına hâkim olmak sevdasında olduğunu göstermişti.

20 Eylül 1912 sabahı alaturka saat on birde muharebe her zaman olduğu gibi düşmanın top ateşiyle başladı. Krokide gösterilen noktaya gelindiği zaman vaziyet aşağıdaki gibiydi:

Düşman iki alay piyade, bir alay süvari ve üç batarya top ile Abdülcelil'den itibaren doğudan batıya doğru devam eden Telal silsilesinin sahile bakan yamaçları üzerinde ve derin kol nizamında hareket ediyordu. Düşman muharebeden üç gün önce Abdülcelil'in yaklaşık iki kilometre batısındaki Seyit Süleyman Tepesi'ne üç top yerleştirmiş ve bu suretle Seyit Bilal'i işgale hazırlandığını hissettirmişti. Seyit Bilal'i işgal etmeyi hedefleyen düşman orada bir direnişle karşılaşacağını tahmin etmiş olmalı ki Seyit Süleyman Tepesi'nin –bütün Haşşan bölgesine tamamen hâkimdir– kuzeydoğusuna iki harp gemisi yanaştırmış ve ilk olarak toplarıyla Seyit Bilal'i selamlamıştı. Sahilden ilerleyen düşman Seyit Süleyman'ın yaklaşık üç kilometre batısındaki tepeye de bir batarya top koyarak ileri yürüyüşüne hiçbir direnişle karşılaşmadan devam ediyordu.

Sırası gelmişken söyleyelim ki, Seyit Bilal Tepesi'nin kuzey versanı deniz toplarına, güney versanı düşmanın Seyit Süleyman ve sonra Seyit Süleyman ile Seyit Bilal arasına yerleştirdiği iki bataryanın ateşine maruz kaldığından ve tepe taşlık olduğundan müdafaası imkânsızdı. Gerçi tepeye lağımlar[18] yapılması düşünülmüşse de uzaktan ateşleme aracı henüz gelmediğinden bu düşünce gerçekleştirilememiştir. Bundan dolayı düşman

[17] Kroki Ek'tedir.

[18] Lağım, kale duvarlarında gedik açmak veya düşman ordugâhlarına zarar vermek amacıyla düşman siperlerine doğru yer altından açılan dar yol. Askerî Tarih Terimleri Sözlüğü; s.169.

ileride arz olunacağı gibi diğer bir alay ile Sayad hurmalıklarına neticesiz bir taarruz hareketi icra etmeseydi Seyit Bilal'i hiç pahasına işgal edebilirdi.

Haşşan ve Elmaye'de bulunan mücahitlerden, sayısı 800'e ulaşan Zaviyeli, 750 Orfeleli, 60 kişiden ibaret Tunus gönüllüsü, 20-30 Vedan Şürefası[19] ve üç bölük nizamiye askeri ile üç makineli tüfek, düşman Sayad'a doğru bir saldırıya başladığı takdirde konuşlandırıldıkları Sayad hurmalıklarının kuzey kenarında müdafaada bulunacaklardı.

Düşmanın ikinci bir kol ile ilerlediği Zanzur ve Meşaşta hurmalıklarında ise 840 Aziziye ve 720 Garyan mücahidi ile 420 Zanzurlu bulunuyordu.

Saat on ikiyi yirmi geçe gönderilmesi gereken rapor Tümene takdim edilerek Zanzur yönünden gelen şiddetli top ve tüfek ateşlerine doğru refakatimde piyade teğmenlerden Haşim ve Fettah, altı süvari ve bir jandarma olduğu hâlde hareket edildi. Meşaşta'ya ulaştığımız zaman, Aziziye ve Zanzur mücahitlerinin büyük kısmıyla bir miktar Garyanlının hezimete uğramış bir hâlde firar ettikleri, Meşaşta'da oturan halkın telaşla yola çıktıkları ve kadınların …(?) feryatlarıyla saç baş yoldukları üzüntüyle görüldü. Firarilerin önünü almak için sarf edilen mesai büsbütün sonuçsuz kalmadı. Mücahitlerimizin harp hattına kısmen iadesi sağlandıktan sonra yanına iki süvari verilen Teğmen Fettah karşılaşılacak şeyhleri harekete geçirip cesaretlendirerek firarileri engellenmekle görevlendirildi. Yerli subaylardan Teğmen Fahri'ye de –Aziziye mücahitleriyle görevliydi– gerekli uyarılarda bulunuldu. Ancak bu sırada Sayad yönündeki muharebe son derece şiddetlendiğinden tekrar o yöne gitmek zorunda kalındı. Saat ikiyi yirmi geçe Sayad'a gelindiği zaman Orfelelilerin Şeyh Miftah el-Ezrak maiyetindeki 200 kadar mücahitle, Zaviyelilerin üçte ikisinin avcı hattını terk ile Zanzur – Zaviye yolu üzerinde birikmiş oldukları üzüntüyle görüldü. İşte bu sırada Zaviye mücahitleriyle görevli yerli subaylardan Yüzbaşı Tahir şarapnel misketiyle ensesinden yaralanmış, sargı yerine getirilmekteydi.

Düşman bu sırada şarapnelle sık sık Sayad'ın kuzey kenarını dövüyor ve bir alay piyadesiyle ilerliyordu. Biraz sonra düşmanın ilk kademelerinin Sayad'a girdiği haberi geldi. Pek çok zorlukla avcı hattı biraz takviye edilebildi. Bu takviye sayesindedir ki düşman epeyce zayiat verdirilerek hurmalıklardan kovuldu.

Saat dörde doğru düşman bir kere daha şiddetli bir taarruza başlamıştı ki yol boyunca yığılmış olan mücahitler yeniden çoğalmaya başladı. Bunların kısmen haksız olan cephanesizlik şikâyetleri o sırada yetişen cephane ile kesildi. Aynı zamanda hem mücahitleri cesaretlendirmek hem de Seyit Bilal'e ulaşarak top yerleştirmeye çalışan düşmanı engellemek için sol kanat ucunda mevzi aldırılmış olan makineli tüfeklere ateş açması emri verildi ve mücahitlerin büyük kısmını avcı hattını terke mecbur etti.

---

[19] Şürefa: Hz. Hüseyin vasıtasıyla Hz. Muhammed soyundan olanlar. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat; s.1005.

Şarapnel sağanağının tesiriyle sol kanada çekilmiş olan piyade bölükleri mücahitlerin arasından geçirilerek tekrar ateş hattına sevk olundu.

Bu sırada Tümene ikinci bir rapor takdim edilmişti.

Nizamiye askerlerinin şiddetli bir ateş ile tekrar avcı hattına dâhil olması ve makineli tüfeklerin meydana getirdiği olumlu etkiyle moralleri biraz yükselen mücahitlerin büyük bir kısmı daha sevk edilmiştir. İkinci defa hurmalıklara girmeyi başaran düşman bu sefer öncekinden daha fazla zayiat ile bir kere daha defedilmişti. Bu iki taarruz ve geri çekilme sırasında oldukça yoğun hatlarla ilerleyen düşmanın 300 kadar zayiat vermiş olduğunu tahmin ediyorum.

Sırası gelmişken söyleyelim ki, mevcut 92 sandık ihtiyat cephanesinin tamamının sabahleyin mahallelere dağıtılarak hemen ileri sevk edilmesi Teğmen Mustafa Reşit'e emredilmiş olduğu hâlde bu emir kısmen icra edilmiş ve cephane tamamen sevk olunamamıştı. Bundan dolayı hissedilen ihtiyaç üzerine defalarca jandarma ve süvari sevkine gerek duyulmuştu.

Saat beş buçuğa doğru ikinci defa fazla zayiat vererek geri çekilen düşmanın üçüncü defa dönüş taarruzu icra edebileceğini imkânsız addediyorum. Saat altı sularıydı ki Zanzur yönünde tüfek ve makineli tüfek ateşleri son derece yoğunlaşmıştı. Bu sırada mücahitler akın akın biraz da korkmuş bir hâlde Sayad hurmalıkları içinde mütemadiyen batıda toplanıyordu. Bu telaşlı insan kümelerine korkularının sebebini sorduğum zaman "Düşman arkamızı kesti. Makineli tüfek sesleri güneyimizden geliyor." cevabını aldım. Bunun mümkün olamayacağını söyleyip mücahitlere cesaret verdiğim bir sırada karşıma Orfele Reisi Şeyh Osman çıktı. Şeyh Osman'ı hemen yanıma çağırarak kuvvetini Zanzur'a doğru yola çıkarmasını ve kendisinin de benimle gelmesini söyledim. Şeyh Osman sevk görevini Şeyh Muhammed'e bırakarak benimle birlikte –tüfek seslerinden düşmanın işgal etmiş olduğu anlaşılan– Meşaşta'ya hareket etti. Kısmen Meşaşta köyündeki evlere kısmen de uygun kum tepelerine sığınan düşman güney ve güneybatıya doğru cephe almıştı. Bir alay olduğu anlaşılan bu düşmana güneybatıdan yalnız 150 kadar Garyanlı karşılık veriyordu ki bunların cephanesinin bitmek üzere olduğu ateşlerinin zayıflığından anlaşılıyordu. Avcı hattının 100 ve 200 adım gerilerinde sinmiş kalmış olan mücahit kümeleri ayaklandırıldı ve cephanesi kalmayanlar üçüncü defa sevk edilmiş olan görevli vasıtasıyla yetişen cephaneden ikmal edilerek avcı hattı takviye edildi.

Bu sırada seyitlerden olup Araplar üzerinde az çok tesiri bulunan Vedan Şürefası Reisi de kuvvetiyle beraber Garyanlıların tuttuğu hatta sokuldu ve mübadele usulüyle avcıların da cephanesi ikmal olundu. Bu sırada gelen Orfeleliler de uygun bir yere yerleştirildi. Düşmana güneyden de baskı yapmak üzere Meşaşta hurmalıklarının güney kısmında yıkılmış kalmış olan Aziziye ve Zanzur mücahitleri de harekete geçirildi.

Sırası gelmişken, firarilerin engellenmesiyle görevlendirdiğimi yukarıda söylediğim Teğmen Fettah, maiyetine verdiğim iki süvariyi terk ederek Haşşan karargâhına çekilmişti. Bu iki süvari sonra bana katıldı. Bu sırada refakatimde Teğmen Haşim ile İstihkâm Üsteğmen Hasan bulunuyordu.

Sağ kanadında ateşin yoğunlaştığını ve güney tarafından da sıkıştırıldığını hisseden düşmanın sarsıldığını bu sefer onun zayıflaşan ateşinden anlıyor ve bundan dolayı hücum zamanının geldiğine inanıyordum.

Saat dokuza gelmiş ve düşmanın ateşi gereği gibi zayıflamıştı ki yaklaşık 250 kadar Aziziye ve Zanzur mücahidi ile hücuma kalkıldı. Bu hücuma yanımdaki subay ve süvarilerle bir miktar Arap süvarisi dahi katılmıştı. Bunu gören Garyanlılarla Aziziye ve Zanzur mücahitleri de hücuma kalktı; düşmana tuttuğu bütün hat ve evler terk ettirildi ve takip başladı. Ancak Arapların alıştığı yağma hırsı galip gelerek 82'nci Alay yok olmaktan kurtuldu.

Meşaşta'da cereyan eden bu muharebede düşman yalnız harp meydanında 75 maktul bırakmıştır. Düşmanın bugün Meşaşta'ya dikmek istediği büyük sancağı, 25 sandık cephanesi, birçok çadır ve çantası, 100'ü aşkın tüfeği, 200 küsur kazma ve küreği, 300'e yakın konserve kutusu, dört Kızılhaç bayrağıyla sekiz sedye, sekiz katır ve bir atı ganimet olarak ele geçirilmişti. Bütün bunlar düşmanın her yönden müthiş bir hezimete uğratılmış olduğunu ispata kâfidir.

Düşmanın bugün iki kolda hemen 600 kadar zayiat vermiş olduğu kabul edilebilir.

Bizim tarafımızda her iki kolda bir subay, bir asker olmak üzere iki yaralı ile bir asker (mitralyöz) şehit, mücahitlerden 110 yaralı ile 40 kadar şehit olduğu ortaya çıkmıştır.

Haşşan ve Elmaye Bölgeleri Komutanı
Süvari Binbaşı
Sami

BELGE NU. 42

Üç yüz yirmi sekiz senesi Eylülünün yedinci cum'a günü vuku bulan İkinci Zanzur Muhârebesi hakkında Haşşan Kumandanı Binbaşı Sâmî Bey'in raporudur.

"Krokisi merbûtdur"

Üç yüz yirmi sekiz senesi Mayısının yirmi altıncı günü vuku bulan Birinci Zanzur Muhârebesi netîcesi olarak Seyyid Abdülcelîl'le birleşen düşman, matbûât ve balonlardan itâre eylediği i'lân-nâmelerindeki beyânâtına rağmen Zanzur'a hâkim ve bağçe sâhiblerinin kemâl-i serbesti ile hurmalarını düşürmelerine bile mâni' olamamışdı. Berrade'deki Haşşan mıntıkasına mensûb süvâri keşif kolları Zanzur Hurmalıklarından bi-l-istifâde Seyyid Abdülcelîl'e cenûb tarafından 1500 metreye kadar yaklaşıyor ve İtalya tüfenkleriyle bi-l-hâssa techîz edilen ufak avcı çeteleri 1000 metreye kadar sokularak ba'-zân düşmana îsâl-i hasâra bile muvaffak oluyordu. Binâen aleyh düşmanın ikinci bir Zanzur Muhârebesi vererek mezkûr Zanzur Vâhası'na bi-l-fi'l hâkimiyyete çalışması tahmîn olunabilirdi. Ancak düşman dâhile doğru tecâvüzden evvel donanmasının âteşine istinâden sâhil boyunca çekildiği şerîdi garba doğru temdîd ederek Elmaye, Zaviye ve bunun netîcesi olarak Acilat'ı da ıskat etmek ve bu sûretle Zuvara ile Libde arasındaki kısm-ı sâhilîye bi-l-fi'l hâkim olmak sevdâsında olduğu zannını hâsıl etmişdir.

7 Eylül 328 sabâhleyin alaturka sâat on birde muhârebe ber-mu'tâd düşmanın top âteşiyle başladı. Krokide irâe olunan noktaya muvâsalat olunduğu zamân vaz'iyyet ber-vech-i âtî idi.

Düşman iki âlây piyâde, bir âlây süvâri ve üç batarya top ile Abdülcelîl'den i'tibâren şarkdan garba doğru devâm eden silsile-i Telal'in sâhile müteveccih yamacları üzerinde ve derin kol nizâmında hareket ediyordu. Düşman muhârebeden üç gün evvel Abdülcelîl'in takrîben iki kilometre garbındaki Seyyid Süleyman Tepesi'ne üç top ta'biye etmiş ve bu sûretle Seyyid Bilâl'i işgale hazırlandığını ihsâs eylemişdi. Seyyid Bilâl'i istihdâf eden düşman orada bir mukavemete uğrayacağını tahmîn etmiş olmalıdır ki mezkûr tepenin – ki hemân bütün Haşşan mıntıkasına tamâmen hâkimdir– şimâl-i şarkîsine iki sefîne-i harbiyye yanaşdırmış ve ilk toplarıyla Seyyid Bilâl'i selâmlamışdı. Sâhilden ilerleyen düşman Seyyid Süleyman'ın takrîben üç kilometre garbındaki tepeye de bir batarya top vaz' ederek ileri yürüyüşüne hiçbir mukavemet görmeksizin devâm ediyordu.

İstitrâd: Seyyid Bilâl Tepesi'nin şimâl versanı deniz toplarına ve cenûb versanı düşmanın Seyyid Süleyman ve bil'âhire Seyyid Süleyman ile Seyyid Bilâl arasına yerleşdirdiği iki bataryanın âteşine tamâmen ma'rûz ve esâsen tepe kâmilen taşlık olduğundan müdâfaası gayr-i kabil bir hâlde idi. Gerçi mezkûr tepeye lağımlar tertîb etmek tasavvur edilmiş idiyse de uzakdan iş'âl vesâiti henüz vürûd etmemiş olduğundan bu tasavvur hayyiz-i fi'le îsâl edilememişdir. Binâen aleyh düşman âtiyen arz olunacağı vechle diğer bir âlây

ile Sayad Hurmalıklarına bî-sûd bir hareket-i taarruziyye icrâ etmeseydi Seyyid Bilâl'i hiç bahâsına işgal edebilirdi.

Haşşan ve Elmaye'de bulunan mücâhidînden 800 nefere bâliğ olan Zaviyeliler ile 750 Orfelleli ve 60 neferden ibâret Tunus gönüllüleriyle 20:30 Vedan Şürefâsı ve üç bölük asâkir-i nizâmiyye ile üç makineli tüfenk; düşman Sayad'a doğru bir tecâvüze başladığı takdîrde ta'biye edilmiş oldukları Sayad Hurmalıklarının şimâle ma'rûz kenârından müdâfaa edeceklerdi.

Düşmanın ikinci bir kol ile ilerilediği Zanzur ve Meşaşta Hurmalıklarında ise 840 Aziziye ve 720 Garyan Mücâhidîni ile 420 Zanzurlu bulunuyordu.

Sâat on ikiyi yirmi geçe îcâb eden rapor fırkaya takdîm edilerek Zanzur cihetinden gelen şiddetli top ve tüfenk âteşlerine doğru refâkatimde Piyâde Mülâzımlarından Hâşim ve Fettâh Efendilerle altı süvâri ve bir jandarma olduğu hâlde hareket edildi. Meşaşta'ya vâsıl olduğumuz zamân Aziziye ve Zanzur Mücâhidîninin kısm-ı a'zamıyla bir mikdâr Garyanlıların hezîmet hâlinde firâr etmekde oldukları ve Meşaşta'da sâkin ahâlînin kemâl-i telâş ile şedd-i rahl etmekde ve kadınların "…(?)" feryâdlarıyla saç, baş yolmakda oldukları nazar-ı teessüfle görüldü. Firârîlerin önünü almak için sarf edilen mesâî büsbütün gayr-i müsmir olmadı. Mücâhidlerimizi hatt-ı harbe kısmen iâdeye muvaffakıyyet hâsıl oldukdan sonra Mülâzım Fettâh Efendi'ye iki süvâri terfîk ederek ve rast getirilebilen meşâyihi tahrîk ve tehyîc ederek firârîlerin men'ine me'mûr edildi ve bu miyânda yerli zâbitândan Mülâzım Fahrî Efendi'ye de –ki Aziziye Mücâhidînine me'mûr idi– tenbîhât-ı lâzımede bulunuldu. Ancak bu sırada Sayad cihetindeki muhârebe son şiddeti bulduğundan tekrâr o cihete gitmek mecbûriyyeti hâsıl oldu. Sâat 2 Dakika 20 Sayad'a dâhil olunduğu zamân Orfellelilerin Şeyh Miftah el-Ezrak maiyyetindeki iki yüz kadar mücâhidle Zaviyelilerin hemân üçde ikisinin avcı hattını terk ile Zanzur – Zaviye yolu üzerinde birikmiş oldukları teessürle görüldü. İşte bu sırada Zaviye Mücâhidînine me'mûr yerli zâbitândan Yüzbaşı Tâhir Efendi şarapnel misketiyle ensesinden yaralanmış, sargı mahalline getirilmekde idi.

Düşman bu aralık pek sıkı şarapnel grublarıyla Sayad'ın şimâl kenârını döğüyor ve bir âlây piyâdesiyle ilerliyordu. Biraz sonra düşmanın ilk kademelerinin Sayad'a dâhil olduğu haberi geldi. Pek çok müşkilât ile avcı hattı biraz takviye edilebildi. Bu takviye sâyesindedir ki düşman epeyce bir telefâta dûçâr edilerek hurmalıklardan koğuldu.

Sâat dörde doğru düşman bir kerre daha şiddetli bir hareket-i taarruziyye icrâsına başlamışdı ki yol boyuna terâküm etmiş olan mücâhidîn yeniden çoğalmağa başladı. Bunların kısmen gayr-i muhikk olan ceb-hânesizlik şikâyetleri o sırada yetişen ceb-hâne ile iskât edildi ve aynı zamânda hem mücâhidîni teşcî' ve hem de bu esnâda Seyyid Bilâl'e vâsıl olarak top vaz'ına çalışan düşmanı müteessir etmek için sol cenâh müntehâsında mevzi' aldırılmış olan makineli tüfenklere âteş açması emri verildi ve mücâhidînin kısm-ı a'zamını avcı hattını terke mecbûr etdi.

Şarabnel sağanağının te'sîriyle sol cenâha çekilmiş olan piyâde bölükleri mücâhidînin arasından geçirilerek tekrâr âteş hattına sevk olundu.

Bu esnâda Fırkaya ikinci bir rapor takdîm edilmişdi.

Asâkir-i nizâmiyyenin şiddetli bir âteş ile tekrâr avcı hattına dâhil olması ve makineli tüfenklerin mücâhidlerin hissiyyâtı üzerinde hâsıl etdiği hüsn-i te'sîr ma'neviyyesiyle kuvve-i ma'neviyyeleri biraz yükselen mücâhidînden epeyce bir kısm daha sevkine imkân hâsıl olmağla hurmalıklara ikinci def'a girmeye muvaffak olan düşman bu sefer evvelkinden daha ziyâde telefât ile bir kerre daha def' edildi. Bu iki taarruz ve ric'at esnâsında oldukca kesîf hatlarla ilerleyen düşmanın hemân üç yüz kadar telefât vermiş olduğunu tahmîn edebilirim.

İstitrâd: Mevcûd ihtiyât ceb-hânesinin [92 sandık] sabâhleyin kâmilen mahallelere taksîm ve tevzîiyle hemân ileri sevk edilmesi bu husûsa me'mûr Mülâzım Mustafa Reşîd Efendi'ye emr edilmiş olduğu hâlde bu emr ancak kısmen icrâ edilmiş ve ceb-hâne kâmilen sevk olunamamışdı. Binâen aleyh hiss edilen ihtiyâc üzerine bil'âhire müteaddid jandarma ve süvâri sevkine lüzûm hâsıl olmuşdu.

Sâat beş buçuğa doğru ikinci def'a olarak telefât-ı külliyye ile ric'at eden düşmanın üçüncüsü avdet taarruzu icrâ edebileceğini gayr-i kabil add ediyorum. Sâat altı râddelerinde idi ki Zanzur cihetinde tüfenk ve makineli tüfenk âteşleri hadd-ı gayeyi bulmuşdu. Bu sırada mücâhidîn akın akın biraz da medhûş bir hâlde Sayad Hurmalıkları içinde mütemâdiyen garba doğru birikiyordu. Bu mütelâşî insân kümelerine esbâb-ı tedhîşlerini sorduğum zamân "Düşman arkamızı kesdi." Makineli tüfenk sadâları cenûbumuzdan geliyor." cevâbını aldım. Bunun mümkin olamayacağı beyânıyla mücâhidîni teşcî etmekde olduğum bir sırada karşıma fevkanî Orfelle Reîsi Şeyh Osmân çıkdı. Mûmâ-ileyhi hemân yanıma çağırarak cemâatini Zanzur'a doğru tahrîk etmesini ve kendisinin benimle berâber gelmesini ihtâr etdim. Şeyh Osmân vazîfe-i sevki Şeyh Muhammed'e terk etdi ve benimle berâber –tüfenk sadâlarından düşmanın işgal etmiş olduğu anlaşılan–- Meşaşta'ya hareket etdi. Kısmen Meşaşta karyesindeki hânelere kısmen de münâsib kum tepelere tahassun eden düşman cenûb ve cenûb-i garbîye doğru cebhe almışdı. Bir âlây olduğu takdîr edilen bu düşmana cenûb-i garbîden yalnız takrîben yüz elli kadar Garyanlı mukabele ediyordu ki bunların ceb-hânesinin bitmek üzre bulunduğu âteşlerinin za'fından anlaşılıyordu. Avcı hattının yüz ve iki yüz hatve gerilerinde sinmiş kalmış olan mücâhidîn kümeleri ayaklandırıldı ve ceb-hânesi kalmayanlar üçüncü def'a sevk edilmiş olan me'mûr vâsıtasıyla yetişen ceb-hâneden ikmâl edilerek avcı hattı takviye edildi.

Bu sırada Vedan Şürefâsı Reîsi de ele geçdiğinden bu zât sâdâtdan olmağla Arablar üzerinde az çok te'sîri bulunduğundan mûmâ-ileyh de cemâatiyle berâber Garyanlıların tutduğu hattâ sokuldu ve mübâdele usûlüyle avcıların da ceb-hânesi ikmâl olundu. Bu esnâda Orfelleliler de vâsıl olduğundan münâsib bir yere ta'biye edildi. Şimdi düşmanı cenûbdan da

tazyîk etmek üzre Meşaşta Hurmalıklarının kısm-ı cenûbîsinde yıkılmış kalmış olan Aziziye ve kısmen Zanzur Mücâhidîni dahi canlandırıldı.

İstitrâd: Firârîlerin men'ine me'mûr etdiğimi bâlâda beyân etdiğim Mülâzım Fettâh Efendi maiyyetine verdiğim iki süvâriyi terk ederek Haşşan Karâr-gâhına çekilmiş. Bu iki süvâri bil'âhire bana iltihâk etdi. Bu sırada refâkatimde Mülâzım Hâşim Efendi ile İstihkâm Mülâzım-ı evveli Hasan Efendi bulunuyordu.

Sağ cenâhında âteşin kesb-i şiddet etdiğini ve cenûb tarafından da sıkıştırıldığını hiss eden düşmanın sarsıldığını bu sefer onun zaîfleşen âteşinden istidlâl ediyor ve binâen aleyh hücûm zamânının hulûl etdiğine kani' oluyordum.

Sâat dokuza gelmiş ve düşmanın âteşi gereği gibi zaîflemiş idi ki takrîben iki yüz elli kadar Aziziye ve Zanzur Mücâhidîni ile hücûma kalkıldı. Bu hücûma refâkatimdeki zâbit ve süvârilerle bir mikdâr Arab süvârisi dahi iştirâk etmişdi. Bunu gören Garyanlılarla mücâhidîn-i mezkûre-i sâire dahi hücûma kalkarak düşmana; tutduğu bütün hatt ve hâneler terk etdirildi ve ta'kîb başladı. Ancak Arabların mu'tâdı olan yağma hırsı galebe ederek Seksen İkinci Âlây izmihlâl-i kâmilden kurtuldu.

Meşaşta'da cereyân eden bu muhârebede düşman yalnız meydân-ı ma'rekede yetmiş beş maktûl bırakmışdır. Düşmanın bugün Meşaşta'ya kemâl-i muvaffakıyyetle rekz etmek istediği büyük sancâğıyla yirmi beş sandık ceb-hânesi birçok çâder ve çantası, yüzü mütecâviz tüfengi, iki yüz küsûr kazma ve küreği, üç yüze karîb konserve kutusu ve nihâyet dört Sâlib-i Ahmer bayrağıyla sekiz hasta teskeresi, sekiz ester ve bir atı iğtinâm edildi ki bütün bunlar düşmanın her ma'nâsıyla müdhiş bir hezîmete uğradılmış olduğunu isbâta kâfîdir.

Düşmanın bugün iki kolda hemân altı yüz kadar telefât vermiş olduğu kabûl olunabilir.

Bizim tarafımızda her iki kolda bir zâbit ve bir nefer mecrûh ile bir mitralyöz neferi şehîd ve mücâhidînden yüz on mecrûh ile kırk kadar şehîdimiz olduğu tahakkuk etmişdir. 10 Eylül 328

Haşşan ve Elmaye Mıntıkaları Kumandanı
Süvâri Binbaşı
Sâmî

BELGE NU. 42

اردوی همایون عسکر منصوره کی اولسنلر بدیعی محمد کوری وقوع بولدیغی ظفر محاربه سی
حقنده حشمتلو قوماندانی طرفنه سامی وکالت رابوری در
اوزرینه ربط در . ۵

A	6-31
D	H-3
F	1-117

اردوی همایون عسکر منصوره سی ایله اولسنلر بدیعی محمد کوری وقوع بولدیغی ظفر محاربه سی نتیجه سی اولمق اوزره سید عبد الجلیل ایله
دوشمان مطبوعات و بالکز اولدیغی اطراف ایله ایکی اعلانات ایله بیان اولنه رغماً ظفر محاربه حاکم و باعث صاحبلرینک
کمال سرعتی ایله حضور الری و سرعت ایله بلده مانع اولدیغی مشدر . بر اراده که حشمتلو مظفر سنه منصب سواری کشف
فولاری ظفر حضور الفلاندن بالاستفاده سید عبد الجلیل جنوب طرفنده ۵۰۰ منه یقدر باغلاسیور
و اینالیا تفکارلیله بالخاصه خیز ایدیلمه آوفه آوجیلری ۲۰۰۰ منه یقدر صوقیلدیغی بعضا دوشمانه
ایصال خسارات بلیوفه اولمسیدی . بناءً علیه دوشمانک ایکی ظفر محاربه سی جریده لری مذکور ظفر
واقعه سنه بالفعل حاکم جا لیشماسی نتیجه اولمق ایله بلیردی . آنجق دوشمان ، داخله دوغری تجاوز دن الی
دونانماسنک آقشه استناداً شمال بوجنه جیلدیکی ترسیدی غرب و دوغری تدبیر ایده رک الماب زاوه
دولیلدی نتیجه سی اولمق عجیلدن ده اسقاط اتلک و بوصورتله نه واره ایله لبده ایرسنده کی
ساحلجه بالفعل حاکم اولمق سوایسنده اولیق لمتی حاصل ایتمشدر .

۷ کانون ثانی ۷۲۸ صباحلیه آلتونجه ساعتنده اردو محاربه یه رعقاد دوشمانک طوپ آتشیله باشلادی .
فرو کیمه ایله اولونان نقطه مواضعلنه اولوندیغی زمان وضعیت بروجه آتی ایدی :
دوشمان ایکی آلای پیاده ، بر آلای سواری و اوچ طابور طوپ ایله عبد الجلیلدن اعتبار استحصال غربی
و دوغری دره ایدن سلسله تلالرک سلاله جه باجلری اوزرنده و دره جه قول قطاعنه حرکت ایتمشدی .
دوشمان محاربه دن اوچ گون اول سید عبد الجلیل نقربا ایکی کیلومتر غربنده کی سید سلیمان نیمه سنه اوچ طوپ
نصب ایتمسه و بوصورتله سید بلولی اشغال جانب اولدیغی احساس ایلمشدی . سید بلولی استرداد این
دوشمان اراده رعقارنه اوغرایاجغی نتیجه ایتمسه اولمق درکه مذکور نیه تک — که کمان خود حشمتلو
مظفر سنه نانا حاکم در — شمال ترفنده ایکی سفینه حربیه بناسنده مسمه راللب طوپلرله سید بلولی
سلاه ایلمشدی . سلاحلنه ایلدیلن دوشمان سید سلیمانک نقربا اوچ کیلومتر غربنده کی تپه یه ده
بر طابور طوپ وضع ایدیلدی ایلری بورلشنه بیچ رعقارنه کوریلمکه بیله دوام ایدیوردی .
استطراد : سید بلولی نیه سنک شمال و رسانی و کز طوپلرینه و جنوب و رسانی دوشمانک سید سلیمان
و بالاخره سید سلیمان ایله سید بلولی آراسنه یرلشدیردیکی ایکی طابورنک آقشه نانا مدوره و اساسا
نیه قاملاطاشلره اولدیغندن مدافعه سی غیر قابل بر حالده ایدی . کرچه مذکور نیه لغملرنی نصب ایتک اوزره
ایدیلمسه ایسه ده اوزاقدن استعمال و سائط حضور و روایتسه اولدیغندن بوخصوص جنوبه عدم اهتمام ایدیلمشدر .
بناءً علیه دوشمان آنیا عرصه اولوناجغی و صرلر دیکر بر آلای ایله صباح خورالفلاده بی سود بر حرکت نفرضیه اجرا
ایتمسی سید بلولی بیچ بر سنه اشغال ایده بیلیردی .
حشمتلو و الماب ده بولونان مجاهدین ۸۰۰ نفره بالغ اولدیغی زاوه لسیدایله ۷۵۰ اوزرنده و ظالی در ۶۰
نفردن عبارت قوتنی کوکلیلیله ۲۰ : ۲۰ و دوان اشرغاسی و اوچ جلول عسکر نظامیه ایله اوچ ایکی
فقیل ؛ دوشمان صباحه دوغری بر تجاوزه باشلادیغی تقدیرده نصب ایدیلمسه اولان صباح
خورالفلانک شمالنده مدافعه ایده جکلردی .
دوشمانک ایکی قول ایله ایلدیلیکی ظفر و ساطه خورالفلانده ایسه ۸۴۰ غربیه و ۷۷۰
غربیان مجاهدینی ایله ۴۴۰ ظفر لی بولونیوردی .
ساعت اوچ ایکی بی بکره کچه اجابه ایدن راپور فرقه یه تعمیم ایدیلدی ظفر جریندن کلمه سنه قالی طوپ

دوماهدی آرقه صحیفه ده

A 6-31
D 11-3
F 1-113

و فصلک آتشلیه و دخی رفاخنده یاده ملوبلرنده هقاتم و فتاح افندیلرک آلمی سوای و برزاندرم اولیوب حالا
حرکت ایدیلیر. مشار الیه و اهل اولدیغز زمان عزیزه و لمنظور مجاهدینک و اغلبلرک بر مقدار غربالرک
ضربت حالنده فرار ایتکده اولدقلری و مشار الیه ساکه اهالیسنک کمال تلاسه ایله شدت ایتکده
و فقط دلاق «باکسری» فریاد ایدیلیر صاحب، باسمه بولنمقده اولدقلری نظرنا سفله کوره لری.
فرارلرک اوکی آلواجیه صرف ایدیلیر ساعی بستون غیر قوه اولمادی. مجاهدلرزی خط حربه قسما
اعاده یه موفقیت حاصل اولدقدن صوکره ملازم فتاح افندیه ایکی سوای ترجیح ایده رک و راست
کنیر بلیه هسابنی تحریک و ترجیح ایده رک فرارلرک منعه مأمور ایدیلدی و بو جهانده برلی حضاطلاندن
ملازم فخری افندی ده - که عزیزه مجاهدینه مأمور ایدی - تیریات لوزمنده بولونلدی. آنجق بو مرده
صیاد جبخانه کی محاربه حولنده مشغول بولدقدن تکرار اوجرخه قبیل مجبوریتی حاصل اولدی
صیاده داخل اولوندقدن زمان اوجرخه ملازم فتاح الاژرده مفتوحه کی ایکی بوز قدم مجاهدلر
راوبه لیلرک همان اوجیده ایکیسنک آوجی خطی زرلنه ایله ظهور - راوبه بولنی اوزرنده بر ایکیسه
اولدقلری نازله کوره لری. آنجق بو مرده راوبه مجاهدینه مأمور برلی حضاطلاندن بوز باشی ظاهر افندی
سرایلی مسکنلر آکسه سندن بالاوسه، صاغ محله کنیر کلیه ایدی.
دوشمان بو آلوه یلر حینی سرایلی غروب ایدیلدی سنال کنارنی دوکیور و برآلوی یاده سیله
ایدیلیوردی. بر آز صوکره دوشمانک ایلک قوه لری صیاده داخل اولدقلری جهتی کلدی.
یلر حیوه شکلات ایله آوجی خطی بر آز تقویه ایدیلدی. بو تقویه سایه سنده درکه دوشمان
ایچه برتلفاته دوچار ایدیلرک خوف و اغلدون قوغولدی.
ساعت دوده دوخری دوشمان برکره دها مستدلی بر حرکت قوه خیه اجراسنی نه باشلامشدی که بر ایکینجی
زاکه آتشه اولدن مجاهدینه یکدن چوغالمغه باشلادی. بونلرک قسما غیر محدود اولدن جبخانه سزلک
سنطیاری اوجوده نیشان جبخانه ایله اسکان ایدیلدی و عینه زماندهم مجاهدینی تشجیع و تحریک
بواشاده سیدلر اهل اولدرجه طوب و دفعه چیلرک دوشمانی متاثر ایتمکه صول جناح
سرایلی سنه موضع السیر بلکه اولدن ماکه لی قصکاه آتشه آچمق ایری و رلیدی و مجاهدینک داخلی
آوجی خطی زرلنه بجوایدی. سرایلی صاغ جناح صول جناح جکلمه اولدن یاده بولوکلری
مجاهدینک آلسندن کچه یلرک تکرار آتشه خطه سوره اولونوردی.
بواشاده فرقه ایکنجی بر ایور قصد ایدلمشدی.
عساکر ظابیه نک مستدلی بر آتشه ایله تکرار آوجی خطه داخل اولماکی و ماکه لی قصکلک مجاهدلرک
حسابنی اوزمنده حاصل ایدیکی حسه تأثیر معنویسیله قوه معنویه لری بر آز بوکسلمه مجاهدینی ایچه قرم
دها سوقنه امکان حاصل اولمغله خوف الفاظه ایکنجی دفعه کبیر موضوع اولدن دوشمان بو سفر اولکدن دها
زیاده تلفات ایله برکره دها دفع ایدیلدی. بو ایکنجی فرقه و جهت اثنا سنده اولدنجه کشف خطه
ایدیلین دوشمانک همان اوچ بوز قدر تلفات و برسه اولنقیق تخمین ایدیلیور.
استطراد: موجود احتیاط جبخانه سنک [۹۷ عدد صندوق] صاحبلیه کاملا محاربه قصد و تورصیله
همان ایلری سوره ایدلمسی بو صوره مأمور ملازم مصطفی رشید افندی به امر ایدلمسه اولدیغی حالده بو امر
آنجق قسما اجرا ایدیلمسه و جبخانه کاملا سوره اولونامامشدی. بنا علیه حسن ایدلمه احتیاج
اوزرینه بالکز خمسه منصدوقه اندازه سوای سوقنه لزوم حاصل اولمشدی.
ساعت بشجوغه دوخری ایکنجی دفعه اولدرجه تلفات کلیه ایله چکنمکدن دوشمانک اوچنجی عودت
فرقه سی اجرا ایده بلمکی غیر قابل عد ایدیوردی. ساعت آلتی رادوزنده ایدی که لمنظور جرنده
نقطه ماکه لی قصکلک آتشلری هذا الغایه بی بولندی. بو مرده مجاهدینه آتشه آچیله

«دوام ایدن آتشه محفوظ»

A 6-31
D H-3
F 1-119

بآنده مدهش بر حالده صیاد خورنالقلری ایچنده متمادیاً غربه دوغری بر یاپیوردی. بونلرک افسان
کورلرینه اسباب تدهشلری حضور ویرمیه زمان دوشمان آقرنی کسدی. ماکه لی قطعات صدالری
جنوبزدن کلیور. « هوایی الیم. بونلر سکه اولرچیقی بیانلره مجاهدینی تشجیع ایتکده اولدیغی
بر حده ده قارشیمه نوفانی اور قالمه نیسی شیخ عثمان چیقدی. موصالری همان بانه جا عبدالرحمه جماعتی
ظفلوره دوغری تحریک ایتمسی و کندیسنک غیلرار کلمسنی احظار ایتدم. شیخ عثمان و لیفه سونی
شیخ محمود زل ایتدی و غیلرار — قطعات صدالرندن دوشمانک اشغال ایتمسه اولدیغی آکلاشیلدی —
مشاتطه حرکت ایتدی. قسا مشاتطه نرسنه کی خانه لره قسماً ده مناسب قوم بیه لره تخصیص اولون
دوشمان جنوب و جنوب غربیه دوغری هرج ایتمشدی. رآلدی اولدیغی تقدیرده بو دوشمانه جنوب
غربدن کچمک تقطع آلمق جهتدن غربانلری مقابله ایدیوردی که بونلرک مجمعانه سیلی بیلک اورده بولونمیه
آقتلرینک ضعفندن آکلاشیلیوردی. آرجی خطلرک بوز و آکلی بوز خطلرنه کیدیلدیکنه سبقت قالمسه
اولون مجاهدینه کوره اوبا قلوندرلیری و جماعتی قالیانلر ارجی دونه سوره ایلسیه اولون مأمور
واسطه سیله بنیشون جماعتدن آکلی ایدیلرک آرجی خطلر قصد ایدیلدی.

بو حده ده دوران شرقاسی نیسی ده الجه یکندن بوزات سالدنن اولمغله عرض اولنمزنده آرجه تاتری
بولوندقدن سوالیه ده جماعتیله برابر غربانلرک طوتدقلری خط موقعلری و مبادله احوالیله آرجه لرک ده
جماعتی آکلی اولوندی. بو اثناده اورغلیلرده و اصل الحد یکندن مناسب بر یره قصد ایدیلدی.
شمدی دوشمانی جنوبدن ده قوشوانمک اوزره مشاتطه خورنالقلرنک قسم جنوبیسنه یقلاشمه
قالمسه اولون عزیزیه و قسماً ظفلوره مجاهدینی وحشی جانلندیریلدی.

استطراد: فرارلرک منعنه مأمور ایدیلکن بالوده بیان ایتدیکم ملازم فتاح افندی معیتنده ورلیکم
آکلی سواری بی نزل ایدوب حشتان فرارلرک هنه چیقیلسه. بو آکلی سواری بالوزه
دکا اقامه ایتدی. بو حده ده رفاقتمده ملازم حاکم افندیله آنقره طرفنه اولی حسه اوزره
بولونیوردی.

صاغ جناحده آقشکسبتر ایدیکی و جنوب طرفنده ده ضعیفلر برابر یقی حس ایدیلدیغندن
صاغ جناحدیقی بو سفرلرک ضعیفلشمه آقشندن استفاده ایدیوب و بناء علیه هجوم زمانک
حلول ایتدیکنه قانع اولیوردم.

ساعت درتوزده کلمسه دوشمانک آقشی کرکی کبی ضعیفلشمسه ایدوکه تقریباً آکلی بوز آلی قدر
عزیزیه و ظفلوره مجاهدینی ایله هجوم قابلدی. بو هجومه رفاقتمده کی ضابطانک و نوابلرک بر مقدار عرب
سواریسی وحشی اشتراک ایتمشدی. بونی کوره ن غربانلرک مجاهدینه مذکوره سازه وحشی هجومی قابلمه
دوشمانه: طوتدقلری بتون خط و خانه لرک ایندیرلیسی و تعقیب باشلاندی. آنجه عربلرک معنادی
اولون باغما حرصی غلبه ایدوب سکسان آلتمش آلتی اصحابلرک قاملدن قورتلدی.

مشاتطه جریانلری بو محاربه ده دوشمانک کچدیکی میدان معرکه ده خیلی مسه مقتول برافمشدر.
دوشمانک بوکون مشاتطه کلمک موفقیتله رکز ایتدیکی یولی سنجاغیله بکلری مسه حنده و جماعتی
بر حده جادیر محافظه سی لوری بخارنه قفلمق، آکلی بوز کسور خانه سنه کوره لی، اوچ لوزه قریب قومرده
قولوسی و زرلیب درت صلیب آمریاغیله سکز خسته قلره کی، سکز استر و برآنی اغتنام ایدیلدیکه
بتون بونلر دوشمانک هر مناسبله مدهش رهزنه ارغدالسه اولدیغی اثباته کافی در.
دوشمانک بوکون آکلی قولسه همان آلتی بوز قدر تلفات ویرسه اولدیغی حول اولونه بلیر.

بزم طرفمزدن ده آکلی قولسه بر ضابطک و بر نفر مجروح ایله بر متراليوز نفری شهید و مجاهدینک بوز اون
مجروح ایله فرحه قدر شهید اولدیغی تخمین ایتمشدر. الجمع ۲۲

حشتان مراتب نظارتی و حاملی
سواری یکباشی
سامی

EK

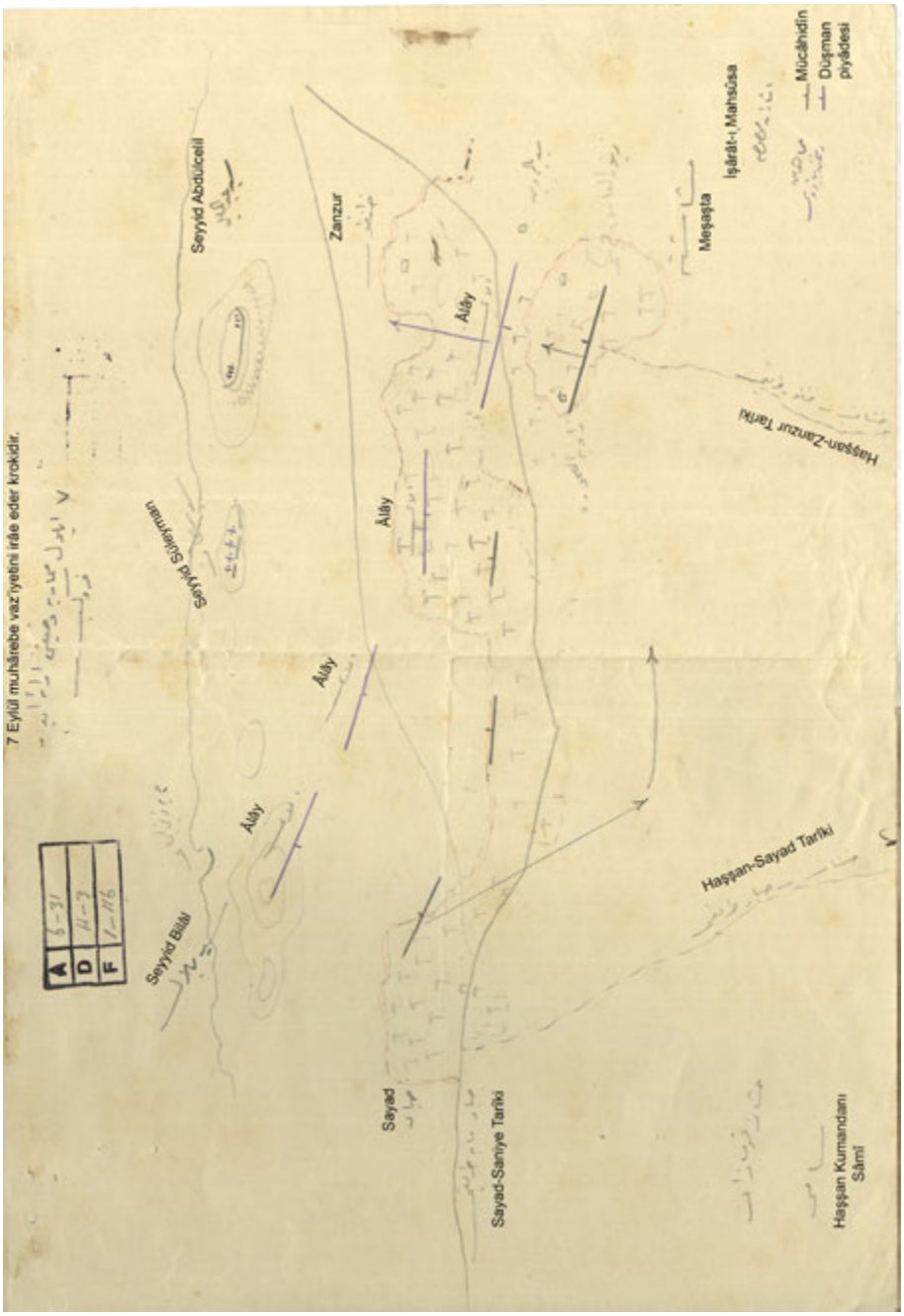
7 Eylül muhâribe vaz'iyetini irâe eder krokidir.
A 6-31
D 11-3
F 1-116
Seyyid Bilâl
Âlây
Seyyid Süleymân
Seyyid Abdülceelil
Âlây
Zanzur
Âlây
Sayad
Sayad-Sâniye Tarîki
Haşşan-Sayad Tarîki
Haşşan-Zanzur Tarîki
Meşâşta
Işârât-ı Mahsûsa
Mücâhidîn
Düşman piyâdesi
Haşşan Kumandanı Sâmi

BELGE NU. 43

7 Ekim 1912

Genel Komutanlığa

Sayı
450

2653 sayı ve 2 Ekim 1912 tarihli yazınız tekrar genelgeyle yayımlanmış ve kol komutanları tarafından yavaş yavaş muhafaziye bölükleri mevcudunun kararlaştırılan sayıya yükseltildiği, fakat topçu ve mitralyöz bölüklerine seçileceklerin kabilelerinden ayrılmasının çok zor olduğu, bu başarılsa dahi burada durmayacaklarının tecrübeyle anlaşıldığı, tercihen isteyenlerin kaydedilmesinin daha uygun olacağı bildirilmektedir. Bu şekilde mevcut ikmali Komutanlığınızca onaylandıktan sonra gereğinin yapılacağı ve muhafaziye bölüklerine kaydedilmek üzere gönderilenlerin ihram,[20] battaniye vesaire alamadıkları için geri geldikleri arz olunur.

Derne Komutanı
M. Kemal

Gönüllülerin kaydının uygun olduğu, mümkün olmazsa kabilelerin vereceği muhafaziye ihtiyatının genel idareden alınması yazıldı. 9 Ekim 1912

[20] İhram: Arapların büründükleri yün çarşaf. age; s.417.

BELGE NU. 43

24 Eylül 328

Umûm Kumandanlığa

Numro
450

2653 numro ve 19 Eylül 328 târihli tahrîrâtınız mükerreren ta'mîm edilmiş ve kol kumandanları tarafından pey-der-pey muhâfaziye bölükleri mevcûdunun hadd-i mukarrere iblâğ edilmekde olduğu ve fakat topcu ve mitralyöz bölüklerine tefrîk edilecekleri kabîlelerinden ayırmak pek müşkil olduğu ve muvaffak dahi olunsa sebât etmeyecekleri bi-t-tecrübe anlaşıldığı cihetle tercîhen taleb olunacakların kaydı daha muvâfık olacağı bildirilmekdedir. Binâen aleyh bu sûretle ikmâl-i mevcûd zât-ı âlîlerince de tasvîb buyuruldukda icrâ-yi îcâbına bakılacağı ve muhâfaziye bölüklerine kayd edilmek üzre gönderilenlerin ihrâm battaniye ve sâire alamadıkları münâsebetle geri geldikleri ma'rûzdur.

Derne Kumandanı
M. Kemâl

Gönüllülerin kaydı muvâfık olduğu mümkin olmazsa kabâilin vereceği muhâfaziyye ihtiyâtının idâre-i umûmiyyeden alınması yazıldı. 26 Eylül 328

BELGE NU. 43

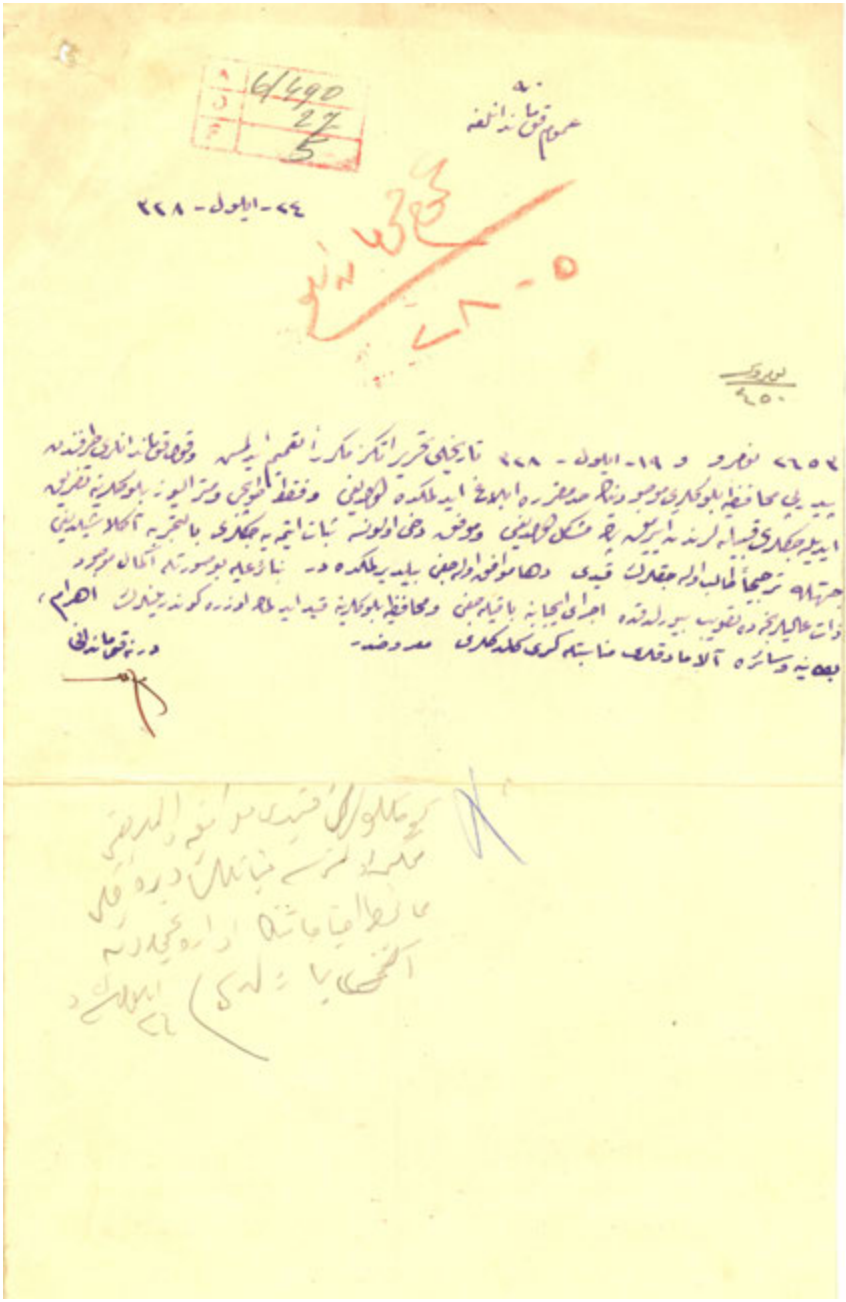

BELGE NU. 44

Babıali
Sadaret Dairesi
Yazı İşleri Kalemi
2139

17 Ekim 1912

Acele

Harbiye Nezaretine

Trablusgarp ve Bingazi'deki komutanlarımıza harbe son verilmesi hususunda tebligat icrası hakkında Meclisi Vükelaca düzenlenen ve takdim olunan layiha Padişah tarafından imzalanıp onaylanarak sureti Ek'te gönderilmiş ve Dışişleri Bakanlığına bilgi verilmiştir. Gereğinin yapılması rica olunur.

Sadrazam
İmza

Babıali
Sadaret Dairesi
Yazı İşleri Kalemi

17 Ekim 1912

Padişah Emri

Trablusgarp ve Bingazi'deki komutanlarımıza harbe son verilmesi hususunda tebligat icrası uygun bulunmuştur.

Bu emrin icrasıyla Harbiye Nezareti görevlidir.

Mehmet Reşat

Sadrazam
Gazi Ahmet Muhtar

Şeyhülislam
Mehmet Cemalettin

Danıştay Başkanı
Mehmet Kamil

Harbiye Nazırı
Nazım

İçişleri Bakanı
Daniş

Adalet Bakanı
Abdülhalim

Dışişleri Bakanı
Gabriel

Ticaret ve Ziraat Bakanı
Mustafa Reşit

Bayındırlık ve Bahriye Nazır Vekili
Salih Hulusi

Maliye Bakanı
Abdurrahman

Millî Eğitim Bakanı
Sait

Evkaf Nazırı
Mehmet Fevzi

Posta, Telgraf ve Telefon Nazırı
Sabri

Aslına uygundur.

Mühür

BELGE NU. 44

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret
Tahrîrât Kalemi
2139

Müsta'celdir

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Devletlü efendim hazretleri

Trablusgarb ve Bingazi'deki kumandanlarımıza muhâsamâta nihâyet verilmek üzre teblîgat icrâsı hakkında Meclis-i Vükelâca tanzîm ve takdîm olunan irâde-i seniyye lâyihası imzâ'-yı hümâyûn cenâb-ı pâd-şâhî ile tasdîk buyurularak sûret-i musaddakası leffen isrâ' ve Hâriciyye Nezâret-i Celîlesine ma'lûmât i'tâ kılınmış olmağla îfâ-yi muktezâsına himmet buyurulması siyâkında(?) tezkere-i senâ-verî terkim kılındı efendim. 6 Zi-l-ka'de 330 ve 4 Teşrîn-i evvel 328

Sadr-ı a'zam
İmza

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret
Tahrîrât Kalemi

İrâde-i Seniyye Sûreti

Trablusgarb ve Bingazi'deki kumandanlarımıza muhâsamâta nihâyet verilmek üzre teblîgat icrâsı tensîb olunmuşdur.

Bu irâde-i seniyyenin icrâsına Harbiyye Nezâreti me'mûrdur. 6 Zi-l-ka'de 330 ve 4 Teşrîn-i evvel 328

Mehmed Reşâd

Sadr-ı a'zam
Gazî Ahmed Muhtâr

Şeyh-ül-İslâm
Mehmed Cemâleddîn

Şûrâ-yi Devlet Reîsi
Mehmed Kâmil

Harbiyye Nâzırı
Nâzım

Dâhiliyye Nâzırı
Dâniş

Adliyye Nâzırı
Abdülhalîm

Hâriciyye Nâzırı
Gabriel

Ticâret ve Zirâat Nâzırı
Mustafa Reşîd

Nafıâ Nâzırı ve Bahriyye Nâzırı Vekîli
Sâlih Hulûsî

Mâliyye Nâzırı
Abdurrahman

Maârif Nâzırı
Saîd

Evkâf Nâzırı
Mehmed Fevzî

Posta ve Telgraf ve Telefon Nâzırı
Sabri

Aslına mutâbıkdır.

Mühür

BELGE NU. 44

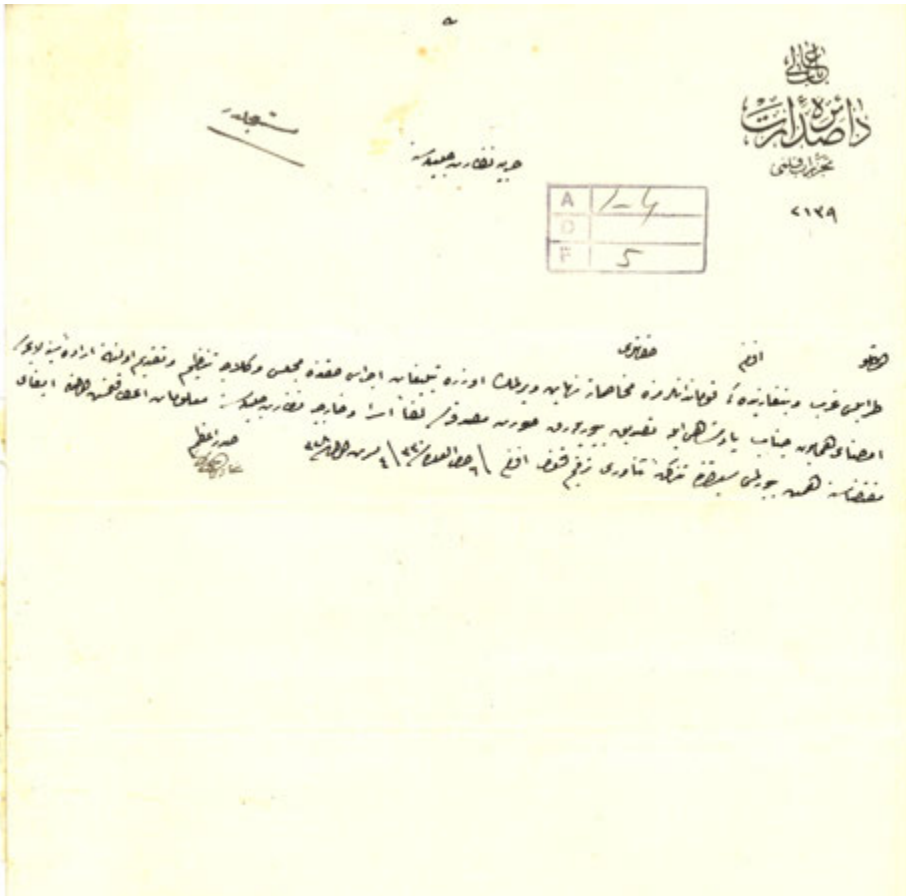

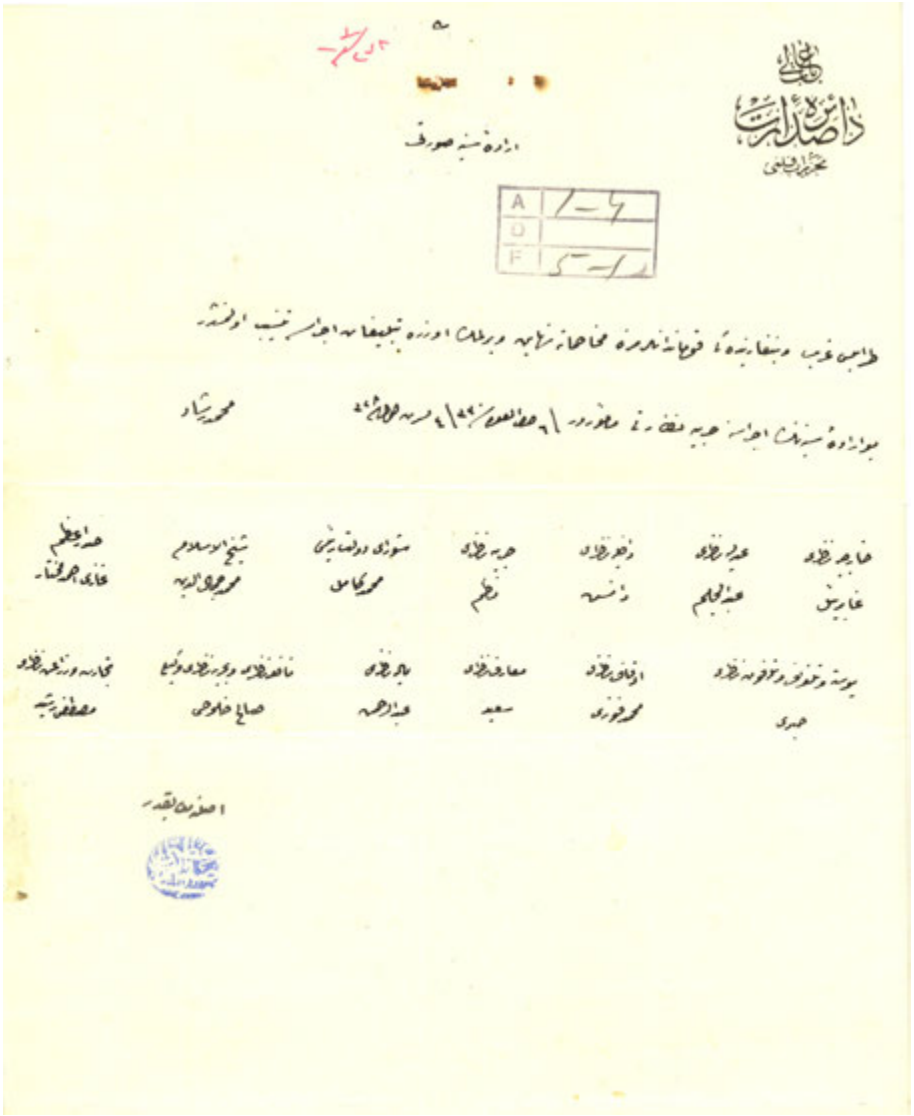

BELGE NU. 45

Telgraf
Osmanlı Devleti Telgraf İdaresi

Tarih: 21 Ekim 1912
Vasıta merkezi: Halep
Çıkış Yeri: Bakik
Sayı: 425
Kelimeler: 95
Saat: 7

Sayı 3153

Derne

İstanbul'da Harbiye Nezaretine

Bingazi'de her zaman olduğu gibi devriyeye çıkarılan 600 Garbavili ve Mısratalı ile 1000 kadar siyahi İtalyan askeri, pusumuzdan üzerlerine açılan ateşle çok sayıda zayiat vererek firar etmişlerdir. Elde edilen dürbün ve tabancalardan düşmanın çok sayıda subayının öldüğü anlaşılmıştır. Yine dün batı noktasından dört askerle bir subay öldürülmüş, Garbavilerden tüfek ve eyer takımı alınmıştır. Önceki gün çıkan tayyareye topçumuz tarafından ateş açıldığı, tayyarenin isabet aldığı ve düşman istihkâmları civarına düşerek parçalandığı, Derne ve Tobruk'ta yeni bir şey olmadığı arz edilir.

Mutasarrıf ve Genel Komutan
Enver

Genelkurmay Başkanlığına

21 Ekim 1912

Sayı 8638 M. 3'üncü Şubeye. 22 Ekim 1912

BELGE NU. 45

Telgraf-nâme

Devlet-i Aliyye-i Osmâniyye Telgraf İdâresi

Târih: 8 Teşrîn-i evvel 328

Vâsıta merkezi: Haleb

Mahreci: Bakik

Numro: 425

Kelimât: 95

Sâat: 7

Aded 3153

Der-saâdet Harbiyye Nezâretine

Bingazi'de İtalyanlar altı yüz Garbavi Mısrata ile bin kadar zenci-i vahşî-i efrâdiyye her vakt olduğu gibi devriyeye çıkarılmaları üzerine pusumuzdan edilen âteş üzerine düşman telefât-ı külliyye vererek firâr etmişdir. Elde edilen dûr-bîn ve tabancalardan düşmanın epey mikdârda zâbitânı telef olmuşdur. Yine dün garb noktasından dört nefer ile bir zâbit telef edilmişdir. Garbavilerden tüfenk ve eğer takımı alınmışdır. Evvelki gün çıkan tayyâreye topcumuz tarafından edilen âteş tamâmen tayyâreye isâbet eylemiş ve düşman istihkâmâtı civârına düşerek kırıldığı Derne ve Tobruk'da yeni bir şey olmadığı ma'rûzdur.

Mutasarrıf ve Umûm Kumandan
Enver Derne

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresine

8 Teşrîn-i evvel 328

Numro 8638 M. Üçüncü Şu'beye / 9 Teşrîn-i evvel 328

BELGE NU. 45

TELEGRAMME تلغرافنامه

دولت علیهٔ عثمانیه تلغراف اداره‌سی

ADMINISTRATION DES TELEGRAPHES DE L'EMPIRE OTTOMAN

L'état n'accepte aucune responsabilité à raison du service de la télégraphie

Retransmission ou Expédition تکرار کشیده ویا سوق				RECEPTION اخذ			
سوق نومروسی N° d'expédit.	کشیده اولنان مرکز transmis à	Date تاریخ	مأمور امضاسی Signature de l'employé	مأمور امضاسی Signature de l'employé	Date تاریخ	واصله مرکزی Reçu de	نومرو نومروسی N° d'ordre
		H. M.			H. M.		

De بقوه Pour موردی

N° Mots Date H. M. تاریخ

Voie Indic. Eventuelles اشارات محتمله طریق

A	
D	
F	

عدد ۲۱۵۲

بنغازی ایتالیانلر الیوز غیاری محاطی ایله بیك قدر زنجی وحشی افراد یولمه وقت اولدیغی کبی دوریه‌یه چیقارلمری ازرینه بو صورتده ایدیلان آتشه اوزرینه دشمن تلفاتنه کلدیکی وبیلدیك قرار اتخاذ اولنه ایدیلان دوریه ولجانجه لرده دشمن ایك مقدار ضایعاتی تلف اولمشدر بنه دوره غیب نقطه‌سنه درهه نفراید برضابط تلف ایدلمشدر غیبا دیدرده تفنك واکر لطمه‌سی اولمشدر اولکی کوه چیقانه طاره‌یه طوپچی طرفنه ایدیلان آتشه تماما لجاریه اصابت ایلمه ودشمن استحکاماتی جوارینه دوشدیك قیرلدیغی دونه ولهو بردفعه یکی بر شیء اولدیغی معلومدر

متصرف رئیسی قومانداننه
انور درنه

سواد
۵۵۰۵

الحاجه عبد الله
۱۴ سنه ۱۳۲۸
۹ | ۲

۸۶۲۸

BELGE NU. 46

Babıali
Sadaret Dairesi
Yazı İşleri Kalemi
2352

Çok gizli

2 Kasım 1912

Harbiye Nezareti Vekâletine

31 Ekim 1912 tarihli ve 2975 sayılı yazınıza cevaptır. Bildiğiniz gibi İtalyan Hükûmetiyle imzalanan barış antlaşmasına göre hükûmetin bu antlaşmayı imzalamasının ardından harbe derhâl son verilmesi için gerekli tedbirlerin alınıp bu tedbirlerin icrası için mahallerine özel olarak komiserler gönderilmesi birinci maddenin; söz konusu antlaşmanın imzalanmasının ardından her hükûmetten yani Osmanlı Hükûmetinin Trablusgarp ile Bingazi'den, İtalyan Hükûmetinin Adalar Denizi'nde işgali altında bulunan adalardan kendi subay ve askerleriyle mülki memurlarının çekilmesi için emir vermeyi taahhüt edip İtalyan subay, asker ve mülki memurlar tarafından adaların fiilen tahliyesi Osmanlı subay, asker ve mülki memurların Trablusgarp ile Bingazi'nin tahliyesinin ardından gerçekleşeceği ikinci maddenin hükümlerindendir. Yerel halkın teslimi ve itaat etmeleri hakkında Osmanlı Devleti'nce bir taahhüt verilmemiştir. Bununla birlikte birinci ve ikinci maddeler gereği tahliye ve nakil hakkında kararlar almak üzere komiserlerin tayini ve isimlerinin telgrafla komutanlıklara bildirildiği, mahalli durum hakkında komutanlıkların görüşlerinin sorulduğu ve yazınızda da halkın ne şekilde hareket edeceği hakkında güvenilir bilgi alınmadığına göre Babıalice görüş bildirilecek bir konu görülememiştir. Her şeyden önce komutanların bilgi ve görüşlerinin etraflıca anlaşılması rica olunur.

Sadrazam
İmza

BELGE NU. 46

Bâb-ı Âlî
Dâire-i Sadâret
Tahrîrât Kalemi
2352

Gayet mahremdir.

Harbiyye Nezâreti Vekâlet-i Aliyyesine

Saâdetlü efendim

18 Teşrîn-i evvel 328 târihli ve 2975 numrolu tezkere-i aliyyelerine cevâbdır. Ma'lûm-ı vâlâları olduğu üzre İtalya hükûmetiyle akd olunan muâhede-i sulhiyyenin birinci mâddesinde hükûmetin mezkûr muâhedeye vaz'-ı imzâyı müteâkıben derhâl ve aynı zamânda kat'-ı muhâsamât için tedâbîr-i lâzımeye tevessül etmeği ve tedâbîr-i mezkûrenin te'mîn-i icrâsı için mahallerine sûret-i mahsûsada komiserler i'zâmını ve ikinci mâddesinde mezkûr muâhedenin imzâsı akabinde hükûmetinden her biri ya'nî hükûmet-i Osmâniyye Trablusgarb ile Bingazi'den ve İtalya hükûmeti Adalar Denizi'nde taht-ı işgalinde bulunan adalardan kendi zâbit ve askerleriyle me'mûrîn-i mülkiyyelerinin celbleri zımnında emr vermeği taahhüd edib İtalya zâbitân ve asâkiri ile me'mûrîn-i mülkiyyesi taraflarından cezâir-i mezkûrenin fi'len tahliyesi Osmânlı zâbitân ve asâkiri ile me'mûrîn-i mülkiyyesi taraflarından Trablusgarb ile Bingazi'nin tahliyesini müteâkıben vuku' bulacağı sâlif-üz-zikr ikinci mâddenin cümle-i ahkâmından bulunmuş ve ahâlî-i mahalliyyenin teslîmi ve te'mîn-i mutâvaatı hakkında hükûmet-i seniyyece bir gûnâ taahhüd vuku' bulmamış olmasına maa-hazâ sâbık-üz-zikr birinci ve ikinci mâddeler mûcibince tahliye ve nakl hakkında mukarrerât ittihâz etmek üzre lâzım gelen komiserlerin ta'yîni ve isimlerinin inbâsı telgrafla kumandanlıklara iş'âr olunduğu gibi ahvâl ve vaz'iyyet-i mahalliyye hakkında kumandanlıkların mütâlaâtı da istifsâr edildiği bildirilmesine ve tezkere-i aliyyelerinde de ahâlînin tutacakları meslek hakkında ma'lûmât-ı mevsûka der-miyân edilmemesine nazaran el-hâletü hâzihi Bâb-ı Âlîce beyân-ı mülâhaza edilecek cihet görülemeyib evvel-emirde kumandanların ma'lûmât ve mütâlaâtının bil-etrâf anlaşılması muktezî bulunduğu beyânıyla tezkere-i senâ-verî terkim kılındı efendim.

22 Zi-l-ka'de 330 ve 20 Teşrîn-i evvel 328

Sadr-ı a'zam
İmza

BELGE NU. 46

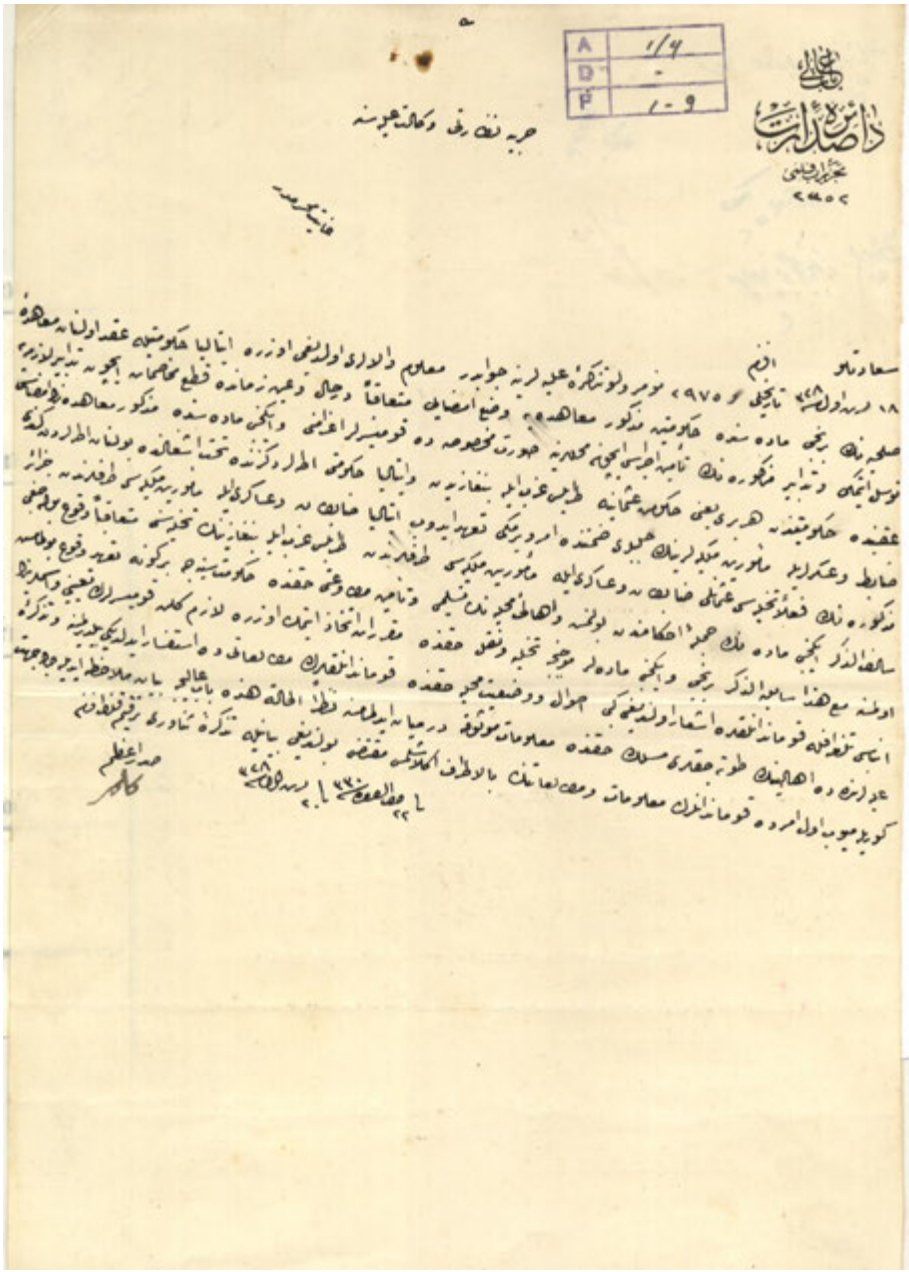

BELGE NU. 47

Babıali
Dışişleri Bakanlığı
Siyasi İşler Genel Müdürlüğü
Sayı
1299-24379

6 Kasım 1912

Harbiye Nezareti Vekâletine

Özet:
Trablusgarp ve Bingazi birliklerinin tahliyesi hakkında.

İtalya'nın Berlin Elçiliğinden sonra Almanya Dışişleri Bakanlığına gelen tebligata göre; İtalyan Hükûmeti Lozan Antlaşması'nın ikinci maddesi gereği Trablusgarp ve Bingazi'nin Osmanlı askerleri tarafından tahliye edilmesi emrinde Babıalinin ne gibi tedbirler almak düşüncesinde bulunduğunu açıkça anlamak arzusundadır. İtalyan Hükûmetinin düşüncesine göre ikinci madde hükümlerinin uygulanmasını süratli bir şekilde ve birlikte kararlaştırmak gereklidir. Babıalinin bu konuda bir arzusu varsa İtalyan Hükûmetinin bu arzuyu mümkün olduğu derecede dikkate almaya hazır olduğu ve İtalyan Hükûmetinin düşüncesine göre Osmanlı askerlerinin sahilin birkaç noktasında toplatılarak güney Suriye sahillerinde belirlenecek bir yere sevk olunmak üzere Trablusgarp ve Bingazi karasularında seyrüseferde bulunan birkaç İtalyan yardım gemisine bindirilmesinin uygun olacağı Almanya'nın İstanbul Elçiliğinden bu defa şifahi olarak bildirildi. İtalya'nın bu teklifi hakkındaki fikir ve görüşlerimiz Elçiliğe süratle bildirilmiş ve durum, önceki şifahi tebligattan dolayı Harbiye Nezaretine tebliğ edilmek üzere ayrıntılı olarak Sadarete de arz edilmişti. Lozan Antlaşması hükümlerine riayet edilerek gerek tahliye emrinin icrası ve gerek Osmanlı askerlerinin anlatıldığı gibi Suriye taraflarına sevki hakkındaki düşüncelerinizin acilen bildirilmesiyle tahliyenin müzakeresi için gereken komiserlerin de bir an önce tayin edilmesi arz olunur.

Dışişleri Bakanı adına
Müsteşar
İmza

Genelkurmay Başkanlığı
(3)

Evrak odasının numarası: 3246	Temize çekenin imzası: İmza
Şubenin numarası: M. 3'üncü Şube 199	Temize çekildiği tarih: 10 Kasım 1912
Müsveddeyi yazanın imzası: Ömer Fevzi	Temize çekilmiş evrak numarası: 3034 Yazı, 2378 Şifre
Müsvedde tarihi: 10 Kasım 1912	Cevap tarihi: 10 Kasım 1912

Dışişleri Bakanlığına

Trablusgarp ve Bingazi Komutanlıklarına Şifre

Siyasi İşler Genel Müdürlüğünün 6 Kasım 1912 tarih ve 1299-24379 sayılı yazısının cevabıdır. Trablusgarp ve Bingazi'de komiserler tayini ve Lozan Barış Antlaşması'nın birinci ve ikinci maddeleri gereği alınması gereken kararların süratle alınması vesaire hakkında Dışişleri Bakanlığından alınan tebligat derhâl mahalli komutanlıklara bildirilmiş ve alınan cevapların Dışişleri Bakanlığını ilgilendirenleri de arz edilmişti. Nitekim Trablusgarp'taki delegeler arasında alınan karar ve Osmanlı askerlerinin tahliyesi için sahilin hangi bölgelerinde toplanacağı hakkındaki bilgiyi içeren telgraf sureti 6 Kasım 1912 tarih ve 3009 sayılı yazıya ek olarak takdim edilmişti. Henüz kararlaştırılmayan konu vapur ve Osmanlı sahillerinin hangi kısmına çıkarılacağı meselesidir. Bu konuda Bakanlığınızın görüşü, nakledilecek olan memur aileleri, subaylar ile askerî birliklerin İtalyan bandırası taşımayan diğer yabancı bandıralı vapurlarla, Trablusgarp ve Bingazi sahillerinin işgal altında olmayan veya tenha olan birkaç noktasından vapurlara bindirilmesi ve doğruca İstanbul'a nakilleri yönündedir. Çünkü Bingazi Genel Komutanı Enver Bey'in sureti önceden takdim edilmiş yazılardan da anlaşılacağı üzere şimdiye kadar harp eden birliklerin İtalya'nın işgali altındaki mevkilerden vapurlara bindirilmeleri ve İtalyan vapurlarıyla nakilleri üzücü bazı olaylara sebep olabileceği gibi Suriye'nin güney sahillerine nakilleri de tekrar karadan İstanbul'a nakillerini gerektireceğinden birçok zorluğa göğüs gerilip masrafları karşılanmak zorunda kalınacaktır. Arz edilen konular Bakanlığınızca da uygun görülürse İtalyan Hükûmeti nezdinde ona göre teşebbüslerde bulunulması ve sonuca göre Trablus ve Bingazi'ye talimat verilmesi hususunda Bakanlığımıza tebligat için izin verilmesi rica olunur.

Ömer Fevzi İmza

Trablus ve Bingazi'ye Şifre

Tayin edilmiş komiserlerin isimlerinin bildirilmesi beklenmektedir.

Ömer Fevzi

Trablusgarp Komutanlığına Şifre

Enver Bey tahliyenin İtalyanlara ait olmayan vapurlarla ve işgal altında olmayan veya tenha olan iskelelerden yapılması görüşünde ve aksi hâlde bazı olayların olabileceğini yazıyor. Görüşlerinizin bildirilmesi.

Ömer Fevzi İmza

BELGE NU. 47

Bâb-ı Âlî
Hâriciyye Nezâreti
Umûr-ı Siyâsiyye Müdîriyyet-i Umûmiyyesi
Aded
1299-24379

Harbiyye Nezâreti Vekâlet-i Celîlesine

Hulâsa

Trablusgarb ve Bingazi kıt'alarının tahliyesi hakkında.

Devletlü efendim hazretleri

İtalya'nın Berlin Sefâretinden ahîren Almanya Hâriciyye Nezâretine vâki' olan teblîgata nazaran İtalya hükûmetinin Lozan Ahd-nâmesinin ikinci maddesi mûcibince Trablusgarb ve Bingazi kıt'alarının asâkir-i Osmâniyye tarafından tahliyesi emrinde Bâb-ı Âlînin ne gibi tedâbîr ittihâz etmek fikrinde bulunduğuna bir sûret-i sarîhada vâkıf olmak ârzûsunda olduğu ve İtalya hükûmetinin fikrine göre mâdde-i mezkûre ahkâmının sûret-i tatbîkiyyesini serîan ve müttefikan karârlaşdırmak lâzımeden olub Bâb-ı Âlînin bu bâbda bir ârzûsu var ise İtalya hükûmeti bu ârzûyu mümkin olduğu derecede nazar-ı i'tibâra almağa âmâde olduğu ve hükûmet-i müşârün-ileyhânın re'yince asâkir-i mezkûrenin sâhilin birkaç noktasında cem' ve tahşîd edilerek cenûbî Suriye sevâhilinde ta'yîn olunacak bir mahalle sevk olunmak üzre havâlî-i mezkûre karasularında seyr ü sefer etmekde bulunan birkaç İtalya sefâin-i muâvenesine irkâb olunması münâsib olacağı Almanya'nın Der-saâdet Sefâretinden bu kerre bâ-takrîr şifâhî iş'âr kılınarak İtalya'nın işbu teklîfi hakkındaki fikr ve mütâlaamızın Sefârete sür'at-i mümkine ile izbârı iltimâs edilmiş ve keyfiyyet akdemce vâki' olan teblîgat-ı şifâhîyeye binâen Nezâret-i Celîleye teblîg olunmak üzre ber-tafsîl makam-ı sâmî-i sadâret-penâhîye dahi arz edilmiş bulunduğundan mezkûr muâhede-nâme ahkâmına riâyeten gerek emr-i tahliyenin sûret-i icrâsı ve gerek asâkir-i Osmâniyyenin ber-vech-i meşrûh Suriye taraflarına sevki hakkındaki mütâlaa-i devletlerinin âcilen inbâsı ile berâber keyfiyyet-i tahliyenin müzâkeresi için îcâb eden komiserlerin de bir ân evvel ta'yîn buyurulması mütemennâdır. Emr ü fermân hazret-i men leh-ül-emrindir.

27 Zi-l-ka'de 330 ve 24 Teşrîn-i evvel 328

Hâriciyye Nâzırı nâmına
Müsteşâr
İmza

Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresi
(3)

Evrâk odasının numrosu: 3246
Şu'benin numrosu: M. 3.Şu'be/ 199
Müsevvidinin imzâsı: Ömer Fevzî
Târih-i tesvîdi: 28 Teşrîn-i evvel 328

Mübeyyizinin imzâsı: İmza
Târih-i tebyîzi: 28 Teşrîn-i evvel 328
Mübeyyeze konulan numro: 3034 Tezkere, 2378 Şifre
Mukabele târihi: 8 Zi-l-ka'de 330 / 28 Teşrîn-i evvel 28

Hâriciyye Nezâretine Tezkere

Trablusgarb ve Bingazi Kumandanlıklarına Şifre

Umûr-ı Siyâsiyye Müdîriyyet-i Umûmiyyesi ifâdesiyle muharrer 24 Teşrîn-i evvel 328 târih ve 1299-24379 numrolu tezkere-i devletleri cevâbıdır. Trablusgarb ve Bingazi'de komiserler ta'yîni ve Lozan Muâhede-i Sulhiyyesinin birinci ve ikinci mâddeleri mûcibince îcâb eden mukarrerâtın sür'at-i ittihâzı ve sâire hakkında Nezâret-i devletlerinden evvel ve âhir vuku' bulan teblîgat der-akab mahalli kumandanlıklara iş'âr edilmiş ve alınan cevâbların Nezâret-i devletlerine müteallik olanları dahi arz ve takdîm edilmişdi. Nitekim Trablusgarb'daki murahhaslar arasında ittihâz olunan karâr ve asâkir-i Osmâniyyenin berây-i tahliye sâhilin hangi mıntıkalarında tahaşşüd edeceği hakkındaki ma'lûmâtı muhtevî telgraf sûreti 24 Teşrîn-i evvel 328 târih ve 3009 numrolu tezkere-i âcizîye leffen takdîm edilmiş idi. Henüz takarrür etmeyen cihet vapur ve sevâhil-i Osmâniyyenin hangi kısmına ihrâc edileceği mes'elesidir. Bu bâbda Nezâret-i âcizînin mütâlaası nakl edilecek olan maa-âile-i me'mûrîn ve zâbitân ile kıtaât-ı askeriyyenin İtalya bandırasını hâvî olmayan diğer bir ecnebî bandıralı vapurlarla ve Trablusgarb ve Bingazi sevâhilinin taht-ı işgalde olmayan veyâ tenhâ bulunan birkaç noktasından vapurlara irkâb ve doğruca İstanbul'a nakilleri cihetindedir. Çünki Bingazi Umûm Kumandanı Enver Bey'in sûreti evvelce takdîm edilen iş'ârâtından dahi anlaşılacağı üzre şimdiye kadar hâl-i harbde kalmış olan kıtaâtın İtalya taht-ı işgalindeki mevâkiden vapurlara irkâbı ve İtalyan vapurlarıyla nakli ba'zı müessif ahvâlin hudûsuna sebeb olabileceği gibi Suriye'nin cenûb sevâhiline nakilleri dahi tekrar karadan İstanbul'a nakillerini îcâb etdireceğinden birçok müşkilât iktihâmına ve masârif ihtiyârına mecbûriyyet hâsıl olacakdır. Mevâdd-ı ma'rûza Nezâret-i devletlerince de mazhar-ı tasvîb olursa İtalya hükûmeti nezdinde ona nazaran teşebbüsât-ı asliyyede bulunulması ve netîceye nazaran Trablus ve Bingazi'ye ta'lîmât-ı mütemmim i'tâsı için Nezâret-i âcizîye teblîgat icrâsına müsâade buyurulması müsterhamdır. Ol bâbda.

Ömer Fevzî İmza

Trablus ve Bingazi'ye Şifre

Ta'yîn edilmiş komiserler esâmîsinin inbâsı muntazırdır.

Ömer Fevzî

Trablusgarb Kumandanlığına Şifre

Enver Bey tahliyenin İtalyan olmayan vapurlarla ve taht-ı işgalde bulunmayan veyâ tenhâ olan iskelelerden icrâsı mütâlaasını ve aksi hâlde ba'zı vakayi' hudûsu me'mûl olduğunu yazıyor. Mütâlaanızın iş'ârı.

Ömer Fevzî İmza

BELGE NU. 47

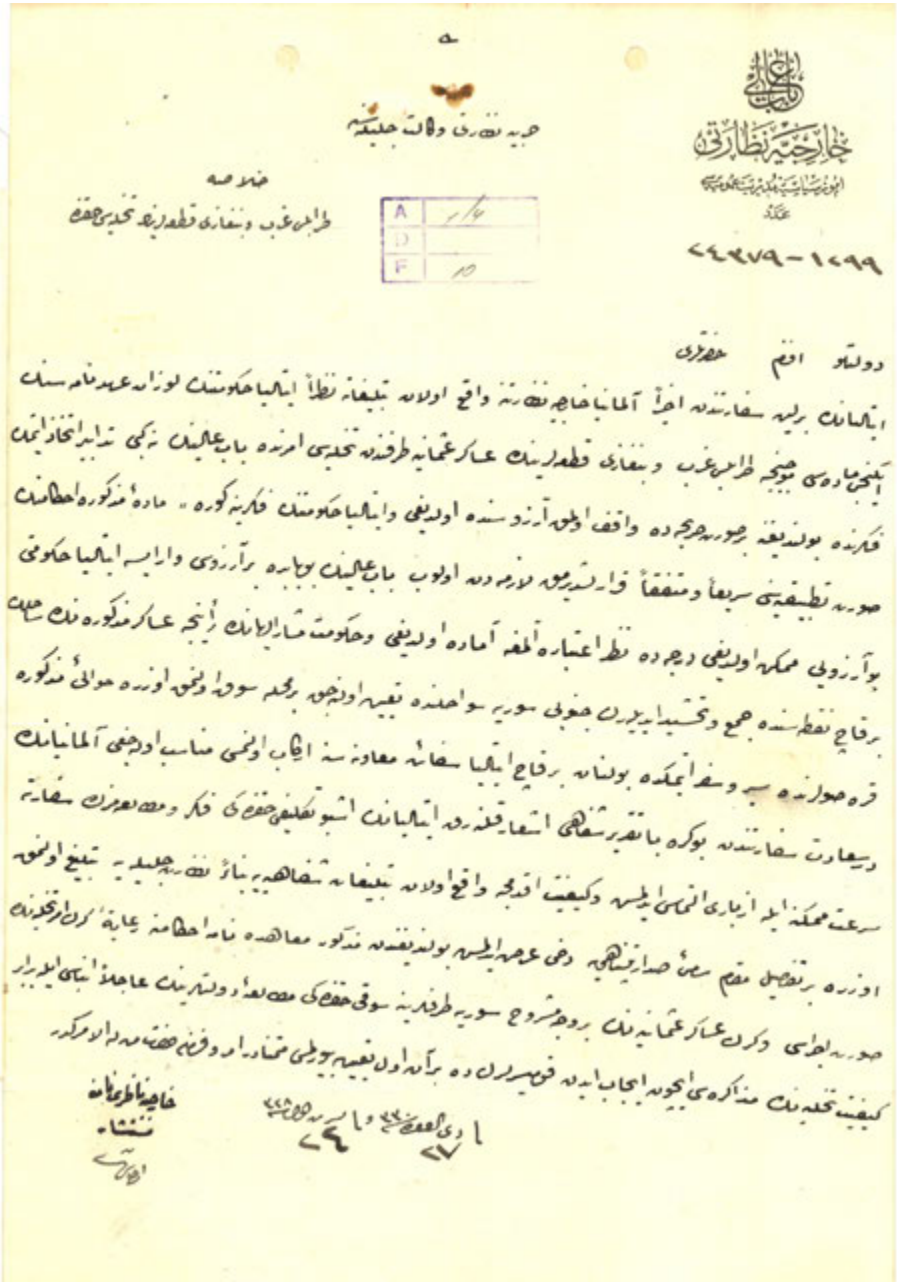

٥

جمعیت تعارف وکالت جلیله سنه

خلاصه

طرابلس غرب و بنغازی قطعه‌لرینه تجدید حقوق

خارجیه نظارتی

٢٤٢٧٩-١٠٩٩

دولتلو افندم حضرتلری

ایتالیانلر برلیه سفارتده اجرا آلمانیا خاجه نقدینه واقع اولان تبلیغات نظراً ایتالیا حکومتنک لوزانه عهدنامه‌سنک
آلتنجی مادّه‌سی موجبنجه طرابلس غرب و بنغازی قطعه‌لرینک عساکر عثمانیه طرفندن تخلیه‌سی امر ده باب عالینک نه‌کبی تدابیر اتخاذ ایتمش
فکرنده بولندیغنه جمله‌جه واقف اولمه آرزو سنده اولدیغی و ایتالیا حکومتنک فکرینه کوره، مادّه مذکوره احکامنک
صورت تطبیقیه‌سی سریعاً و متفقاً قرارلشدیرمق لازم‌دن اولوب باب عالینک بو بابده برآرزوسی وارایسه ایتالیا حکومتی
بو آرزوی مملکه اولدیغی وجهده نظر اعتباره آلمغه آماده اولدیغی و حکومت شاهانه‌لرینک اینجه عساکر مذکوره‌نک شاهانه
برفاح نقطه‌سنده جمع و تخشیه ایدیلرک جنوبی سوریه سواحلنده تعبیه اولنجه بر محل سوق اولنمق اوزره حوالی مذکوره
قره‌جه‌لرنده سبب و سفر ایتمکده بولنمه برفاح ایتالیا سفائنه معاونت ایتمک ایجاب اولنمسی مناسب اولدیغی آلمانیانک
وساطت سفارتده بوکره بالتقدیر شفاهی اشتراقلرنده ایتالیانلر اشبو تکلیف حقنده‌کی فکر و مطالعه‌لرینی سفارته
سرعت مملکه ایله ایصال ایتمسی و کیفیت اجرا واقع اولان تبلیغات شفاهیه بناءً نقدینه جلبیه تبلیغ اولنمق
اوزره برتفصیل مقام سامی صدارتپناهیه دخی عرض ایلمسه بولندیغنه مذکور معاهده نامه احکامنه غایة کرن اتخاذ اولنان
صورت اجرای وکرن عساکر عثمانیه‌نک بروجه مشروح سوریه طرفلرینه سوق حقنده‌کی مطالعه‌لرینک عاجلاً اتمام ایله برابر
کیفیت تخلیه‌نک مذاکره‌سی ایچون ایجاب ایدن قومیسیون‌ده برآدم اولنیغی جهتلی تمنا اولونمق حقنده‌کی امر مرکزه

خارجیه نظارتی
نشانه

١ ذی القعده سنه ٣٤ و ١٣٣٤

ارکان حربیه عمومیه دائره‌سی			

A	1/4
D	
F	10-21

BELGE NU. 48

Dışişleri Dairesi
Özel Kalem
1493 – 25952

14 Aralık 1912

Harbiye Nezaretine

İtalyan Elçiliğinden gönderilen 8 Aralık 1912 tarihli notada Trablusgarp ve Bingazi'de asayişin sağlanması için aşağıdaki tedbirlerin alınmasının gerektiği bildirilmektedir.

1. Osmanlı Devleti ile İtalya arasında barış antlaşması yapıldığının Osmanlı Hükûmeti adına Bingazi kabilelerine resmen tebliğ edilmesi.

2. Silah, mühimmat ve diğer malzemelerin acilen Bingazi'den gönderilmesi için Osmanlı komutan ve askerlerine emir verilmesi.

3. Barış antlaşması imzalandığı haberini kendi adamları aracılığıyla memuriyeti bölgesi dâhilinde mümkün olduğu kadar süratle ilan ettirmesi için Mısır Osmanlı Komiserine talimat verilmesi.

4. Trablusgarp ile Bingazi'ye para ve erzak gönderilmesine tamamıyla son verilmesi için gerekli yerlere talimat verilmesi.

5. Söz konusu nakliyat hizmetinde görevli subaylar, memurlar ve diğerlerinin, şimdi Kahire'de bulunan Teğmen Mehmet Arif ile Tunus'ta bu nakliyat ile meşgul olan Teğmen Hasan Talip'in geri çağrılması.

6. Yukarıda bahsedilen nakliyat için günlük ödemelere son verilmesi hakkında Mısır Komiserliğine talimat gönderilmesi, erzak ve mühimmat sevkine son vermek üzere gerek Tunus gerekse Mısır'da kalan malların İtalya tarafından satın alınmak suretiyle Osmanlı Devleti'nin tasfiye masrafından kurtulması.

Bakanlığınızca da bilindiğinden bu maddelerin gerektirdiği tedbirlerin bir an evvel icrası Antlaşma'nın hükümlerinden olduğu gibi Adalarımızın İtalyan Hükûmeti tarafından tahliyesi hususunda da ilgililere emir verilmesi arz olunur.

Dışişleri Bakanı
İmza

Gereğini yapmak üzere Genelkurmay Başkanlığına

15 Aralık 1912 İmza

3'üncü Şubeye. 15 Aralık.

BELGE NU. 48

Dâire-i Hâriciyye
Kalem-i Mahsûs
1493 - 25952

Harbiyye Nezâret-i Celîlesine

Devletlü efendim hazretleri

İtalya Sefâretinden i'tâ kılınan 8 Kânûn-i evvel 912 târihli notada Trablusgarb ve Bingazi'de âsâyişin takarrürü için âtî-üz-zikr tedâbîrin ittihâzı iltimâs olunmakdadır. Evvelâ Devlet-i Aliyye ile İtalya beyninde akd-i sulh edildiğinin hükûmet-i Osmâniye nâmına olarak Bingazi kabâiline resmen teblîgi. Sâniyen esliha ve mühimmât ve sâirelerini müsta'celen Bingazi'den müfârekat etmeleri için Osmânlı kumandanlarıyla asâkirine emr i'tâsı. Sâlisen akd-i sulh edildiği haberini kendi adamları ma'rifetiyle dâire-i me'mûriyyeti dâhilinde sür'at-i mümkine ile neşr ve i'lân etdirmesi zımnında Mısır Devlet-i Aliyye komiserine ta'lîmât i'tâsı. Râbian Trablusgarb ile Bingazi'ye para ve erzâk irsâline tamâmiyle nihâyet verilmesi zımnında îcâb edenlere ta'lîmât i'tâsı. Hâmisen irsâlât-ı mezkûre hidmetinde müstahdem zâbitân ile me'mûrînin ve ez-cümle daha birkaç gün mukaddem henüz Kahire'de bulunmakda olan Mülâzım Mehmed Ârif Efendi ile el-yevm Tunus'da bu irsâlât ile iştigalde devâm etmekde olan Mülâzım Hasan Tâlib Efendi'nin geri çağrılması. Sâdisen mârr-üz-zikr irsâlât için her güne te'diyâta nihâyet verilmesi zımnında Mısır Komiserliğine ta'lîmât i'tâsı ve erzâk ve mühimmât irsâline nihâyet vermek üzre gerek Tunus ve gerek Mısır'da bulunan bakiye-i emvâlin İtalya hükûmetince iştirâsı sûretiyle hükûmet-i seniyyenin bunların tasfiye hesâbâtından tahlîsi maddeleridir. Ma'lûm-ı âli-i nezâret-penâhîleri olduğu üzre mevâdd-ı ânifenin istilzâm etdiği tedâbîrin bir ân evvel icrâsı muâhede-nâme ahkâmı cümlesinden bulunduğu gibi adalarımızın İtalya Hükûmeti tarafından tahliyesinin te'mîni için dahi lâ-büdd olduğundan bu bâbda îcâb edenlere evâmir-i kat'iyye-i sipâh-sâlârilerinin iblâğı mütemennâdır. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i men leh-ül-emrindir.
4 Muharrem 331 / 1 Kânûn-i evvel 328

Hâriciyye Nâzırı
İmza

Muktezâsı kâil olunmak üzre Erkân-ı Harbiyye-i Umûmiyye Dâiresine

2 Kânûn-ı evvel 328

İmza

Üçüncü Şu'beye. 2 minh.

BELGE NU. 48

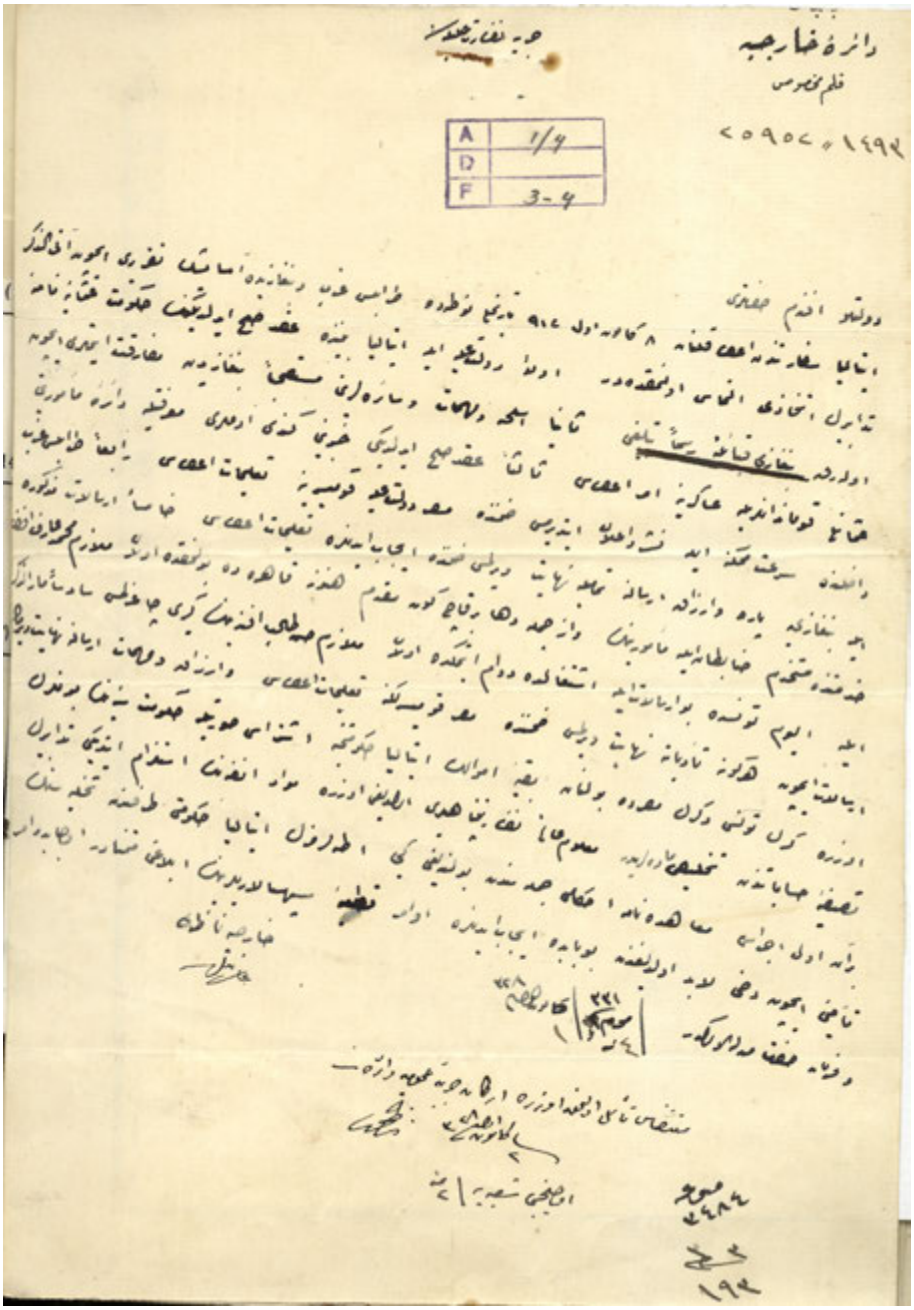

BELGE NU. 49

Genelkurmay Başkanlığı
3'üncü Şube
1280

18 Kasım 1913

Özet

Trablusgarp ve Bingazi Harbi'nde hizmetleri görülenlerin taltifleri hakkında.

Komutanlıklar tarafından ordu mensubu olmayıp Trablusgarp ve Bingazi harplerinde hizmetleri görülen kişilerden taltifleri istenenlerin isimlerini içeren bir defter Ek'te arz edilmekle isimleri hizasındaki açıklamalardan dolayı taltiflerine izin verilmesi rica olunur.

Padişah Yaveri ve Harbiye Nazırı adına
Müsteşar
İmza

Deutsche Orient Bank'ın İskenderiye Şubesi Direktörü Mösyö Singer	Altın liyakat veya İkinci Mecidi
Tunuslu Abdurrahman Harlı, Zehre gazetesi imtiyaz sahibi	Gümüş liyakat
Tunuslu Elşazlı Dergun, tüccar	Gümüş iftihar
Tunuslu Muhtar Kahya, tüccar	Gümüş iftihar
Tunuslu Ali Başhempa, avukat	Gümüş iftihar
Tunuslu Ahmed bin Pelis, avukat	Gümüş iftihar
Tunuslu Abdülcelil Zaven, tüccar	Gümüş iftihar
Tunuslu Abdurrahman Harlı, tüccar	Gümüş iftihar
Tunuslu Komutan Ömer Kellati, emekli	Gümüş iftihar
Tunuslu Hasan Kellati, avukat	Gümüş iftihar
Tunuslu Ali Cemal Bey, tüccar	Gümüş iftihar
Tunuslu Süleyman el-Cadvi, Mürşidelame gazetesi sahibi	Gümüş liyakat
Tunuslu Abdullah Abdülaziz, Galisli tüccar olup mühimmata yardım etmiştir.	Gümüş iftihar
Tunuslu Elceyb bin Veynis, Galisli tüccar	Gümüş iftihar
Tunuslu Hacı Muhammed bin Halife, Galis amili	Gümüş iftihar
Harlı Hacı Ali bin Ali, tüccar	Gümüş iftihar

Mısır Olağanüstü Komiserliği Eski Başkâtibi Hasan Fehmi Bey	İtalyan Harbi sırasında Bingazi'ye yapılan sevkiyatın resmî işlemlerini başarıyla idare etmiştir. Rütbe veya uygun bir nişanla taltifi.
Mısır Olağanüstü Komiserliği Eski İkinci Kâtibi Babanzade Hikmet Bey	Bingazi'ye ait resmî muamelelerin yazı işlerini gerçekleştirmiştir. Bir rütbe veya nişanla taltifi.
Hacı Raşit oğlu Rasim Efendi	Düyunı Umumiye eski memurlarından Rasim Efendi, 14 Haziran 1912 tarihinde gönüllü olarak Bingazi Harbi ile birçok muharebeye katılmış, üstlendiği görevlerde ciddi ve dürüstçe çalışmıştır. Nahiye müdürlüğü gibi bir görevde istihdam edilmesi.

BELGE NU. 49

Umûmî Erkân-ı Harbiyye Dâiresi
Üçüncü Şu'besi
1280

Hulâsa

Trablusgarb ve Bingazi Harbi'nde hidmetleri sebkat eden zevâtın taltîfleri hakkında.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

Trablusgarb ve Bingazi Harbi'nde hidmetleri sebkat eden ordu mensûbîninden gayrı zevâtdan olub ahîren kumandanlıklar tarafından taltîfleri inhâ' olunan zevâtın bir kıt'a defteri leffen arz ve takdîm kılınmağla ismleri hizâsındaki meşrûhâta nazaran taltîflerine müsâade-i celîle-i fahîm-âneleri şâyân buyurulmak bâbında emr ü fermân hazret-i veliyy-ül-emrindir. 18 Zi-l-hicce 331 ve 5 Teşrîn-i sânî 329

Yâver-i Ekrem Hazret-i Şehr-yârî
ve Harbiyye Nâzırı nâmına
Müsteşâr
İmza

Doyce Oriyant Bank'ın İskenderiye Şu'besi Direktörü Mösyö Singer	Altın liyâkat veyâ İkinci Mecîdî
Tunuslu Abdurrahman Harlı, Zehre gazetesi sâhib-i imtiyâzı	Gümüş liyâkat
Tunuslu Elşazlı Dergun, tüccârdan	Gümüş iftihâr
Tunuslu Muhtar Kahya, tüccârdan	Gümüş iftihâr
Tunuslu Ali Başhempa, avukat	Gümüş iftihâr
Tunuslu Ahmed bin Pelis, avukat	Gümüş iftihâr
Tunuslu Abdülcelîl Zaven, tüccârdan	Gümüş iftihâr
Tunuslu Abdurrahman Harlı, tüccârdan	Gümüş iftihâr
Tunuslu Kumandan Ömer Kellati, mütekaid	Gümüş iftihâr
Tunuslu Hasan Kellati, avukat	Gümüş iftihâr
Tunuslu Ali Cemâl Bey, tüccârdan	Gümüş iftihâr
Tunuslu Süleyman el-Cadvi, Mürşidelame gazetesi sâhibi	Gümüş liyâkat
Tunuslu Abdullah Abdülaziz, Galisli tüccârdan olub mühimmâta yardım etmişdir.	Gümüş iftihâr
Tunuslu Elceyb bin Veynis, Galisli tüccârdan	Gümüş iftihâr
Tunuslu Hâcı Muhammed bin Halîfe, Galis âmili	Gümüş iftihâr
Hairli Hâcı Ali bin Ali, tüccârdan	Gümüş iftihâr

Mısır Fevk-al-âde Komiserliği Serkâtib-i Sâbıkı Hasan Fehmî Bey	İtalya Harbi esnâsında Bingazi'ye vuku' bulan sevkıyâtın resmiyyete âid muâmelâtını muvaffakıyyetle idâre etmişdir. Rütbe veyâ münâsib bir nişânla taltîfi.
Mısır Fevk-al-âde Komiserliği Sâbıka-i İkinci Kâtibi Babanzade Hikmet Bey	Bingazi'ye âid muâmelât-ı resmiyyenin umûr-ı tahrîriyyesini îfâ eylemişdir. Bir rütbe veyâ nişânla taltîfi.
Râsim Efendi ibn Hâcı Râşid Bey	Düyûn-ı umûmiyye me'mûrîn-i sâbıkasından olan mûmâ-ileyh 1 Haziran 328 târihinde gönüllü olarak Bingazi dâr-ül-harbine muvâsalat ve bir çok muhârebâta iştirâk eylemiş ve der-uhde eylediği vezâifde ciddiyyet ve iffetle çalışmışdır. Nâhiye müdîrliği gibi bir vazîfede istihdâmı.

BELGE NU. 49

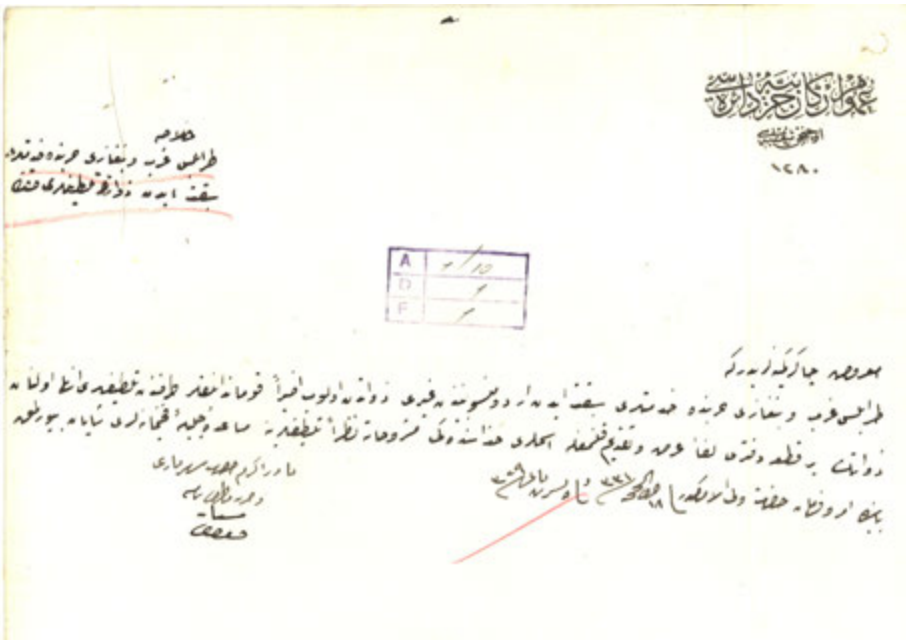

عمومی زابتهٔ جزدانی

مخصوص مأمور:

دوجه اوریانت باغچه‌سی بنده‌سی درکتوری موسیو سیکر		انقره لیاقت ویا انجمن مجیدی
قونصلی عبدالرحمن خارطی زاده غازی صاحب افندی		کوسه لیاقت
		کوسه افتخار

BELGE NU. 50

Genelkurmay Başkanlığı
3'üncü Şube
1517

6 Aralık 1913

İtalyan Muharebesi sırasında Trablus ve Bingazi için teşebbüslerde bulunan, önemli sevkiyat ve fedakârca hizmetlerde görev alan kişilerin taltifleri hakkında.

İtalyan Muharebesi sırasında harpte ihtiyaç duyulan insan, mühimmat, erzak ve bütün levazımın kaçak olarak Trablus ve Bingazi'ye sevkine çalışılmış olduğu malumunuzdur. Bu tür önemli teşebbüsler ve zor sevkiyatta gerek bizzat gerek vasıtayla fedakârca büyük hizmetleri görülen sivillerin vatanseverlik ve fedakârlıklarına uygun şekilde ödüllendirilmeleri için Nezaretçe tanzim edilerek 28 Ağustos 1913 tarih ve 814 sayılı yazıya Ek olarak takdim edilen defterde isimleri yazılı şahısların taltifleri hakkında henüz bir tebligat yapılmamış olduğundan bu konuda tarafımıza bilgi verilmesine ve henüz taltifleri muamelesi tamamlanmamışsa bir an evvel gereğinin yapılmasına izin verilmesi ve söz konusu defterin bir nüshasının Ek'te takdim kılındığı arz olunur.

Padişah Yaveri ve Harbiye Nazırı adına
Müsteşar Muavini
İmza

İsmi ve Mesleği: Yusuf oğlu Abdullah.

Memleketi ve tabiiyeti: Mısrata – Osmanlı tebaasından.

Hizmeti: Gerek Bingazi'ye gerekse Trablusgarp'a sevk olunan mühimmat vapurlarının yüklerini karaya çıkarmış, Mısır ve Tunus topraklarında nakilleri için gerekli vasıtaları başarıyla temin etmiştir. Karadaki kaçakçıların en önemlilerindendir.

Mükâfat: Altın liyakat.

İsmi ve Mesleği: Kaptan Mihail Nikolai.

Memleketi ve tabiiyeti: Osmanlı Devleti'nin Kaşot Adası'ndan – Yunan tebaasından.

Hizmeti: Trablusgarp'a Ayos Yorgiyos vapuruyla sevki kolaylıkla yapılan mühimmatın denizdeki nakliyatını fedakârlığı ve maharetiyle temin etmiştir. Ayos Yorgiyos vapurunun birinci kaptanıdır. Vapurunun şaftı kırılarak İtalyanların eline düşmüş, 40 gün işkence görerek idam edileceği tehdidiyle eziyet edilmiş ve binlerce lira mükâfat vadedildiği hâlde mühimmatın yerini söylememiş, kurtarılmış ve istenen sahile bırakılmıştır. Kaptan Mihail Nikolai, Balkan Harbi sırasında da hayatını tehlikeye atacak önemli görevler üstlenerek Osmanlı Devleti'ne sadakat göstermiş, faydalı olmuş ve sadakatle hizmete kendini adamıştır. Gelecekte Osmanlı sahillerine karşı yapılacak kaçakçılığı engellemek için gambotlarda çok faydalı hizmetlerde bulunabilir.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden bir nişan ve daha önce bir madalya verilmesi. Barıştan sonra sahil muhafaza vapurlarında veya gerektiğinde bu hususta istihdam edilmek üzere Seyrüsefain İdaresinde[21] birinci kaptanlıkla istihdamı hakkının verilmesi.

İsmi ve Mesleği: Abdülkadir Galabeni(?).

Memleketi ve tabiiyeti: Beyrut – Fransız tebaasından.

Hizmeti: Gerek Bingazi gerekse Trablusgarp'a yapılan mühimmat sevkiyatında en önemli kişi olmuş ve özellikle Bingazi'ye sevk edilen mühimmatı kendi malı olan Tahidromos adındaki vapurla ücretsiz ve teminat istemeden nakletmiştir.

Mükâfat: Altın liyakat.

---

[21] Eski Devlet Vapur İşletmeleri İdaresi olan Seyrüsefain İdaresi ek bütçe ile idare edilirdi. Genel müdürleri çoğunlukla üst rütbeli bahriye subaylarından seçilir, gemilerin kaptanları kısmen sivil kısmen de bahriye subayı olurdu. Barış zamanında deniz ticaretimizi yabancı kabotajlardan kurtarmak için çalışırdı. Balkan Harbinde Türk Filosu; Deniz Harp Akademisi Yay., İstanbul, 1932, s.29-30.

İsmi ve Mesleği: Yusuf oğlu Salim.

Memleketi ve tabiiyeti: Mısrata – Osmanlı tebaasından.

Hizmeti: Bingazi'ye sevk edilen mühimmat kafilesinin Mısır topraklarında 10 günden fazla devam eden hareketi sırasında çok sayıda takibe uğradığı hâlde yakalanmaması bu kişinin maharet ve fedakârlığı sonucudur. Hem harekât sırasında iyi kılavuzluk etmiş hem de yakalanmamak için arkadaşlarıyla her fedakârlığı göze almıştır.

Mükâfat: Gümüş iftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Yusuf oğlu Mustafa.

Memleketi ve tabiiyeti: Mısrata – Osmanlı tebaasından.

Hizmeti: Yusuf oğlu Salim'in kardeşi olup Salim'e sevkiyatta yardım etmiştir.

Mükâfat: İftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Yusuf oğlu Abdüllatif.

Memleketi ve tabiiyeti: İskenderiye – Mısır.

Hizmeti: Bingazi'ye yapılan bütün sevkiyat için evini hareket üssü yapmış ve adamlarını fahri olarak istihdam etmiştir.

Mükâfat: Altın liyakat.

İsmi ve Mesleği: Hacı Ebubekir Yunus.

Memleketi ve tabiiyeti: Trablusgarp.

Hizmeti: Bingazi'ye yapılan bütün sevkiyat ve satın alınan malzemeler için mağazasını depo olarak kullanmış ve adamlarını fahri olarak istihdam etmiştir.

Mükâfat: Dördüncü Mecidi nişanı.

İsmi ve Mesleği: Ramazan Efendi Elkul, İskenderiye gümrük memurlarından.

Memleketi ve tabiiyeti: Mısır.

Hizmeti: Satın alınan malzeme ve sevkiyat hususunda önemli ve fahri hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden bir nişan.

İsmi ve Mesleği: Şeyh Abdülaziz Şaviş.

Memleketi ve tabiiyeti:

Hizmeti: Bingazi Harbi sevkiyatında ve harp yardımı toplanmasında bedenen ve kalemen çok büyük hizmet ve başarıları görülmüştür. İkinci başkanı olduğu önemli siyasi partiyi bu amaç için görevlendirmiştir.

Mükâfat: Uygun yüksek bir rütbeyle ve üçüncü rütbeden Osmani nişanı.

İsmi ve Mesleği: Kaptan Pandeli.

Memleketi ve tabiiyeti: Yunan tebaasından.

Hizmeti: Bingazi'ye sevk edilen mühimmatı taşıyan Tahidromos vapurunun birinci kaptanıdır.

Mükâfat: İftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Mısır Olağanüstü Komiserliği İkinci Kâtibi Kimak(?) Bey.

Memleketi ve tabiiyeti:

Hizmeti: Bingazi işlerinde pek yararlı hizmet ve gayreti görülmüştür.

Mükâfat: Üçüncü rütbeden Mecidi nişanı ve uygun bir rütbe.

İsmi ve Mesleği: Polis Cuma Efendi.

Memleketi ve tabiiyeti: Trablusgarp.

Hizmeti: Bingazi gizli sevkiyatında istihdam edilmiştir. Kayıtsız şartsız bu hususta her türlü fedakârlığı üstlenmiştir.

Mükâfat: İftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Medkur(?) Paşa'nın oğlu Muhammed.

Memleketi ve tabiiyeti: Mısır.

Hizmeti: Bingazi sevkiyatında devamlı hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden bir nişan veya rütbe.

İsmi ve Mesleği: Mısır'da Türkiye Muhaberatı Telgraf Müdürü Halil Bey.

Memleketi ve tabiiyeti:

Hizmeti: Mısır yoluyla gerçekleştirilen muhaberatın kolaylaştırılması ve hızlandırılması ve temini için önemli hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden bir nişan.

İsmi ve Mesleği: Mehmet Paşa Beğen(?).

Memleketi ve tabiiyeti: Mısır.

Hizmeti: Mühimmat sevkiyatında fahri olarak önemli hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: Altın liyakat.

İsmi ve Mesleği: Tunus Polis Müdürü Mösyö Leel.

Memleketi ve tabiiyeti: Fransız tebaasından.

Hizmeti: Trablus sevkiyatını himaye etmiştir.

Mükâfat: Üçüncü rütbeden Osmani nişanı.

İsmi ve Mesleği: Tunus Polis Komiseri Marsi Marzak.

Memleketi ve tabiiyeti: Fransız tebaasından.

Hizmeti: Trablus sevkiyatını himaye etmiştir.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden bir nişan.

İsmi ve Mesleği: Dehibat Komutanıyken bugün Rezidans Jeneral'de mahalli işlerle görevli Teğmen Busra.

Memleketi ve tabiiyeti: Fransız tebaasından.

Hizmeti: Trablus sevkiyatını himaye etmiştir.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden bir nişan.

İsmi ve Mesleği: Beni Gerdan Komutanı Üsteğmen Dejoze.

Memleketi ve tabiiyeti: Fransız tebaasından.

Hizmeti: Trablus sevkiyatını himaye etmiştir.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden bir nişan.

İsmi ve Mesleği: Tunus'ta Union Commercial Şirketinde …(?)

Memleketi ve tabiiyeti: Tunus.

Hizmeti: Trablus erzak sevkiyatını idare etmiştir.

Mükâfat: İftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Hacı Rüsum.

Memleketi ve tabiiyeti: Tunus.

Hizmeti: Trablus erzak sevkiyatını idare etmiştir.

Mükâfat: İftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Cebara oğlu Ali.

Memleketi ve tabiiyeti: Tunus.

Hizmeti: Erzak müteahhitliğini idare etmiştir.

Mükâfat: Altın liyakat.

İsmi ve Mesleği: Ali Sadık.

Memleketi ve tabiiyeti: Galis.

Hizmeti: Erzak ve mühimmat sevkiyatında hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: Altın liyakat.

İsmi ve Mesleği: Muhammed Şeyh Şamh.

Memleketi ve tabiiyeti:

Hizmeti: Hadude(?) Bölge Komutanıyken kendi bölgesini kaçakçılığa tahsis etmiş, bu uğurda 10 liralık maaşını kaybetmiş ve hapse mahkûm olmuştur.

Mükâfat: Dördüncü rütbeden Mecidi nişanı.

İsmi ve Mesleği: Şabono - Sokakta Komisyoncu.

Memleketi ve tabiiyeti: Fransız tebaasından.

Hizmeti: Kaçak eşya ve mühimmatın gümrüklerden geçişlerini sağlamıştır.

Mükâfat: Beşinci rütbeden Mecidi nişanı.

İsmi ve Mesleği: Seyit Muhammed el-Makdem.

Memleketi ve tabiiyeti: Tunus.

Hizmeti: Trablus sevkiyatında hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: İftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Tabip reisi.

Memleketi ve tabiiyeti: Tunus.

Hizmeti: Trablus sevkiyatında hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: İftihar madalyası.

İsmi ve Mesleği: Marsilya Başkonsolosu İsmail Hakkı Bey

Memleketi ve tabiiyeti:

Hizmeti: Trablusgarp sevkiyatında devamlı hizmetleri görülmüştür.

Mükâfat: Uygun bir nişan veya rütbe ile taltifi.

İsmi	Memleketi ve tabiiyeti	Hizmeti	Mükâfat
Ahmed Şerkavi Efendi	Beyrutlu	Mühimmat sevkiyatında fahri olarak önemli hizmetleri görülmüştür.	Gümüş iftihar madalyası
Hacı Halil Abdülali Efendi	“	“	“
Abidev Enkidar Efendi	“	“	“
Ahmet Efendi Abdülali	“	“	“
Mahmut Efendi Şerkavi	“	“	“
İbrahim Efendi Zeydan	“	“	“
Mustafa Efendi Helvani	“	“	“
Hacı Reşit Efendi Ramazan	“	“	“
Ali Efendi Mahcub	“	“	“
Saadettin Efendi Galayani	“	“	“
Cebara oğlu İsmail Bey	Tunuslu	Tunus erzak sevkiyatının İstanbul’da vekâletini yapmış, fahri olarak önemli hizmetleri görülmüştür.	Altın liyakat madalyası

Adet	
7	Altın liyakat
18	Gümüş iftihar
2	Dördüncü Mecidi

2	Üçüncü rütbeden Osmani
1	Beşinci rütbeden Mecidi
1	Dördüncü rütbeden
1	Uygun bir yüksek rütbe
1	Üçüncü Mecidi veya uygun bir rütbe
1	Dördüncü rütbeden bir nişan veya rütbe
4	Dördüncü rütbeden nişan
1	Uygun bir nişan veya rütbe ile taltifi
1 40	Dördüncü rütbeden bir nişanla çocuğuna intikal edecek bir madalya ve barıştan sonra sahil muhafaza vapurlarında veya imalathanelerde veya Seyrüsefain İdaresi birinci kaptanlığında istihdam etmek.

Yalnız 40 adettir.

BELGE NU. 50

Umûmî Erkân-ı Harbiyye Dâiresi
Üçüncü Şu'besi
1517

İtalya Muhârebesi esnâsında Trablus ve Bingazi için teşebbüsât ve sevkıyât-ı mühimme ve müşkile ve hidemât-ı fedâkâr-ânede bulunan zevâtın taltîfleri hakkında.

Ma'rûz-ı çâker-i kemîneleridir ki

İtalya Muhârebesi esnâsında dar-ül-harbin muhtâc olduğu eşhâs, mühimmât ve erzâk ile bil-cümle levâzımın kaçak sûretiyle Trablus ve Bingazi'ye sevk ve idhâline çalışmış olduğu ma'lûm-ı sâî-i fahîm-âneleridir. İşbu teşebbüsât-ı mühimme ve sevkıyât-ı müşkilede gerek bi-z-zât ve gerek bi-l-vâsıta hidemât-ı fahriyye-i fedâ-kârîleri mesbûk olan sivil zevâtın hamiyyet ve fedâkârlıklarıyla mütenâsiben taltîfleri için Nezâret-i çâkerice bi-t-tanzîm 15 Ağustos 329 târih ve 814 numrolu tezkere-i çâkerîye leffen takdîm edilen defterde esâmîsi muharrer zevâtın taltîfleri hakkında henüz bir gûnâ teblîgat icrâ' edilmemiş olduğundan bu bâbda taraf-ı çâkerîye ma'lûmât i'tâsına ve henüz taltîfleri muâmelesi ikmâl buyurulmamış ise bir ân evvel icrâ'-yi muktezâsına süreyyânî-i müsâade-i celîle-i hıdîv-âneleri istid'âsıyla mezkûr defterin bir nüshasının leffen takdîm kılındığı ma'rûzdur. Ol bâbda emr ü fermân hazret-i veliyy-ül-emrindir.

6 Muharrem 1332 ve 23 Teşrîn-i sânî 1329

Yâver-i Ekrem Hazret-i Şehr-yârî
ve
Harbiyye Nâzırı
nâmına
Müsteşâr Muâvini
İmza

İsm ve şöhreti: Abdullah bin Yûsuf.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Mısrata - Devlet-i Aliyye.

Derece ve sûret-i hidmeti: Gerek Bingazi'ye gerekse Trablusgarb'a sevk olunan mühimmât vapurlarının humûlesinin ihrâc ve Mısır ve Tunus arâzîsinde nakilleri için muktezî kaffe-i vesâiti muvaffakıyyet ve mahâretle te'mîn etmişdir. Berren çalışmış olan kaçakcıların en mühimm ve yegâne rüknüdür.

Mükâfâtın nevi: Altın liyâkat.

İsm ve şöhreti: Kapudan Mihail Nikolai.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Devlet-i Aliyye'nin Kaşot Adası'ndan – Yunan tebaasından.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablusgarb'a Ayos Yorgiyos Vapuru'yla sevki muvaffakıyyetle müyesser olan mühimmâtın denizdeki nakliyyâtını fedâkârlığı ve mahâretiyle te'mîn eden ve mezkûr vapurun birinci kapudanı olan zâtdır ki vapurunun şaftı kırılarak İtalyanlar eline düşdüğü ve kırk gün işkence ile i'dâm edileceği tehdîdiyle ta'zîb ve binlerce lira mükâfât-ı nakdiyye va'd edildiği hâlde mühimmâtın vücûdunu ketme sebât ve tahlîsi ve sâhil-i matlube îsâl etmişdir ve bil'âhire mûmâ-ileyh Balkan Harbi esnâsında da hayâtını tehlikeye koyacak ehemmiyyetde vezâif der-uhde ile hükûmet-i seniyyeye sadâkat ve menfaat ibrâz ve ale-d-devâm hükûmet-i seniyyeye hidemât-ı sadâkata îfâsına hasr-ı nefs eylemişdir. İstikbâlde sevâhil-i Osmâniyyeye karşı yapılacak kaçakcılıkları men' için ganbotlarda pek nâfi' hidemât te'mîn edebilir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden bir kıt'a nişân ve evvelâ da intikâl edecek bir madalya i'tâsı. Ba'de-s-sulh sâhil muhâfaza vapurlarında veyâ îcâbında bu husûsda istihdâm edilmek üzre Seyr-i Sefâin İdâresinde birinci kapudanlıkla istihdâmı hakkının ihrâz eylemesi.

İsm ve şöhreti: Abdülkadir Galabeni(?) Efendi.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Beyrutlu – Fransız tebaasından.

Derece ve sûret-i hidmeti: Gerek Bingazi ve gerekse Trablusgarb cihetine icrâ edilen mühimmât sevkıyâtında en birinci vâsıta-i icrâiyye olmuş ve bi-l-hâssa Bingazi'ye sevk olunan mühimmât nakliyyâtını kendi mâlı olan Tahidromos nâmındaki vapurla meccânen ve bilâ-te'mînât icrâ' eylemişdir.

Mükâfâtın nevi: Altın liyâkat.

İsm ve şöhreti: Sâlim bin Yûsuf.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Mısrata – Devlet-i Aliyye.

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi'ye sevk olunan mühimmât kafilesinin on günden ziyâde Mısır arâzîsi dâhilinde seyr ü hareketi esnâsında bir çok ta'kîbâta dûçâr olduğu hâlde yakalanmaması bu zâtın mahâret ve fedâkârlığı semeresidir. Hem harekâtda iyi bir kılavuzluk etmiş hem de ele düşmemek için rüfekasıyla her fedâkârlığı göze almışdır.

Mükâfâtın nevi: Gümüş iftihâr madalyası.

İsm ve şöhreti: Mustafa bin Yûsuf.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Mısrata – Devlet-i Aliyye.

Derece ve sûret-i hidmeti: Sâlim bin Yûsuf'un birâderi olub Sâlim'in harekâtına muâvenetde bulunmuşdur.

Mükâfâtın nevi: İftihar madalyası.

İsm ve şöhreti: Abdüllatif bin Yûsuf.

Memleketi ve tâbiiyyeti: İskenderiye – Mısırlı.

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi cihetine vuku' bulan bil-cümle sevkıyât için hânesi üss-ül-hareke ittihâz ve adamlarını fahriyyen istihdâm etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Altın liyâkat.

İsm ve şöhreti: Hâcı Ebubekir Yûnus.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Trablusgarblı.

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi cihetine vuku' bulan bil-cümle sevkıyât ve mübâyaât için mağazasını depo ittihâz ve adamlarını fahriyyen istihdâm etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü Mecîdî.

İsm ve şöhreti: Ramazan Efendi Elkul, İskenderiye gümrük me'mûrlarından.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Mısırlı.

Derece ve sûret-i hidmeti: Mübâyaât ve sevkıyât husûsunda ale-d-devâm hidemât-ı mühimme ve fahriyyesi sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden bir kıt'a nişân.

İsm ve şöhreti: Şeyh Abdülazîz Şaviş.

Memleketi ve tâbiiyyeti:

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi Harbi sevkıyâtında ve iâne-i harbiyye cem'inde bedenen ve kalemen pek büyük hidmet ve muvaffakıyyetleri sebkat etmişdir. Reîs-i sânîsi bulunduğu en mühimm bir fırka-i siyâsiyyeyi bu maksada hâdim kılmışdır.

Mükâfâtın nevi: Münâsib bir rütbe-i aliyye ve üçüncü rütbeden Osmânlı.

İsm ve şöhreti: Kapudan Pandeli.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Yunanlı.

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi'ye sevk olunan mühimmâtı hâmil Tahidromos Vapuru'nun birinci kapudanıdır.

Mükâfâtın nevi: İftihâr madalyası.

İsm ve şöhreti: Mısır Fevk-al-âde Komiserliği Katib-i sânîsi Kimak(?) Bey.

Memleketi ve tâbiiyyeti:

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi işlerinde pek büyük hüsn-i hidmet ve gayreti meşhûd olmuşdur.

Mükâfâtın nevi: Üçüncü rütbeden Mecîdî ve ba-münâsib bir rütbe.

İsm ve şöhreti: Polis Cum'a Efendi.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Trablusgarb.

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi sevkıyât-ı hafiyyesinde istihdâm edilmişdir. Bilâ-kayd ü şart bu husûsda her dürlü fedâkârlığı der-uhde etmişdir.

Mükâfâtın nevi: İftihâr madalyası.

İsm ve şöhreti: Muhammed bin Medkur(?) Paşa.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Mısırlı.

Derece ve sûret-i hidmeti: Bingazi sevkıyâtında hidemât-ı mütevâliyesi sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden bir nişân veyâ rütbe.

İsm ve şöhreti: Mısır'da Muhâberât-ı Türkiye Telgraf Müdîri Halîl Bey.

Memleketi ve tâbiiyyeti:

Derece ve sûret-i hidmeti: Mısır tarîkiyle icrâ kılınan muhâberâtın teshîl ve tesrî' ve te'mîni için ale-d-devâm hidemât-ı mühimmesi sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden bir nişân.

İsm ve şöhreti: Mehmed Paşa Beğen(?).

Memleketi ve tâbiiyyeti: Mısırlı.

Derece ve sûret-i hidmeti: Mühimmât sevkıyâtında fahriyyen hidemât-ı mühimmesi sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Altın liyâkat.

İsm ve şöhreti: Tunus Polis Müdürü Mösyö Leel.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Fransız.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus sevkıyâtını himâye eylemişdir.

Mükâfâtın nevi: Üçüncü rütbeden Osmânî.

İsm ve şöhreti: Tunus Polis Komiseri Marsi Marzak.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Fransız.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus sevkıyâtını himâye eylemişdir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden bir nişân.

İsm ve şöhreti: Dehibat Kumandanı iken el-yevm Rezidans Jeneral'de umûr-ı mahalliyeye me'mûr Mülâzım Busra.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Fransız.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus sevkıyâtını himâye eylemişdir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden bir nişân.

İsm ve şöhreti: Ben-i Gerdan Kumandanı Mülâzım-ı evvel Dejoze.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Fransız.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus sevkıyâtını himâye eylemişdir.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden bir nişân.

İsm ve şöhreti: Tunus'da Uniyon Kommersiyal Şirketinde …(?)

Memleketi ve tâbiiyyeti: Tunuslu.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus erzâk sevkıyâtını idâre etmişdir.

Mükâfâtın nevi: İftihâr madalyası.

İsm ve şöhreti: Hâcı Rüsum.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Tunuslu.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus erzâk sevkıyâtını idâre etmişdir.

Mükâfâtın nevi: İftihâr madalyası.

İsm ve şöhreti: Ali bin Cebara.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Tunuslu.

Derece ve sûret-i hidmeti: Erzâk müteahhidliğini idâre etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Altın liyâkat.

İsm ve şöhreti: Ali Sâdık.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Galisli.

Derece ve sûret-i hidmeti: Erzâk ve mühimmât idhâlâtında hüsn-i hidmetleri sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Altın liyâkat.

İsm ve şöhreti: Muhammed Şeyh Şamh.

Memleketi ve tâbiiyyeti:

Derece ve sûret-i hidmeti: Hadude(?) Mıntıka Kumandanı iken kendi mıntıkasını kaçakcılığa tahsîs etmiş ve bu uğurda on liralık maâşını gaib etmiş ve habse dahi mahkûm olmuşdur.

Mükâfâtın nevi: Dördüncü rütbeden Mecîdî.

İsm ve şöhreti: Şabono - Sokakda Komisyoncu.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Fransız.

Derece ve sûret-i hidmeti: Kaçak eşyâ' ve mühimmâtın gümrüklerden imrârını te'mîn etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Beşinci rütbeden Mecîdî.

İsm ve şöhreti: Seyyid Muhammed el-Makdem.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Tunuslu.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus sevkıyâtında hidmetleri sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: İftihâr madalyası.

İsm ve şöhreti: Tabîb reîsi.

Memleketi ve tâbiiyyeti: Tunuslu.

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablus sevkıyâtında hidmetleri sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: İftihâr madalyası.

İsm ve şöhreti: Marsilya Başşeh-benderi İsmail Hakkı Bey

Memleketi ve tâbiiyyeti:

Derece ve sûret-i hidmeti: Trablusgarb sevkıyâtında hidemât-ı mütemâdiyesi sebkat etmişdir.

Mükâfâtın nevi: Münâsib bir nişân veyâ rütbe ile taltîfi.

İsim ve şöhreti	Memleketi ve tâbiiyyeti	Derece ve sûret-i hidmeti	Mükâfât nev'i
Ahmed Şerkavi Efendi	Beyrutlu	Mühimmât sevkıyâtında fahriyyen hidemât-ı mühimmesi sebkat etmişdir.	Gümüş iftihâr madalyası
Hâcı Halîl Abdülali Efendi	"	"	"
Abidev Enkidar Efendi	"	"	"
Ahmed Efendi Abdülali	"	"	"
Mahmûd Efendi Şerkavi	"	"	"
İbrahim Efendi Zeydan	"	"	"
Mustafa Efendi Helvani	"	"	"
Hâcı Reşîd Efendi Ramazan	"	"	"
Ali Efendi Mahcub	"	"	"
Saadeddîn Efendi Gâlâyani	"	"	"
İsmail Bey bin Cebara	Tunuslu	Tunus erzâk sevkıyâtının Der-saâdet'de vekaletini îfâ ve hidemât-ı mühimme-i fahriyyesi sebkat etmişdir.	Altın liyâkat madalyası

Aded	
7	Altın liyâkat
18	Gümüş iftihâr
2	Dördüncü Mecîdî

2	Üçüncü rütbeden Osmânî
1	Beşinci rütbeden Mecîdî
1	Dördüncü rütbeden
1	Münâsib bir rütbe-i aliyye
1	Üçüncü Mecîdî veyâ münâsib bir rütbe
1	Dördüncü rütbeden bir nişân veyâ rütbe
4	Dördüncü rütbeden nişân
1	Münâsib bir nişân veyâ rütbe ile taltîfi
1 40	Dördüncü rütbeden bir nişânla evlâda intikâl edecek bir madalya ve ba'de-s-sulh sâhil muhâfaza vapurlarında veyâ i'mâlât-hânelerde istihdâm etmek veyâ Seyr-i Sefâin İdâresi birinci kapudanlığında istihdâm etmek.

Yalnız kırk adeddir.

BELGE NU. 50

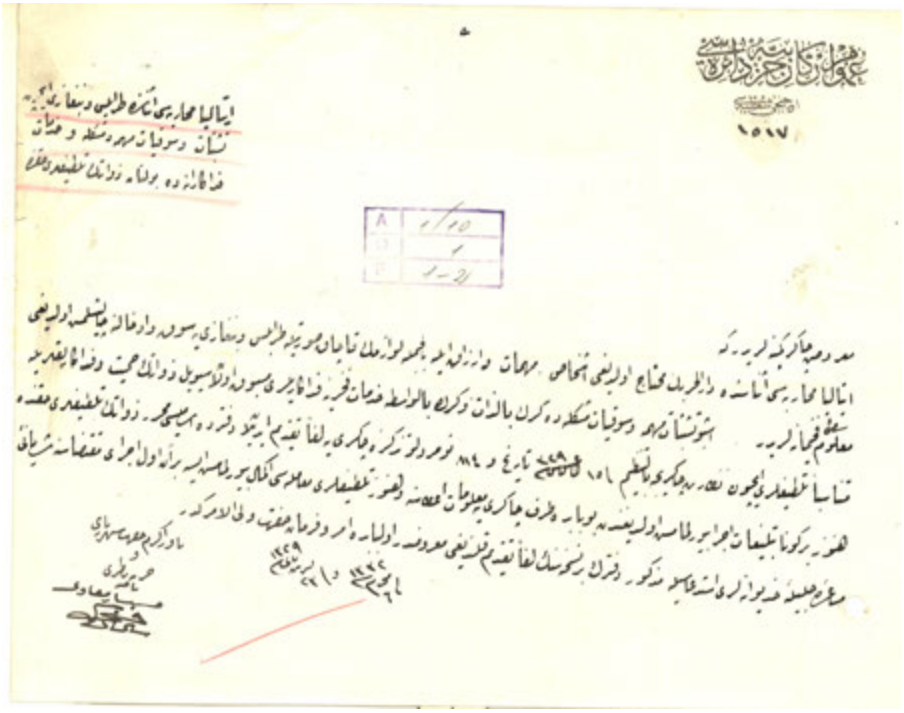

[illegible]	[illegible]	وجه وصول خدمتی	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

اسم شهرتی	مقامی و تابعیتی	درجه و صورت تاریخ خدمتی	مکافات نقدی
احمد شرقاوی نفر	بروتی	مهمات سوقیات و نقیاتها خدمات مهاری سبقت ایتمشدر	کوسه افتخار مدالسی
حاجی خلیل عبدالمال	"	" " " "	" " "
عبید و اکیدار	"	" " " "	" " "
احمد نفر عبدالمال	"	" " " "	" " "
محمود نفر شرقاوی	"	" " " "	" " "
ابراهیم نفر زیدان	"	" " " "	" " "
مصطفی نفر حلوف		" " " "	" " "
حاجی رشید نفر رمضان		" " " "	" " "
علی نفر محجوب		" " " "	" " "
سعد الله نفر قلاوی		" " " "	" " "
اسماعیل بک بهجیاده	توفسلی	توفس زاده سوقیاتلر و رسعاونده و قاچاق ایفا و خدمات مهاره تحریری سبقت ایتمشدر	التون لیاقت مدالسی

عدد	
٧	التون لیاقت
١٨	کوسه افتخار
٢	درجه تحریری
٢	اوچنجی رتبه درجه عثمانی
١	دنجی رتبه درجه تحریری
١	درجه رتبه نفر
١	مناسب بر رتبه عالیه
١	اوچنجی محمودی و با مناسب بر رتبه
١	درجه رتبه درجه برنشان و با رتبه
٤	درجه رتبه درجه نشان
١	مناسب برنشان و با رتبه عثمانی
١	درجه رتبه درجه برنشان [illegible]
٤٠	

[illegible]

EKLER

EK[1]

İTALYA İLE UŞİ BARIŞ ANTLAŞMASI

(7 Zilkade 1330 – 18 Ekim 1912-1328)

Padişah Hazretleri ile haşmetli İtalya Kralı Hazretleri iki devlet arasında mevcut olan harp hâline son vermek arzusu ile aynı derecede mütehassıs olduklarından padişah tarafından:

Osmanlı Hükûmetinin fevkalâde murahhas ve orta elçisi olup birinci rütbeden yüksek Osmanlı nişanını taşıyan Mehmet Nabi Beyefendi ile Osmanlı Hükûmetinin yüksek ve murahhas orta elçisi olup ikinci rütbeden Mecidi nişanını ve üçüncü rütbeden yüksek Osmanlı nişanını taşıyan Rumbeyoğlu Fahrettin Beyefendi;

Haşmetli İtalya Kralı tarafından:

Parlamento üyesinden olup “Kuron Ditali” nişanının birinci ve "Sen Moris e Lazar" nişanının ikinci rütbelerini taşıyan Mösyö Pietro Bertolini ile parlamento üyelerinden olup "Konseye Deta" unvanını haiz ve "Kuron Ditali" nişanının birinci "Sen Moris e Lazar" nişanının ikinci rütbelerini taşıyan Mösyö Gido Füzinato ve "Kuron Ditali" nişanlarının komandör rütbesini taşıyan Mösyö Cozepe Volpi murahhas atanmışlardır. Adı geçen murahhaslar yolunda ve muntazam görünen ruhsatnamelerini karşılıklı olarak verdikten sonra aşağıdaki maddeleri kararlaştırmışlardır:

Madde 1: İki hükûmet bu antlaşmanın imzasını müteakip derhâl ve aynı zamanda çatışmaları kesmek için lüzumlu tedbirleri almayı taahhüt ederler. Adı geçen tedbirlerin yerine gelmesi için mahallerine özellikle komiserler gönderilecektir.

Madde 2: Bu antlaşma imza edilir edilmez iki hükûmetten her biri yani Osmanlı Hükûmeti Trablusgarp ile Bingazi'den ve İtalya hükûmeti Adalar Denizinde işgalinde bulunan adalardan kendi subay ve askerleri ile sivil memurlarının çağırılması için emir vermeği taahhüt eder.

İtalya subayları ve askerleri ile sivil memurları taraflarından adı gecen adaların fiilen boşaltılması Osmanlı subayları ve askerleri ile sivil memurları taraflarından Trablusgarp ile Bingazi'nin tahliyesini müteakip vuku bulacaktır.

Madde 3: Harp esirleri ile rehineler mümkün olan en kısa zamanda mübadele edilecektir.

Madde 4: Çarpışmaya katılmış veya çatışma dolayısıyla sorumluluğu gerektiren hareketlere girmekle suçlu bulunan Trablusgarp ve Bingazi ahalisi haklarında İtalya Hükûmeti ile aynı hâlde bulunan Adalar Denizindeki Osmanlı egemenliğindeki adalar ahalisi haklarında Osmanlı Hükûmeti tam

---

[1] Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi, Osmanlı Devri, Osmanlı-İtalyan Harbi (1911-1912); Gnkur. ATASE Bşk.lığı Yayınları, Ankara, 1981, s.513-516. Antlaşma metni için bk. Nihat Erim; Devletlerarası Hukuku ve Siyasi Tarih Metinleri, Cilt 1, TTK Basımevi, Ankara, 1953, s.451-455.

anlamıyla bir genel bağışlama ilânını taahhüt ederler. Adi suçlar bu genel bağışlamaya dâhil değildir. Bunun için hangi sınıf veya yerde bulunursa bulunsun hiç bir kimse çarpışma esnasında yaptığı siyasal işlerden ve askerî işlerden yahut fikirlerinden dolayı şahsı veya malları veyahut haklarından faydalanması itibariyle takip veya eziyet edilemeyecektir.

Bundan dolayı tutuklu veya sürgün bulunan kimseler derhal serbest bırakılacaktır.

Madde 5: Harp ilanından önce iki devlet arasında yapılmış ve yürürlükte bulunan bütün antlaşma ve mukaveleler ile her türlü sözleşmeler derhal tekrar uygulamaya konulacak ve iki hükûmet ile uyrukları arasında çatışmadan önce mevcut olan aynı durum tekrar tesis ve iade kılınacaktır.

Madde 6: İtalya Hükûmeti diğer devletler ile yapılmış ticaret antlaşmalarını yenilediği sırada Osmanlı Devleti ile devletler hukuku esası üzerine bir ticaret anlaşması yapmayı taahhüt eder. Yani Osmanlı Devleti kapitülâsyonlar ve bu güne kadar olan anlaşma ve saire ile kayıtlı olmayarak bütün ekonomik serbestisini ve tüm Avrupa devletleri gibi ticaret ve gümrükle ilgili madde ve hususlarda hareket etme hakkını vermeyi kabul eder. Şurası karar altına alınmıştır ki sonradan sözü edilen ticaret anlaşması Osmanlı Hükûmeti tarafından diğer devletler ile aynı esas üzerine yapılan ticaret anlaşmaları uygulandıkta tatbik olunacaktır.

Bundan maada İtalya Hükûmeti Osmanlı memleketlerinde rayiç üzerine alınan gümrük resminin % 11'den on beşe çıkmasına ve aşağıda sözü edilen beş maddeye (Petrol, sigara kâğıdı, kibrit, alkol, oyun kâğıdı) yeniden tekel konmasına veyahut bunlardan ek istihlâk vergisi alınmasına muvafakat eder.

Şu kadar ki aynı işlemin aynı zamanda ve farksız olarak diğer memleketlere ithalleri hakkında uygulanması şarttır.

Tekele tabi maddelerin ithali hususunda işbu tekel idaresi aynı maddelerin yıllık ithalleri esası üzerine kurulu yüzdesi oranında İtalya'dan gelen eşya tedarikine mecburdur. Şu kadar ki tekele tabi maddelerin teslimi için teklif olunacak fiyatların alınışında piyasanın hal ve yerine uyması veya verilecek eşyanın cins ve çeşitlerinin ve bunlardan harp ilânından önceki üç sene içinde kayıt ve işaret edilmiş olan fiyatların ortalamasının dahi göz önüne alınması lâzım gelir.

Şurası da kararlaştırılmıştır ki eğer Osmanlı Devleti bahsi geçen beş madde üzerine yeni tekeller koyacak yerde bunlara istihlâk vergileri konmasına karar verecek olursa bu vergiler Osmanlı memleketleri ile diğer bütün memleketlerin benzeri ürünlerine de aynı derecede konacaktır.

Madde 7: İtalya Hükûmeti Osmanlı memleketlerinde postaneleri mevcut olan diğer devletler bunları lâğvettikleri zaman kendisi de Osmanlı memleketlerindeki İtalya postanelerini lağvetmeği taahhüt eder.

Madde 8: Babıâli Osmanlı memleketlerinde eski antlaşma usulüne son vermek ve yerine devletler hukuku usulünü koymak maksadıyla ilgili olan büyük devletler ile bir Avrupa konferansında veyahut başka şekillerle görüşmeler yapma fikir ve niyetinde bulunduğundan İtalya Hükûmeti Babıâli'nin bu niyetlerinin hakikat ve doğruluğuna yakınlığını tasdik ederek bu hususta kendisine tam ve samimi bir yardımda bulunacağını şimdiden beyan eder.

Madde 9: Osmanlı Hükûmeti kendi daireleri ve idarelerinde görevli olup çatışmanın ilânında terhise mecbur olmuş olduğu İtalya uyruklular tarafından kendisine yapılmış olan güzel hizmetler ve bağlılıktan doğan memnuniyetini göstermek istediği cihetle onları terk etmiş oldukları yerlere iadeye hazır bulunduğunu beyan eyler. Bunlara hizmet dışında kaldıkları aylar için görevinden çıkarılmak maaşı verilecek ve hizmetin bu suretle kesilmiş olması durumu bu memurlar miyanında emekli maaşına hak kazanmış olanlarca hiçbir suretle zararı gerektirmiş olmayacaktır.

Bundan başka Osmanlı Hükûmeti ilişkilerde bulunan (Düyun-ı Umumiye, Şimendifer kumpanyaları, bankalar ve saire gibi) müesseselerin dahi kendi hizmetlerinde bulunmuş olan aynı durumda bulunan İtalya uyruklularına karşı bu suretle hareket etmeleri için adı geçen müesseseler nezdinde vasıta olmayı taahhüt eyler.

Madde 10: İtalya Hükûmeti harp ilânından önceki üç seneden her biri zarfında Trablusgarp ile Bingazi gelirlerinden Düyun-ı Umumiyeye tahsis edilmiş olan paraların ortalama miktarına karşılık bir parayı Osmanlı Hükûmeti hesabına her sene Osmanlı Düyun-ı Umumiye veznesine ödemeyi taahhüt eyler. Adı geçen yıllık taksitin miktarı biri İtalya hükûmeti tarafından ve diğeri Osmanlı Hükûmeti tarafından atanacak olan iki komiser tarafından oybirliği ile tayin kılınacaktır. Anlaşmazlık çıktığı takdirde alınan karar adı geçen komiserlerden ve iki taraf arasında anlaşarak tayin olunacak olan bir hakem kurulundan mürekkep bir hakem heyetine havale edilecektir.

Eğer bu hususta bir anlaşma olmazsa taraflardan her biri devletlerden birini seçecek ve hakemler üstü bir hakemin seçilmesi bu suretle seçilen devletler tarafından oybirliği ile yapılacaktır.

Gerek İtalya Hükûmeti ve gerek Osmanlı Hükûmeti aracılıklarıyla Osmanlı Düyun-ı Umumiyesi idaresi sözü geçen yıllık taksit yerine yüzde dört faizle ana paraya tahvil olunacak bir para karşılığını, istemek yetkisini haiz olacaklardır.

Geçmiş fıkra hakkında krallık hükûmeti yıllık taksitin iki milyon İtalya frankından aşağı olamayacağını ve ana paraya tahvil olunacak para karşılığı isteği olur olmaz Düyun-ı Umumiye idaresine vermeğe hazır bulunduğunu şimdiden onayladığını beyan eyler.

Madde 11: Bu antlaşma imza olunduğu gün uygulamaya geçilecektir.

Delegeler bu antlaşmayı tasdik ile imza etmişler ve mühürlemişlerdir.

Bu antlaşma 18 Ekim 1912 tarihinde iki nüsha olarak (Lozan) da tanzim kılınmıştır.

(İmza) : Mehmet Nabi

" : Rumbeyoğlu Fahrettin

“ : Pietro Bertelim

“ : Gido Fuzinato

“ : Cozepe Volpi

(Uygulama iznini veren padişah iradesinin tarihi: 4 Zilkade 1330, 15 Ekim 1912-1328)

Bombardımandan Sonra Sultaniye

Bombardımandan Sonra Hamidiye

Derne'ye Çıkan İtalyan Kuvvetleri

Bir İtalyan Birliği

Derne'ye Çıkan İtalyan Kuvvetleri

Derne

Derne Vadisi

Derne Boğazı

Bingazi

Kırkkarış'ta İtalyan Uçakları